

ისიფი

ლიტერატურული ჟურნალი

ISSN 2449-3120

№9

ისინდი

ლიტერატურული ჟურნალი

№9

2020

რედაქტორი

იკა ქადაგიძე

სარედაქციო კოლეგია:

ლერი ალიმონაკი (საპატიო წევრი)

რეზო ემელიანე ადამია (საპატიო წევრი)

ბონდო არველაძე

ნინო ბაქანიძე

აკაკი ბრეგაძე (საპატიო წევრი)

მარინა თექთუმანიძე (საპატიო წევრი)

დალი კახიანი

ერეკლე სალლიანი (საპატიო წევრი)

თეიმურაზ ნადარეიშვილი

ბადრი პატაშური

მარსიანი

გიორგი შიშნიაშვილი

გიგი ხორნაული (საპატიო წევრი)

რუსუდან ჭანტურიშვილი

მხატვარი: ნინა ყდა – ფოტოს ავტორი **გიორგი შიშნიაშვილი**.

უკანა ყდის მხატვარი **რეზო ემელიანე ადამია**

კომპიუტერული უზრუნველყოფა

თამარ სტეფნაძე

შინაარსი

რედაქტორის წინათქმა	5
კრიტიკა	
იკა ქადაგიძე – ვივა ცენზურას.....	7
ნოველა	
ციცი გურიელი – უნაპირო ნაპირი	14
ეროვნულ ფასეულობათა სადარაჯოზე	
ნანა კოტეტიშვილი – ალექსანდრე ხახანაშვილის პიროვნება.....	21
პოეზია	
ბადრი პატაშური – ლექსები	23
უცხოელები საქართველოდან	
მზია გალდავაძე – არტურ გუნდაკარ ფონზუტნერი	25
ერთი ლექსის გაელვება	
შალვა ბაკურაძე – ანკეოსის არგონავტიკა.....	29
პუბლიცისტიკა	
დალი კახიანი – საქართველო ყველასია.....	30
პროზა	
ნინო ბაქანიძე – სახიფათო თამაშები ნიკოლოზ ჯამბაკურ-ორბელიანისა.....	33
თარგმანი-რეცენზია	
რუსუდან ჭანტურიშვილი – გალაკტიონის „ეფემერა“ და „ლურჯა ცხენები“ პაოლა ურუმაძის რუსულ თარგმანებში	39
ღირსსახსოვარნი	
ვახტანგ ბახტაძე – სპეციალურად შურნალი „ისინდისათვის“	41
ლტოლვილი ლიტერატურული კრიტიკა	
ჯემალ მესრიშვილი – რუბრიკა - ლტოლვილი ლიტერატურული კრიტიკა.....	46

ინტერნეტსპექტრი შორენა გაბელაშვილი – პოეზია	52
თარგმანი დალილა ბედიანიძე – კვიცი	54
ემიგრანტული ჩანაწერები ნინო მარგველაშვილი – ***	56
კრიტიკა მარსიანი – პოეზიის დიდი დევენილობა	58
მოსაგონარი იკა ქადაგიძე – თემურ ქორიძის მოსაგონარი ერეკლე სალიანი – თემურ ქორიძის ხსოვნას	65
ესეისტიკა თეიმურაზ ნადარეიშვილი – სულის ფოტოგრაფიები	67

რედაქტორის წინათქმა

ყველაზე მეტბოძოლი ეროვნული ჟურნალის შეუფერხებლად გამოცემა იმდენ სირთულეს მოიცავს, საქმეში ჩაუხედავი ხალხი ამას თეორიულადაც ვერ წარმოიდგენს, მით უფრო ჯეროვნად ვერ განსაზღვრავს. სამწერლო პროცესებში გაბედული, აქტიური მონაწილეობა სწორი სარედაქციო პოლიტიკის წარმოების პარალელურად უკომპრომისობისა და პრინციპულობის გარდა ელემენტარულ ხელშეწყობას მოითხოვს, რაც ქართული სინამდვილის გათვალისწინებით საკმაოდ იშვიათი მოვლენაა. და მაინც, საკმაოდ არასახარბიელო პირობების მიუხედავად მადლობა ღმერთს, სამშობლოზე გულმტკიცენული ხალხი ყოველთვის დროულად ჩნდება და საერთო საქმეს საკუთარ ხმას გულისხმიერად და მადლიანად უერთებს. ეს გარემოება ჩვენი ჟურნალისთვის, რომელიც კვლავ სავსე პირობებში იმყოფება, დადებითი მუხტის გამაძლიერებელია; რაგინდარა შეუპოვრად უნდა იცავდე ეროვნულ ღირებულებებს, კოლეგიალობისა და მხარდაჭერის სასიკეთო პრეცედენტი მიგანიშნებს, რომ დაძაბული შრომა და ერთობლივი ძალისხმევა უკვალოდ კი არ იკარგება, არამედ პირიქით, საკუთარი ქვეყნის ბედზე მზრუნველი ადამიანების გულში სათანადო გამოძახილს ჰპოვებს და სამოქმედო სტიმულს აძლიერებს, რაც ქართული ენერჯის გამძლეობასა და შესაფერისად განაწილების მზაობაზე მიუთითებს.

საბედნიეროდ, ბოლო დროს “ისინდის” თვალსაწიერზე სასიკეთო მაგალითები გახშირდა, რის თაობაზეც ჩვეულებისამებრ ფაქტების მეშვეობით მოვითხრობთ.

და აი, კიდევ ერთი სასიხარულო, პოზიტიური სიახლე: საქართველოში ნაბეჭდი და ელექტრონული გამოცემების საარქივო ფონდის განყოფილების ხელმძღვანელი, ქ-მა მია მიქაბერიძე, რომელიც ამავდროულად სამეცნიერო-პოპულარული და მეთოდური ჟურნალის “საქართველოს ბიბლიოთეკის” რედაქციის ხელმძღვანელია, (ჟურნალი წარმოადგენს საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკისა და საქართველოს საბიბლიოთეკო ასოციაციის ყოველკვარტალურ ორგანოს) ყველაზე მეტბოძოლი ეროვნული ჟურნალის საქმიანობას დადებითი შინაარსის შემცველი საყურადღებო პუბლიკაციით გამოეხმაურა. დიდი მადლობა ქალბატონ მაიას კეთილგანწყობისა და პროფესიული სოლიდარობის გამოვლენისთვის. აქვე აღვნიშნავ, რომ “ისინდის” ამ ნომერში ნომერში ესოდენ საინტერესო ჟურნალის შესახებ საგანგებო რეცენზიას გამოვაქვეყნებთ, რადგან ძალა ერთობაშია და ჩვენ მზად ვართ საერთო საქმის საკეთილდღეოდ სოლიდურ და ჯანსაღი პოზიციის გამომხატველ ბეჭდვით ორგანოსთან აქტიურად ვითანამშრომლოთ.

ცალკე აღსანიშნავია “ისინდის” წარმატება უცხოეთში. ის, რაც ჩვენი ჟურნალის გულშემატკივრებმა თავის დროზე გვისურვეს, საბედნიეროდ თანდათან ხორცს იხამს, რაც ქართული სიტყვის საერთაშორისო აღიარებას ხელს უწყობს. ჩვენი სტარტი რამდენად შთამბეჭდავია, ამაში თავად დარწმუნდებით, როდესაც “ისინდის” საზღვარგარეთული ოდისეის გზას გულისყურით დააგემოვნებთ.

ცნობილი მწერლის, ორატორისა და პოლიტიკური მოღვაწის, ჟურნალის საპატიო წევრის, ერეკლე სალღანის მეშვეობით “ისინდი” პოლონეთში დამკვიდრებულ ქართველთა სათვისტომომდე მივიდა. ძალზე სასიხარულოა, რომ ჩვენმა თანამემამულეებმა ის საუკეთესო ჟურნალად დაასახელეს და მის გასაცნობად მზადყოფნა გამოთქვეს.

ახლახანს ჩემს სოლიდურ და გემოვნებთან პუბლიკას ვამცნე, რომ “ისინდი” ავსტრიაში გაგზავნისთანავე ყურადღების ცენტრში მოექცა და დიდი მოწონება დაიმსახურა, რისთვისაც კიდევ ერთხელ მსურვალე მადლობა საქართველოში ავსტრიის ცენტრის დირექტორს, ქ-ნ მზია გალდავადეს. ყველაზე მეტბოძოლი და ეროვნული ჟურნალის პოპულარიზაცია ევროპის ერთ-ერთ მოწინავე ქვეყანაში სწორედ მან იდო თავს და სიტყვა კეთილსინდისიერად და ოპერატიულად შეასრულა. აქვე, ჩვენს მკითხველებსა და გულშემატკივრებს შევასხენებ, რომ “ისინდის” ახალ ნომერში ამ კომპეტენტური მთარგმნელის ძალზე საინტერესო სტატია გამოქვეყნდა რუბრიკით: უცხოელები საქართველოზე, რომელშიც ავსტრიელი მწერლისა და საზოგადო მოღვაწის, არტურ გუნდაკარ ფონ ზუტენერის ორიგინალური კორესპონდენცია: “ცნობები ტრანსკავკასიიდან”; ორი წერილი საქართველოს შესახებ 1877 წელს ვენის ყველაზე მნიშვნელოვან ყოველდღიურ გაზეთ “neue freie presse“-ში დაიბეჭდა ...

2019 წლის 21 ნოემბერს, “ისინდის” მერვე ნომრის წარდგენაზე ავსტრიიდან ახალდაბრუნებულმა მზია

გალდავადემ დამსწრე საზოგადოებას ჩვენი ჟურნალის წარმატებული მოგზაურის თაობაზე ფრიად საინტერესო ანგარიში წარუდგინა. მთარგმნელმა აქვე დასძინა, რომ ავსტრიელი კოლეგების ალტაცება და მხარდაჭერა უპირველესად საქმით გამოვლინდა. კერძოდ, “ისინდის” დიზაინით მონიბლულმა “ცივისისხლიანმა” ევროპელებმა (ისინი განსაკუთრებით მარსიანის მიერ შესრულებული ყდებით ალფრთოვანდნენ) ჩვენს ჟურნალს მთელი სტელაჟი გულუხვად დაუთმეს. რაოდენ სასიხარულო ფაქტია, რომ ქართულ განყოფილებას ილიას წიგნების თაოსნობით “ისინდი” აგრძელებს, რაც ყველაზე მეტრძოლი ჟურნალის სიმბოლურ მნიშვნელობას ჯეროვნად წარმოაჩენს. ჩვენ სწორედ საქართველოს უგვირგვინო მეფის დევიზს ვიცავთ და მივყვებით. ეს კი ნიშნავს, რომ “ენა, მამული, სარწმუნოება” “ისინდის უპირველესი და უცვლელი დანიშნულება და საზრუნავია. ორმაგად მისასალმებელია, რომ ავსტრიელმა ინტელექტუალებმა ქართული კულტურისადმი სოლიდარობა და პატივისცემა ესოდენ დადებითად გამოხატეს, რაც ეფექტური ფოტოების მეშვეობით თვალსაჩინოა...

საქმის პროცესში მთავარია ყველაფერი ძალდაუტანებლად გაკეთდეს, რაც ხარსს ერთმნიშვნელოვნად განსაზღვრავს. ამ დროს ყოველთვის მახსენდება უნივერსალური ქართული სიბრძნე, რომლის მიხედვითაც კარგი ცხენი მათრახს არ დაიკრავს. სასურველი შედეგის მისაღწევად ეს გადამწყვეტი ფაქტორია ისევე, როგორც დასახმარებლად განვდილი ხელი. ამ ფონზე ყოველთვის განსაკუთრებული მადლიერებით ვახსენებ იმ ადამიანებს, ვისაც “ისინდის” გულშემატკვრობა სიტყვის მიღმა საქმითაც ახასიათებს. ძალზე გამეხარდა, ამ ძველსაახალწლოდ “ისინდის” გარკვეული ნომრები თურქეთში ჩვენმა ქომამმა, ციკო გველუკაშვილმა რომ შეიძინა. მხურვალე მადლობას მასა და ჩვენი ჟურნალის პირველ გულშემატკვივარს, მარინა ხუჭუას, რომელმაც ერთი თვის წინ საქართველოში სტუმრობისას სიტყვა შეასრულა და ქალბატონი ციკოს გაცნობის პარალელურად გზად მას შეპირებული ნომრები პატიოსნად გადასცა, ამ მშვენიერმა ქველმოქმედმა მანდილოსნებმა ოპერატიულად საგანგებო ვიდეროგოლით გაგვახარეს. დიდი მადლობა აგრეთვე იტალიაში მცხოვრებ ქალბატონ ელენს ელენს, რომელმაც ჩვენი ჟურნალის ნომრები შეიძინა. ამგვარი ქმედებები მონიბობს, რომ ეროვნულ საქმეს შინ და გარეთ თავისი ქომამები ჰყავს, რომლებიც მხარში გვიდგანან. ეს გვამედებს, რომ ჩვენს ერთობლივ ძალისხმევას გეოგრაფიული არეალის ზრდის პარალელურად უკეთესი მომავალი უწერია. არ დაგვაინწყდეს, რომ მძიმე მოცემულობის მიუხედავად ძალა ერთობაშია, ქართველებო! ერთიანი სულისკვეთების საილუსტრაციოდ გადავწყვიტე ეს სასურველი პრეცედენტი საჯაროდ გამეგრცვლებინა და ჩვენი ახალი მხარდამჭერებისთვის მხურვალე მადლობა გადავფასოთ და გამოვხატოთ. დიახ, როდესაც გული გულობს, კეთილგანწყობილი ადამიანები საკუთარი ინიციატივით ავლენენ სიკეთეს, რასაც შეხსენება ან თხოვნა ნამდვილად არ სჭირდება. ღმერთმა უმრავლეს “ისინდს” ამგვარი მოამაგენი ან და მარადის! მრავალჟამიერ ყველას, ვისაც ეროვნულ საქმეზე უანგაროდ გული შესტკივა. უფალმა ყველა საქმეში ერთსულოვნება და თანადგომა დაგვაბედოს!

მამასადამე, წინ ისინდი! კვლავ ძალაშია და ავსტრიის კვალდაკვალ პოლონეთის, საბერძნეთის, იტალიისა და თურქეთის პარალელურად, სადაც ჩვენი ნიშა მოვიპოვეთ, სხვა ქვეყნების დასალაშქრად ემზადება. ისინდის გეოგრაფიული არეალის გაფართოება კი ეროვნული კულტურის პოპულარიზაციას ემსახურება, რაც ყველაზე საშური და გადაუდებელი საქმეა. ღმერთმა ნყალობა არ მოაკლოს ჩვენს მეტრძოლ ჟურნალს, რომელიც უწინარესად ეროვნული ცნობიერებს განმტკიცების კვალდაკვალ სიმართლეს ემსახურება, რაც ეროვნული იდეოლოგიის გასაღრმავებლად ყველაზე უნივერსალური საშუალებაა...

10.02.2020.

ბანიოსაჰი და კლიშეები

„კმარა მოქალაქენო! ჩვენ მეტისმეტად დიდხანს ვკავდებით წვრილმანებით!“

პერიკლე

სამწერლო სივრცე მუდმივად მხრჩოლავი კლიშეების გზავრედინზე გადის. განგებ გაბუნდოვანებული ტერმინების ომისა არ იყოს, კლიშეების შეჯვარებასა თუ განცალკევებას თავისი სუბიექტურ-ობიექტურ მიზეზთა წყება გააჩნია. მაგანი აკაკისა და ვაჟას ლიტერატურულ პაექრობას ხელოვნურად ააქტიურებს, ვილაც გალაკტიონისა და გრანელის „ორმეფობის“ დამტკიცებას ლამობს, ერთი ვაიგაპოლიტიკოსებული ფილოლოგი სულაც ქართველი კლასიკოსების გეგმაზომიერი დისკრედიტაციითაა დაკავებული და ა.შ.

ვაქტია, კლიშეებით ჟონგლიორობა აღმავლობას განიცდის. საკითხავია ამით მწერლობა რას იგებს თორემ ათასმაგად დიფერენცირებული საზოგადოება რომ ტომობრივ შეხედულებებს ებლაუჭება იქიდანაც ჩანს, რომ იმერლები (ზოგადად დასავლეთელები) აკაკის ემხრობიან, ხოლო მთიელები (აქ აღმოსავლეთიც იგულისხმება) - ვაჟას იცავენ.

ქართველი კლასიკოსებიდან ვაჟა-ფშაველასადმი გამორჩეული ინტერესი უპირველესად ლიბერალების მხრიდან მთის არნივის ინტენსიური განქიქების ფონზე იზრდება. ღმერთმა დამიფაროს საზოგადოების განსწავლულობა ეჭვის სასწორზე შევაგდო, თუმცა აქვე დავაზუსტებ, ვაჟას გენიალობის შესაცნობად მარტოოდენ მისი სახელობის პრემიების გაცემა და რამდენიმე ქრესტომათიულ ნიმუშად ქცეული თხზულების სტანდარტული განხილვა საკმარისი არ არის, საამისოდ არც აპოლოგეტთა და მაცხადებელთა მონოგრაფიებისა და კრიტიკული გამოხდომებით შემოფარგვლა მიზანშეწონილი.

ვისაც ამ უზარმაზარ, უნივერსალურ სამყაროსთან თანაზიარობა სწყურია, უწინარესად ვაჟას უმდიდრესი მემკვიდრეობის (პოეზია, პროზა, პუბლიცისტიკა) სათანადო ათვისება ევალება თორემ ჰაიპრად წამოსროლილი ფრაზებით, ლიბერასტული პროეგოცაციულობითა და სუფრული ფსევდოპატრიოტული ტირადებით შეფერილი ფუჭსიტყვაობა მეტნაკლებად ყველას ხელენიფება. დილექტენტური ინტერპრეტაციის ხარჯზე გაუთავებელ თავმომწონეობას სწორედ კლიშეების მართლწერასთან მივყავართ. თავის მხრივ, კლიშეების არქიტექტონიკის შესწავლა ფსიქოლოგიური პლასტიკების დახმარებით ჩვენს ხასიათს ავლენს. ღრმად ჩამარხულ კომპლექსებსა და არასწორად განმარტებულ მოჩვენებით შეხედულებებს ამიშვლებს, ქვეცნობიერის შუაგულიდან ურთულეს არქტიპებს ამოზიდავს, რომელთაც დღის სიკაშკაშეში თვალს ვერ ვუსწორებთ და მხოლოდ „ დამამშვიდებელ“ წყვდიადში ჩანთქმულნი ციკლოპური პრინციპით ვჭვრეტთ, ყასიდად გულს ვიოხებთ, უწყვეტი უპასუხისმგებლობის თანხლებით ვჩხრეკთ და ფასადური მრავალსიტყვაობის ჩარჩოში ვჭვდავთ. მოკლედ, რაც ხელის გულზე გვიდევს, იმას ვჯერდებით. კლიშე სწორედ ხელისგულიდან ამოზრდილ-გაცხრილული შეხედულებების თვითნებურ ინტერპრეტაციათა ზედაპირული ნაზავია.

როცა რაღაც საყოველთაოდ სახელდებას მექანი-

კურად ამოიჩემებ და ამას იქით გახედვა გესიკვდილება, მყარად შეზრდილი სტერეოტიპის ზეგავლენის მარადიულ ტყვედ მოიაზრები. ფსევდოინდივიდუალური კლიშეების არსებობა ამ საყოველთაო ჩარჩოს შემადგენელი ნაწილია. სანამ კლიშეების კლასიფიკაცია შემიტყუებს, დროა მთის არნივს დავუბრუნდე.

ვაჟას პუბლიცისტიკიდან ერთადერთი სტატია:“პატრიოტიზმი და კოსმოპოლიტიზმი“ გვაკერია პირზე და ისიც მისი ავტორის ფართო მსოფლმხედველობის საილუსტრაციოდაა მომარჯვებული. შედეგებად აღიარებული პოემები : „სტუმარ-მასპინძელი“ და „ალუდა ქეთელაური“ ამავე კონტექსტში განიხილება. თავს დავდებ, ბევრ მწერალს ვაჟას პოემების სახელწოდებებისა და რაოდენობის ჩამორაკრავბაც ერთობ გაუძნელდება, მის მეზრძოლ პუბლიცისტიკაზეც იგივე ითქმის. საკუთარ გულში თუ ჩავიხედავთ, იქ კლიშეების სასაფლავს აღმოვაჩინთ და უმაღ უფსკერო, უძირო, უკაცრიელ უფსკრულში ულაპარაკოდ ჩავიკარგებით. არადა კლიშეების მსხვერვეა უდანაკარგოდ აბსურდთან გატოლების ტოლფასია...

სავსებით გულწრფელად მაინტერესებს, ვაჟას პოემას:“ჰაოს და ქართლოს“ ტაბუ რატომ ადევს?! ვისაც ჰგონია, რომ მთის არნივი „სომხილაპია“ აკაკიზე ნაკლებად წუხდა და გუშინდელმა ხიზნებმა მიმნდობი მასპინძლის ძირძველი მინაწყლის მითვისებით ქართული სახელმწიფოებრიობის აღმოფხვრაში განსაკუთრებული წილი რომ დაიდეს, პოემის შინაარსს გაეცნოს, რაც სათანადო დასკვნის გამოტანას გაუადვილებს.

საუბედუროდ ქართულ-სომხური თემის პერმანენტული სიმწვავე კვლავ დღის წესრიგში დგას,

სომეხ სწავლულთა მძაფრი პროტესტი და მიუღებლობა ყოველივე ქართულთან მიმართებისას უკვე სახელმწიფოებრივ დონეზე ცხადდება. სახელდობრ, ჯერ კიდევ ყოფილი პრემიერ-მინისტრის ბ. ივანიშვილის მხრიდან კონსტრუქციული დიალოგის შეთავაზება, უწინარესად ეკლესიების თაობაზე გამოთქმულ პრეტენზიებს ხელსაყრელი თანამშრომლობის გზით რომ მოავგარებდა, უახლოეს მეზობელთა მხრიდან უპასუხოდ დარჩა. ახლახან განათლების სამინისტროში გაგზავნილი მოთხოვნების შესწავლამ ცხადყო, მეზობლების გაორმაგებული ძალისხმევა კვლავ მითვისების პოლიტიკას ემყარება, სამცხიერო ფრონტის პარალელურად მოძმეთა აგრესიას ინტერნეტსივრცეშიც გვარიანად ჩამოვრჩებით, ქართველი ისტორიკოსების გაუმართლებელი პასიურობის ფონზე ანტიქართული პროპაგანდა უკვე საერთაშორისო მასშტაბებს აღწევს და ამ უშეღავათო ომში ერთეულთა გაბრძოლება (ბონდო არველაძე, მეუფე ანანია ჯაფარიძე, ალექსანდრე აბდალაძე) ამკარად აღარ კმარა. ახალგაზრდული სისხლის გადასხმის საკითხი ცალკე თემაა და და მკითხველი რომ არ დავზაფრო (ახლახან ისტორიკოსებმა აღიარეს რომ ახალგაზრდობა პრავმატული აზროვნებიდან გამომდინარე მეცნიერებას აღარ სწყალობს, მით უფრო მოუგვარებელ, ფეთქებად საკითხებთან შეხება არ ეხალისება, რის გამოც არმენოლოგიის კათედრა პრაქტიკულად დაცარიელებულია) დავაზუსტებ, სანამ ჩვენ კუთხური ნიშნით ერთმანეთს ვჯივგვით და სულმნათ წინაპრებსაც ამ დამღით ვახარისხებთ, ვითარების გაჯანსაღებაზე მქუხარე ენამზებობა ოდენ ყალბი პათეტიკის ეპიზოდური გამოძახილია, რაც არსებულ ვითრე-

ბას ჩვენს სასარგებლოდ ოდნავაც არ ცვლის...

ისტორია ნათლად ცხადყოფს, რომ ჩვენი კორიფეები ზვავით მონოლილ საფრთხეს ენერგიულად ეწინააღმდეგებოდნენ და საზოგადოებრივი ასპარეზი პრივატული წარმატებებისა და წვრილმანი ანგარიშსწორების არენად ნამდვილად არ უქცევიათ!

ვაჟას პოემა, „ჰაოს და ქართლოს“ ამის საუკეთესო დასტურია. ნაწარმოები ექვსი კარისგან შედგება. განსაკუთრებით საყურადღებოა ის გარემოება, რომ სამშობლოზე მზრუნველ პოეტს, ათაბათადან გამწვავებული თემა სისხლხორცულად აღლევებს, შავი ჭირივით შეჩენილ განსაცდელთან გამკლავებას ერთიანად შეუშფოთებია; რუსეთის იმპერიის მიერ გუბერნიად ქცეული მამულის მწარე ხვედრის გააზრებისას ვაჟა მკაფიოდ აცნობიერებს, რომ უთანასწორო ძალთა ჭიდილში სასწორი მტრისკენ ისრება და ყოველმხრივ დაჩაგრული საქართველო მეზობლებისგან დაბალ ლობედაა მიჩნეული. აქედან გამომდინარე, მკვიდრი მოსახლეობის გადაგვარება რუსიფიკატორული გეგმის მიხედვით გეგმაზომიერად ხორციელდება. საამისოდ თეთრ მონღოლებად წოდებული ერთმორწმუნე “მფარველები” კავკასიაში დასამკვიდრებლად ძალ - ღონეს არ იშურებენ და ადგილობრივებს დაუნდობლად უსწორდებიან. იქ, სადაც ცეცხლი და მახვილი არ ჭრის, შორსმიმავალი, მზაკვრული გეგმა მოსყიდვისა და გადაბირების მეოხებით წარმატებით ფრთიანდება.

XIX საუკუნის 30-იან წლებში რუსეთისგან ზურგამამგრებული სომხები საქართველოსკენ საგანგებო პრივილეგიებით აღჭურვილნი ძირძველ ქართულ მიწა-წყალს იკავებენ. სპარსეთისა და ოსმალეთისგან დევნილი ხიზნები საქართველოს სამოთხედ აღიქვამენ, მშვიდობიანი მოსახლეობის კეთილგანწყობა მათ ნისქვილზე ასხამდა წყალს. ქართველთა სტუმართმოყვარეობით გულმოცემული ლტოლვილები თვალსა და ხელშეუ ქართული მიწა-წყლის მეპატრონეობას იჩემებდნენ და მიმდობ მასპინძლებს დრიითიღლე სდევნიდნენ და მშობლიური კერიდან აყრას აიძულებდნენ. „ჰაოს და ქართლოს“ ამ დრამატულ სიუჟეტურ ქარგას შემოწერს.

პოემაში ორი უძველესი ერის წარმოშობის ლეგენდა ფიგურირებს, რომლებიც დროთა განმავლობაში გაიყარნენ და განვითარების სხვადასხვა გზა აირჩიეს. ვაჟა მათ ძმობას ხატოვნად გამოკვეთს. ქართლოსთან დასახმარებლად მისული თვალცრემლიანი ჰაოსის სახით სომხეთის ტრაგიკული ბედ-იღბალი იხატება. საიდუმლო არავისთვისაა, რომ მრავალრიცხოვანი მტრისგან დაჩაგრულ სომხებს საუკუნეების განმავლობაში სახელმწიფოებრიობა არ გააჩნდათ, რაც მათ მძიმე მდგომარეობას უარესად ართულებდა.

ძმის დაბეჩავებით შეწუხებული ქართლოსი უახლოეს ნათესავს ხელს უწვდის, ჩვეული სტუმართმოყვარეობითა და გულითადობით ეგებება, დიდსულოვნად მიიღებს და შეივრდომებს. იგი გაჭირვებულ მოყვასს ლუკმას არა ამადლის და რაც აბადია, ყველაფერს ალაღად უყოფს და უშურველად უზიარებს. მტრისგან შეჭირვებული ჰაოსი ძმასთან განმორებისთანავე ულევ განსაცდელს გადაეყრება, მომხდურთან დაპირისპირებისას რაც მემკვიდრეობით ერგო, უკლებლივ ყველაფერს კარგავს. პოემაში განსაკუთრებით საყურადღებოა შემდეგი სტროფი:

„მას შემდეგ, რაკი დამითმე

ვანქის, ერეგნის არენი,
უბედურს ყოფაშია ვარ,
სიცოცხლე განამწარენი.
მე სამხრეთისკენ გავწიე,
არარატის ძირს დავსახლდი.“

ადგილი წარმოსადგენია, ეს პოემა სომეხ მეცნიერებს რომ წავაკითხოთ, რა გუნებაზე დადგებიან! ჰაოსის შთამომავლნი კავკასიის მკვიდრ მოსახლეობას რომ არ შეადგენენ, ვის ვის და ვაჟა-ფშაველას მოძმეთათვის ესოდენ არახელსაყრელი სინამდვილე მშვენივრად მოეხსენებოდა! ისტორიული კანონზომიერებიდან გამომდინარე, მონინალმდგეგს მყარ საბუთებს თუ დაუხვედრებ, წესით წამოყვლეყლაგების სურვილი უნდა გაუნელდეს. ქართველ ჰომეროსად წოდებული ალექსანდრე ყაზბეგის მსგავსად ვაჟამაც შესანიშნავად უწყოდა კავკასიაში ვინ სამონყალოდაა ჩამოსახლებული და ვინ ძირძველი, ადგილობრივი მკვიდრია, რაც უწინარესად ზოგადკავკასიური ეთნოსის პირველად ძირზე მიუთითებს და ფაქტების გაყალბების მცდელობას საფუძველშივე აღკვეთს.

„ჰაოს და ქართლოს“ სწორედ ამ ისტორიულ სინამდვილეს ეყრდნობა და ცხადყოფს, რომ ვაჟა რუსიფიკატორული პოლიტიკის წინააღმდეგ მებრძოლ რჩეულ მამულიშვილთა ავანგარდში ტოლს არავის უდებდა. ილიას, აკაკიას და იაკობ გოგებაშვილის მებრძოლი პუბლიცისტიკის მხარდამხარ ვაჟასული ფხიანი კალამი ბასრდაა ნამახული და მოყვრად შემოპარული მტრის შავბნელ საქმიანობას დაუზოგავად ამხელს.

პოემაში ვაჟა ალალი, მშრომელი და ვაჟკაცური ბუნების ქართლოსის სახით ქართველთა რაინდულ თვისებებთან ერთად მათ ნაკლსაც აღწერს, რამაც კანის გზაზე შემდგარ გაქნილ (ძმას) სააკვაცოდ ხელ-ფეხი შეუწნსა. სანამ ქართლოსი სამშობლოს დასაცავად გამართულ უწყვეტ ბრძოლებში ხმალს არ აჟანგებდა, მის კარ-მიდამოში მოყვრად მოსულმა ხიზანმა სული მოითქვა, გაძლიერდა, ჩარჩული სულისკვეთებითა და მარიფათით დიდბუნებოვან ძმას მჩაგვრელად მოველინა, დიდძალი ქონება მიითვისა და მასპინძელი საკუთარი მიწა-წყლიდან უსინდისოდ გააძევა. ძნელბედობის ჟამს ურჯულთა შემოსევებით შეწუხებული ქვეყნის გამო-სახსნელად „ურიცხვი ქართლოსიანი მტრებთან ბრძოლაში კვდებოდა“, სანამ „პიროფლიანი“ ქართლოსი საქართველოს ზღუდეს დაუღალავად ამავრებდა, ჰაოსი დროს უქმად არ კარგავდა.

„ჰაოსი რაღას შერებოდა,
ესეც ხომ უნდა ვიცოდეთ?
თუ არ ომობდა, შრომობდა,
შრომის ქებასაც ვიცყოდეთ.
დიაღ, შრომობდა ჰაოსი,
მაგრამ როგორ და ვისთვისა?!

ცხვარი ვის ჩაუბარებავ,
თქვენგან არ მიკვირს, მგლისთვისა?“
ავტორის პოზიცია ქვეტექსტის გაშიფრვას ნამდვილად არ საჭიროებს. სხვისი ფუძისა და ნაშრომის მიმთვისებელ კაცს ვაჟას სიმპატია რომ არ დაეხედებოდა სასვებით გასაგებია. გარდა ამისა, პოემიდან მკაფიოდ ირკვევა, რომ ჰაოსი საქართველოში ომიანობის დროს მძვინვარე შიმშილობის ხარჯზე გამდიდრდა, გაჭირვებული მეზობლების

ყვლეფით გაძლიერდა და „გასუქდა“, მიტოვებული სამშობლოდან სასწრაფოდ თავისიანები გადმოსხა და გაძევებული ქართლოსის ნაფუძარზე თამამად დაესახლა. ჰაოსის უზომო მომხვეჭელობა და მფარველისადმი გამოვლენილი სისატიკე და უმადურობა გუშინდელი ხიზნის (ჩვენივე უნიათობით მჩაგვრელად რომ გვექცა) განზოგადებული სახეა. მოგვიანებით ამავე თვისებებს ოსი მოჯამაგირე ჯაყო ჯივაშვილი შეითავსებს. საყოველთაო აურზაურის ფონზე, მიხეილ ჯავახიშვილს „ჯაყოს ხიზნების“ გამოქვეყნებისთანავე ამ საზარელი წინასწარმეტყველებით შეურაცხყოფილი საზოგადოების რისხვა თავს რომ დაატყდა, საკითხავია კარს მომდგარი საფრთხე რეალურად ვინ გაიაზრა?! (წვრილმანიტი მსხვილმანის გადაფარვა მოგვიანებით ტელესპექტაკლის განხილვისასაც განმეორდა) „მე ზარები დავარისხე, რომელიც ქვეიან ადამიანებს ერთად შეკრებისკენ მოუწოდებდა“ (ფრენსის ბეკონი), უშედეგო გამოდგა და უძლიერი საზოგადოების მუხტის უარყოფითი ენერგია მართლისმთქმელი მწერლისა და მამულოშვილის საწინააღმდეგოდ შებრუნდა.

ფაქტია, გათავხედებული სტუმრების სიხარბე და არაკეთილსინდისიერება ვაჟას მხედველობიდან არ გამოპარვია, მან პოემის სახით განგაშის ზარი შემოჰკრა, თუმცა გათითოკაცებულ ქართველობას ამ სერიოზულ სატიკვართან გამკლავების უნარი და მზაობა არ აღმოაჩნდა. დღევანდელი გადასახედიდან რთული მისახვედრი არ არის, წინ რატომ ვერ წავინიეთ, სამწუხაროდ ერთიანი მოქმედების სურვილი არც ამჯერად გავგაჩნია!

სამადლოდ შემოკედლებული ხიზნის თავგასულობას რომ მხოლოდ ქვეყნის გარე და შიდა ფაქტორთა რთული, არასასურველი თანხვედრა განაპირობებს და აქ მორღვეული ცნობიერებაც მუხრუჭის როლს თამაშობს, ვაჟა ამას დაუფარავად ამბობს. ქართლოსის დახასიათებისას ავტორის, როგორც ქვეყნის ნამდვილი ჭირისუფლის მიუკერძოებელი პოზიცია ვლინდება. მწერლის გულისტკივილი იმ სისუსტისა და საბედისწერო ხარვეზისკენაა მიმართული, რომელიც ქართველს საშუალებას არ აძლევს თავსდამტყდარ განსაცდელს გონივრულად დაუხვედეს. საამისოდ მარტოოდენ ფიზიკური ძალისხმევა აღარ კმარა (აქ შეუძლებელია ილიას ხმლისა და თოხის თეორია არ გაგახსენდეს) და ქვეიანმა, წინდახედულმა კაცმა ბრძოლას შრომა შეუფარდოს.. ძირძველი მინა-წყლის გასხვისება (ვერპატრონობა) სახელმწიფოებრიობადაკარგული ქვეყნისთვის აუნაზღაურებელი დანაკლისია და ამ უბედურებას მანამ არ მოვევლება სანამ მტრისა და მოყვრის გარჩევას არ ვისწავლით და უმნიშვნელოვანეს საქმეებს სხვის (მტაცებლის) ნაცვლად თავად არ გაუქმდებით და არ წარემართავთ!

უწყვეტ ომებში დაუძლიერებულ, ათასი ჭრილობით განამებულ ქართლოსს საღად აზროვნების უნარი წართმევია და ჰაოსის მოქმედებას სათანადოდ ვეღარ აფასებს. ჰუმანიზმით გამორჩეული შემოქმედი წესითა და რიგით თავდაცვით ბრძოლებში ქანცგანყვეტილ პერსონაჟს უნდა ქომაგობდეს, რაც ვაჟასეული ხელწერაა, მაგრამ ამჯერად პოემის ფინალი სხვაგვარი შეგონებითაა გაუღენითილი.

გუშინდელი ხიზნის წრეგადასული უტიფრობით აღშფოთებული მგოსანი სიბრალოლის ნაცვლად ბრახს მოუცავს, რადგან ხვდება, რომ რუსთველისეული სიბრძნის თანახმად „კაცმან საქმე მოაგვაროს, ვეჭვ, ჭმუნვასა ესე ჯობდეს!“

საუკეთესო გამოსავალია, მაგრამ გაუკუღმართებულ დროსთან შეჭიდებული „პიროფლიანი“ ქართლოსი საქმის მონესრიგების ნაცვლად კვლავ ძველ ჟინს შეუბყრია და თავნება „მოყვრისთვის“ ადგილის მიჩენის მაგივრად ერთი სული აქვს ჭრილობებით დაფლეთილი სხეულით რიცხობრივად ბევრად აღმატებულ მტერს (უცვლელი ქართული ხვედრი!) ისევე მარტოდმარტო, სამადლოდ შემოხიზნული „ძმის“ დაუხმარებლად შეეხება; ჰეროიკული შერკინებისას ის ვეღარ საზღვრავს, რომ უპატრონოდ მიტოვებულ მამულს „მოყვას“ საჯიჯვანად ნებაყოფლობით უთმობს!

ბუნებრივია, ამ უადგილო დიდებულებოვნობის მიღმა თავჩენილი სისუსტე იკითხება, რაც ვაჟას გულს უკლავს და აიძულებს დაქსაქსულ თანამომხმეებს თავისებურად შემოუძახოს. ვაჟაკაციური სულისკვეთება ალუდგინოს, მტარვალად მოვლენილი ძმის უსამართლობაზე თვალი აუხილოს, ბრძოლის ახლებურ ფორმის დანერგვის აუცილებლობისკენ მოუწოდოს, როდესაც ხმაღს შრომა, გონიერება და კაპიტალი ენაცვლება.

ქართლოსი იმ მოდგმისაა, „მით ვაქებ ვაჟაკობასა, არ იყიდება ფულადა“-ს პრინციპით რომ შემორჩენია ქვეყნიერებას, მაგრამ დროთა განმავლობაში უწყვეტ ომებში შეთხლებული ქართველობის ადგილსა და ფუძეს ეშმაკობითა და გაიძვერობით განთქმული ხიზანი იკავებს და მიმდობ მასპინძელს საკუთარ მინა-წყალს ედავება. გურამიშვილის „ქართლის ჭირისა“ არ იყოს, დაქსაქსულ ქართველობას შინაურის გარდა გარეშე მტერიც ბლომად თავს ახვევია და ერმა თუ ვერ ივარგა, იმპერიისა და უახლოესი მეზობლების მონადინებით სამშობლოს დათმობა მოუხდება, რაც გარდაუვალ კვდომას მოასწავებს!

თვითმყოფადობის შესანარჩუნებლად გაჩაღებულ ბრძოლას ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი ცნობიერების გარეშე მომავალი არ უწერია. ამის აუცილებლობას ქართლოსის მეუღლე თამარი ქადაგებს, რომელიც დაუძლიერებული თანამეცხედრის გამოფხიზლებას ცდილობს. ჰაოსისგან მოტყუებული ქალი უსახლკაროდ დარჩენილ შვილებს მამის არასწორი პოლიტიკის გამო მათ მშობლის დატირებას უკრძალავს.

„ღირსი არ არის, ნუ სტირით, შვილებო, თავის მამასა. თქვენთვის ყელეების საჭრელად ჰაოსს აძლევდა დანასა. დღეს სხვა ჰმკის გადამთიელი თქვენის მამულის ყანასა. თქვენი სახლიდან გაგრეკათ, ვაჰ, ყოფას ამისთანასა!“

პოემის დედააზრი ცალსახად გამოკვეთილია. თამარის პირით თავად ავტორი მეტყველებს. იგი გვაფრთხილებს, რომ ტერიტორიის ხელმყოფი ძმა“ კი არა მოსისხლე მტერია და მას საკადრისად თუ არ დაუხვდი, გადაშენების საფრთხე დღითიდღე მატულობს. ვაგლახ, რომ ჩვენი ქვეყნის საზღვრების დაუცველობის საკითხი ახლაც დამოკლეს მახვილივით მრისხანედ დაგვეღერებია და ამ ვერაგული სცენარის სულისჩამდგმელად კვლავ ვეროპის ყანდარმად ნოდებული „უფროსი ძმა“-რუსეთი გვევლინება!

უწყვეტ ომებში დახოცილი ქართველი მამაკაცების კარ-მიდამოს ხიზნები ისაკუთრებენ სანამ „სხვა ხალხის ურიაშულს“ საქართველო არ დაუდუმებია, ვაჟა განგაშის

ზარს შემოჰკრავს და სიმართლის ქადაგებას ძნელბედობით განამებული ქართული ოჯახის დედაბოძს-ქართველ მანდილოსან თამარს(სახელი ღრმად სიმბოლურია)აკისრებს. აქ ნიკოლოზ ბარათაშვილის ნოსტალგიური რემარკა იჩენს თავს:“ჰოი დედანო, მარად ნეტარნი!”

ქართველი ქალის (დედის) დახასიათებისას ვაჟა ილიას ენათესავება. მთის არწივი მკაფიოდ აცნობიერებს,რომ ქარველი მანდილოსნის (დედის) როლი მამულის შენარჩუნებასა და ძლიერი,ჯვანსალი შთამომავლობის ასააზლურებლად განუზომელია.სხვათა შორის აკაკი იმავე აზრისაა, თუმცა ეს გარემოება ხელს არ უშლის თანამედროვე ქალების რუსეთუმეობას ბასრი სარკაზმი დაუხვედროს და უცხოურად „მოლაყბე“ ქალბატონები, მშობლიურ ენაზე საუბარი რომ ეთაკილებათ, საქვეყნოდ გაკილოს და შეარცხვინოს!

ვაჟას თამარი ღირსეული მანდილოსანია,რომელიც ქმრის უნაითობას გაბედულად გმობს და შვილებს მიამიტური შეხედულებების გაზიარების ნაცვლად ავისა და კარგის გარჩევისკენ მოუწოდებს, ჩააგონებს მოყვრად შემოპარულ მტერს მამული უბრძოლველად არ დაანებონ და მოძალადე გადამთიელებს საკადრისი პასუხი გასცენ!

ქართლოსისა და თამარის დაპირისპირებას ვაჟა საღ აზრს ემხრობა,რომელსაც პოემაში ქართველი ქალს პირით უშიშრად ახმოვანებს.იგი დაუძღურებული ქმრის საყვედურს არ ეუბება და გონებადაბნელებულ კაცს ურჩევს „სულთა-მხუთავის ძმობასა,სჯობს კბილით ჰკენეტდე ქვასაო.“

ბუნებრივია,მთის არწივი სულთამხუთავში მხოლოდ ჰაოსს არ გულისხმობს. მან კარგად იცის, რომ სომხებს ზურგს იმპერიული რუსეთი უმაგრებს და გადაჯიშების პოლიტიკის საპირწონედ ქართველობას გონივრული სტრატეგიის შესამუშავებლად მოუწოდებს, თუმცა ქართლოსის დაძაბუნებაგაცლებით ღრმად და მხოლოდ გარეგნულ ქარტეხილებს არ ექვემდებარება. „პიროფლიანი“ ქართლოსის მცდარი აზროვნება არანაკლებ სახიფათოა. პოეტს სწორედ ეს „წვრილმანი“ აშფოთებს და აიძულებს თავისიანებს სიმართლე მკვახედ მიახლოს..“ იქნებ გგონიათ სახლ-კარის,

მამულის დაკარგულისა?!

ჰაოსის მოლაღატობა,

სიმრუდე ომის სულისა?-

არა,ის ომსვე იგონებს,

ჰბოდავს „დაჰკარით მტერსაო!“

ფაქტია, მრავალრიცხოვან მტერთან მორკინალ ქართლოსს თვალსადახელშეუა უმთავრესი ღირებულება გამორჩა:ძმის ქვეგამხედვარობის წყალობით დაკარგულ მამულსა და გაპარტახებულ ოჯახზე ზრუნვას იმდენად გადაეჩვია, ნამდვილი ასპარეზი გადამთიელს დაუთმო და მზარდი საფრთხის პირისპირ ფიზიკურად და შინაგანად დაძაბუნებული აღმოჩნდა. თამარის მეშვეობით ვაჟა თანამემამულეებს აფრთხილებს „წვრილმან ფარიკაობას“ დაესხნან, იქ გამაგრდნენ,სადაც სამკვდრო-სასიცოცხლო ბრძოლაა გაჩაღებული. იგივე პრობლემა დასმული მ.ჯავახიშვილის რომანში “თეთრი საყელო“, რომლის მთავარი გმირი ელიზბარი ხევსურ ძმანდაფიც ჯურხას განუმარტავს,რომ ნამდვილი ომი განითლებულ (მწერალს ბოლშევიკების ტერორისგან სისხლით მორწყული სამშობლო აქვს მხედველობაში) ბარში მიმდინარეობს და გაუმართლებელია მთაში უმოქმედოდ მყოფი ქართველობა მარტოოდენ წარსულის ლეგენდებით

იოხებდეს გულს, ამიტომ ყველა ვალდებულია ჯიშის გადასარჩენად თავდაუზოგავად იბრძოლოს.

ვაჟას მსგავსად სახელოვანი მწერალი და ერისკაცი მიხეილ ჯავახიშვილი ნათლად აცნობიერებდა გაჭირვების ჟამს თვითმყოფადობის შესანარჩუნებლად ქართველებს რა ძალისხმევა მართებდათ! და რადგან უწყვეტ ომში ქართლოსის სასიცოცხლო ძალა დაშრეტილია, ახალი მებრძოლი მოდგმის აღზრდა და სწორ კვალზე დაყენება კვლავ ქართველ დედას აკისრია.

გასაკვირია, ეს პოემა პატივცემულმა ლ. ბერძენიშვილმა გენდერული ბალანსის საილუსტრაციოდ რატომ არ დაიწინა, მთის არწივმა ხომ თანამედროვე ლიბერალებზე გაცილებით ადრე განჭვრიტა და დაასკვნა, რომ ერის გადარჩენა მხოლოდ მენვრილმანეობის მათ შორის სქესობრივი ანტაგონიზმი(ც იგულისხმება) დაძლეით მიიღწევა და ამ სამკვდრო-სასიცოცხლო ბრძოლაში ქალს გადამწყვეტი სიტყვა ეკუთვნის, რაც მამაკაცებს პასუხისმგებლობისგან სრულებითაც არ ათავისუფლებს. იქ, სადაც თანაფარდობა დარღვეულია, მოთავეობა უფრო ძლიერმა და გამძლე, გონებაფხიზელმა პიროვნებამ უნდა იკისროს, რომლის უმთავრესი ღირსება ბრძოლისუნარიანობასა და მოუღლელობაში იკითხება. თამარი სწორედ ამ თვისებებით გამორჩეული პიროვნებაა (ილიას დედაკაცი რუსთაველის ლომობრივი თანასწორობის გამოხატველი ახალი კომპოზიტი, ჩვენს დროში უარყოფითი დატვირთვის მატარებელია) და იმისათვის, რომ შვილებში ოდინდელი ბრძოლის ჟინი ალადგინოს, მანამდე ჯიშა გასამთლიანებელი. გაორგულებული მოყვასის მოთოკვით განისაზღვრება.

სანამ ჩვენ უსაგნო კამათით ძვირადღირებულ დროს ფუჭად ვკლავთ, უჯერო შეხლა-შემოხლისას სალიტერატურო ნორმები უხეშად ირღვევა. მავანი ვაჟას გაკილვის პარალელურად არც აკაკის ლანდს ასვენებს, მის მექალთანეობას ხაზგასმით გამოკვეთს.აქაოდა საქართველოს ბუღბლად წოდებულმა მგოსანმა წმინდანების დასში ადგილი რომ დაიმკვიდროს ჩვენს მართლმადიდებლურ მრწამსს ჩრდილი(უთუოდ მეფური ჩრდილი) მოადგება და სანამ აკაკის „დონ ჟუანის“ ტიტულს ვუბოძებთ, უპრინაია ვაჟა სუსტი სქესის „შემაცდენლად“ დავსახოთ ვინმემ მთის არწივის იმსოფლიური გაუუკვდავება რომ ვეღარ მოინადინოს!

ახალი კლიშეს მომნიფებას თუ მოასწავებს ეს ფრიად უცნაური დამთხვევა, რომლის ძალითაც ლიბერალებიცა და სარწმუნოების მიმდევრებიც გენიოსების წინააღმდეგ ერთობლივ ჯვაროსნულ ლაშქრობას ახორციელებენ! აკაკი და ვაჟა ცოცხლები რომ ყოფილიყვნენ, თავისებური მადლითა და ძალმოსილებით შემოგვცახებდნენ:

ქცევას გინუნებთ,ქართველებო!

ფაქტია, კლიშეების არქიტექტონიკა უპირველესად ჩვენს ხასიათს ავლენს. გნებავთ შეგნებას, რითაც XXI ს.-ის პირმშონი პათეტიკურ-ტექნიკური რევერანსებით ამაოდ ვამაყობთ.

სინამდვილეში „მარტო გაზრდა რას უშველის,თუ ბუნება არ უშველა!“

8/06/2015

თბილისური ფესტივალის აჟონია

მესამე წელია თბილისში კულტურის სამინისტროს დაფინანსებით საერთაშორისო ლიტერატურული ფესტივალი ტარდება; ამ უსაშველოდ გაპიარებული თბილისური ფესტივალის გუნდს მწერალთა სახლის დირექტორი ნატა ლომოური და ჟურნალ „ახალი საუნჯის“ რედაქტორი პოეტი შოთა იათაშვილი ურჩიებენ სხვებთან ერთად; რა თქმა უნდა აქ ბულაძე, შამუგია, კოშკაძე და სხვა პრემირებული ბომონდელეები წამყვან პოზიციას იკავებენ და რა გასაკვირია, ამ ფესტივალის ეგიდით გამართულ ღონისძიებებს რომ არ ვესწრები. ამის არც დრო მაქვს და არც-სურვილი. ნომენკლატურის ფავორიტების ფარსით ტკობა ჩემი სტილი არ გახლავთ; ნავსი ერთადერთხელ გავტყეხე, თუმცა ამაზე შემდეგ პუბლიკაციაში გიამბობთ, ახლა მხოლოდ ერთ „უმნიშვნელო“ დეტალზე გავამახვილებ ყურადღებას. მოკლედ, ამ ფესტივალის გზამკვლევი უცნობმა ახალგაზრდა გოგონამ მისასოვრა და აუცილებლად წაიკითხეთო, მთხოვა; ჩემი კომენტარების გადაამკიდე უთუოდ მიხვდა, რომ არც ამ ფესტივალის მონაწილეები მესატყობდნენ გულზე და არც კულტურის სამინისტროს მორიგი დაკვეთით გაპიარებული „კულტურული გაცვლა-გამოცვლა“ მიმართა თანამედროვე ქართული მწერლობის სერიოზულ მიღწევად, ჰოდა, გადანწყვიტა ახალგაზრდული ენთუზიაზმით გავენათლებინე და ამ ყბადაღებული ცნობარი დიდი ამბით დამასაჩუქრა. ადგილობრივი ქართველთაძულებების უებრო პორტრეტების დათვალიერების შემდეგ უცხოელ მწერლებსაც შევაფლემ მზერა; მეგობრისგან ვიცოდი, რომ შარშან ფესტივალის მონაწილეებმა თავიანთი ემოციები არცთუ მოკრძალებულად გამოხატეს; მათი თავაშვებული ქცევითა და ბინძური ლექსიკით აღმფოთებულ მეგობარს ნერვებმა უმტყუნა; მოკლედ, დარბაზი დროზე ადრე დატოვა. რა ძალა გადგა, იქ რამ მიგიყვანა-მეთქი რომ ვუთხარი, საკუთარი თვალით მინდოდა მენახა ეს უცხო ჩიტები სინამდვილეში რას წარმოადგენენ და ჩვენი სამინისტრო ფულს ვის ახარჯავსო. დამცინავ ღიმილს ვერაფერი მოეუხერხე. რაც ამ სამინისტროს კრიტიკული ყუმბარები დაუშინე, ბარემ ორ დღეშიას საშვილთაშვილოდ გაანადგურებდა. ხუმრობა იქით იყოს და ამ ბუკლეტსა თუ ცნობარში უცხოელი მწერლების გალერეიდან აზერბაიჯანელი კოლეგის მოკლე ბიოგრაფიამ დამაინტერესა, რომელიც თურქეთში ჟურნალისტიკას სწავლობდა და ტაბურებულ თემებზე იმდენად სკანდალური რომანი გამოსცა, მისი წიგნი აზერბაიჯანსა და სომხეთში აიკრძალა და მძაფრი პოლემიკის საგნად იქცა. ახლა თავად ამ ბუკლეტის ციტატას გავეცნოთ, რომელიც გვაუნწყებს, რომ ალექსერ ალიევი „ 2009 წელს ალი აკბარის ფსევდონიმით გამოსცა რომანი „არტუში და ზაური.“ ესაა სომეხი და აზერბაიჯანელი ბიჭების სიყვარულის ისტორია, რომლებიც ერთმანეთს მთიანი ყარაბაღის ომმა დააშორა. წიგნი საჯარო განხილვის საგანი გახდა. აზერბაიჯანსა და სომხეთში მისი გაყიდვა აიკრძალა. ორივე დაპირისპირებულ მხარეს ერთი რამ აერთიანებს. ჰომოფობია და მკაცრად სტიგმატიზირებული ჰომოსექსუალიზმი.“ იმედია ბოლო რეპლიკა მკითხველმა სათანადოდ აღიქვა. მოკლედ, სამინისტრო ვილაც ცისფერების ტრაგიკული სიყვარულის ისტორიის ავტორს გულის კარს სტუმართმოყვარედ უხსნის. ჩვენ თავზე ერთი ნისქვილის ქვა აღარ ტრიალებს

და თურმე სომეხი და აზერბაიჯანელი ჰომოსექსუალების სიყვარულზე უნდა ვიდარდოთ. მწერალმა აკი 25 კაცთან შეხვედრაზე (ამ ღონისძიების მოდერატორი შოთა იათაშვილი გახლდათ) საჯაროდ განაცხადა: ერთმანეთისთვის ტყვეების დაშენას ბიჭების სექსი არ ჯობიაო. არ ვიცი იქ დამსწრე მცირერიცხოვანმა ზეჰუმანისტებმა ავტორის განაცხადი როგორ აღიქვეს ან საერთოდაც ამ ღონისძიებაზე დასწრება კულტურის განვითარებად რა კრიტერიუმით მიიჩნიეს, ერთს დავძენ, მეცამეტე გოჭის როლი როდემდე მოგვხიბლავს ან ეს პროვოკაციული ტექსტი რას ნიშნავს; საერთოდაც ვის დაკრულზე ვცეკვავთ? აღმოსავლეთში რომ ჰომოსექსუალიზმი უხსოვარი დროიდან არსებობს და სპარსელ და არაბ პოეტთა შემოქმედებას ვინც სათანადოდ იცნობს, იმას ეს არ გაუეკვირდება, და ამის მიუხედავად ცისფერების ფეტიში იქ მიღებული არ არის, ჩვენ ვითომ ამ ლოიალობით რას ვამტკიცებთ? თუ ჩვენი მეზობლები, რომლებიც ჩვენგან განსხვავებით არც დემოგრაფიულ პრობლემებს უჩივიან და არც ეროვნული პოლიტიკის გატარება არ ეშლებათ, მინა-წყალს სხვებს ართმევენ, თავისას კი არ ყიდიან ფულის სანაცვლოდ! ჩვენ რა წამხედურობა გვჭირს და რა მოდას“ვანვები“, რომ ამ ტიპის სუბიექტებს ფულს ვუხდით და გულში ვიკრავთ?!

მოკლედ, ვისაც კულტურის სამინისტროსა და მისი დამქაშების საქმიანობა კულტურის განვითარებად მიაჩნია, ღმერთმა ამ აზერბაიჯანელი ავტორის მიერ აღწერილი ტურფა ბიჭების მსგავსი შეყვარებულები არასდროს გამოულოოს... სხვას ამ ძალადჰუმანისტ ფარისევლებსა და ახალი თაობის გამყვენლებს ნამდვილად არ ვუსურვებ...

6.06.2017.

ნოშრევან თავხელიძე

თებერვლის ქარში მტკვარს ამოჰყვა თეთრი თოლია
ორთაჭალაში ზღვის სურნელი მოუთოვია.

* * *

აჩქერდა ტალღის თეთრი ქოჩორი, აზვირთდა,
რძისფერი ბინდი ზეცას აეკრა.
ზღვა აკანკალდა...

* * *

ზამთარხმელი
ნაცრისფერ ფიფქად აფეთქდა თხილი,
სიზმარაშლილი გაფითრდა შინდი,
თეთრი პერანგით, გადაქათქადა
ჩამოთოვლილი ზემო შატილი

* * *

ჩამოდნა ლამე...
ხევის სირღმეში სიზმარია,
შავეთს დინებად ჩამდინარე,
ხილულ სამყაროს ენათება,
ცასთან ენგურის შესართავი.
ირთვის ათასფრად მოხატული,
ლურჯი ცისფერში...

ღრუბლები მგრგლოვნად დაგრანგნილი,
უძრავ ჩვენებად განფენილი,
ცასთან ენგურის შესართავი.
ზეკარს ოცნება ესწრაფება,
უხმო ნაკადით შენაკადი,
კრთის მოჩვენებად...

კლდეებზე ტალღათ შეჯახებით,
ცასთან ენგურის შესართავი.
გარდასახვათა მოჩვენება,
უჩინარი თუ მოჩინარი,
მთების გულიდან მოხუთქილი,
ბრმა ანარეკლით...
ცასთან ენგურის შესართავი.

* * *

ხვეული შარა ნანვიმარი,
ნათდება სველი ანარეკლი,
შიშველ ჭადარზე შოშიები,
გაორებული მოლანდებით.

უსახო გრძნობით გადაცრილი,
გაბმული სევდა შიშით თლილი,
ცხადი, ოცნება, მოჩვენება,
სხეულოვანი გარინდებით.

ცისფერ მინანქრად ისახება,
ვერცხლისფერ ცვარით ნაქარგებში,
ჟამთა და სივრცეთ შეჯვრებით,

უმანკო ფორმათ დაბადება.
უხილავ სხივთა დალანდებით,
მშვიდი სანურთო მეუფლება.

* * *

ზეცა უჩვეულოდ გადამარგალიტდა;

უფორმო შიში, საფორონისფერ უძირო ზღვაში
გადადინდა,
მონაცისფრო ჩრდილთა სიზმარებს, სინამდვილე
გადაეცისფროვნა,
ზმანებათა უძრავ ფორმებს, ცისფერი ფერი
გადაეფარდაგა,
წარმოსახვები ზეგარდმო ოცნებათა ჩვენებებს გადაადნა,
გათენდა.

* * *

განშორებისას
უძრავ დუმილში აღმოვჩნდით წამით
შენს ლურჯ თვალებში ცრემლი მარჩვებად
ცივბრილიანტად აკიაფდა

* * *

ნანვიმარ ზღვის ტალღებთან ალერსში
შენი სხეული ტალღას შეადნა
და სიცილით სიხარულში გადაეცისკისდა

* * *

განრისხებისას
ეჭვი თოვლივით გადნა
ჩვენ შორის ლოდი ჩანვა
უცებ ზამთარი დადგა

* * *

სადღაც აქ ხარ ქორფებში სიზმრადმალული
სულის ლამპარი ქვესკნელს ცეცხლით აალებული
შენ გულის გამდნარ ძვერას ლავად შეიგრძნობს გული
სხეული გეძებს როგორც ჯიქი გაავებული

* * *

არის მარტოობა ფიქრით მარტოობაა
სხეული შიშით დაეძებს სხეულს
არის მარტოობა სულით დაობლება
სულით მონუსხული აბრუნებს წარსულს
არის მარტოობა ან რის მარტოობა
ვისი მოლოდინი დროში გაფანტულა
სხვათა უნდობლობა არის მარტოობა.....
ჩრდილთა ცინულებით, ხმათა სიჩუმეთით, ფერთა უფერობა

* * *

სულში ასახული
დღესაც ერთადერთი
წინაპართა ხატი
რძისფრად ანარეკლი
სიტყვა ქართული

ხელიდან ხელით
სითბოდ მოტანილი
ჩვენი მინის სუნი
უხმოდ ჩამოქნილი
ენა ქართული

საიდუმლო ხმებად
სხვადასხვა კუთხეში
ათასფრად ნამლერი
ცაში ატყორცნილი
ბგერა ქართული

გულიდან სიზმრებში

ზღაპრად ჩაძირული
ვნებათა ჩურჩულით
ცეცხლად ანთებული
გრძნობა ქართული

მრავალჟამიერით
ლვინით დალოცვილი
ვაზით დაქარგული
მთვარეს შემოვლილი
ლოცვა ქართული

* * *

„ის ვისი ბრწყინვალეობით
სამყარო ნათდება
თვალხილულ ზეცაზე
როცა ნელ-ნელა ჩაესვენება
ნათელი დღე ირგვლივ შეუმჩნეველად
გაფერმკრთალდება“
დანტე. სამოთხე XX

თითქოს არაფერი არ მომხდარა
შარას ორ რიგად ჩამწკრივებული
ცას აწვდენილი ალვისხეები
მარტის ჩამავალ მზეს აცილებენ
შემკრთალი მზერა გარინდებული
მინაზე ცურვილ ჩრდილებს მიჰყვება
თითქოს მწხრის ხმო მოლოდინში
ცხად მოჩვენებებს ეთხოვება

სახო სიჩუმეში ჩამდნარი
მოლოდინის სარკველი ანარეკლი
ლამისაგან მიცურავს შეუმჩნეველად

ყოველ წამში მქრქალი საზღვრები
ფერად მდინარეებად ქარგული
ურთიერთს ადნება შემკრთალი.

* * *

გადაიკარგა
წვიმის წვეთებით გადაქარგლი
კვერცხისგლისფერ ნაქარგ კაბაში
ტყისპირს კაპარი მნათი ლამპარი
გვერდით სულ ახლოს ტოტების მალვით
მწვანე არშიით გულმოხატული
უცხოოდ მისული
პირმოციწინარი ბედის მსახვრელი
ნორჩი კატარი.

* * *

ელვის წვიმა

რალაც უცნაური
უტყუი მოლოდინი
ბლენეთს უნახავი
იდუმალი ჩრდილი
შენი სახე ელვამ გაანათა

საპფირონიფერი
უკვეთელი ფორმით
შიშვეურველი
ღამე უკუნეთი
შენი სახე ელვამ გაანათა
აქ საიდან გაჩნდი
ზეცით თუ ქვესკნელით
ტყეში უსიერში
მყისად მოვლენილი
შენი სახე ელვამ გაანათა
ელვის ანარეკლი
ციდან მოვლენილი
ვერცხლის ელვარებით
ლანდი უცნაური
შენი სახე ელვამ გაანათა

* * *

ფორმათ სამყარო
სივრცე უსასრულო
დროს აცილებული
ფიქრით მიუწვდომი
რომ ვერ შევებო რომ ვერ ვიხილო
რომ ვერ აღვიქვა რათა რაობა
ფიქრთა სახიობა
ხელთშეუხებელი
მრავალსახეობა
ფერთა უნახესი
რომ ვერ ვიგონო რომ ვერ ვიზმანო
რომ ვერ ვიპოვო გზათგასაყარი
თითოეული წამი
განცალკევებული
მარტოხელა სული
განმარტოვებული
რომ ვერ ვისითბო რომ ვერ ვისისხლო
რომ ვერ მივასწრო მივაგო გული
ციური ადგილი
გადაფერებული
უფერო სამანით
შემორკალეული
რომ ვერ ვიჩინო რომ ვერ ვისიზმრო
რომ არ აღმოჩნდეს ბნების კვალით
ხმათა ჟღერადობა
სულის შრუანტელით
ხატთა განჩინება
უფსკრულთ შემავსები
რომ ვერ შევიხმო რომ ვერ ვიხატო
რომ ვერ წამომყვეს გრძნობა გრძნუელი
გულ მკერდ
ხატთ დასაზღვრა
მკლავ ყელ
თვალთ ასახვა
შიშვლად გაშიშვლების
ფორმად გარდასახვა
რომ ვერ შევებო რომ ვერ შევიხო
რომ არ წამომყვეს ოცნებათ მიღმა

მაია მიქაბერიძე,

საქართველოს პარლამენტის
ეროვნული ბიბლიოთეკა

ტირანტი გრანელის უცნობი ლექსები

ტირანტი გრანელის, მე-20 საუკუნის დასაწყისის ქართული ლიტერატურის ბრწყინვალე წარმომადგენლის პოეზიას ჩვენს საზოგადოებაში დღეს მრავალი თაყვანისმცემელი ჰყავს. რეალური ცხოვრების თავისებური მსოფლალქმა და გრძობათა გადმოცემის ყველასაგან განსხვავებული პოეტური ენა ტირანტი გრანელს გამოარჩევს თავის თანამედროვეთაგან.

ტირანტი გრანელის ცხოვრებასა და შემოქმედებას მრავალი ლიტერატურულ-კრიტიკული ნაშრომი მიეძღვნა. შესწავლილი და დამუშავებულია პოეტის პირადი არქივი, დაცულია რამდენიმე დისერტაცია, შექმნილია მხატვრულ-დოკუმენტური თხზულებები, გამოცემულია მისი ლექსების კრებულები. თითქოს ყველაფერი ცნობილია და ამ ფონზე, მართლაც, მოულოდნელი იყო, რომ საქართველოს პარლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკაში აღმოჩნდებოდა ტირანტი გრანელის ლექსების ისეთი კრებული, რომელიც პოეტის შემოქმედებითი ბიოგრაფიის უცნობ ფურცელს გადაგვიშლიდა. საუბარი ეხება ტირანტი გრანელის ლექსების მცირე ნიგნაკს - ორფურცლოვან გამოცემას, რომლის პირველ სამ გვერდზე დაბეჭდილია ლექსები სათაურით „ტიციან ტაბიძეს“, „Pigment“ და „შავი სარკეში (ძღვნად თ. ჩიქოვანს)“. ლექსების ბოლოს მიწერილია ავტორის ვინაობა და ლექსების შექმნის თარიღი - ტ. ნალენჯიხელი. ტფილისი. 1919. ტექსტი დაბეჭდილია სქელ, მუქი ფერის ქაღალდზე. სამივე გვერდზე, ლექსების ბოლოს მარტივი ორნამენტი აქვს დართული. ბოლო, მეოთხე გვერდი კანის ფუნქციას ასრულებს, სადაც დაბეჭდილია ფასი - 3 მანეთი.

იმის გამო, რომ ნაბეჭდ ერთეულს არ ჰქონდა სატიტულო გვერდი, სადაც მითითებული იქნებოდა გამოცემის სათაური, დაბეჭდვის თარიღი და სხვა სახის ცნობები, თავდაპირველად მივიჩნიეთ ტირანტი გრანელის რომელიმე სხვა გამოცემის ნაწილად.

ტირანტი გრანელის ბიოგრაფიისა და შემოქმედების მკვლევართა (ლ. ალიმონაკი, გ. ცქიტიშვილი, ლ. სორდია, ე. უბილავასა და სხვ.) ნაშრომებიდან ცნობილია, რომ ტირანტი გრანელმა თავის სიცოცხლეში გამოსცა ხუთი პოეტური კრებული: „პანაშვიდები“ გობრონ აგარელთან ერთად (1920 წ.), „სამგლოვიარო ხაზები“ (1921 წ.), „სულიდან საფლავები“ (1922 წ.), „Memento mori“ (1924 წ.) და „ლექსები“ (1926 წ.). არცერთ ცნობილ წყაროში არ არის ინფორმაცია სხვა, რომელიმე კონკრეტული გამოცემის შესახებ. ჩვენ გადავამოწმეთ ხუთივე გამოცემა და აღმოჩნდა, რომ დასახელებულ ნაბეჭდ ერთეულს არცერთ ამ კრებულთან კავშირი არ აქვს. ჯერ ერთი, თუნდაც იმიტომ, რომ ეს კრებულები დასრულებული გამოცემებია და არ აკლიათ გვერდები. ამავე დროს, ისინი დაბეჭდილია ერთმანეთისაგან განსხვავებულ ქაღალდის ფაქტურაზე. დიდი სხვაობაა გამოცემებში ზომის თვალსაზრისითაც.

გაჩნდა იმის ეჭვიც, რომ ეს ლექსები ასევე რომელიმე პერიოდულ გამოცემაში დაბეჭდილი ფურცლების ფრაგმენტები

ტირანტი გრანელისაა. ამ მიმართულებით მუშაობამაც ვერ მოიტანა შედეგი. მოვიძიეთ ტირანტი გრანელის მიერ გამოცემული გაზეთი „ია“ და ჟურნალი „კრონოსის სარკე“, ასევე ყველა ის პერიოდული გამოცემა, სადაც იბეჭდებოდა პოეტის ლექსები, მაგრამ დასახელებულ ეგზემპლარს არცერთ მათგანთან არ აღმოაჩნდა რაიმე საერთო.

ამჟამად, რომ ეს არის დამოუკიდებელი გამოცემა. აქედან გამომდინარე, ვფიქრობთ, შეიძლება ერთი დასკვნის გამოტანა - ტირანტი გრანელის სიცოცხლეში დაიბეჭდა არა ხუთი, არამედ ექვსი გამოცემა. ეროვნულ ბიბლიოთეკაში დაცული გამოცემა პოეტის დღემდე ცნობილ ნიგნებს შორის ყველაზე ადრეულია (თუ პირველი არა). ამ პერიოდისათვის მძიმე ეკონომიკური მდგომარეობისა და ქაღალდის დეფიციტის პირობებში, პოეტს ასეთი, ორფურცლოვანი გამოცემების ბეჭდვა უფრო გაუადვილებოდა. ამიტომ, სავარაუდოდ, მას შეიძლება კიდევ ჰქონოდა მსგავსი ტიპის გამოცემა (ან გამოცემები).

ჩვენი ძიების მეორე ეტაპი თვით ლექსების იდენტიფიცირება იყო. ლექსები „ტიციან ტაბიძეს“, „წიგმენტ“ და „შავი სარკეში (თ. ჩიქოვანს)“ არ აღმოჩნდა არათუ ტირანტი გრანელის სიცოცხლისდროინდელ ზემოთ ნახსენებ ხუთ გამოცემაში, არამედ, მისი გარდაცვალებიდან დღემდე დაბეჭდილ პოეტის სხვადასხვა კრებულში. ასევე ვერ მივაკვლიეთ ამ ლექსებს პერიოდულ გამოცემებშიც. აღსანიშნავია, რომ არსებობს ტიციან ტაბიძისადმი მიძღვნილი ტ. გრანელის ლექსი სათაურით „მთანმინდა - ტიციან ტაბიძეს“ (როგორც ლანდი ისე ვარ ..), მაგრამ ეს სხვა პოეტური ქმნილებაა და არაფერი აკავშირებს დასახელებულ ლექსთან.

როგორც აღვნიშნეთ, ლექსებზე მიწერილია შექმნის თარიღი (1919 წ.) და პოეტის ფსევდონიმი - ტ. ნალენჯიხელი. მართლაც, ლიტერატურის ისტორიაში დადასტურებულია, რომ ამ ფსევდონიმით იგი სარგებლობდა 10-იანი წლების ბოლოს, ხოლო გრანელის ფსევდონიმით 20-იანი წლებიდან იბეჭდებოდა. ამას გარდა, მოძიებული ლექსების ფორმა და განწყობა პოეტის შემოქმედების ადრეულ ეტაპზე მიუთითებს. როგორც ცნობილია, იგი აღფრთოვანებული იყო სიმბოლისტების გამოჩენით პოეტურ ასპარეზზე და ეს დამოკიდებულება კარგად ჩანს ტიციან ტაბიძისადმი მიძღვნილ ლექსში, სადაც ასევე მოხსენიებს პაოლო იამვილსაც. ამავე დროს, ამ ლექსებში შედარებით ნაკლებადაა უიმედობისა და ტრაგიკულობის განცდები, რითაც გაჯერებულია ტირანტი გრანელის 20-იანი წლების პერიოდის პოეზია. აღსანიშნავია, რომ სამივე ლექსის ცალკეული სიტყვები მუქად არის დაბეჭდილი. ძნელი სათქმელია, ეს მხოლოდ ბეჭდვის დროს დაშვებული ტექნიკური წუნია თუ ავტორის მიერ მოცემული კოდი. თუ ეს უკანასკნელი ვარაუდი სწორია, მკვლევარებს წინ საინტერესო სამუშაო ელით პოეტის მიერ დაშიფრული აზრის ამოსახსენლად.

ტირანტი გრანელის დასახელებული გამოცემა, რომელშიც დაბეჭდილია პოეტის ადრეული პერიოდის ლექსები, ეროვნულ ბიბლიოთეკას ბუკინისტური მალაზიებიდან ან კერძო პირიდან შეუძენია 1971 წელს 10 მანეთად. ეს ეგზემპლარი უკვე 46 წელია ინახება ეროვნული ბიბლიოთეკის „საქართველოში ნაბეჭდი და ელექტრონული გამოცემების საარქივო ფონდის განყოფილებაში“ (შიფრით - ჭ 2.851/1), ხოლო მისი ბიბლიოგრაფიული აღწერილობა ჩართულია

ბიბლიოთეკის ბარათოვან და ელექტრონულ კატალოგებში. მიუხედავად ამისა, რატომღაც, გამოცემაცა და ლექსებიც დიდი ხნის განმავლობაში დარჩა საზოგადოების ყურადღე-ბის მიღმა. დღეს ტერენტი გრანელის უკვე ცნობილ ლე-ქსებთან ერთად უკვე შეგვიძლია გავეცნოთ მის „ახალ“ და ქრონოლოგიურად ერთ-ერთ ძველ ლექსებსაც, რომლებიც, იმედია, აღარ „დაიჩაგრებიან“ და მისი პოეზიის ახალი კრებულებში დაიმკვიდრებენ თავიანთ კუთვნილ ადგილს.

2018, მაისი

შპვი ეკრანვა

(ძღვნად თ. ჩიქოვანს)

ფიქრთა გროვამი იფერფლება შენი სხეული. მარად გეძახის მუნჯ ცხოვრების ავი მაინდი. მაგრამ გდარაჯობს უდარდელი ძველი რაინდი. და არ გამინებს უკულმართი ბედი წყეული. რუხი დღეები ხეტიალში გაანიავე. გიყვარს ლოთობა ყრუ ქალაქში და ალავერდი. შაერში დაქრის შენი სული როგორც ნიავი. ციურ მზერაში გახალისებს მწვანე ხავერდი. შავმა ცხოვრებამ ჩაგითრია ველარ დაგინდო. როგორც ნაცნობი მოგესალმა ფიქრი სნეული. აღარ გშორდება ავი ლანდი ვით ქუჩის კინტო. დუელში გინვეს მოთარეშე გედი გძნეული.

ტიციან ტაბიქას

შენ ჩამორეკე სიბნელეში ბროლის ზარები. თაბორის მთაზე აიტანე ჯვარი წამების. და უარყავი მოფერება სუსტი კალმების. ხელოვნებაში თვით სიკვდილიც არ გეზარება.

შენი ლექსები დაბალ მგოსნებს არ ეკარება. ვინ რას დაგაკლებს ამაყ რაინდ გათამამებულს. დღეს უხარია თვით პაოლოს შენებრ წამებულს, რომ გამოსჭედე პოეზიის რკინის კარები.

გარს გახვევია ბუმბერაზი ძველი მგოსნები ოსკარ უაილდ გეზმანება თეთრი რაშებით. თითქოს ბოდლერმაც შეგთავაზა კრიალოსნები.

საქართველოში გაჯილდოებს ცხარე ტაშები. შენი სახელი როგორც მგოსნის კარგად იცინან. დღეს გამარჯვებულს გესალმები ჩემო ტიციან.

Pigment

ლურჯი სარკეში ათამაშდა შენი სინაზე. რაშით ჯირითი შეუყვარდა ავი ყაჩაღებს. სული ნაცნობი შენს გარშემო სხივებს აჩაღებს. ცრემლით ატირდა მდუმარება ცივი რკინაზე.

სიცილს დაინყებს ტყის ასული შენი ბინაზე. შავი დემონი შეაგროვებს თუჯის მათრახებს. მოქანცულ სხეულს მწუხარება ზანტად შეარხებს. და თავს ამოყოფს ყრუ სიკვდილი ფანჯრის მინაზე.

შავი ოცნება დროთა სვლაში ჩაიფერფლება. და უარს იტყვის თეთრი ვარდი განმეორებით. ნერვებს აგიშლის ქლექიანი ჩუმი ხველება.

ლამის სიზმრები ჩაივლიან ნაზი ზმორებით. ავადმყოფ სულით უღრან ტყეში გაიპარები. და შენს წინაშე აიშლება სევდის ჯარები.

ნიკოლოზ სარაჯიშვილი

დავით სარაჯიშვილის ჰიობრაფიის რამდენიმე ცნობის დაზუსტებისთვის

2019 წლის ოქტომბერში, დავით სარაჯიშვილის დაბადებიდან 171 წელი სრულდება. ადამიანი, რომელიც თავის ქვეყანას მთელი თავისი სიცოცხლე ემსახურებოდა, დღეს მივიწყებულია და თუ რამე იწერება, ძირითად შემთხვევაში არასწორად და გაუაზრებლად. მისი პიროვნების „მიჩქმალვას“ საბჭოთა კავშირის ტოტალიტარულ რეჟიმს ვაბრალებთ, თუმცა თითქმის 30 წელია, რაც დამოუკიდებელი ქვეყანა ვართ და საკითხის რეალისტური აღქმა და სიმართლის წერა, ჯერაც ვერ ვისწავლეთ.

იმისათვის, რომ ნაშრომი უფრო მეტად ინფორმაციული იყოს, მოკლედ მიმოვიხილოთ დავითის ცხოვრების ბიოგრაფია და შემდეგ გავარჩიოთ მცდარი და რეალური ამბები.

1848 წლის 28 ოქტომბერს ზაქარია დავითის ძე სარაჯიშვილსა და მის მეუღლეს - ელისაბედ სოლომონის ასულ სავანელს შეეძინათ ვაჟი. ტრადიციის მიხედვით, ზაქარიამ მას მამამისის სახელი - დავითი დაარქვა. ზაქარია დიდად დაფასებული კაცი იყო თბილისში და ქველმოქმედებასაც აქტიურად ეწეოდა. პირველდაწყებითი განათლება დავითს თბილისში, ჰაკეს პანსიონში მიაღებინა, რომელიც 1866 წელს მან წარმატებით დაასრულა და შემდეგ პეტერბურგში გაემგზავრა უმაღლესი განათლების მისაღებად. თუმცა „არც უნივერსიტეტის სწავლა და არც მაშინდელი სტუდენტობის ცხოვრება მათის ნიგილისტობით დავითს არ მოსწონებია და მეორე წელსვე წასულა გერმანიაში“. (ძველი საქართველო, ტ. II, გვ. 8) დავითმა კარგად შეისწავლა უცხო ენები და მეორე წელს ევროპისკენ გაემართა. „პეტერბურგიდან გერმანიაში დათიკოს წასვლა მოუხდა იმიტომ, რომ მას არ აკმაყოფილებდა სწავლა, ამიტომაც იგი წავიდა გერმანიაში. ჩვეულებისამებრ გერმანიაში იგი ერთი უნივერსიტეტიდან გადადიოდა მეორე უნივერსიტეტში სადაც უკეთესი პროფესორი ეგულებოდა.“ - წერდა ალექსანდრე სარაჯიშვილი. (იქვე).

გერმანიის შემდეგ დავითი საფრანგეთში მიდის და უფრო საფუძვლიანად სწავლობს კონიაკის წარმოების საქმეს. თავისი ღირსეული ხასიათის წყალობით, დავითი უახლოვდება გერმანელ და ფრანგ მოღვაწეებს.

1880 წელს დავითი საქართველოში ფილოსოფიისა და ქიმიის მეცნიერებათა დოქტორის ხარისხით ბრუნდება და აქტიურად ებმება ქვეყნის სოციალურ-პოლიტიკურ ცხოვრებაში.

2016 წელს, საქართველოს საპატრიარქოს წმინდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართულ უნივერსიტეტში, დოქტორანტმა (ამჟამად უკვე ისტორიის დოქტორმა) დურმიშან ლაშხმა „დაიცვა“ თემა - „ბრძოლა ეროვნული ღირებულებების პრაქტიკული რეალიზებისთვის საქართველოში მეცხრამეტე საუკუნის ბოლოსა და მეოცე საუკუნის დასაწყისში (ქველმოქმედი და მეცენატი)“. ავტორი თავისი დისერტაციის 60 გვერდს დავით სარაჯიშვილის მოღვაწეობას უთმობს და რამდენიმე უზუსტობასაც უშვებს, რაც ჩემს, როგორც დავით სარაჯიშვილის ნათესავისა და მისი ცხოვრების მკვლევარის უკმაყოფილებას იწვევს და რეცენზიასაც იმსახურებს.

დავითის საქართველოში დაბრუნებასთან დაკავშირებით დურმიშან ლაშხის ნიგნში ვკითხულობთ: „1880 წელს დავით სარაჯიშვილი ბრუნდება საქართველოში. ამ პერიოდში დავითის მამა ახალი გარდაცვლილი იყო.“ საინტერესოა, თუ რატომ გადაწყვიტა ავტორმა ასე, როცა სიტუაცია სულ სხვაგვარია. გაზეთ დროების 1880 წლის 26 თებერვლის ნომერში ჩვენ ვხვდებით საგაზეთო პუბლიკაციას, რომელიც ჭორების დაგმობისკენაა მიმართული. წერილს ხელს აწერენ ილია ჭავჭავაძე, ნიკოლოზ ავალიშვილი, თავადი დავით ერისთავი, ი. მაჩაბელი, დ. სარაჯიშვილი, გ. თუმანიშვილი, ი. ბაქრაძე. ზაქარია სარაჯიშვილის საფლავის ქვაზე კი გარდაცვალების თარიღად დატანილია 1880 წლის 26 მაისი, შესაბამისად, საქართველოში დაბრუნების დროს მამამისი, ზაქარია ჯერ კიდევ ცოცხალია. სოფელ დილოში, ზაქარიასვე აშენებულ ეკლესიაში, საფლავის ქვაზე არის წარწერა - „ესე არს განსასვენებელი ჩემი, რომელი მთნავს, ამას დავემკვიდრო უკუნისამდე, ზაქარია დავითის-ძე სარაჯოვი, აღმამენებელი ეკლესიისა ამისა; შობილამ 74 წლისა, გარდავიცვალე 1880 წელს, 26 მაისს...“

მართლაც, სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ, საქართველოში არ წამოწყებულა არც ერთი საქმე, რომ მასში რაიმე წვლილი არ შეეტანოს დავით ზაქარიას ძე სარაჯიშვილს. ეკლესია-მონასტრების აგება-რესტავრირებისთვის ფინანსების გამოყოფა, ნიჭიერ ახალგაზრდათა სწავლის დაფინანსება, ერთჯერადი დახმარებები, ასეთი მაგალითები უხვადა ამის ბიოგრაფიაში, თუმცა დღეს ეს ჩვენს განსახილველ საგანს სარწარმოადგენს.

თავისი გამჭრიახობით, ცოდნით, ნიჭითა და რაც მთავარია, შრომით მან საკმაოდ დიდი ქონება დააგროვა. ამასთან ერთად, ბიძისა და მამისგან გარკვეული მემკვიდრეობაც ერგო.

„სამშობლოს სიყვარული დავითის გულში დაუშრეტელ ცეცხლად ღვიოდა და ლხენის მაგიერ გულს უწვავდა, იმიტომ რომ სამშობლოს ანმყოში მხოლოდ ჭირსა და უკუღმართობას ხედავდა და მომავალშიც სანუგეშოს არაფერს მოელოდა. სამშობლოს ბედი მარად მისი დარდი და საზრუნავი იყო, მისი გადააკიდე ფიქრი ყოველთვის, ყველგან და ყველასთან სასაუბროდ ესა ჰქონდა: რა ეშველება ჩვენს საქართველოსაო?“ - წერდა დავითის თანამოაზრე და ახლო ნათესავი ალექსანდრე სარაჯიშვილი. (ძველი საქართველო, ტ II, გვ.9)

დავითმა სიცოცხლეში საქველმოქმედო მოღვაწეობა არ იკმარა და ანდერძით უკვდავყო თავისი სახელი და შეიძლება ითქვას, სიკვდილიც დათრგუნა. ანდერძის საკითხს ქვემოთ შევხვებით.

1910 წელს დათიკოს (ასე მიმართავდნენ მას ილია, აკაკი და სხვა მოღვაწეები-ნ.ს.) სწორი ნაწლავის კიბო დაუდგინეს. თავდაპირველად მას ახლობლები ამ ამბავს უმაღლავდნენ, თუმცა დავითს გაუსაძლისი ტკივილები ჰქონდა და კარგადაც ხვდებოდა, რომ მას „ზეციური საქართველოს“ შვილები უკვე ელოდნენ. სარაჯიშვილების ახლობელი, ნინო მაჭავარიანი იგონებს, რომ ეკატერინე ფორაქიშვილი ყოველდღე დადიოდა მამადავითის ეკლესიაში და მუხლმოდრეკილი ლოცულობდა. ხშირად უწევდა საზღვარგარეთ ყოფნა, განსაკუთრებით კი გერმანიაში. ძირითადად საქმიანი ვიზიტები ჰქონდა, ახლა კი, 1910 წლის მაისის ბოლოს იგი საოპერაციოდ გაემგზავრა,

რათა შერკინებოდა დაეადებდას, რომელიც დღესაც ბევრ ადამიანს ამარცხებს. საქართველოდან გერმანიაში წავიდნენ - დავით სარაჯიშვილი, მისი მეუღლე ეკატერინე ფორაქიშვილი-სარაჯიშვილისა, ალექსანდრე ივანეს ძე სარაჯიშვილი, (და არა პეტრეს ძე სარაჯიშვილი, როგორც ზოგიერთი ისტორიკოსი წერს.), ანდრო მამაცაშვილი და მისი მეუღლე ნინო მაჭავარიანი. როსტოვში დავითმა, ყველასგან ფარულად, ალექსანდრე სარაჯიშვილის თანდასწრებით ნოტარიუს ვასილი ტიმოტეს ძე ცვეტკოვთან თავის ანდერძს ოფიციალური სახე მისცა. ოპერაციამ წარმატებით ჩაიარა და ერთი წლის შემდეგ, კიდევ ერთი ოპერაციისთვის იგი კვლავ უნდა სწევოდა გერმანიას. დადგა 1911 წელიც, მისი მდგომარეობა საშინლად გაუარესდა, რის გამოც იგი სასწრაფოდ გერმანიაში წაიყვანეს საოპერაციოდ, თუმცა გართულებული მდგომარეობის გამო კონსილიუმმა ოპერაცია მიზანშეწონილად არ ჩათვალა და ისევ საქართველოში დააბრუნეს სპეციალური ვაგონით, ვინაიდან ყველაფერი უშედეგო იქნებოდა. გარდაცვალებამდე მან საქართველოში სულ რამდენიმე დღე დაჰყო. სულთმობრძავს დღე-ღამეში სამი მორიგე ექიმი ადგა თავზე. ანდრო მამაცაშვილს მოგონებებში კარგად აქვს აღწერილი დავითის უკანასკნელი დღეები: „დღე და ღამე ფეხზე ვიყავით ყველანი. აუარებელი ხალხი მოდიოდა მის სანახავად, მაგრამ მათთვის ეკატერინეს არ ეცალა. იგი პირველ დამბობილი იყო, სულ ქვითინებდა, დავითი კი მწარე წუთებს ითვლიდა. განსაკუთრებით წუხდა უკანასკნელ ორ დღეს. მთელი ხმით ღრიალებდა. ნემსებს უკეთებდნენ, ცოტა ხანს დაწყნარდებოდა და ისევ დაიწყებდა საშინელყვირილს. 1911 წლის 20 ივნისს ღამეს მას ნარკოზი გაუკეთეს და რამდენიმე საათში გარდაიცვალა კიდევ.“

მისი გარდაცვალების ამბავს არა მარტო ქართულ, არამედ უცხოურ პრესაშიც დიდი გულსტკივილით შეხვდნენ. სომხურ, რუსულ, გერმანულ, ფრანგულ, ლიტვურ (დღევანდელ დღეს უფრო მართებული იქნება თუ ვიტყვით - „ლიეტუვურ“ - ნ.ს.) გაზეთებში იბეჭდებოდა გამოსათხოვარი წერილები, შტრიხები მისი ყოველდღიური ცხოვრებიდან, მისი სასიათის სხვადასხვა თავისებურებანი. ავტორები დიდი გულსტკივილით ეხმინებოდნენ ღირსეული ადამიანის დაკარგვას. მაგალითად, გაზეთი „ძველი საქართველო“ წერდა: „წლევიანდელი წელი ჩვენს საზოგადო ცხოვრებაში უბედურ წელიწადად უნდა ჩათვალოს, მით რომ დაგვარგეთ ისეთი უდარო მოღვაწე, როგორც იყო დავით სარაჯიშვილი. (ძველი საქართველო, ტ II, 1911, გვ. 8)

პანაშვიდებსა და დაკრძალვის ცერემონიალის დროს უამრავი მაშინდელი მოღვაწე და წარჩინებული პირი გამოვიდა სიტყვით. მთელ ამ მოვლენებს კი ნათლად ასახავს სიტყვები, რომელიც ეპისკოპოსმა ლეონიდემ წარმოთქვა სიონის ტაძარში. - „რითია სამგლოვიარო ეს დიდებული სანახაობა, სადაც უმწეო ქვრივი და ბეჩავი ობოლი, წელში გახრილი მუშა და საცოდავი გლეხი, სახელოვანი სოფელგარი და უბრალო მწვრილმანე ნოქართან ერთად, მოსწავლე, მასწავლებელი და დიდებამოხვეჭილი პროფესორი, მოხელე და მოქალაქე, რუსი, ქართველი, სომეხი, ოსი და მუსულმანთა ერები სულით და გულით შეერთებულნი, თავს ევლებიან ამ ბრწყინვალე კუბოს და არ იციან, ვინ ვის აჯობოს მიცვალებულისადმი პატივისცემის გამოთქმაში!..“ (კრებული დავით სარაჯიშვილის სახსოვრად, 1911, გვ. 273.)

თავდაპირველად იგი დიდუბის პანთეონში დაკრძალეს. საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ, ბოლშევიკებმა ნათესავეს მისი გადასვენება მოსთხოვეს. 1939 წლის 20 ნოემბერს, თბილისის საბჭომ გასცა დოკუმენტი ადამ ფორაქიშვილისადმი, რომელშიც წერია: „პანთეონისთვის გამოყოფილ ნაკვეთზე უნდა დაკრძალული იქნას ის პირი, რომელთა მოღვაწეობაც ლიტერატურის, მეცნიერების და ხელოვნების დარგში ცნობილია. დ. სარაჯიშვილი და მისი მეუღლე კი, რადგანაც არ ეკუთვნიან აღნიშნულ კატეგორიას, პანთეონის ნაკვეთზე დატოვებულთა სიაში არ არიან. ამიტომ, გვევლებათ, დ. სარაჯიშვილის და მისი მეუღლის ნემსი გადაიტანოთ სხვა სასაფლაოზე 10 დღის ვადაში. პანთეონის დირექტორი ივ. ენიკოლოფაშვილი.“ ამის შემდეგ, დავითი და თავის მეუღლე ვაკის სასაფლაოზე განისვენებდნენ. 1995 წელს კი ამ ორი ადამიანის ნემსი, შეიძლება ითქვას, რომ სამართლიანად დაუბრუნდა ღირსეულ ადგილს და ისინი დაკრძალეს ქვაშეთის წმ. გიორგის სახელობის ეკლესიაში, რომლის აშენების ხარჯებიც დავით სარაჯიშვილმა გაიღო.

ახლა კი ანდერძის შესახებ, რომელიცშირად ქვეყნდება სოციალურ ქსელში და რომელიც, არ ეკუთვნის დავით სარაჯიშვილს.

საქმე ისაა, რომ ინტერნეტ-სივრცეში გავრცელებული ანდერძი ეკუთვნის ეკატერინე ფორაქიშვილს (ამ ანდერძს ხშირად აზიარებენ სხვადასხვა უნივერსიტეტის მეცნიერ-თანამშრომლებიც), დავითის მეუღლეს, რომელმაც იგი 1916 წელს შეადგინა და მისი განსვენებული ქმრისა არ იყოს, ისიც უხვად გასცემს მის ხელთარსებულ ქონებას. წუთუ, არც ერთ ფურნალისტს და მით უმეტეს ისტორიკოსს არ დაებადა კითხვა, რატომაც ანდერძი 1916 წლით დათარიღებული, როცა დავითი 1911 წელს გარდაიცვალა? საქმე ისაა, რომ დავითის ანდერძი არაა გამოქვეყნებული, რაც ამ უზუსტობის ერთ-ერთი მიზეზია. მთავარი მიზეზი კი საქართველოში გაბატონებული ეროვნული და გონებრივი ნიჰილიზმია. ანდერძის ზოგიერთ მონაკვეთი ზემოთ აღნიშნულ დისერტაციამაცა მოყვანილი, თუმცა რუსულიდან თარგმნის დროს, აშკარად შეცდომებია გაპარული და ზოგიერთ მომენტში, დავითის აზრის რადიკალურად განსხვავებულ ვერსიას წარმოადგენს. უახლოეს მომავალში, გადამწყვეტილი მაქვს, ანდერძი სრულად ვთარგმნო და გამოვაქვეყნო.

ქვემოთ მოვიყვან დავით სარაჯიშვილის ანდერძის შემოკლებულ ვარიანტს, რომელიც რუსულ ენაზე შედგენილი 1910 წლის 3 ივნისს, ქალაქ როსტოვში, ნოტარიუს ვასილი ტიმოტეს ძე ცვეტკოვთან.

მე, დავით ზაქარიას ძე სარაჯიშვილი, მყოფი ჯანმრთელ გონებრივ მდგომარეობაში, ჩემი სიკვდილის შემთხვევაში -

1. ჩემს საკუთრებაში მქონე უძრავ ქონებას, კერძოდ სახლს სერგეევის ქუჩაზე, თავისი მინის ნაკვეთით, ვუანდერძებ ჩემს საყვარელ მეუღლეს, ეკატერინე ივანეს ძე სარაჯიშვილს, რომლის გარდაცვალების შემდეგაც ეს ქონება უნდა გადავიდეს კანონიერი მემკვიდრეების კუთვნილებაში.

2. ასევე მთელი ქონება სოფელ დილომში, შემავალი ტფილისის მაზრაში ვენახითურთ.

3. ასევე, უძრავი ქონება გორკის ქუჩაზე, სადაც მდებარეობს არყის ქარხანა, მშენებლობანი, სახდელი აპარატურა და აგრეთვე ორსართულიანი სავაჭრო წერტილი, აგრეთვე

ვაძლევ ნილს ჩემს ახლობელს დავით და სიმონ ფორაქოვებს, ვაძლევ აგრეთვე ნილს ეგზარხოსის ქუჩაზე ჩემს საყვარელ დებს, აგრეთვე აგარაკს, რომელიც მდებარეობს სიღნაღის მაზრაში, სოფ. ბაკურციხეში, ყურძნის ბალით ვუანდერძებ ალექსანდრე პეტრეს ძე სარაჯიშვილს (ამ პიროვნების იდენტობის დადგენა სამომავლო კვლევის საგანია და სავარაუდოა, რომ გაპარულია ტექნიკური შეცდომა, ვინაიდან მთელი მოღვაწეობის მანძილზე, დავითს მხარს უმაგრებდა ალექსანდრე ივანეს ძე სარაჯიშვილი, ანდერძში ალექსანდრე პეტრეს ძე სარაჯიშვილის მოხსენიება კი კითხვებს ბადებს. ალექსანდრე პეტრეს ძე მუსიკოსი, ვანო სარაჯიშვილის უფროსი ძმა იყო.), თავად ვაჩნაძეს მიეცეს უძრავი ქონების ნაწილი სიღნაღის მაზრაში და დაჩის ნაწილი ნოდორეთში. აქედან გაყიდული თანხის ნაწილი მიეცეს ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოებას ქართული მუზეუმისა და რუსეთის იმპერიაში შემავალი სასწავლებლის სტუდენტებს. ასევე საზღვარგარეთ მყოფ ქართველ სტუდენტებს. ყველა დანარჩენი ქონების ნაწილს ფაბრიკებს, ქარხნებს, სახლებს, მიწას და სხვა დანარჩენ მოძრავ ქონებას ვუანდერძებ ჩემს მეუღლეს ეკატერინე ივანეს ასულ სარაჯიშვილს.”

ამის შემდეგ კი დავითი პირდაპირ ჩამოთვლის, თუ რომელ დაწესებულებას რა ოდენობის თანხა უნდა გადაეცეს. აი, მაგალითად - ქართულ საისტორიო და საეთნოგრაფო საზოგადოებას მან 25 000 მანეთი დაუტოვა, განათლების საზოგადოებას პროფესიული სკოლების დასაარსებლად - 50 000 მანეთი. ქალაქ ქუთაისის დრამატულ საზოგადოებას და აგრეთვე ქალაქ ქუთაისის თეატრის ასაშენებლად - 40 000 მანეთი, მცირეწლოვან და მნაშავეთა ახალშენს - 10 000 მანეთი, ქალაქ თბილისის სადასტაქრო საავადმყოფოს შენობის ასაგებად - 200 000 მანეთი და ა.შ. მან აგრეთვე გარკვეული თანხა უანდერძა მის მეგობრებსა და ახლობლებს, რაც მთავარია, მას არ დაეინყებია არც ერთი მუშა და ანდერძში ხაზგასმითაა შენიშნული - „ვალდებულია ჩემი ცოლი, ეკატერინე ივანეს ასული სამი წლის თავზე ყველა ჩემს მუშას, ხელოსანს რომლებმაც იმსახურეს ჩემთან არაუმეტეს ორი წლისა მიეცეთ 25 მანეთი“. ანდერძი სულ 9 ფურცელია და მისი სრულად მოყვანა აქ არ იქნება მართებული, სტატია კი მიიწვია ივანე მაჭავარიანის სიტყვებით დავასრულო: „კაცი იყო შრომითა და მოყვასთა სიყვარულით სრული, ქვეყნის სიყვარულით ძლიერი! განა ასეთი ძლიერებით აღჭურვილს სიკვდილი მოერევა?“

სიკვდილი მცონართა ხვედრია, რომელთაც სიცოცხლე კუჭის ტრფიალებში დაუღვავიათ და ქვეყანა, ქვეყნის ბედი ფიქრადაც არ მოსვლიათ. აკი შესჭამეს მამა-პაპული წმინდა განძი!

სიკვდილი მცონართ, რომ თუ არ ზიზღით, აღარავინ მოიხსენებს!

ეს კი კაცი იყო, ქვეყნის სიყვარულით განათლებული!

გაჭირვებულს, დაბეჩავებულს ქვეყანას ემსახურა, მანამ შეეძლო და ახლა... ახალამპრად აენთო მწუხრში მყოფ სამშობლოს, სასონარკვეთილ მშრომელ ხალხს კვლავ გაუღვიძა თითქმის ჩამქრალი ძველი იმედი: - „გმადლობ, შენ ღმერთო, კიდევ ჰყოლია ჩემს ქვეყანას ერთგული შვილიო!“

აქ სიკვდილს რა ხელი აქვს?

აქ მიცვალებაა, ე.ი. უკვდავება.“ (კრებული დავით სარა-

ჯიშვილის სახსოვრად, 1911, გვ. 11.)

ნინო ბაქანიძე

სახიფათო თაგავის დასასრული

1941 წლის 7 აგვისტო

—ნეტა, სად არის ამდენ ხანს ექიმი? რად იგვიანებს? — შემოფოთებული ელისაბედ ერისთავი ფანჯრიდან გასცქერის ქუჩას. — უკვე ხუთი შესრულდა... როდის ჩვენ გავაგებინეთ... მაინც, რა უცბად დამძიმდა ეგ საბრალო...

—ნუ დაემდურები, დაიკო. შენც იცი, მთელი დღეები ამ გაგანია სიცხეში ერთი პაციენტიდან მეორესთან დარბის. ეჰ, გინდ ემ საათშიც მოვიდეს, აღარა მგონია, მაშას რამე ეშველოს... — ნინო ერისთავი—ქობულაშვილისა მალულად ინმენდს ცრემლებს. — მოსცილდი მაგ ფანჯარას, დაიკო. სჯობს, დაგხედოთ, ეგებ შეიღვიძა...

—არა, ეხლა ვნახე, ჯერაც სძინავს, ნუ შეანუხებთ. — ოთახში თეკლე შემოდის და გაქვავებული სახით შესცქერის დებს. — თქვენი ლოდინიც ფუჭია, სჯობს, მიბრძანდეთ, მოისვენოთ. საცაა ჩვენებიც მოვლენ. თუ... თუ საჭირო შეიქნა, გაგაგებინებთ. — თეკლე მაგიდაზე უნესრიგოდ მიმოფანტული წამლების შეგროვებას იწყებს, თითქო დაუპატიჟებელი სტუმრების პასუხი არც აინტერესებს.

—კარგი, ნავიდეთ დაიკო, ნულა შევანუხებთ ხალხს. — შემცბარი ნინო ხელს ჰხვევს ელისაბედს, რომელიც კვლავ ჯიუტად განაგრძობს ფანჯარაში ცქერას. ნინო უხერხულად იშმუშნება.

—მაინც ვერ გამიგია, რა ხანია, ესე გრძელდება და ვანიჩკამ რით ვერ შეიძლო მაშას განკურნება? ვინ მოსთვლის, რამდენი ადამიანი ჰყავს გადარჩენილი ამ ჩვენს ივანე დემურასა? ან აქამდე როგორ მიიყვანა საქმე?! არა, უნდა უშველოს მარიამს, სხვაგვარად შეუძლებელია! — თავისთვის ბუტბუტებს ელისაბედი.

—ფუჭად ნუ დაიიმედებთ თავს, — ცივად ეპასუხება თეკლე — დიაგნოზი უტყუარია. У нее размножение мозга და ამას აღარაფერი ეშველება. აქამდინაც თუ იცოცხლა, ეს სწორედ ვანიჩკას დამსახურებაა.

მეორე ოთახიდან ყრუ კენესა და სანოლის ჭრიალის ხმა მოისმის.

—აგე, გაჰლივებია მარიამსა, — ელისაბედი უმაღლ შორდება ფანჯარას და გაჩქარებით მიეშურება ავადმყოფის ოთახისაკენ, მაგრამ თეკლე წინ გადაუდგება. — მოითმინე, ჯერ მე შევალ, დაგხედავ, — წამლებიც უნდა მივცე. მერე ვნახოთ...

ნინო კვლავ ხელს ჰხვევს სახტად დარჩენილ დას — წამო, ელისაბედ, გაანებე თავი. ხომ ხედავ, როგორი გაღიზიანებულია.

—რა ვქნა, დაო, მაშას უნახავად აქედან ფეხს ვერ მოვიცვლი. შენ წადი, რაკი არ იშლი. ექიმს მაინც დაველოდები. იქნებ რას იტყვის?! —

—საოცარია, — მხრებს იჩივავს ნინო, — მე და შენ, აბა, რამდენი წელია, თეკლე აღარ გვინახავს. როგორი შეცვლილია.

—რამდენი და ლამის ოცდაათი — პასუხობს ელისაბედი. — აბა, გაიხსენე, როცა მე და შენ მაშას სანახავად მოვიდოდით ხოლმე, ეგ ფანჯრიდან თუ მოგვკრავდა თვალსა, მაშინათვე დაიმალებოდა თავის ოთახში.

—საბრალო მარიამი, — ოხრავს ნინო, — ან რა იყო

მაგისი ცხოვრება?! თვით უშვილომ თავისი დროც და ჯან-იც ძმისშვილებს შეაღია. აბა, რა ექნა? მაგისმა ძმამ დაჰკრა ფეხი და ნავიდა ოჯახიდან. ღმერთმა გაანათლოს ჩვენი სამიკო. როგორ დაუდგა მაშინათვე გვერდში მაშასა. ეხუმრები? ცოლ—ქმარმა ექვსი ბავშვი აღზარდა! რო მოვიდოდით ხოლმე, მარიამს ხან არც ეცალა ჩვენთვის. იჯდა ბავშვებით გარშემორტყმული, ამეცადინებდა, არიგებდა, თავისი ხელით აჭმევდა კიდეც. ჩვენ კი ვისხედით ამ ოთახშია და ვინმეს ხელით თუ შემოგვიგზავნიდა ჩაისა და ტკბილეულს, ვიდრე მოიცლიდა. ხან სულაც ვერა ვნახავდით, ისე იქანცებოდა.

—სწორედაც, სად არიან ნეტა ამდენ ხანს სტაზია და თამარი? — ბრაზობს ელისაბედი, — ეგენი მაინც იყვნენ აქა, თეკლეს რომ შეატოვებს საბრალო.

—მოვლენ, აბა რას იზამენ?! — ანუეგუებს ნინო, — არც სტაზიაა უკეთეს დღეში. ჯერ ერთი წელიც არ გასულა, რაც ქმარი დაკარგა. მაგას კი არა, მგონი მთელ საქართველოს ჯერაც ვერ გაუცნობიერებია ხეირიანად ვინ დაკარგა ივანე ჯავახიშვილის სახითა. ეჰ, საბრალო ანასტასია, რაღა არ გადაიტანა, ან როგორ უვლიდა იმ გაჭირვების წლებში... ჰოდა, რა გასაკვირია, თუ ჯერაც ვერ მოსულა გონსა! — ელისაბედი მდუმარედ უქნევს თავს. — მით უფრო, თეკლე-საც უნდა გაეუფოთ, — განაგრძობს ნინა, — მაგანაც ჯერ მეუღლე დაკარგა, მერე უფროსი ვაჟი დაუხვრიტეს... არ გაემტყუნება, აღარა აქვს გულის ადგილი.

—ჰო, კიტას დაკარგვაც დიდი დანაკლისი იყო ოჯახისთვისაც და მთელი საზოგადოებისთვისაც, — უდასტურებს ელისაბედი. — სამაგალითო პუბლიცისტი და საზოგადო მოღვაწე გახლდათ კიტა აბაშიძე, ღმერთმა გაანათლოს იმქვეყნად ეგეცა და საბრალო გიაც. მაინც, რა დაუნდობლად დახვრიტეს ჯალათებმა ოცდაათში... ღმერთო, მაინც რა საშინელი დრო იყო...

—საოცარი პიროვნება იყო, დაუდგრომელი. რა ვიცი, სხვა რა ვთქვა... კი შესწირა თავი ეროვნულ—დემოკრატიულ იდეებსა და... — ამოიოხრებს ნინო — სულ უშედეგოდ ფუჭად...

—მაგრამ თეკლე მაინც სტყუის თავისიანებთანაც და ჩვენთანაც. შენ კი გინდა, გაამართლო, — სიტყვას ართმევს ელისაბედი. — თუმცა...

—გეყოს, ელისაბედ, არ გაგვიგოს. — შემოფოთებული ნინო მეორე ოთახისაკენ აპარებს თვალს. — მამ მე წავალ, დავითი, უეჭველია, უკვე მელოდება, საქმე ჰქონია რაღაც სასწრაფო ჩემთან... შენც იგივეს გირჩევ.

—არამც და არამც! — ელისაბედი დემონსტრატულად ჯდება სავარძელში — მე და მამუტკას ერთად გაგვიტარებია ყმანვილქალობა. მთელმა მაგისმა ცხოვრებამაც ხომ სულ ჩემ თვალწინ გაიარა და ამ სავალალო წუთებში ვერ მივატოვებ. მერე როგორღა ვაპატიო საკუთარ თავსა? — ელისაბედი ქვითინებს. ნინო მწუხარედ შესცქერის დას — კარგი, ელისაბედ. ტირილით რას უშველი?

—როგორ არ ვიტყვი, დაო? მაინც რა უბედურ ვარსკვლავზე გაჩნდა ეს უსათნოესი ადამიანი? ამხელა ამაგი არავინ დაუფასა. აქეთ თეკლე ამადლის თავს. იქით სტაზიაა უბრადა. განა ასე შეიძლება?

—ამაზე ღიად არასდროს გვილაპარაკნია, მაგრამ შენც ხომ იცი სიმართლე?! — მკაცრად ეპასუხება ნინო. — მარიამმა თამარს რომ დაუმტკიცა სახლი, აქაოდა, არ გათხო-

ვდაო, ეგ ენყინათ დანარჩენ ძმისშვილებს. განსაკუთრებით ანასტასიას, რაკი ბოლოს ჯავახიშვილები აცხოვრებდნენ მარიამსა. ჰოდა, რა გიკვირს?!

—ისა, რომ მთელი თავისი დღე და მოსწრება ჯამბაკურ—ორბელიანები გადაყოლილები იყვნენ ჯავახიშვილებზეც და აბაშიძეებზეც. — ბრაზობს ელისაბედი. — განა ივანეს ძმაც და დედაც მაგათთან არა ცხოვრობდნენ გინდ სოფლად, გინდ ქალაქად? განა მანდ არ დაზარდა ყველამ უკლებლივ თავიანთი შვილები?!

—მაშინ ისიც გაიხსენე, რა მადლიერები იყვნენ ივანეცა და მაგისი ძმა გიორგიც. — უპასუხება ნინა — სულ იმას გაიძახოდნენ: „ბიძია საშუაო მამასავით გვიყვარსო“, მარიამზე ხომ ნუ იტყვი! გახსოვს განა სერგო ორჯონიკიძეს რო ეთქვა ივანესათვის, ეგ ჩემი პრედესედატელნიცა იყო სათავადაზნაურო სკოლაში და დიდ ამაგს სწევდა ყველაზედ-აო, ესლა პენსია მინდა დაფუნიშნოო. ივანეს კი უპასუხნია: „ვიდრე მე ცოცხალი ვარ, მაგას არაფერი მოაკლდებაო“. ჰოდა, ივანეს მერე ანასტასიაც ვალდებული იყო ეცხოვრებინა მამიდამისი, თუნდა ბინა არ დარჩენოდა.

—ამბობენ, თამარი კიდე თეკლეს ვაჟს, ვახტანგს უმტკიცებს ბინასაო. — სიტყვას ართმევს ელისაბედი. — მოკლედ, დებს შორის უთანხმოებაა, ვატყობ, ჯოხი კი მაშუტკაზე ტყდება. ჩემი საბრალო მარიამი... — ელისაბედი კვლავ ქვითინებს.

ოთახში თეკლე შემოდის. — აქამდე სულ შფოთავდა. ნამღების მიღებაზე უარს ამბობდა, ძლივს დავანყნარე, მე კი სიქა გამძვრა და..., აღარ ვვარგვივარ... ესლა ცოტა ხნით შეგიძლიათ, ინახულოთ. — თეკლე ოფლს ინმენდს ხვნეშით — დაჟინებით კითხულობს ელისაბედს.

—კარგი, მამ მე დაგტოვებთ. ზედმეტად აღარ შევანუხებ ავადმყოფს. ელისაბედი, უთხარი მარიამს, რომ ვიყავი აქა და ჩემგან მოკითხვა გადაეცი. — ნინო თავს უკრავს თეკლეს და მიდის. თეკლეც ფეხდაფეხ მიჰყვება. — სამზარეულოში გავალ, ჩაის მოვუმზადებ მამიდას, ვიდრე შენ იქნები მასთან. — მიაძახებს ელისაბედს.

ოთახი ნახევრად ჩაბნელებულია. აგვისტოს ხვატისაგან დასაცავად ფანჯარაზე საგულდაგულოდ ჩამოუფარებიათ სქელი ფარდები, ფართო სანოლზე ძლივს ილანდება ავადმყოფის სილუეტი.

—მაშუტკა, ეს მე ვარ, შენი ელისაბედი... გლვიძავს, მამა?!

მარიამს დიდი ხანია, ღვიძავს. სადღაც, ყრუდ დები-სა და თეკლეს ხმებიც ჩაესმოდა, მაგრამ ვერა და ვერა გამორკვეულიყო ზმანებებიდან. რატომღაც უნებლიეთ ნიკოლოზ ბარათაშვილის ერთი ტაეპი აჰკვიატებოდა: „... მაგრამ ვერ სცნობენ გლახ მოკვდავნი განგებას ციურს!“

როგორც ჩანს, კეთილშობილ ქალბატონს, დიდებულ საზოგადო მოღვაწეს მარიამ ჯამბაკურ—ორბელიანს აღარ სურს ანმყოში დაბრუნება... მარიამს ახლა მამა წარმოუდგება თვალწინ, ოღონდ რატომღაც ისიც სასიკვდილო სარეცელს მიეჭაჭყული. მკაფიოდ ჩაესმის ყურში ვახტანგ ორბელიანის სასონარკვეთილი ხმა, ისიც ლექსის ნაწყვეტს რომ იმეორებდა გამუდმებით პუშკინიდან: „И между тем, как все вокруг / В безумной неге утопает...“ ჰო, „ბაღჩისარაის შადრევანი“ ყოველთვისაც განსაკუთრებულად უყვარდა, — ფიქრობს მარიამი და გაჭირვებით ახელს თვალებს. მომაკვდავი ახლა

ხედავს, მოშორებით როგორ იკვეთება ახოვანი მამაკაცის ლანდი, ეს მამა არ არის, არც მეუღლეა, მისი ცხოვრების უერთგულესი მეგობარი, ბრწყინვალე თავადი ალექსანდრე ჯამბაკურ—ორბელიანი. ეს... ეს ხომ პეტრე გრუზინსკია... ძლივს, როგორც იქნა... — ავადმყოფს სახე უცისკროვნდება, — ვიცოდი, ბოლოს მაინც მოხვიდოდი, მნახავდი...

—ნინოც აქ იყო, მაშუტკა, მაგრამ დიდხანს გეძინა, აღარ შეგანუხა და უკან გაბრუნდა. მოკითხვა დამაბარა შენთან.

მარიამი მთელი ძალით ცდილობს სანოლში წამოეჯდომას, შფოთავს, ხელებს უმისამართოდ იქნევს.

—ჩემო ძვირფასო, სანატრელო, როგორი მადლობელი ვარ შენი მოსვლისთვის, რომ იცოდე...

—მამა, საყვარელო, ეს მე ვარ, ელისა...

—გიცანი, განა არა, — მარიამი კვლავ სანოლში წამოეჯდომას ლამობს, — ძალიან ბნელა აქა. ფარდა გადასწიე, ჩემო სიხარულო, მინდა, ერთხელ კიდე დაგინახო...

დაბნეული ელისაბედი ფანჯრისაკენ მიეშურება, მაგრამ ამ დროს მარიამი მოწყვეტით ეშვება სანოლზე. ელისაბედი მისკენ გარბის და ავადმყოფის გალუულ, ულონო სხეულს ეხუტება.

—მამა, ეს მე ვარ, ელისაბედი.

მარიამი ერთბაშად მოდის გონზე.

—გიცანი, ელისაბედი, მომეყურა თუ ნინოც იყო აქა?

—ჰო, დილიდან აქ იყო. ესლა წავიდა.

—მერედა, რად წავიდა ჩემი უნახავი? იცი, ემ ნუთში პეტიკოც იყო აქა. ესლა ველარა ვხედავ. ისიც წავიდა?

—არა, არ წასულა, მეორე ოთახში გავიდა მცირე ხნით. — გაუბედავად პასუხობს ელისაბედი.

—შენზე კარგად ვინ იცის, ელისაბედი, ჩემო გულის მე-საიდუმლეც, ჩემი და პეტიკოს ამბავი, — მისუსტებული ხმით განაგრძობს მარიამი. — ყველაფრის მერე, არც მეგონა, თუ მოვიდოდა.

—ჰო, მაგ თქვენმა პლატონიკურმა სიყვარულმა მართლაც სულ ჩემ თვალწინ გაიარა, — ელისაბედს უნებლიეთ ახსენდება თეკლეს სიტყვები: „У нее размножение мозга“, — ღმერთო. პეტრე ხომ თითქმის ოცი წელია, რაც გარდაიცვალა. ამ საბრალოს კი ჰგონია... — ეგჰ, რაც მე და მეორე მამა იმ ხანებში დავრობით ეკლესიებშია, სანთლებს ვანთებდით, ვლოცულობდით, რომ თქვენ შორის რამე შეუფერებელი არ მომხდარიყო — მიუბრუნდება ელისაბედი მეგობარს.

—აბა, რომელ მამაზე ამბობ? — გაიოცებს მარიამი.

—მამა შერვაშიძეზე, ჩემი დის, ნინოს მუღზე. აღარ გახსოვს, განა? შენ დიდ მამას გეძახდით, იმას კიდე პატარა მამასა. რა იყო, სულ ერთად არ ვიყავით? განა უცხოეთში ერთად არა ვმოგზაურობდით? ნუთუ აღარ გახსოვს ეს ყველაფერი, ჩემო კარგო?

—მასხოვს, როგორ არა, — მისუსტებული ხმით პასუხობს მარიამი, — ეგ დრო კარგადაც მახსენდება და მწარედაც.

—კარგი მაინც მეტი იყო, — ოხრავს ელისაბედი და მზრუნველობით უსწორებს ქვეშაგებს ავადმყოფს. — ერთხელაც, ზაფხულში, კარაღეთში ვიყავ ჩვენებთანა, შენი საშუაო რო ამოვიდა და დედაჩემს შეეხვეწა, შენთან ერთად გავეშვი მოგზაურობაში სამი თვითა. უნდოდა. გასცილებოდი აქაურობას, გულიდან გადაგეგდო ის უღირსი ადამიანი,

გარიდებოდა ყოველგვარ უსიამოვნო მითქმა—მოთქმას. კარგად მახსოვს, ეს იყო 1885 წელსა. არც კი ველოდი, ისე ადვილად დაიყოლია ალექსანდრემ ცხონებული დედაჩემი ქეთევანი. ჰოდა, ჩვენც კარგი დროსტარება და მოგონებები შეგვეჩინა...

—კარგიც, მწარეც... — ისევ თავისას ჩურჩულებს მარიამი, მაგრამ არც ელისაბედი ყრის ფარ—ხმალს, ძალისხმევას არ იშურებს, როგორმე მოაგუნებოს ავადმყოფი. — გახსოვს, მაშა, რარეგ ბრაზობდი, ვენაში რომ რასმე შევიძინდით მალაზიაში და გამყიდველი კიდე მადლიერების ნიშნად ხელზე გვეამბორებოდა ხოლმე. იტყოდი შენა, ამ შუაგულ ევროპაში თავისუფალი, ბედნიერი ხალხი ცხოვრობს და ეგრე რად იმცირებენ თავსაო!..

—კარგი მეუღლე მყვანდა, ჩემი საშუალო... — ელისაბედს კვლავ მარიამის ჩურჩული აწყვეტინებს სიტყვას. — მართლა თავდავიწყებით ვუყვარდი, ყველაფერი მაპატიო. აგე, აგე, ვხედავ, განა არა?! წელან მამა იყო სასიკვდილო სარეცელზედა, ეხლა საშუალო ვხედავ. საცოდავები?! მე რა მიჭირს? აღარაფერი მანუხებს, მალე ავდგები. მაგათ კი დასტოვებს ეს ცოდვიანი წუთისოფელი... იცი, ელისაბედი, ეხლაც იგივეს მეუბნება საშუალო, სიკვდილის წუთებში რა სიტყვებითაც გამომეთხოვა. არ გეყურება, განა? კარგი, მე გაგიმორებ მაგის ნათქვამს: „რაც შეგცოდნე, შემინდე. შენსავით არავინ მყვარებია ჩემ სიცოცხლეში. მარტო ჩემი ცოლი კი არ იყავი, ჩემი სიამაყე იყავი, ჩემი ცხოვრების ვარსკვლავი“. — მარიამი ულონოდ ტირის.

—ჰო, ძალიან უყვარდი საშუალოსა. ოღონდ ისიც გეხსოვება, მუდამ ზედმეტად ეჭვიანი რომ იყო შენს მიმართ, მით უფრო, თუ სასმელს დაღევდა. — ელისაბედი ნაძალადევად კისკისებს. — თუმცა არც გაემტყუნებოდა. გათხოვილი იყავ და მაინც რამდენი თავყვანისმცემელი გყავდა. რამდენი გეხვეწებოდა, გაანება თავი ქმარსა და მე შეგირთამო...

—პეტიკო არ მეხვეწებოდა! — მარიამის ხმა უეცრად მკაფიოდ მოისმის — ის იყო, ერთხელ რომ მომწერა, ან ქმარს დასცილდი, ან ურთიერთობა უნდა შევწყვიტოთო. ეგრე ცხოვრება მეტი აღარ შემიძლიან და ოჯახს უნდა მოვეკიდო... — მარიამს აქ სიტყვა უწყდება და თვალდახუჭული მიესვენება ბალიშზე, ელისაბედი უნებლიეთ შეჰკვივლებს. ამ დროს ოთახში თეკლე გამოჩნდება ექიმ ივანე დემურის თანხლებით.

—რა იყო, გათავდა უკვე? — თეკლე სანოლს მივარდება და მარიამს დაჟინებით ჩასცქერის. ექიმიც იქვე ჩამოჯდება და მაჯას უსინჯავს ავადმყოფს — მდგომარეობა უცვლელია, — უკმაყოფილოდ აქნევს თავს ივანე — სანუგემოს ვერაფერს ვიტყვი.

—ეჰ, ან რად უნდა ასეთი სიცოცხლე?! — თეკლე ფანჯარასთან მიდის, ფარდებს გადასწევს. — ცოტა სინათლე და ჰაერი მაინც შემოუფიქვანდეს საბრალოს, მზე უკვე გადავიდა... ეჰ, რად უნდა ასეთი სიცოცხლე მაგისთანა ქალსა...

—რა ვქნა, თეკლე, ჯერ თვალეები მიხელია და აბა, რა შემიძლია? — უეცრად გამოეპასუხება მარიამი. ელისაბედი ბრაზით ტუჩებს იკვნეტს. მერე თავშეკავებით მიმართავს მეგობარს:

—მაშა, ხომ არ ინებებ, შენი მოძღვარი მოგგვარო? ადრეც ბევრჯელ გითქვამს, თუ ჩემს ავადმყოფობაში ხშირად მაზიარებთ ხოლმე, კარგი იქნებაო. — მარიამი უხმოდ

უქნევს თავს. ელისაბედი საჩქაროდ მიდის. თეკლე და ივანე დემურია ოთახის მოშორებულ კუთხეში განმარტოვდებიან და ხმადაბლა საუბრობენ:

—არ მეგონა, ასე მალე თუ დამძიმდებოდა. — სინანულით ჩურჩულებს ივანე. — დიდად ვნუხვარ, მაგრამ საშველი აღარ არის. არ ვიცი, ხვალამდეც თუ გაანია.

—ეჰ, რას ვიზამთ, ჩემო ვანიჩკა, შენ ძალ—ლონე არ დაგიშურებია მაგის მოსარჩენად. — თავს აქნევს თეკლე.

—აფსუსს, რა დიდებული ქალბატონი იყო. რა ძვირფასი ოჯახი ჰქონდათ მაგასა და ალექსანდრეს? მაგათნაირი ქველმოქმედი და კეთილშობილი ხალხი ნეტა კიდე ბევრი გვყოლოდა. განსაკუთრებით ახლა, ამ ომიანობისა და გაჭირვების ჟამს. — ივანე მძიმედ ამოიხრებს და განაგრძობს — განა თავის დროზედ როგორ ააყვავა ცოლ—ქმარმა ლამისყანა, ატენი, სულ საკუთარი ხარჯებით. ახლა როგორ ედგნენ გვერდში სახელოვან სიძეს, ჯვავახიშვილსა, რამდენ ნიჭიერ ახალგაზრდას გაუკაფეს გზა ევროპაში! — ივანე თითქო ეშში შევიდაო, გატაცებით განაგრძობს, — ამბობენ, ცოლ—ქმარმა შეისყიდა ის მიწის ნაკვეთი, სადაც უნივერსიტეტი აშენდაო, მართალია? — თეკლე მხრებს იჩჩავს. — ახლა რამხელა თანხებს რიცხავდნენ უნივერსიტეტის ფონდში?! ეგეც იცის საზოგადოებამ, ყველაფერი იცის მაგათი ღვანლის შესახებ... ჰო, იმასაც ამბობენ, თითქო მარიამს ჩამოეტანოს უნივერსიტეტის შენობის გეგმა შევადედიდან...

—ის რა ოჯახია, საკუთარი შვილი თუ არ გეყოლება! — უეცრად მკვახედ აწყვეტინებს თეკლე. — მე არ უარვყოფ, რომ ჩვენზე, ყველა ძმისშვილზე, დიდი ამაგი გასწია ორივემ, მაგრამა...

—ისევე, როგორც თქვენ და თქვენმა დამ თამარმა დიდი ამაგი დასდეთ ჩვენს ოჯახსა. — ჩაურთავს ივანე. — ამას ვუმაღლიდი მუდამ ცხონებულ დედაჩემსა, ეგრე ახლო რომ იყო ორბელიანების ოჯახთან.

—დედათქვენი მართლაც რომ სათაყვანო ქალბატონი გახლდათ, — ილიმის თეკლე. — განა მარიამ დემურისა ჟურნალ „ნაკადულზე“ არ დავზარდეთ ყველამ შვილები? დღესაც ხომ მაგაზე იზრდებიან თაობები? განა ჩემი კიტაც თქვენს ოჯახში არ გავიცანი? — თეკლე ოხრავს, სიტყვა უწყდება.

—თორემ თქვენ ნაკლები წვლილი გაქვთ ჩვენს ალზრდა—განათლებლაში! — ალტაცებით წარმოთქვამს ივანე. — თქვენ და თქვენი და თამარი დაგვსხამდით მე და ჩემს და—ძმებს და შეგვასწავლიდით მრავალ საგანსა. მე თუ დღეს რასმე წარმოვადგენ, ეს თქვენი დიდი დამსახურებაა. — ივანე ხელზე ეამბორება თეკლეს.

—ჰო, ჩემი თამარი, ჩემი ატა, ნეტა გაუთხოვარი არ დარჩენილიყო ამ ჩვენი ელისაბედ ერისთავივითა! — თეკლე გესლიანად ჩაიციინებს — რას ვიზამთ. მე და სტაზიაც ადრე დავქვრივდით. ბედი არა გვქონია დებსა... მართლა, რად ივანებენ ნეტა ქალები?

მარიამი კვნესის. ივანე და თეკლე საუბარს წყვეტენ და მომაკვდავის სარეცელს უახლოვდებიან.

—მიბრძანდით, თეკლე, ცოტა დაისვენეთ. მე ვიქნები აქა — მზრუნველად მიმართავს ივანე. — ეხლა უკვე თქვენს თავზეც უნდა იფიქროთ. მეტისმეტად გადაქანცული მეჩვენებით.

თეკლე ყოყმანობს და ერთხანს ორივე მღუმარედ დას-

ცქერის ავადმყოფს, რომელიც გამუდმებით შფოთავს და კენესის. მერე კი ერთბაშად ჩაყურდება. დროის შეგრძნებაც ქრება... თეკლე და ივანე ზეზეურად თვლემენ...

კარზე აკაკუნებენ და ელისაბედ ერისთავს ოთახში შემოჰყავს სიონის ტაძრის მოძღვარი.

— მარიამ, შენი მოძღვარი გენვია, — ჩასძახის ელისაბედი მეგობარს. მარიამი ძლივსძლივობით ახელს თვალებს, რალაცას ლულულულებს. მოძღვარი ავადმყოფის სასთუმალთან ჩამოჯდება და იქ მყოფთ ანიშნებს, დატოვონ ოთახი.

ელისაბედი, თეკლეცა და ივანეც მდუმარედ უსხედან მაგიდას. თეკლე ავადმყოფისათვის გამზადებულ, გაგრილებულ ჩაის წრუპავს. ივანე უხერხულად წრიალებს სკამზე. ელისაბედს კი ცხვირსახოცი აუფარებია სახეზე და ჩუმიად ქვითინებს. ის მხოლოდ ერთხელ არღვევს დუმილს და თეკლეს თითქო საყვედურით მიმართავს:

— ჩემო თეკლე, ხომ იცი, ხომ დანამდვილებით იცი, თუ რარიც უყვარდი მამიდაშენსა? — თეკლე უსიტყვოდ უქნევს თავს. — განსაკუთრებულად გამოგარჩევდა თავის ძმისშვილებში. კიდევ კარგი, რო შეიძლო და მოასწრო თავისი მემუარების დასრულება. მეტი საბუთი რალა გინდა? აბა, გაიხსენე, რას წერს იქა შენ შესახებ?!

— რალა მახსოვს, ორი წლის უკან იყო ეგ ამბავი. — თეკლე ჩაის იმატებს ფინჯანში. — კიდევ გთავაზობთ, არ ინებებთ ჩაისა? გრილი ჩაი სასიამოვნოც კია ამ სიცხეში...

ივანე უარის ნიშნად თავს აქნევს, ელისაბედი კი განაგრძობს — მაშ, მე მოგაგონებ: თავის „მუდმივ და უდიდეს ნუგეშად“ გიხსენიებს „ყველა გაჭირვებისა და უსიამოვნების ფამს“. ჰოდა, მერე რა მოხდა ისეთი, რომ...

კარი იღება და შემოდის აცრემლებული მოძღვარი.

— ეხლა მშვიდად დავეტოვე, აღარ წუხს.

თეკლე ადგილიდან წამოინეწვს.

— მობრძანდით, მამაო, ჩაი მიირთვით.

მოძღვარი მწუხარედ ოხრავს. — გმადლობთ, მეჩქარება...

ელისაბედი მაშინვე მიეახლება. — მე გაგაცხილებთ, მამაო.

ელისაბედი და მოძღვარი გულდამძიმებულნი, მდუმარედ მიუყვებიან ქუჩას. მოძღვარი მალევე შედგება — აქ დაგემშვიდობები, შვილო ჩემო, გაცილებაზე ნულა შენუხედები. საუბედუროდ, ვიცი, ძალიან მალე ისევ შევხვდებით ერთმანეთსა. შენს შეტყობინებას დაველოდები. ღმერთმა მხნეობა მოგმადლოს, ელისაბედ. ვილოცოთ მისი სულისათვის.

ელისაბედი მჭმუნვარედ ემთხვევა ხელზე მოძღვარს და ჩქარი ნაბიჯით მიუყვება ქუჩას.

1941 წლის 8 აგვისტო

მომაკვდავის ოთახში არავინაა. უკვე მოდღვედა, ფანჯარა კი კვლავ სქელი ფარდითაა დაბურული. გვერდით ოთახში დებს მოუყრიათ თავი. ანასტასია, თეკლე და თამარი მაგიდას მისჯდომიან და წყნარად ბაასობენ. საცაა ივანე დემურიაც გამორჩნდება. ელისაბედი და ნინოც უკვე უახლოვდებიან მარიამის სახლს.

მარიამს კი... მარიამს უკვე სწვევია ძვირფასი სტუმარი, მისი მარადიული სატრფო — პეტრე გრუზინსკი.

— მითხარი, ძვირფასო, მართლა გიყვარდი? ეხლაც მემდურები, საშიკო რომ ვერ მივატოვე? — ჩურჩულებს მარიამი.

— მხოლოდ ქმრის გამო არა. მგონი შენი ძმისშვილების გამო უფრო შეიკავე თავი. — მკაცრად ეპასუხება სატრფოს ლანდი. — შეგეშინდა, ალექსანდრეს მზრუნველობა არ მოეკლო მათთვის. შედეგად კი ხედავ, რაც მიიღე. სულ ტყუილ—უბრალოდ დათმე პირადი ბედნიერება.

— იქნებ მართალიც იყო, პეტეკო, ძვირფასო... — ღონემისდილი მარიამი თავის წამოწვევას ლამობს, სურს ბნელში მკაფიოდ გაარჩიოს ამ ულამაზესი ვაჟკაცის სახე, მაგრამ ძალა არ მოსდევს, — ეხლა რალა გაენწყობა... მომიახლოვდი, გთხოვ; მინდა უკანასკნელად შეგხედო, შეგიგრძნო... — მარიამი ყოვნდება, ელის, მაგრამ ლანდი ადგილიდან არ იძვრის. ავადმყოფი მწარედ ოხრავს, და კვლავ ბალიშზე ეშვება ღონემისდილი. — ისე, არც შენ დაგისხანებია, — გულში იძახის მარიამი — ის საბედისწერო წერილი რომ წავიკითხე, ორი კვირა მწუხარებამ ლოგინს მიმაჯაჭვა. აბა, კარგად მოიგონე, რასა მწერდი: ასე ველარ გაგრძელდება და მე ცოლი უნდა შევიერთოვო. მაშინ უკვე გაიანე თარხნიშვილი გყოლია შეგულეზული და თან მე მეტრფოდი ვითომა. ეს პირველი, საზარელი ელდა იყო შენის გამოისობით. საშიკომ გადამარჩინა. სამი თვით გამიშვა ევროპაში, რო დარდი გამექარვებინა. როცა დავბრუნდი, გავიგე, თქვენი ქორწინება ჩაშლილიყო. გულის სიღრმეში მეამა კიდევ. გაიანეც უკვე გათხოვილიყო აფხაზეთში ალექსანდრე შერვაშიძეზედ. მაგრამ მერე რა?! დიდხანს არ დაგისხანებიათ. მეორედ ჩამეცი გულში ლახვარი, როცა გაიანეს კვლავ შეხვდი ახალქალაქში და ურთიერთობა განაახლეთ. უფრო მეტიც, — მარიამს სიბრაზისგან თითქო ძალა მოეცაო, იდაყვებით ეყრდნობა ქვეშაგებს და საწოლში ნახევრად წამომჯდარი, თავისას განაგრძობს, — ჰო, უნდა მოვასწრო, დრო ცოტა დამრჩა. მინდა ყველაფერი გითხრა, რაც ამდენი წელი გულში მქონდა ჩამარხული. თითქო ჩემ ჯიბრზედა, გაიანეს სახლი უგირავე თბილისში ელიზავეტსკი ქუჩაზე, ჩემს მახლობლად. ამ შენმა უღომობელმა საქციელმა ხელმეორედ მიმაჯაჭვა ლოგინსა. როგორც იყო, მეგობრებმა მაიძულეს, ისევ გამოვსულიყავ ხალხში, გამეხსნა ჩემი სალონი, განმეახლებინა ლიტერატურულ—მუსიკალური ვეჩერები. ეს კი შევიძელ, მაგრამ ჩემ სულსა და ჯანს სამუდამო დალი დაამჩნიე...

ახოვანი ლანდი სიბნელეში იშმუშნება — მაშ მე ვყოფილვარ მიზეზი შენი დასნეულებისა. ან კი რას მოელოდი ჩემგანა?! მუდამ ქმარზე და ძმისშვილებზე იყავ გადაგებული. ახლა შენი საზოგადოებრივი საქმიანობა რამდენ დროსა და ძალისხმევას მოითხოვდა?! გეცალა კი ჩემთვისა?! არა, ტყუილად მყვედრი. გეთანხმები, გაიანესთან ურთიერთობა მეტად გამიგრძელდა, მაგრამ საბოლოოდ...

— იქორწინე თამარა დეკანოზიშვილზე, — გესლიანად აწყვეტინებს მარიამი. — როგორც იქნა, ჰპოვე შენი ბედნიერება, ვალიარებ, ამ ულამაზეს ქალბატონთან.

— ჰო, ევრე იყოს. მაგრამ ბარემ მეც გეტყვი სათქმელსა. გაიანესთან ურთიერთობის აღდგენას რაც შეეხება, მართო პირადული არ ყოფილა ამის მიზეზი. იმხანად ჩვენ ჩავებით სოფლის აღმშენებლობაში, — ლანდი უსიამოვნოდ ხითხითებს, — აბა, შენ და საშიკოს ხომ არ ჩამოგრჩებოდით? და იცი, ვინ თაოსნობდა ამ მეტად სასარგებლო საქმეს? — ახალქალაქში ჩვენი მოურავის, იოსებ კაპანაძის ცოლი, ანეტა გიგიბედაშვილი. მეც და გაიანეც მხარში ვედექით ამ საოცარ ქალსა. თავისი საზოგადოებრივი საქმეებითა და აქტიურო-

ბით, სხვათაშორის, გენ გამსგავსებდი. სოფელში მისი ინიციატივით გაიხსნა სკოლა, ბიბლიოთეკა და ასე განსაჯეთ — სახალხო თეატრიც კი. არ გახსოვს ეგ ქალი, მარიამ? ხშირად თავადაც მონაწილეობდა წარმოდგენებში...

— კი, მახსოვს, როგორ არა. — მისუსტებული ხმით ეპასუხება მარიამი. — ახალქალაქში მეც ხომ ხშირად ჩამოვდიოდი მაკო წერეთელთან სტუმრად...

— ჰმ, სტუმრად, არა? — აწყვეტინებს ლანდი. — განა შენ არ აუშენე სახლი? საერთოდ, შენ არ გადაარჩინე ეგ უბედური ქალი? საბრალომ ორი ვაჟი დაკარგა რუსეთი—პონიის ომში, ორი კი ბოლშევიკებმა დაუხვრიტეს ოცდაოთხში. რა საშინელი დრო იყო... თუმცა, არც ეხლაა ნაკლები. იმედია, ეს ომი ჩვენამდე ვერ მოაღწევს...

— ქალთა უფლებებს იცავდა ანეტა, — თავისთვის ჩურჩულებს მარიამი — ხშირად ვკითხულობდი მაგის წერილებსა ჟურნალ—გაზეთებში.

— ლექსების კრებულებიც ხომ გამოსცა. — აღტაცებით ერთვება ლანდი — საოცარი ქალია, საოცარი. მარტო მენშევიკურმა მთავრობამ სამჯერ დააპატიმრა, მაგრამ მისი გაჩერება არ იქნა...

— ვკითხულობდი ანეტას წერილებს და გულზე მაღამოსავით მედებოდა შენგან შეურაცხყოფილსა. — მარიამი კვლავ საკუთარ ფიქრებში იძირება — ზოგი ეხლაც ზეპირად მახსოვს, იმდენჯერ გადავიკითხავდი ხოლმე. აი, თუნდაც ეს: „ახალმა სიოს ძალუმმა ქროლვამ ჯერ ვერ წარიტაცა მამაკაცის ძარღვებში გამჯდარი დედაკაცისადმი მონობის შთაბეჭდილება. მაგრამ დრო გაივლის, გონზე მოსული მამაკაცი ქალის პიროვნების წინ მოიხრის ქედსა“. ეეჰ, და მაინც ისე მივდივარ ამ ქვეყნიდან, რომ შენთან თანასწორობას ვერ ველირსე. თუმცა... თუმცა ისევ შენ გეძახის ჩემი გული...

— აბა მაგას რაზედ ამბობ? — დაყვავებით მიმართავს ლანდი — განა არ იცი, რომ მუდამ აღფრთოვანებული ვიყავი შენი პიროვნებით, მოღვაწეობით და კიდევ შენი გადათარგმნილი წიგნებით. მახსოვს, რა დიდი რეზონანსი ჰქონდა საზოგადოებაში ვაჟა—ფშაველას, შიო არაგვისპირელის და სხვების შესწავლულ თარგმანებსა. ფრანგ კლასიკოსებზე რაღა ვთქვა?! დღესაც სიამოვნებით გადავიკითხავ ხოლმე შენს გადმოქართულებულ კორნელის, ჰიუგოს, დოდეს...

— განსაკუთრებულად ალბათ მაინც მოლიერის „დონ—ჟუანს“, არა? — მარიამს სახეზე გესლიანი ღიმილი დასთამაშებს. მერე უეცრად შფოთვას იწყებს, თხელ საბანს გადაიძრობს, ხელებს უმისამართოდ იწვდის. უეცრად კი ისევ წყნარდება, მიყუჩდება, გრძნობს, რომ ლანდი თანდათან უახლოვდება. აი, სულ ახლოს ჩაესმის მისი ხმა: „ვხედავ, ძალიან დაილაღე, მაგრამ ერთიც მინდა მოგაგონო. ჩვენ ხომ მაინც მეგობრებად დავრჩით? განა ერთ—ორ წელიწადში უკვე „მეფე ლირის“ რეპეტიციებზე არა ვხვდებოდით ერთმანეთსა? — ჰო, პეტიკო, ჰო, — ავადმყოფი კვლავ შფოთავს. — თუმცა ეგეც ნიშანდობლივი იყო. შენ ორგული ედმუნდის როლი შეგხვდა, მე კი კორდელიას ტრაგიკული როლი...

— სპექტაკლი ჩაიშალა, — თავისას განაგრძობს ლანდი, — მაგრამ ჩვენი ურთიერთობის აღდგენისათვის კი კარგი საქმე მოხდა. ძალიანაც დაგვენანა ყველას ამდენი შრომა, მაგრამ ნამდვილად სწორად მოვიქეცი, ჯიბრში რომ არ ჩავუდევით მაშინ მთავრობას. ეს სახიფათო თამაში იქნე-

ბოდა, ჩვენს მანამდელ სახიფათო თამაშებზე რომ არაფერი ვთქვათ... განა ასე არ არის? მარიამ... განა ასე არ არის—მეთქი? მარიამ, მარიამ...

მარიამი აღარ ეპასუხება. მას სძინავს — სძინავს მარადიული ძილით. თუმცა სახეზე ისევ შფოთისა და ტანჯვის კვალი ამჩნევია...

ოთახის ფანჯრებზე ფარდებს გადასწევენ და იქაურობას მზის კაშკაშა სხივები ეფინება... ტირილისა და მოთქმის ხმა არ ისმის. ირგვლივ სამარისებურ სიჩუმეს დაუღსაგურებია.

გაივლის შვიდი წელი და ელისაბედ ერისთავი მეშუარეობი ასე გაიხსენებს მარიამ ჯამბაკურ—ორბელიანს:

„მარიამ ვახტანგის ასული ყველგან, დიდთან და პატარასთან ერთგვარად იქცეოდა, მართლაც სამაგალითო ადამიანი იყო, თავის დღეში არავის გაუგონია მისი მაღალი სიტყვა... მშვენიერი დამკვრელი, მომღერალი და დიდი საქმიების გამკეთებელი საზოგადოებაში...“

დამლევ მეცხრამეტე საუკუნეში არავინ იყო მაგაზე აღზრდილი, მშვენიერი და დიდი საქმიანი ადამიანი“.

1998 წლის 17 იანვარი

ფრიდონ ხალვაში

ალბატროსთან შეხვედრა

მოგფერებია, ალბატროსო, მგოსანი ფრთოსანს,
სპეტაკ სტრიქონებს გაელვებად შვენოდი მიწყევ,
ნუ მიწყენ მეც შენს სამეფოში უეცარ მოსვლას,
შენ არ გეგონოს, რომ პოეტებს გადაავინყდი.
დალლილი ფიქრი მეც შენს ფრთებზე ჩამოვასვენე
და ვისმენ შიშით, გადარეულ ზვირთების ხარხარს,
მაგრამ აქ, სადაც ოკეანე მცემს და მასველებს,
შენ ერთი ძველი საიმედო ნაცნობი მყავხარ.
დღე აფრასავით დაისით რომ გაგიქუფრდება,
მზის მადევარი ფრენ ჩამავალ სხივების სევდად,
შენც, ალბატროსო, ძლიერ გიყვარს თავისუფლება,
რისთვისაც ტანჯვა ადამიანს ყოველთვის სდევდა.
შენ, ალბატროსო, ძლიერ გიყვარს თავისუფლება,
გძულს მტაცებლობა, სივრცეები გასხია ფრთებზე,
ქარზე განოლილს აგიყოლებს დაუსრულებლად
ტანდარხეული ოკეანის გადაფერდება.
შეშურებია კაცს სილაღე შენი ფრენისა,
სურვილებისთვის შენი ფრთები მიუზომია,
თუმცა, ფერფლიდან აზრი მისი აღდგა ფენიქსად,
სიცრუესა და სიმართლეს დღეს მაინც ომი აქვს.
გემშვიდობები, ალბატროსო, მგოსანი ფრთოსანს,
გული ზღვებიდან მონატრებულ მიწისკენ მიწევს,
ქოჩორა ზვირთთა მოფერება და ფრთების მოსმა
გიხდება ისე, შორეულო, ვერ დაგივიწყებ.

მამლაქაძი

თურქეთში ჩვენებურები დედასაქართველოს
მემლექეთს ეძახიან

მითხარ, როგორაა მემლექეთი,
ჩემი სანატრელი საქართველო,
რამე იმნაირი გამაგონე,
გული დაკოდილი გავამთელო.

მითხარ, როგორაა მემლექეთი,
მე სულ მისი ფიქრით დავდიოდი,
ახლად დავიბადე, თბილისიდან
ხმა რომ დავიჭირო რადიოთი.

კაი მექართულე ველარა ვარ,
მაგრამ სული მიდუღს იმოდენა,
რომ შიგ სიტყვა მარად მშობლიური,
როგორც გაზაფხული, იტოტება.

მითხარ, როგორაა მემლექეთი,
მცხეთა, ქობულეთი, კახაბერი,
იგი ნიადაგ თუ არ ვახსენე,
მაშინ ერთი ნუთიც დამაბერებს.

ლუკმა არ მაკლია, მართალია,
მაგრამ სამშობლოთი ღარიბი ვარ,
აი, ამნაირად, უსიცოცხლოდ,
მთელმა სიცოცხლემაც გაირბინა.

მითხარ, როგორაა მემლექეთი,
აქ ჩვენ არ გეგონოთ ჩამქრალები,
იზმითს ეგეოსის ნაპირებზეც
ვაგეთ საქართველოს სახლკარები.

მითხარ, როგორაა მემლექეთი,
ჩემი სანატრელი საქართველო,
რამე იმნაირი გამაგონე,
გული დაკოდილი გავამთელო.

გენაცვალე

სნეული ხარ? – გენამლება,
ჭაბუკი ხარ? – შეგაყვარებს,
მოხუცი ხარ? – მოგაშორებს
შუბლზე წელთა ჩანალარებს.
განყენინეს? –
დაგავინყებს ყველა ფლიდს და ენამწარეს,
ღარიბი ხარ? – გაგამიდრებს,
ასეთია “გენაცვალე”.
რა სინათლეც გაუმქრალი,
გენაცვალე“, სულში გიდეგს,
ბულბულებმა მარცვალ-მარცვალ
ვარსკვლავიდან ჩამოზიდეს.
ჩვენს თვალეში გააჩაღეს
და თქვეს – ნუღარ ჩაქრებიან,
“გენაცვალე” თან მოგვყვება
საქართველოს აკვნებიდან.
ის მიწაში ჩაითესა და ამ მიწას გლეხი უვლის,
და სიკეთით ნაკეთები სახლი უდგას მასპინძლური,
გამოაღებს ქალი კარებს:
– გენაცვალე, შემობრძანდი.
გაფიცხდება ღველფზე მჭადი,
ნაკვერჩხალზე წვეთავს მწვადი.
გაიხსენებ ქვეყნის ავ-კარგს,
ნუთისოფელს ადღეგრძელებ,
ამ ოჯახის შვილს დალოცავ
და მადლობას ეტყვი ძველებს.
გათენდება დილა სავეს,
წამოდგება მთის მზე ზეზე,
მერე ღამე გაშავდება,
ვით ადესა თხმელის ხეზე.
საქართველოს დღევ და ღამევ,
შენს ფერადებს რალა დაღევს,
შენი წყალი და ჰაერი ტკბილია, ვით “გენაცვალე”.
ცოტა იცის დედამიწის, ვისაც ჯერ არ უგემნია
შენი პური, შენი ღვინო,
შენი სიტყვა თუ გენია.
“გენაცვალეს” მღერის ქარი, ემატება ხილს შაქარი,
სიტყვა ძველი, თან ახალი, რბილი არის, თან მაგარი.
გენაცვალე, მეგობარო,
სიყვარულო დაუმტკნარო,
მუდამ ვინმეს მოლოდინით გაღებულ ოდის კარო.
ყველას მოძმედ წამომდგარო,
გენაცვალე, საქართველოც,

შენმა სიტყვამ, პირნალესმა
გამამაგროს, გამამრთელოს.
გენაცვალე, სიცოცხლეო,
მიტომ მატკობ, თან მანვალე,
რომ შენ უფრო შემეყვარდე –
გენაცვალე!

მე არ ვიქნები შენი სტუმარი

თბილისო, მე რომ შენთან მოვედი,
სიყვარულივით ვიდექ მდუმარი,
მეც უნდა ვიყო შენი პოეტი,
მე არ ვიქნები შენი სტუმარი.

ნუ დამიძახებ სტუმარს იმიტომ,
რომ უშენობა მჭირდა ასწლობით,
შვილი მშობელთან ველარ მოვიდა,
ველარ იცნობდა ნაცნობს ნაცნობი.

მე მარადილში დამრჩა მარჯვენა,
ხიხანის ციხედ ვიყავ ქცეული
და შენი სიტყვის გადასარჩენად
ილენებოდა ჩემი სხეული.

რა გლოვად ვიყავ, რა დასანახი.
ჭოროხს მენამულ ფერში უვლია,
საქართველოში ალბათ კალმანი
მიტომ სისხლისფრად დანიწკლულია.

გამომივლია ჭირი ყოველი,
ტკივილიც ვიცი, დარდის მოთმენაც,
მე ჭოროხგალმა ორი სოფელი
დამრჩა ნახევარ ქართლისოდენა.

ის უშენობა დედამ იტირა
და შენი წიგნი ხელში ეჭირა.
მე შენი მტკვარის ერთი ზვირთი ვარ,
მე შენი მიწის ერთი კენჭი ვარ.

მე შენი ჩანგის ერთი სიმი ვარ,
და შენი ზეცის ერთი მერცხალი,
მე საქართველოს დიდი სიმღერა
მკერდში ჩავინთე ვით ნაკვერცხალი.

თბილისო, მე რომ შენთან მოვედი,
სიყვარულივით ვიდექ მდუმარი,
შენი შვილი ვარ, შენი პოეტი,
მე არ ვიქნები შენი სტუმარი.

ქართული ანგანი

ამბობს მეფე ფარნავაზი, -
წიგნსო ქართულს, ვეფეროთ,
ან და მარად ეს ლამაზი
ანბანია მეფეო.

მტერმა მოსრა სრა-ტადარნი,
ერთს კი ველარ შებედა, -
იქ ანბანი ნახანძრალი
ქართველს ესვა მეფედა.

ავდგებოდით, ვიომებდით
და შევძლებდით შეუძლებს,
და ანბანი ჭრილობებად
გვარნდებოდა სხეულზე.

ხან დაშლილა საქართველო
კახურ-სამცხურ-მეგრულად...
მაგრამ ისევ საქართველო
ქართულ ენით შემკულა.

დედა წიგნს ვერ ეზიარა, -
ჭირდა ჭირი დროისა,
მაგრამ წიგნი კერიასთან
მან შვილივით მოისვა.

წალმა-უკუ ისტორიას
ვერვინ გასწი-გამოსწევს,
ბევრი განძი მიჰყოლია
საუკუნეთ ქაოსებს.

ეს კი - აზრი და სიმნიფე,
ჩვენი სისხლით დამბალი,
იყო ჩვენი სახელმწიფო,
ეს - ქართული ანბანი.

ჯილდო

საქართველო აჯილდოებს
განა მხოლოდ შვილს და პოეტს, -
აჭარაში გადარჩენილ
ქართულ სიტყვას აჯილდოებს.

უხარია ხიხან-სხალთის
ფიქრებს, სევდად დანატოვებს,
გალვიძებულ დანდალოში
განედლებულ ვაზის რტოებს.

გონიოში ბებერ კედლებს
ფრთას ზღვაური დაატოლებს,
ამღერება მოუნდება
სამასი წლის სიმარტოვეს.

სინაზეზე ნაზად დედა
ალერსს ჩამიიადონებს,
ახალ ნანას გამაგონებს,
კვლავ სიყვარულს შთამაგონებს.

დღეს ჭოროხი კახაბერში
ჯავრის ზვირთებს დაიმდორებს,
გადარჩენილ მის სიმღერას
საქართველო აჯილდოებს.

ტაო

ჯანსულ ლვინჯილიას
 ტკივილით ვტირი ბოლო კურცხლამდე,
 ავსულს კი, რაგინდ მკლას და მედავოს,
 არ ვარ მხედარი, მაგრამ ვუცხადებ –
 ვერ მივატოვებ მაინც მე ტაოს.
 ვინ თქვა – იწყება იქ დასასრული, –
 ვუვლი სიყვარულს შეუდარებელს,
 ზღუდე-შრეებით შუბლდაშაშრული
 მინა შვილს შველას მემუდარება.

რა ვქნა, ხანდახან მაინც დავენდე
 ჩემი ნატყვიარ სიტყვის მკეტავებს,
 მაგრამ ნუ სჯერათ, ბოლოს არ ვეტყვი,
 ვერ დავივინყებ მაინც მე ტაოს.

შენ კი, მოდარდე, თანამოკალმევე,
 თუმც ვერ ვადარებთ დღეის ტაროსებს,
 სანამ დარდები მთლად არ მომკლავენ,
 მითხარი მაინც რამე ტაოზე.

შემოდგომაზე გაგვახსენდება

ვუახლოვდები ბუხრიან ოდას,
 ყორეზე ყივის შავი მამალი,
 მე ნალიასთან ვიყნოსე ცოტა
 ფიჩხების კვამლი, როგორც ნამალი.

კვლავ მომეხვია მოხუცი დედა,
 კვლავ მომიტანა ღაზლის წინდები,
 მე კი დარცხენილ თვალებით ვხედავ, –
 კაბა აცვია შარშანწინდელი.

შვილებმა ვიცით მშობლების ქება,
 როცა ხელთაა სავსე თასები,
 მაგრამ ხანდახან არც გაგვეგება
 ნამდვილი ფასი ამ დაფასების.

ხელცარიელი შევალბთ კარებს,
 გარეთ გავათრევთ მიძიმე კალათებს,
 დედას ვუტოვებთ მოწყენილ თვალებს,
 ჩვენს თავთან თეთრად ღამეგანათევს.

წავალთ, გაგვართობს შეხვედრა სულ სხვა,
 ვითომდა ლუკმა ცით გვეძლეოდეს...
 და ძმაბიჭებთან სუფრაზე უხვად
 დავანყობთ ახალ სადღეგრძელოებს.

ის კი – მშობელი, სოფელს რომ უვლის
 და ჩვენი ნახვის ნატვრით ბერდება,
 შემოდგომაზე ყურძნების წურვის
 დროს ხელმეორედ გაგვახსენდება.

პატრიკ კავანა

(1904-1967)

დედის სსოვნას

მე არც კი მჯერა, რომ განისვენებ ცივ სამარეში
შენ მონაგანის სასაფლაოზე, იმ უკუნ ბნელში,
ასე მგონია, კვლავ მიაბიჯებ სადგურისაკენ
ყაყაჩოებით მიმოფენილ ძველ ნაცნობ გზაზე.

ანდა ტაძრისკენ ლოცვად მიმავალს ისევ შემხვდები,
შემომანათებ ნათელ თვალებს, ძვირფასო დედი,
ჩამიჩურჩულე კმაყოფილი და ბედნიერი:
არ დაგავინცდეს, რომ პირუტყვი გყავს მისახედი,
შენს იმედზეა რომ საქმე ბევრი.
ო, რომ იცოდე, თავად ანგელოზს აოცებს როგორ
შენი სიკეთე, შენი ზრუნვა და გულის ოქრო.

სულ მგონია, რომ შენ ხალისიან სიცოცხლეს შერჩი
და კვლავ შეუვლი შერიის ყანებს ივნისის თვეში.
ასე მგონია, ერთხელაც, ქალაქის ბოლოს შევხვდებით
ჩვენ და
საქმისგან როცა მოვიცლით, გავივლით ერთად,
აღმოსავლური ქუჩების გასწვრივ მოვივლით ასე
მალაზიებსა, კიოსკს თუ მარკეტს.

არა, არ წეხარ ცივ სამარეში,
სალამოა და მოსავალს ვიღებთ,
ჩვენ თივასა ვდგამთ მთვარის მკრთალ შუქზე,
შენ კი მარადი ღიმილით გვიმზერ.

აადი ბუში

(1948)

სკაინის წერილი ამაირის

შენ თუ ქარი ხარ, ზღვაზე რომ მოქრის გაშმაგებული,
მაშ, მე წყალი ვარ, ამ ქარისგან აღეღებოლი.
შენ თუ ღელვა ხარ და თუ შენ ხარ მოვარდნა ზვირთის,
მე ნიჟარა ვარ ცარიელი, რომელიც გიცდის.
შენ თუ ქარიშხლის ღმუილი ხარ, იცოდე მაშინ,
მე ამ ტალღების ტყლაშუნი ვარ შუადღის ხვატში.
შენ თუ ნიდა ხარ ნაომარი, ნაბრძოლი ბევრჯერ,
მე ჩემს მალულ გზას გამოვყვები მომავალს შენკენ.
შენ თუ ქორი ხარ, ბინადარად მაღალ კლდეს რომ ჰყავს,
მსგავსად ტოროლის გალობისა შეგასხამ ხოტბას.
შენ თუ წვეთი ხარ ნამის, მზეზე მბრწყინავი, გრილი,
მე შენთან ერთად მოვინახულებ ბალახებს დილით.
თუ შენ სული ხარ ყვავილების, მე მანაც გიცნობ
და შენთან ერთად ვიყვავილებ სამარადისოდ.
თუ შენ ტახტი ხარ გახელებული, შლეგი და გიჟი,
მე ეშვებს შენსას უვნებელყოფ სიცილ-სიცილში.
თუ შენ მორევის ორაგული ხარ, მე რალა მეთქმის,
მაშინ უამრავ მწერს მოვიტყუებ, იცოდე, შენთვის!
თუ ტბა ხარ გაშლილ დაბლობზე, გნამდეს, ასე იქნება,
რომ შენს სიღმეში ჩავიძირები დაუფიქრებლად.
თუ შენ არსი და სურნელი ხარ პოეზიისა,

მე მარადისი მუზა ვარ შენი, დაეძებ ვისაც.
თუ შენ ბრძოლაში ჩაებმები, არ დააყოვნებ,
მე შენ მოგხიბლავ მაშინათვე და გაგაოგნებ.
თუ შენ გონებას შთაგონების ცეცხლში გაახვევ,
სულს შევუბერავ მეც ნაკვერჩხლებს და ცეცხლს
განახვევ.

მე კარგად ვიცი, ვინც გამიკვალა სავალი გზები,
ვინ მიძღვნა მზე, მთვარე, ვინ იყო ცოდნის ვარსკვლავი
ჩემი.
თუმცა ლოდები გვიახლოვდება, დღე კი დღეს მისდევს,
სინათლე თავის გზას დასდგომია დასასრულისკენ,
ჩვენ ისლა დაგვრჩა, გრძნობით, სიტყვით ყველაფერს
ვძლიოთ,
ჰოდა, ქარივით ერთმანეთის აჩრდილებს ვდიოთ.

საიმონ ლუისი

(1978)

აქვსი თეთრი სათელი

ცოცხალი იყო თუ არა, თავიდან ვერც მივხვდი მაშინ,
სანთლებისაკენ მიპყრობილიყვნენ თვალები ბავშვის.
ჰო, დანიელი ექვსი წლის გახდა სწორედ იმ დღისით,

ტორტიც დახატა, საიუბილეო, მან სანთლებისთვის.
ინვოდა ექვსი თეთრი სანთელი ოთახში წყნარად,
ხოლო ბავშვი კი მაგიდასთან იჯდა უძრავად.

სანამ სანთლები იფერფლებოდნენ, მოწყენით იყო,
მან გარკვევით თქვა: „როცა მოვკვდები, არ
დამივიწყო!“
მანამდე დაფაზე ცარცით დაწერა ეს სიტყვა — „
შჰოაჰ!“

და დაფის გარეთ სინათლეზე გატანა გვთხოვა.
რაბი შვატცი კი ჯერ შორიდან ხედავდა ნახატს,
უნდოდა ეთქვა: ხომ დახატეო, ეს ნახატი ნაშაღე ახლა!

ჩვენთვის ნამცხვარი ზედმეტია, ის არის კრული
და სხვა ვინმესაც აღუსრულებელს აღუძრავს სურვილს.
რაბი შვატცს სურდა, წინ წაეყვანა ბავშვი შუქისკენ,

საშლელი აიღეო, ამ სიტყვებით წავიდა მისკენ.
ნახატს ახლოდან რომ დახედა, ის უცებ შეკრთა,
ანაზღად მისი მზერა ბავშვის ცივ მზერას შეხვდა.

მუხლი მოეკვეთა და მას ხელი წაავლო მკლავში,
ამ დროს ნაიქცა, იატაკისკენ დაეშვა ბავშვი
და რაბი შვატცი ბოლომდე მიხვდა ყველაფერს ოდეს,

ბავშვის უმწეო თითები უკვე ოდნავდა თრთოდნენ...
და გვიყვებოდა ამ ყველაფერს ჩვენ რაბი შვატცი,
დაღონებული, ანონილი, გამხდარი კაცი.

ყვებოდა ბავშვზე, ოსვენციში რომ დაიღუპა,
რომ იგი ახსოვს ასე მწარედ და დღემდე უყვარს,

რომ სანთელივით უსასრულო ტკივილით იწვის
მის სულში სახე იქ გარდაცვლილ პატარა ბიჭის.

პატ ბორანი (1963)

სიჩუმი

ისინი ჰგავდნენ ორ მანგუსტს, შემკრთალს,
რომელთაც მტაცებელი ცხოველი შეხვდათ...
მეფე დაბრუნდა ერთ-ერთი ბრძოლიდან,
მისი ახირებული ვაჟიც მოვიდა .
ხოლო ქალები უჩუმრად იდგნენ,
ებლაუჭებოდნენ ერთადერთ იმედს,
იმ იმედს, რომ არ აირჩევა ბედი სწორედ მათ
მეფის და მისი ვაჟისათვის, ამ ორ მსახურ ქალს.
ისინი ისე მძიმედ სუნთქავდნენ,
მტანჯველი ფიქრით შეძრწულეს ჰგავდნენ,
თითქოს საცაა, არა მხოლოდ მომენტი ერთი,
მთელი ეპოქა ისტორიის ჩაუვლით გვერდით.
ეს ფიქრი ჰქონდათ, რომ სამყაროს ტკივილი წავა,
თუკი ისინი შთაინთქმებოდნენ ღამეში თავად.

კატრინ ენ კოლენი (1976)

სხვასაც

მიმოიფანტნენ შენი სტუმრები... შენს ფიქრებს შერჩი,
მაშინლა იგრძენ, რომ დაგალა ხვეულმა კიბემ...
ერთმა ფერიამ ორი ნუგბარი ჩაგიდო ხელში
და მერე ერთხანს ჩაფიქრებული კიბეზე იჯექ.

ერთი ნუგბარი ჩააცურე ჯიბეში ფრთხილად,
ხოლო მეორე... ამას შევჭამო, ჩუმად თქვი ასე.
პირველს რას უზამ? შენ გაიღიმე თავდახრით, თბილად,
„სხვას შევუნახავ“, — კვლავ ჩუმად თქვი, სიკეთით
სავსემ.

მსგავს შემთხვევებში სიტყვების პოვნა ჩემთვის არს
ძნელი,
მაგრამ მიზიდავს, როცა ვინმე სხვებისთვის იღწვის,
სწორედ ესაა, ჩემი აზრით, საზომი შენი,
მერე რა, თუკი ცოტაა ორისთვის ულუფა მწირი!

ვით სანაპირო დილით, ბრწყინავს მაგ თმების ვერცხლი
და ეგ თვალეები ეფერებიან ასე სამყაროს,
სხვისთვის რამდენჯერ გადაინახე ნუგბარი, ვერც
ვთვლი,
ასეთ შემთხვევებს ვაკვირდები და გული ამაყოფს.

ცოტა არიან დღეს ასეთი გულკეთილები,
თუგინდ დამსაჯეთ, ეს ჩემი ენა თუკილა ცდება!
საფეხურებზე როცა ვსხედვართ დათოვლილები,
გვახსოვს კი ყველას, მომავალი ვით იბადება?!

სანდრო ნებერიძე

ვუძღვნი ქ.თბილისის 52-ე საჯარო სკოლას,
განსაკუთრებით ჩემს საყვარელ
კლასელებს და მასწავლებლებს

ივნისი, 2013 წელი

**როგორ გაეპუტნენ დანარჩენი სიტყვები
ზმნებს**

ერთხელ ზმნებს დანარჩენი სიტყვები გაეპუტნენ და
გადანყვიტეს მათ გარეშე გასულიყვნენ იოლად.

ადგნენ და ყველაფერი ზმნებს მიახალეს პირში:

– აღარ გვინდა თქვენთან მეგობრობა, წინადადებაში
ზმნა მთავარიო, ავდგებით და ახალ ენას და მეტყველებას
შევექმნით! – მიაძახა არსებითა სახელმა ერთ ზმნას.

– მართალია, ვინა ხართ ასეთი მაგრები, რომ ჩვენზე
საზიზღარ დიქტატურას ამყარებთ, შენს გამო ბრუნება არ
შემიძლია, შე საძაგელო შენა, – გათათხა ნაცვალსახელმა
პირველადი ზმნა.

– კი ბატონო, წადით, შექმენით ახალი გრამატიკა,
ნახავთ ზმნის გარეშე რას გახდებით! – მიუფო ნაწყენმა
სახელზმნამ დანარჩენი სიტყვებს.

იმ დღესვე დაშორდნენ მეტყველების ნაწილები ერთ-
მანეთს და იმავე დღესვე წავიდნენ ზმნები შევუზღუბაში,
დანარჩენი სიტყვების გარეშე რალა გვინდა მეტყველებაშიო.

მეორე დღეს საშინელი ამბები დატრიალდა. სკოლაში
დაირეკა ზარი და მასწავლებელმა გამოაცხადა:

– ბავშვებო, დღეს ახალი მათემატიკის მასწავლებელი.
მას ნინო. იგი ძალიან იმით, რომ თქვენ, მეექვსეკლასელებს.

ბავშვები ახმაურდნენ. ოთარმა თქვა:

– რალაც მასწავლებელი უცნაურად. ზმნებს.

მაიკო გაეპასუხა:

– მათემატიკის მასწავლებელი ძალიან ლამაზი. ნეტა
კარგად?

იმავე დღეს მისწერა ერთმა მოზარდმა შეყვარებულს
წერილი:

“ძვირფასო სოფიკო!

ძალიან.მალე. ახალი სახლი კარგი. ხვალ.

შენი ვანო”.

როგორც კი დანარჩენმა სიტყვებმა ეს შემზარავი გრამა-
ტიკის ამბოხი ნახეს, მაშინვე კრება მოაწყვეს აკაკი შანიძის
გრამატიკის წიგნში. სიტყვების დედაქალაქი ძალიან დაცარი-
ელებულად გამოიყურებოდა.

კრება დაიწყო:

– მე მგონი ზმნებთან უთანხმოება არ უნდა მოგვსვლოდა
. . . – ამოიხვნეშა შორისდებულმა.

– მთელი ქართული ენა დაინგრა. ზმნების გარეშე ვერ-
ავინ გადმოსცემს აზრს. რა ვქნათ? – ტუჩი მოიკვნიტა წინ-
დებულმა.

– სხვა გზა არაა. ისევ ზმნებთან უნდა დავდოთ ზავი,
რომ გრამატიკა ისევ კლაპოტში ჩადგეს, – თქვა არსებითმა
სახელმა.

ზმნები კი ამ დროს კარგად ისვენებდნენ თაბახის ფურ-
ცლებზე, რომელიც სწორედ გრამატიკის წიგნის გვერდით
იდო.

მეტყველების ნაწილებს არ დასჭირვებიათ ერთმანეთ-
თან მისვლა ერთი შემთხვევის გამო.

როცა ამ საგნების პატრონი საქმეს მორჩა, თაბახის
ფურცლები აიღო, ეგონა, რომ ზმნები გათლილი ფაქერის
ნაფხვენები იყო და მათ სული შეუბერა. ზმნებმა ამ შებერვას
ვერ გაუძლეს და ერთმანეთის მიყოლებით ჩაპირქვავდნენ
გრამატიკის წიგნში.

– ვაიმე! ასოების ნიაღვარი! – ნამოიბლავლა ნაცვალ-
სახელმა და გული წაუვიდა.

ზმნები როგორც იქნა ფეხზე წამოხტნენ და ჩამქრი-
ვდნენ. მეტყველების ნაწილები დამნაშავედ უყურებდნენ
მათ. ზმნები ახარხარდნენ. ბოლოს კი, რიცხვითმა სახელმა
ამოილო ხმა:

– ისა . . . თუ შეიძლება, რომ ისევ დაბრუნდეთ და
გრამატიკის წარმართვაში მოგვეხმაროთ?

ზმნები დასერიოზულდნენ. ბოლოს კი ნასახელარმა ზმ-
ნამ უპასუხა:

– რა თქმა უნდა მოგეხმარებით, თუ ჩვენს უფლებებს
არ შეზღუდავთ.

მეტყველების ნაწილები აყიყინდნენ და დიდი წვეულება
გამართეს ზმნების ხელახალი დაბრუნების აღსანიშნავად.

ნეკერჩხლის წითელი ფოთლის ფიქრები

“უჰ როგორ დავიღალე . . . ზამთრის ჭირხლი თითქმის
მთელ სხეულს მიბოჭავს. რა ვქნა, ქურქი არ მაქვს და პალ-
ტო, რომ მოვიხვიო და ცოტათი მაინც გავთბე . . .

აგერ ჩემი თანამომძმეები მდინარის ქვეშ წვანან და იქ
მშვიდად არიან, ერთმანეთს მაინც ესაუბრებიან . . . მე კი . .
. ეჰ, მე კი მხოლოდ საყვედურს მეუბნებიან ეს მაჩვი, მუხა .
. . მუხა მშვიდად მაინც არის, თვალბეში, მხოლოდ თვალბეში
ეტყობა უცნაური, ირონიული გაოცება.

მალე, სულ მალე ჩამოვვარდები . . . მე ჩემი მეგობარი,
ჩემი რჩეული მჭირდება, რომ დამშვიდებულმა განვისვენო
სქელი თოვლის საფარველქვეშ . . .”

სწორედ ამ ფიქრებში იყო ჩაფლული ნეკერჩხლის წითე-
ლი ფოთოლი, როდესაც ნისლიან გარემოში ამაყი, ზვიადი
ხარირემის ფიგურა გამოიკვეთა. წყაროს წყლის სმას რომ
მორჩა. აიხვდა მალა და გაოცდა . . .

ყველაფერი გაირინდა, ყველაფერი . . . თითქოს დრო
შეჩერდაო მთელს ტყეში, მთელს სამყაროში . . . და უხმოდ,
უსასოოდ მოსწყდა ხეს . . . ნეკერჩხლის წითელმა ფოთოლმა
აღისფრად გაიელვა, მაგრამ ეს სულერთი იყო მისთვის. მან
თავისი მიზანი აისრულა.

ფოთოლმა ბურუსი წელი ფარფატით გაკვეთა და
თოვლზე დაეშვა. გაიღიმა და სამუდამოდ შერჩა ბაგეზე ეს
სიყვარულის სამარადისო გამოცხადება . . .

ხარირემმა თავი ასწია და დაიბლავლა, დაიბლავლა ისე,
რომ ამ ხმამ მთელი მსოფლიო, მთელი სამყარო, მთელი
გალქატიკა შეძრა.

სანდრო ნებერიძე, აპრილი, 2012წ.

სიკვდილის თვალეზი

(მოთხრობა)

კაცმა საათს შეხედა. ზუსტად 21 საათი და 58 წუთი. ცივმა ოფლმა დაასხა. სავარძელზე ჩამოჯდა და თავი ხელეზში ჩარგო. იმის გაფიქრება არ უნდოდა რაც ორ წუთში მოხდებოდა. მან იცოდა, რომ ის ნამდვილად მოვიდოდა. იგი არასდროს აგვიანებს, მაშინაც კი არ დაუგვიანებია, როცა კაცი ამის შესახებ გააფრთხილა. ამდენი ნაშრომი და ნაღვანი სულ წყალში ჩაეყრებოდა, ბოლოს და ბოლოს სიცოცხლე ხომ ყველაზე ძვირფასია.

უცბად ისევ ძველ, პატარა შეშინებულ ბიჭუნად იქცა. თვალწინ წარმოუდგა სიზმარი, რომელიც იმ ხანებში აპკვიატებოდა – ამ სიზმარში ბიჭს სულ ერთი და იგივე მუშია დასდევდა, რომელიც სულ იჭერდა და ჯადოსნური ნემსის გაკეთებას აიძულებდა. ეს ნემსი მას ან კლავდა, ან აძინებდა. ამ სიზმრიდან სულ გაოფლიანებული და განერვიულებული იღვიძებდა. მთელი ცხოვრება წარმოიდგინა – ჩვილობა, ბავშვობა, მოზარდობა, სტუდენტობა, დიდობა – რალა დარჩა? ალბათ სიკვდილის შემდეგ მხოლოდ ფერფლი ან, უკეთეს შემთხვევაში, ძვლები დარჩებოდა მისგან – მეტი არც არაფერი.

ეკლესიის ზარმა შორს თორმეტი ჩამოჰკრა და კაცი წამოხტა, ოჰ მან იცოდა, ის მოვა, მოვა, მოვა . . . ისე მოუნდა სადმე დამალვა, თითქოს მართლა ძველ ბიჭუნად ქცეულიყო და მუშიას გაურბოდა, თუმცა ის ხომ მართლა მუშიას ჰგავს, ძველ გახრწნილ მუშიას, რომელიც სიცოცხლესაც ხრწნის, ყველაფერს ამახინჯებს და ჰკლავს. . . .

პატარა, დამფრთხალი ცხოველივით შეხობდა სავარძლის ქვეშ და ზუსტად ამ წამს კიბეზე მძიმე ნაბიჯების ხმა მოესმა, თითქოს ორი დიდი ლოდი მონგრევედა შენობას. კაცის გულის “დაგადუგი” ნაბიჯების ხმას დაემთხვა. ახლა კაცს ცივმა და ცხელმა ოფლმა ერთდროულად დაასხა. იგი ისე შემოვიდა კარში, არც დაუნგრევია, არც გასაღებით გაუღია, უბრალოდ შემოვიდა. ესეთი აგებულების იყო. ნელა გადმოაბიჯა ზღურბლს და გაემართა კაცის ოთახისკენ. იცოდა, რომ კაცი ვერსად დაემალებოდა.

კაცი უყურებდა მის ჩონჩხისებურ სხეულს და ცივ სუნთქვას გრძნობდა, რომელიც ყველა ცუდს და საძაგელს ერთად ამოანთხევდა.

– ვერსად დამემალე, ეს შენც იცი, – უცბად გაისმა ღრჭიალა, საშინლად ბოხი ხმა.

კაცს ძარღვებში სისხლი გაეყინა და იატაკზე გაენტხა.

– ვერსად დამემალე–თქო, სულელო არსებავ, – დაიღრჭიალა ხმამ, ერთი ამოიქშინა და ცელის ერთი დარტყმით სავარძლისგან მხოლოდ ნაფოტები დარჩა. კაცი გამოძვრა და დაახველა. უშველებელი ნერწყვი გადაყლაპა. უკვე აღარ ეშინოდა. ეს ხომ ოდესღაც უნდა მომხდარიყო, თუნდაც ახლა. სიკვდილს თვალი გაუსწორა და ჩაილაპარაკა:

– ის მაინც მითხარი, როგორ უნდა მომკლა.

– მაგას რა დიდი ცოდნა უნდა, შე იდიოტო, ამ ცელის დარტყმით მოგკლავ და ვერავინ ვერ გაიგებს, ეგონებათ მკვლელობა – სიმართლეს იქნება და მეც თავს მშვენივრად დავიძვრენ, – გადაიხარხარა სიკვდილმა.

– ეს უსამართლობაა, ადამიანი დაავადებისგან ან რაიმე ადამინის, ცხოველის თავდასხმისგან კვდება და არა შენი

ცელის დარტყმისგან, – წამოიძახა კაცმა და უკან გახობდა.

– იცი, რამდენი ადამიანი მომიკლავს ამ ცელით?! – სიკვდილმა ხელში ცელი შეათამაშა. ცელმა ნათურის შუქზე ავად გაიბრწყინა, – მერე თავხედურად გადამიბრალე მკვლელებზე და უდანაშაულობებზე და გამომძვრაღვარ. შენც ესე გიზამ, ვერავინაც ვერ გაიგებს.

– ღმერთი დამიმონებს! – შესძახა კაცმა, გულში იმედი ჩაესახა, – თუ არა და თავს მოვიკლავ, შენი უსამართლობის ატანას ეს მირჩევნია! – კაცმა აიგნის კარი გაანგრია და მოაჯირს გადაეველო. იკვდილმა გადაიხარხარა. კაცი ხუთი მეტრიდან გადმომხტარიყო და მიწაზე ცოცხალმკვდარი ეგდო. მან წამოწევა დააპირა და გაქცევა, თუმცა აიგნის თავზე სიკვდილის ღამესავით შავი ფიგურა შენიშნა. ფიგურამ გაინავარდა ჰაერში და კაცისკენ ცელამოღებული ელვასავით დაეშვა.

კაცმა სულ ბოლო წამს მოასწრო სიკვდილისთვის თვალებში ჩაეხედა. თვალებში შავი სიცარიელე იყო, თუმცა კაცი კარგად დააკვირდა, რისი შესაძლებლობაც თითქოს ბადაგადქცეულმა ერთმა წამმა მისცა. არა, სიკვდილის თვალებში სხვა რამეც მოჩანდა, შავი სიცარიელის გარდა. კაცმასიკვდილის თვალებში ცრემლი დაინახა.

ნანა ობოლაძე

ჩემო სამშობლო ხანით -- ხნიერო,
არ გატეხილო ჯანით -- ძლიერო,
დიდ სულოვანო, გულთ - გონიერო
ახალ წელს გილოცავ ! მრავალჟამიერო.

იცოცხლე: შენი მოდგმით და გენით,
ქართული ჯიშით და სულით წრფელით,
გამორჩეულად მეტყველი ენით,
გულმართალ შეილთა ლოცვით და რწმენით.

იცოცხლე: შენი სისხლით ურყვენელით,
მთითა და ბარით, გამთბარი კერით,
ცოდნით შემკული - სიმართლის მთქმელი
ერთსულოვანი ერით და ბერით.

ვიცი ძნელია ტკივილი შენი,
კვლავ ურიცხვია ეგ ურიცხვი მტერი,
იცოდე -- გქონდეს იმედი ჩვენი
არ მოგეშალოს სურვილი ლხენის.

იმრავლონ შენმა მაშენებელმან,
შინ დარჩენილმაც, გარეთ მყოფელმაც,
„კვართის დამტევი მიწის“ დამცველმა
არ დაჩოქილმა სულით ქართველმა.

მრავალჟამიერ მსურს გადღეგრძელო !
ღირსების გულის სისხლით დამცველო,
დიდსულოვნების გამოიმბრძმედელო--
ახალ წელს გილოცავ-- სამშობლოვ ჩემო!

ტალითაჰუმი --

ხმა მლაღაღებლის ისევ დარჩა
უდაბნოს შინა --
ვერ ვიფხიზლეთ და დაგვეკარგა
მზის ბილიკები,
სიზიფის შრომის ამაოებამ
შეგვაშინა --
რისხვის ლელვაა, უფლის ნავამდე
ველარ მივედით.

ვარიდებთ თვალსაც გლახაკსა და
ქუჩის მათხოვარს,
ვერ ვიგებთ გულით -- სმენა
მოცულია ვაკუუმით,
ვით ველოდებით კადნიერად
ისევ მაცხოვარს ?
ხელს გამოგვიწვდის ყრუთაც --
გვეტყვის: „ტალითაჰუმი“.

თუ ერის ტვირთი ვერ ვითავისეთ
ახლა ვერ ვზიდეთ,
ვამეფებთ ირგვლივ კვლავ -

უგერგილო აპათეას,
„სინდისთან ომებს“ არ ვერკინებით
ან თავს ვარიდებთ --
უფალი ამდენ მკრეხელობას
ვით გვაპატიებს ?

უცხო ნაპირს მივუყვები მარტო სული,
დანისლული გზის გაგნება წვალება,
სიყვარული შთამაგონებს კვლავ წარსულის --
შორს სიცოცხლე -- სულით გარდაცვალება.

ზღვის ტალღებმა ამ ლელვაშიც არ დამინდო,
კლდის ქარაფებს უმონყალოდ მიმახეთქა,
ჰოი ზეცავ ! ეგებ გამოიამინდო...
გულს განცდილი რითმები რომ ამომეთქვა...

პური და ღვინო

ვინძლო თვალისა ხედვა გაქვს,
გული თუ გიცემს კვლავ მკერდში
„ადამიანო“ -- შენა ხარ ?
მაშ პურს რა უნდა ბუნკერში ?
თუ შეიმოსე რწმენით და
სულიერ ტაძარს აშენებ,
ნუ მოექცევი უგულოდ
ნურც მცირე პურის ნარჩენებს.
ინებე მხოლოდ ისმინო,
გვაქვს შეგონება კეთილი:
„ესე არს ხორცი ჩემიო,
მრავალთათვის განტეხილი“.
გვაგონებს თავად უფალი
განკაცებული ი ე ს ო,
პური თუ მოგრჩა საზრდელი
გაუნანილე მშიერსო...
ხოლო ღვინოა თვით უფლის
სისხლი -- გულისა მკურნელი,
ღვთის მისტიური დულაბი --
სამოთხის მსგავსი სურნელის.

მარხულისული

დევნულ სიკეთეს --
მარხული სული გულში იფარებს,
დეკემბრის ღამეს --
ცა უფრო მეტად მუქი ლურჯია,
ქარია,
თუმცა გაბადრული ანათებს მთვარე
მონასტრის თავზე --
ისმენს ღამეულ ლიტურგიას.

გარეთ ამაყად დააბიჯებს
მკაცრი სიცივე,
მარხული სული კვლავ
მსახურებით უფლის ბურჯია,
გულსავით, როცა გონებასაც
ნებავს იგივე,

მაშინ სიკეთე -- უებრო საზრდო
სულის პური.

მარხული სული --
გამოუხსნის კვლავ გულის კარებს,
მართალ სიყვარულს --
დღეს ხომ ისიც განდევნილია,
ქარია,
თუმცა გაბადრული ანათებს მთვარე,
დეკემბრის ღამეს --
ცივა და ცა მუქი ლურჯია.

ნ მ ი ნ დ ა პ ა რ ბ ა რ ე

ქალწულმა ვერ სცნო ხელითქმნილი
კერპები ღმერთად,
მზის სხივებივით გულს ვერ უთბობდა
ყალბი მითები,
ეძიებდა და ჰპოვა -- სამყაროს
„ანბანი“ ფერთა --
ხეებს, ყვავილებს ყურს უგდებდა
ჟღერტულს ჩიტების.

ეძიებდა და ჰპოვა ამა სოფლის
ნათელი,
ქრისტეს მცნებებთან ზიარებით
დანაყრდა სული,
წარმართ მამამაც ვერ ჩააქრო
ნაზი კანდელი --
გულში რაც ჩადგა უზენაესი
სიყვარულით.

ცის თალზე მზესთან ერთად, მაშინ
გამოჩნდა მთვარეც,
შორიდან შობის ვარსკვლავს ელოდა
დეკემბერი,
სულიწმინდისგან გაბრწყინებული
წმინდა ბარბარე --
თავად შემოსა მაცხოვარმა -- ღვთიურ
მზის ფერით .

რ ა ს ვ ი ნ ა ტ რ ე ზ დ ი ?

ჰქონდეთ მშვიდობა --
უმამოდ დარჩენილ
ჩვენ პატარა
ობლებს ---
და ჯანმრთელობა
ვისაც სჭირდება,
ყველა მვედრებლის
შვილებს და
მშობლებს .

ნ ვ ი მ ი ს ნ ვ ე თ ი ე ბ ი

ნიავეს კვლავ ჩასძინებია,

ნისლს დაუფარავს ქედები,
ღრუბლებში იბადებიან
წვიმის პატარა წვეთები.
მერე ძირს დაეშვებიან
მინისკენ დიდი სურვილით,
ამ დედამიწას ვნებიანს
ეგებ მოუკლან წყურვილი.
ყვავილებს ეპყურებიან,
გზად თუ ვერ შევეგებები,
ფანჯრის მინაზე სხდებიან
გარეთ თუ არ ვიხედები.
ცოტა ხნით მელოდებიან
არც ისე გადამეტებით,
მერე უჩინარდებიან
წვიმის პატარა წვეთები.
პატარა წვეთები...

ხან მგონია, რომ შევაჩერებ ღელვას -- ატეხილს,
შევიმოსები იდუმალ ძალით -- სადმე მოვძებნი,
მაშინვე მოვალ -- მოგიშუშებ გულსაც გატეხილს;
სიყვარულით და მადლით ღვთისაგან ნაბოძებით...

თუმც ხან მგონია წვეთი ვარ სისხლის, -- ჩამოწვეთილი,
გრძნობასთან ერთად გადმოდენილი -- შენი გულიდან,
ან ცრემლის წვეთი -- ტირილისას თვალს მოწყვეტილი
და უნებლიეთ ზღვის ტალღებში დაკარგული ვარ.

ხანაც მგონია ხის ფოთოლი ვარ -- ფერგაცვეთილი,
ან ნერგი ხისა, როცა სხვა ბაღში გადარგულია,
შორს გაფრენილი მერცხალივით გულდანწყვეტილი,
დაბრუნებას რომ ელის შენთან -- გაზაფხულიდან --

რუსუდან ჭანტურიშვილი

„საქართველოს ბიბლიოთეკა“
(სამეცნიერო-პოპულარული და
მეთოდოლოგიური ჟურნალი)

დღეს „ისინდის“ მკითხველს გვინდა გავაცნოთ ახალი ნომერი ყოველკვირეული ჟურნალისა „საქართველოს ბიბლიოთეკა“ (სამეცნიერო-პოპულარული და მეთოდოლოგიური ჟურნალი). იგი 2000 წლიდან გამოიცემა. ამჟამად 2019 წლის 3 (76) ნომერს მიმოვიხილავთ.

ჟურნალის მთავარი რედაქტორია ალექსანდრე ლორია. სარედაქციო კოლეგიაში შედიან: გურამ თაყნიშვილი, გულნარა სტურუა, მათა მიქაბერიძე, მირიან ხოსიტაშვილი, რუსუდან ასათიანი.

ყდის დიზაინის ავტორია- გივი გელაშვილი; ტექნიკური რედაქტორია- ლოლა სანაია; დამკაბადონებელი- გელა ბაბაკიშვილი.

ჟურნალის შიდაყდა გვამცნობს, რომ ამ ნომერში გამოქვეყნებული სამსონ ფირცხალავას, ეკატერინე გაბაშვილის, პირველი ქართული გაზეთის ფოტოები აღებულია საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის ციფრული ბიბლიოთეკა „ივერიელიდან“.

რედაქციის სვეტში ერთ გვერდზე კომპაქტურად არის გადმოცემული ჟურნალის ამ ნომრის მოკლე შინაარსი, რომლის წაკითხვის შემდეგაც მკითხველმა უკვე იცის, რომ ჟურნალში დაბეჭდილი ყველა წერილი მეტად საყუადლებო და მნიშვნელოვანია.

რუბრიკაში „**ბიბლიოთეკების ინტერნეტიზაცია და მოდერნიზაცია**“, კახა ქორიძისა და ნანა ჩიბრაძის წერილებია დაბეჭდილი.

წყალტუბოს მუნიციპალიტეტის სოფელ ოფურჩხეთის ბიბლიოთეკის უფროსი ბიბლიოთეკარი **კახა ქორიძე** მრავალფუნქციური სოფლის ბიბლიოთეკაზე მოგვითხრობს.

წერილიდან თვალნათლივ ჩანს, თუ რამდენი სასიკეთო საქმის გაკეთება შეუძლია წიგნიერ და პროფესიონალ ბიბლიოთეკარს. ბ-ნ კახა ქორიძის მაგალითი დედაქალაქის ბევრი ბიბლიოთეკისთვისაც სანიმუშოა. მან, სოფლის ბიბლიოთეკის გამგემ, ადგილობრივ მმართველობასთან მჭიდრო თანამშრომლობით, ბიბლიოთეკას დამატებითი ფართი შემოუერთა; შეძლო კონტაქტი დაემყარებინა მსოფლიო ბანკსა და ჩეხურ არასამთავრობო ორგანიზაცია YISAP-თან; PIN-თან- „ადამიანი გაჭირვებაში“; დაიწყო თანამშრომლობა არასამთავრობო ორგანიზაცია- თემთა სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების ასოციაციასთან „იმერეთი“ და „საქართველოს სტრატეგიული კვლევებისა და განვითარების ცენტრ CSRDG“-თან; ნორვეგიულ კომპანია „ქლინ ენერჯი გრუფ ჯორჯიასთან“... ასეთი კონტაქტების წყალობით მიიღო ბიბლიოთეკისათვის საჭირო თანამედროვე ინვენტარი, ლეპტოპები; ბიბლიოთეკის ბაზაზე დაარსდა ახლგაზრდული ცენტრი.

საქართველოს საბიბლიოთეკო ასოციაციის ორგანიზებით და ეროვნული ბიბლიოთეკის მხარდაჭერით განხორციელებული პროექტის („ინტერნეტი ყველა სოფლის ბიბლიოთეკას“) ფარგლებში 2017 წელს გასაუბრების შედეგად ბ-ნი კახა აღმოჩნდა შერჩეული 15 ბიბლიოთეკარს შორის. სწორედ ამ პროექტის ფარგლებში შეიძინა მან თემის მობილიზატორის და ტრენერის უნარ-ჩვევები; გაიცნო ბიბლიოთეკარები საქართველოს ყველა კუთხიდან. ბ-ნი კახა

საზგასმით აღნიშნავს, რომ „საბიბლიოთეკო ასოციაციის პრეზიდენტის რუსუდან ასათიანის ძალისხმევით საქართველოში შეიკრა ერთი მთლიანი და მოტივირებული ბიბლიოთეკართა ძლიერი გუნდი“.

ყოველივე ზემოთქმულიდან გამომდინარე ლოგიკურია, რომ სოფელ ოფურჩხეთის ბიბლიოთეკა დღეს ერთ-ერთი ყველაზე მოთხოვნადი, თანამედროვე, მობილური და ინფორმაციული ყველა ასაკისა და კატეგორიის მკითხველისათვის.

წყალტუბოს მუნიციპალიტეტის სოფ. გუბისწყალის ბიბლიოთეკის ბიბლიოთეკარი **ნანა ჩაბრაძე** თავის წერილში „ინტერნეტიზაცია სოფლის ბიბლიოთეკაში“ მოგვითხრობს ოთხი წლის წინ აღდგენილი მისი სოფლის ბიბლიოთეკის შესახებ, რომელიც კარგად არის აღჭურვილი თანამედროვე ტიპის კომპიუტერული ტექნიკით. მისასალმებელია, რომ ქ-ნი ნანა ჩაერთო იმ მნიშვნელოვან პროექტში, რომელსაც პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა, პრეზიდენტის სარეზერვო ფონდი და საერთაშორისო კვლევისა და გაცვლითი საბჭო IREX-ახორციელებდა. რამდენიმე კონკურსში მიიღო მონაწილეობა; გაიმარჯვა პრეზიდენტის სარეზერვო ფონდის მიერ გამოცხადებულ მცირე საგრანტო კონკურსში. მისმა ბიბლიოთეკამ ოფურჩხეთის ბიბლიოთეკასთან ერთად შექმნა და განახორციელა პროექტი, რომელიც დღეს ძალიან აქტუალურია- „მომავალი ძალადობის გარეშე“. ეს პროექტი წყალტუბოს რაიონის ოთხ სოფელს მოიცავდა. მონაწივე ბიბლიოთეკარებთან ერთად ქ-მა ნანამ ჩაატარა ტრენინგები ისეთ უმნიშვნელოვანეს თემებზე, როგორცაა: „ნაადრევი ქორწინება“, „ოჯახური ძალადობა“, „პოზიტიური მშობიარობა“...

ცხადია, რომ წყალტუბოს მუნიციპალიტეტის სოფლებში საინტერესო წიგნებითა და თანამედროვე ტექნიკით აღჭურვილი ბიბლიოთეკები განათლებული ბიბლიოთეკარების ხელმძღვანელობით, ცოდნის მიღებაში უდიდეს დახმარებას უწევენ სოფლის მოსახლეობას, განსაკუთრებით- ახალგაზრდებს.

ჟურნალის რუბრიკები: „**ქართული ჟურნალისტიკის ისტორია**“ და „**წიგნის ისტორია**“ შორენა ოსიპოვასა და ნინო ხვედელიძის საინტერესო წერილებს გვთავაზობს.

საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის იშვიათ გამოცემათა განყოფილების უფროსი **შორენა ოსიპოვა** წერილში „პირველი ქართული გაზეთი- 200“ საინტერესოდ მიმოიხილავს ყოველკვირეულ პირველ ქართულ გაზეთს, რომელიც 1819 წლიდან გამოდიოდა სათაურით „საქართველოს გაზეთი“, 1820 წლიდან კი სათაურით- „ქართული გაზეთი“. მკვლევარი საზგასმით აღნიშნავს, რომ ეს გაზეთი უკვე XIX ს-ის II ნახევარშივე ბიბლიოგრაფიული იშვიათობა გამხდარა. ქ-ნ შორენას არც იმის აღნიშვნა დავინწყნია, რომ სოფიო დოდაშვილმა შესწირა წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოებას 1819წლის მარტის ერთი ნომერი; კანცელარიის ჩინოვნიკ ივანე ბაბალოვს კი ძველ ქალაქებში უპოვია 1821 წლის „ქართული გაზეთის“ ნომერი. იქნებ ქართულმა საზოგადოებამ დიდი ენთუზიაზმით იმიტომაც არ შემოუნახა შთამომავლობას ამ გაზეთის ნომრები, რომ გაზეთი თუმცა ქართულ ენაზე იბეჭდებოდა, მაგრამ მის ფურცლებზე ძირითადად რუს მოხელეთა დაჯილდოების ცნობები, ადგილობრივი მმართველობის განწესებები და

ბრძანებები ქვეყნდებოდა. თუმცა იყო საქართველოსა და მისი მოსახლურე ქვეყნების ამბებიც, ამონარიდებიც რუსული პრესიდან, მაგრამ ყოველივე ეს ქართველ მკითხველს ვერაფერს არგებდა. ქ-ნი შორენა სამართლიანად აღნიშნავს, რომ „დღევანდელი მკითხველისთვის შემადრწუნებელია აქ მოყვანილი განცხადებები, ჩვენთვის ცხადი ხდება, რომ ქართველი თავად-აზნაურობა უდიდეს ეკონომიკურ სიღღუხჭირეს განიცდიდა, მამულები ვალეების გამო იყიდებოდა. მძიმე საკითხავია განცხადებები ყმების გაყიდვის შესახებ, იყიდებოდნენ ცალ-ცალკე და მთელი ოჯახებით“. შორენა ოსიპოვას ეს წერილი ცოცხლად წარმოგვიჩენს იმ უმძიმეს ყოფას, რომელშიც ჩვენი ხალხი რუსეთის „მფარველობის ქვეშ“ აღმოჩნდა.

XVI საუკუნის შვეიცარიამი გადაყვარათ **ნინო ხვედელიძის** წერილს „ცხოვრებისეული სურათების ილუსტრატორი“, რომელიც ცნობილ შვეიცარიელ მხატვარს, ნიგნის ილუსტრატორს, მესტამბე-გამომცემელსა და XVI საუკუნის II ნახევრის ყველაზე ნაყოფიერ გრავიორს- იოსტ ამანს გვაცნობს.

სათანადო ლიტერატურაზე დაყრდნობით ქ-ნი ნინო გვიყვება ამ უნიკალური ხელოვანის ცხოვრების შესახებ. წარმოშობით შვეიცარიელმა იოსტ ამანმა ცხოვრების უმეტესი ნაწილი გერმანიაში, ნიგნის ბეჭდვის სამსახურში გაატარა. გრავიურებს ასრულებდა სპილენძზე, ხეზე. ხატავდა ტილოსა და მინაზე. ნიგნის შექმნის თემაზე მოამზადა 52 ქსილო-გრავიურა.

ნინო ხვედელიძე ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ იოსტ ამანი თანამედროვეობით იყო დაინტერესებული და მის გრავიურებზე ყოველდღიური ცხოვრებისეული სურათებია ასახული.

წერილს ამშვენებს იოსტ ამანის რამდენიმე საინტერესო გრავიურა.

რუბრიკაში **„ქართული ემიგრაცია“** წარმოდგენილია **მარიამ მარჯანიშვილის** - „ყოფიერების ამოვებით დაღლილის აღსარება (ემიგრანტთა ეპისტოლეების მიხედვით)“.

ქ-ნი მარიამი საფრანგეთში მცხოვრები თვალსაჩინო ემიგრანტის- რეზო გაბაშვილის წერილებიდან ამონარიდების მოხმობით წარმოგვიჩენს ამ დიდბუნებოვანი ადამიანისა და პოლკოვნიკ გიორგი ამილახვარის სევედიანი ქალიშვილის- დოდო ამილახვარის სიყვარულისა და შეუღლების ამბავს.

რუბრიკაში **„ბიბლიოთეკები და ადგილობრივი ხელისუფლება“**, ვეცნობით **გიორგი კილაძის** საყურადღებო წერილს- „საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა „ღია მმართველობის პარტნიორობის“ ფორუმის წევრია“.

ეს წერილი გვიხსნის თუ რა მნიშვნელოვანია სამოქალაქო საზოგადოების ჩართულობა ხელისუფლების მუშაობაში. სანიშნოდ ბ-მა გიორგიმ გაგვაცნო საზოგადოების მონაწილეობა ოზურგეთის მუნიციპალიტეტის ადგილობრივი ხელისუფლების საქმიანობაში..

წერილის ავტორი აღნიშნავს, რომ 2010 წელს აშშ-ში გაეროს გენერალურ ანსამბლეაზე ჩაეყარა საფუძველი „ღია მმართველობის პარტნიორობას“, რომელშიც 75 ქვეყანა მონაწილეობს და საქართველო ერთ-ერთ- პირველი ქვეყანაა, რომელიც მწვ-ს შეუერთდა. ესმოხდა 2011 წელს.

მრავალფეროვნებით გამოირჩევა რუბრიკა **„კორესპონდენტები“**. მკითხველი ბევრ საინტერესო ინფორმაციას ეცნობა მაია მიქაბერიძის, ლია გიგაურისა და ნიკოლოზ მაჭა-

ვარიანის წერილებიდან.

არ შემოიძლია მაღლიერება არ გამოვხატო **მაია მიქაბერიძის** მიმართ, რომელმაც თავის წერილში- „წურნალი ისინდი“ საფუძვლიანად მიმოიხილა ეს ნამდვილად ეროვნული და სამართლიანობისათვის მეტრძოლი ლიტერატურული წურნალი.

ქ-მა მაიამ მიმოიხილა ჟ. „ისინდის“ ნომრები 2017 წლის 2-დან 2019 წლის ივნისის ჩათვლით. თავისი წერილი გაამდიდრა სათანადო ამონარიდებით წურნალის რედაქტორის- იკა ქადაგიძის წერილებიდან და სამართლიანად აღნიშნა, რომ წურნალის „რედაქტორი, ქალბატონი იკა ქადაგიძე, მწერალი, პოეტი, კრიტიკოსი, ამ წურნალის სული და გული, მისი იდეური წარმმართველია“.

მაია მიქაბერიძემ დაასახელა რედაქტორის ყველა ლიტერატურულ-კრიტიკული წერილი. ამ წერილების სათაურებშიც გამოსჭვივის მათი ავტორის მეტრძოლი და ეროვნული სულისკვეთება. უყურადღებოდ არ დარჩენია არც იკა ქადაგიძის პოეტური შემოქმედება, რომელიც გამოჩნდება ხოლმე რუბრიკაში „ერთი ლექსის გაელევა“.

ქ-მა მაიამ საგანგებოდ აღნიშნა, რომ „საინტერესო შემოქმედებითი კოლექტივი შემოიკრიბა წურნალ „ისინდის ირგვლივ“; დაასახელა სარედაქციო კოლეგიის შემადგენლობაში შემავალი როგორც მუდმივი, ისე დროებითი წევრები, წერილების ავტორები. აღნიშნა, რომ „მათი ნიჭის, ერუდიციისა და მხატვრული ალღოს შედეგია ამ წურნალის ყველა გამართული ნომერი“.

წერილის ავტორს არც იმის თქმა დაეინყნია, რომ წურნალში სხვადასხვა თაობის წარმომადგენლები იბეჭდებიან, რომელთაგან ზოგი უკვე აღიარებულია საზოგადოების მიერ, ზოგი კი ახლა გამოდის ლიტერატურულ ასპარეზზე.

ქ-მა მაიამ სამართლიანად გამოჰყო თავისი კოლეგა- გიორგი კილაძე, რომელიც გარდა იმისა, რომ ეროვნულ ბიბლიოთეკაში ბევრი საინტერესო პროექტის ავტორია, თავისი საინტერესო შემოქმედებითაც იზიდავს მკითხველს. სიტყვამ მოიტანა და არ შემოიძლია არ აღვნიშნო, რომ წურნალ „ისინდის“ მთელი რედაქცია დიდ მაღლიერებას გამოხატავს გიორგი კილაძის მიმართ, რომელიც წურნალის ნამდვილი გულშემატიკვარია და დიდი წვლილი მიუძღვის მისი ელექტრონული ვერსიის გამოცემის საქმეში.

მარიამ მიქაბერიძემ მიმოიხილა მარსიანის, ლერი აღიონაკის, ვახტანგ ჯავახაძის, ბონდო არველაძის, ლევან ბებურიშვილის კრიტიკულ-ლიტერატურული წერილები; მოიხილა წურნალის ყველასაგან გამორჩეული დიზაინი, რომელიც ყველა ნომერში იცვლება და მათი ავტორები არიან: რეზო ემილიანე ადამია, თამარ ლომიძე, დალი კახიანი და მარსიანი, რომლის ნახატებიც ყველაზე ხშირადაა ჟ. „ისინდის“ გარეყდაზე.

მისასალმებელია, რომ ჟ. „საქართველოს ბიბლიოთეკა“ ეხმანება მნიშვნელოვან კულტურულ ღონისძიებებს დედაქალაქსა თუ რეგიონებში. როგორც ცნობილია, ჩვენი გენიალური ვაჟა ფშაველა 1886-1888 წლებში სოფ. თონეთში ეწეოდა პედაგოგიურ მოღვაწეობას. ამიტომაც, თეთრინყაროს მუნიციპალიტეტის სოფელ დიდ თონეთში 2019 წლის 29 ივნისს **„ვაჟაობა“** გაიმართა. წურნალში კარგად არის გაშუქებული ეს მნიშვნელოვანი და ხალხმრავალი ღონისძიება. დასახელებულია ყველა სტუმარი როგორც მთავრობის,

ისე მწერალთა და საზოგადო მოღვაწეთა მხრიდან. ხაზგასმით არის აღნიშნული, რომ ამ საზეიმო ვითარებაში, ამავე სოფელში მცხოვრები ახალგაზრდა მწერლის- დათია ბადალაშვილის ინიციატივით ვაჟა ფშაველას სახელობის ბიბლიოთეკა გაიხსნა.

მართლა აღმოჩენაა **ლია გიგაურის** წერილი- „ჰარუთიუნ (არუთინ) თუმანიანის „აღმოჩენა“. წერილის ავტორმა, ჯერ კიდევ ასპირანტმა, გასული საუკუნის 90-იან წლებში ხელნაწერთა ინსტიტუტის საარქივო ფონდში მიაგნო დიდებული პიროვნების, სომხური ლიტერატურის კლასიკოსის, მწერლის, დრამატურგის, პოეტის, მთარგმნელისა და საზოგადო მოღვაწის- ჰარუთინ თუმანიანის არქივს და თავის წერილში დაასაბუთა, რომ ეს დიდებული მოღვაწე, რომელიც საქართველოში ცხოვრობდა ილიასა და აკაკის დროს, დავიწყების ღრსი არ არის. ქ-მა ლიამ განსაკუთრებით მაღალი შეფასება მისცა ილიასა და ვაჟა ფშაველას ნაწარმოებთა მისეულ თარგმანებს.

ნიკოლოზ მაჭავარიანის წერილი- „მადლობა თქვენ, ქართული ენის ჭეშმარიტო გუშაგო!“, ასახავს ხარაგაულის „კულტურისა და ხელოვნების ცენტრში“ ბატონ ტარიელ ფუტყარაძის- ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორისა და მრავალი რეგალიის მქონე პიროვნების სტუმრობას. წერილის ავტორი ბატონი ტარიელის ქართული ენის მიმართ განეულ ღვანლზე მოგვითხრობს და მადლიერებას გამოხატავს მის მიმართ.

რუბრიკა - „**ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოება-140**“ რუსუდან ნიქაძის, გურამ თაყნაშვილისა და გულნარა სტურუას წერილებს მოიცავს.

რუსუდან ნიქაძის წერილი- „ქ.შ.ნ.კ. გამავრცელებელი საზოგადოების პირველი სახალხო ბიბლიოთეკები“ გვაცნობს იმ პიროვნებებს, რომლებიც საქართველოში უფასო ბიბლიოთეკების დაარსების ინიციატორები და ამ საქმის აღმსრულებლები იყვნენ; ასახელებს დედაქალაქსა და საქართველოს სხვა რეგიონებში დაარსებულ ბიბლიოთეკებს 1895-1916 წლებში.

გურამ თაყნაშვილი თავის წერილში- „ბიბლიოთეკის გამგის ტრაგიკული აღსასრული“, მკითხველებს აწვდის შემზარავ ცნობას იმის შესახებ, რომ „1951 წელს საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმიდან ჟანდარმერიამ გაიყვანა ამავე მუზეუმის ბიბლიოთეკის გამგე, 80 წელს მიღწეულის-ამსონ ფირცხალავა“. ბ-ნი გურამი მიმოიხილავს ამ უპატიოსნესი ეროვნული მოღვაწის წერილებს და სამართლიანად აღნიშნავს: „მიზეზი მისი დაპატიმრებისა გახლდათ მისი საზოგადოებრივ-პოლიტიკური მოღვაწეობა, სამშობლოსადმი უსაზღვრო სიყვარული და თავდადება მისი კეთილდღეობისათვის“.

გულნარა სტურუა წერილში- „მეცხრამეტე საუკუნის ქალთა დიდი დედა და მასწავლებელი ეკატერინე გაბაშვილი“, მიმოიხილავს ეკატერინე გაბაშვილის- 11 შვილის დედისა და მე-19 საუკუნის ქართველებისათვის დიდ დედად მიჩნეული ქალბატონის მრავალმხრივ მოღვაწეობას.

ჟ. „საქართველოს ბიბლიოთეკა“ განსაკუთრებით მდიდარია ისეთი წერილებით, სადაც საქართველოს რეგიონებში ბიბლიოთეკების მდგომარეობა და საბიბლიოთეკო საქმიანობაა გაშუქებული. ამ მხრივ საინტერესოა რუბრიკები: „**საბიბლიოთეკო ქსელი**“, „**ეროვნული ბიბლიოთეკის სიან-**

ლენი“ და „**I REX ინფორმაცია**“.

გურამ თაყნაშვილი და **ნანა ქავთარაძე** სამეგრელო-ზემო სვანეთის მოსახლეობის საბიბლიოთეკო და საინფორმაციო მომსახურებაზე მოგვითხრობენ.

წერილი- „ბექდური და ელექტრონული გამოცემების რეგისტრაციის ცენტრი“, 30 სექტემბერს საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის პირველ კორპუსში ბექდური და ელექტრონული გამოცემების რეგისტრაციის ცენტრის გახსნას იუწყება.

ხალისის მომგვრელია საქმიანი და ამასთანავე, იუმორის გრძობით დაწერილი წერილი- „გურჯაანის მუნიციპალიტეტის სოფელ ვეჯინის ბიბლიოთეკარის რეცეპტი ინტერნეტი ყველა სოფლის ბიბლიოთეკას“.

რუბრიკაში „**რეცენზიები**“- მზია ტოგონიძისა და მარი ჩაკვეტაძის საინტერესო წერილებია.

მზია ტოგონიძე თავის რეცენზიაში მიმოიხილავს ემერიტუსი პროფესორის- ჟუჟუნა ფეიქრიშვილის 2019 წ. გამოცემულ მონოგრაფიას-„ზუბალაშვილების ცხოვრება- გზა სიკეთის მსახურებისა“.

მარი ჩაკვეტაძის რეცენზია დაწერილია მწერალ ნეფერტარის (ნინო ჭიპაშვილის) რომანზე „ბედუინი“, რომელიც თანამედროვე ლიტერატურის ერთ-ერთი საუკეთესო ბესტსელერად არის მიჩნეული.

ორივე რეცენზია მაღალ დონეზე დაწერილი და აღნიშნული წიგნებისადმი დიდ ინტერესს აღძრავს.

რუბრიკაში- „**ქრონიკა**“, საქართველოს საბიბლიოთეკო ცხოვრების ქრონიკა: მოვლენები, ფაქტები თანმიმდევრულად, ლაკონურად და საინტერესოდ არის გადმოცემული.

ჩვენ მიერ მიმოხილული ამ შესანიშნავი ჟურნალის მთავარ რედაქტორს- პროფესორ **ალექსანდრე ლორიას 85 წელი შეუსრულდა**. ჟურნალის ეს ნომერი მთავრდება მილოცვის წერილით- „**მრავალმხრივი შემოქმედი და მკვლევარი**“. მილოცვის ამ თბილ და სიყვარულით დაწერილ ტექსტს ხელს აწერს: საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა, საქართველოს საბიბლიოთეკო ასოციაცია, ჟურნალ „საქართველოს ბიბლიოთეკის“ რედაქცია. ქ. თბილისის პირველი მთავარი ბიბლიოთეკა, მე-10 ბიბლიოთეკა-ფილიალის თანამშრომლები.

ჟურნალ „ისინდის“ რედაქცია უერთდება ამ თბილ მილოცვას და თავადაც უსურვებს ბატონ ალექსანდრეს ჯანმრთელობასა და დღეგრძელობას! ჟურნალ „საქართველოს ბიბლიოთეკის“ სათავეში დიდხანს ყოფნას და მოღვაწეობას ჩვენი ქვეყნის სასიკეთოდ!

ფილოსოფიის დოქტორების - ზურაბ ხასაიას და ნაპო კვარაცხელიას დიალოგი

მისამე ათასწლეულის კარიბჭისთან

ზურაბ ხასაია - ვაკეში, ბატონო ნაპო, ცხოვრობს ერთი ქალბატონი. „თეთრი მანდილის“ ნევრია, ოღონდ მანდილი არასოდეს ჰხურებია; არც თეთრი და არც სხვა ფერისა. მის-აყვედურა ჩემი საგაზეთო წერილებისათვის. ნახევარი საათი ჭკუა მარია, თან სულ უფასოდ: პოლიტიკა, აბა, რა ფილოსოფოსის საქმეა, პოლიტიკა პოლიტიკოსებმა აკეთონ; შენ ფილოსოფიის საკითხებს მიხედვე, თუ შეგიძლია

თვითონ ქათქათა მანდილს სულ არ უფრთხილდებოდა და ნაგვიან კიბებზე იჯდა, ეს პოლიტიკაში გარევა არ იყო და მიეტევებოდა, მაგრამ მე რომ სამშობლოს იავარყოფაზე ვწუხვარ და გამოსავალს ვეძებ, ეს კი უთუოდ პოლიტიკოსობაა და არ მეპატიება.

ფილოსოფიურ საკითხთა გამო კი ამ მოფილოსოფოსო ქალბატონს უნდა მოესხენებოდა: არ არსებობს ფილოსოფიური და არაფილოსოფიური საკითხი: არსებობს ფილოსოფიური და არაფილოსოფიური მიდგომა. მატერიას თუ არაფილოსოფიურად მიუდევქი, ის მაშინვე ქსოვილის ნაჭრად გადაიქცევა, მაგრამ თუ ღრანჭმოქცეულ ფეხსაცმელს ვან გოგვივით ფილოსოფიურად მიუდევქი, ის მინიერი ტანჯვის ფილოსოფიურ კითხვას შობს.

ამიტომაც, თუ შევეგრემან „თეთრმანდილოსანს“ არ წყინება, ჩვენ ბატონო ნაპო, სრული უფლება გვაქვს „კოლხური კოშკიდან“ „ლაშარის გორში“ გადმოვინაცვლოთ და კიდევ ერთხელ ჩავუღრმავდეთ საქართველოს დღევანდელ უბედურებას.

ნაპო კვარაცხელია - რაც იმ წყეული გადატრიალების დროიდან საქართველოში ხდება, თვითმკვლელობის ტოლფასია. როგორც ჩანს, ისტორიის მდინარეებში დგება ჟამი საბედისწერო, როცა ერის სასიცოცხლო ენერჯია იშრებება. იგი სულიერად ივიტება და ეროვნული სუბსტანციის ორი სანყისიდან - სიკვდილ-სიცოცხლიდან სიკვდილი იმარჯვებს. თანატოსი ზეობს ეროსზე, თუ რენანის აზრს: „ერი მუდმივი პლებისციტია“ გავითვალისწინებთ; ისიც უნდა ითქვას, რომ თვითმკვლელობა თუ მისი მცდელობა ერის კოლექტიური ნების ერთგვარი გამოვლინებაა. ასეთ დროს იგი უარს ამბობს საკუთარ არსებობაზე, ერად ყოფნაზე და თანატოსური სანყისის მეოხებით უწნდება თვითმოსპობის მოთხოვნილება. მის სულს რაღაცნაირი ევთანაზია იპყრობს და ეუფლება. რომის იმპერია საბოლოოდ გაანადგურა თვითონ რომაელი ხალხის სულიერმა დაცემამ და არა ნახევრადველურმა ატილამ ან ალარიხმა.

„თვითმკვლელობას“ ერი, როგორც წესი, მუდამ სხვას აბრალებს და ესეც ზნეობრივი დაკნინების უპირველესი მაჩვენებელია. ამაშია ემერსონის ცნობილი აზრის სიღრმე და სიმართლე: „ერს კი არ კლავენ, ერი თავს იკლავს!“

ზურაბ ხასაია - მე არ მეგულება სამყაროში თვითმკვლელობაზე უფრო რთული, იდუმალი ამბავი. კამიუმ თვითმკვლელობის საკითხი ფილოსოფიის უმთავრეს საკითხადაც გამოაცხადა. ძველ აღმოსავლურ მითებში ყურადღებას იპყრობს ფენიქსის სახე: ეს ფრინველი თავს იწვავს, რათა განახლდეს თავისავე ფერფლისაგან. ესა არის დაფლვა აღზევებისათვის, სიცოცხლის უღრმესი მისტერია.

მაგრამ სხვა თვითმკვლელობა. ამ დროს სიკვდილი მხოლოდ სიკვდილს ემსახურება, ხოლო მკვლეელი და მოკლული სრულიად ერთი და იგივეა. ამის განხილვის კვალად აზრის სინათლე წყდება. ერის თვითმკვლელობისას ამ ბურუსს ერთი უცნაურობაც ერთვის ზედ: ერი შეიძლება ისე მოკვდეს, რომ მისი ყველა შვილი ცოცხალი და სალ-სალამათი დარჩეს. ერის თვითმკვლელობა, ალბათ მეტაფორაა იმ ვითარების გამოსატქმელად, როცა ერის შვილებს აღარ სურთ ერის შვილობა და ძუკნის შვილებად იქცევიან. დედა კი უშვილოდ რჩება და ამიტომ აღარც დედა ეთქმის. ერი, რომელსაც შვილები აღარ ჰყავს, მკვდარია.

ნაპო კვარაცხელია - თვითმკვლელობა გონებისათვის მიუწვდომელი ნამია. ასეა ეროვნული თვითმკვლელობაც. მოვლენებს, რომლებიც რუსთაველის პროსპექტზე დაიწყო და შემდეგ მთელ საქართველოში განვითარდა, ძნელია მოუძებნო გონივრული, რაციონალური ახსნა. ისინი პათოლოგიის სფეროს უფრო განეკუთვნებიან, ვიდრე ისტორიული რეალობისა.

როგორც ჩანს, არსებობს კოლექტიური სიგიჟეც. აკი, ისევე რუსი გენის კაცმა, მწერალმა და ლიტერატორმა სერებრიაკოვმა მისცა მომხდარს თუ მოსახდენს ზედმინეებით ზუსტი შეფასება: „ხომ არ გაგიჟდი შენ, ქართველო კაცო?!“

ზურაბ ხასაია - როგორ ზუსტად თქვით: კოლექტიური სიგიჟე! ეს სიგიჟის, ალბათ ყველაზე მძიმე შემთხვევაა. პავლე მოციქულს თუ ვერწმუნებით, კაცთა ცხოვრება სიგიჟე უფროა, ვიდრე გონიერება, ხოლო ფროიდის თქმით, დასავლური ცივილიზაცია ძირფესვიანად ნევროზულია: ჩვენ ყველანი ნევროტიკები ვართ. ფრიად სამწუხარო კურიოზია: ფროიდი სწულ ფსიქიკას იკვლევდა და ადამიანის ზოგადი თეორია გამოუვიდა - ესე იგი, თითქმის მთელი ცივილიზებული დასავლეთი სულიერად სწული აღმოჩნდა. კაცობრიობის ისტორიაში დატრიალებული კომპარებისათვის თვალის ზერელე გადავლებაც კი საკმარისია, რომ ანაზად მთელი სამყარო საგიჟეთად მოგეჩვენოს.

კოლექტიური სიგიჟე განსაკუთრებით მკურნალს ერჩის. მისთვის მთავარზე უმთავრესია ჯერ ქრისტე აცვას ჯვარზე. ის ხომ თვითონ მკურნალობს თავისთავს და მკურნალობს იმით, რომ ნორმალურს აცხადებს გიჟად. ვერაფერს იტყვი: გიჟი როცა თავისთავს მკურნალობს, დიდებული შედეგია მოსალოდნელი.

ნამდვილი მკურნალობა კი მიზეზების დადგენით იწყება. სად უნდა ვეძებოთ ყოველივე ამის მიზეზი?

ნაპო კვარაცხელია - როგორც წესი, ასეთ მიზეზად რუსეთის მთავრობას და იმპერიულ ძალებს ასახელებენ. მართლაც, იმპერია და მისი ადგილობრივი მეხუთე კოლონა პირდაპირ გააცოფა და გააბოროტა ხალხისა და ეროვნული ხელისუფლების ერთიანობამ. მეტროპოლიას კოლონიაში ასეთი რამ არამცადაარამც არ აძლევს ხელს. პირიქით, მისი იდეალია ანტიხალხური რეჟიმი ანუ, როგორც თქვენ ბრძანებდით, დამარცხებული ხალხის გამარჯვებული ხელისუფლება.

ალბათ გასსოვთ პუტჩისტური პროპაგანდის უნიათო ჭორიკები როგორ აქიაქებდნენ და აზიარებდნენ ხალხის ცნებას. ედებელი ჭანტურია იჭაჭებოდა: ხალხი ბრბოაო!

უფრო სამწუხარო ის არის, რომ ერთი ჩვენი ფილოსოფიის დოქტორი ისე მოიხიბლა ამ „სიბრძნით“, რომ იგი ტელეეკრანებიდან პირდაპირ სტუდენტებისათვის განკუთვნილ ფილოსოფიის სახელმძღვანელოში გადაიტანა.

დაახ, ხალხს ბრბოდ ნათლავდნენ და შემდეგ იმავე „ბრბოს“ ეაჯებოდნენ საკუთარი რეჟიმის დაკანონებას.

ზურაბ ხასაია - ხალხის გამო ბუნდოვანი წარმოდგენა ახალი ამბავი არაა. მჩატე აზრს ხალხი ცალკეულ ინდივიდთა შემთხვევითი გროვა ჰგონია. ინდივიდები, უმეტესად, უფერულნი და უმნიშვნელონი არიან. აქედან ასკვნიან, რომ ხალხში დიდი არაფერი ჰყრია.

სინამდვილეში ასე არაა. ხალხი ატარებს პიტალო ოქროს ზოდს, რომელსაც მხოლოდ თავისმა კეთილშობილებამ გააძღვინა. ზებუნებრივ სიკეთეშია ამ ზოდის უკვდავების საიდუმლო. ინდივიდი კვდება, მაგრამ ხალხი უკვდავია. ინდივიდი სულწასული და ბოროტია, ხალხი - დიდსულოვანი და კეთილი.

ინდივიდს ეს ოქროს ზოდი გაცნობიერებული არა აქვს, რადგანაც გამცნობიერებელს ტარება გაუჭირდება. ეს ნაკლი კი არაა, არამედ - ღვთაებრივი წესი და რიგი.

რასაც ხალხი არაცნობიერად ატარებს და ინახავს, მას გამოჩენილი პიროვნება აცნობიერებს და კარგად გამოხატავს.

მინდვრის ყვავილებს ფუტკრები დასტრიალებენ, რათა იშვიათი ნექტარი ამოსწოვონ. თვითონაც ტკბებიან და ყვავილებსაც სიცოცხლეს განუახლებენ, აცოცხლებენ. ხალხსაც მისი უკეთესი შვილები თავს დასტრიალებენ, მხოლოდ მისგან სწავლობენ და ამითვე ანაყოფიერებენ მის ოქრორეულ უშრეტ გენიას.

ამიტომ ხალხი და მისი საუკეთესო შვილები უერთმანეთოდ ვერ სძლებენ, რასაც ვერ ვიტყვით ქანტურიას ან გოგა ხაინდრავას ურთიერთობაზე. შემჩნეულია, რომ ისინი მშვენიერად სძლებენ უერთმანეთოდ.

ნაპო კვარაცხელია - რას იზამ? ძალაუფლება თავხედა თავისი ბუნებით. პოლ ვალერი მწარე ირონიით შენიშნავდა: ძალაუფლება მისი ბოროტად გამოყენების გარეშე ყოველგვარ ხიბლს და ლაზათს დაჰკარგავდაო. ჩვენმა პუჩისტებმა ზედმწევნით კარგად უწყინ ეს „სიბრძნე“ და შესაშური მონდომებით ახორციელებენ კიდეც მას ცხოვრებაში. ამ მხრივ ისინი რუსული ბოლშევიზმის ღირსეული მემკვიდრეები არიან. მათ ასევე შესანიშნავად იციან, თუ სად და რა არის სიმართლე. ამიტომაც ებრძვიან მას ცხოველური ჟინითა და ჯალათური გულმოდგინებით.

და მაინც უნდა ითქვას: იმპერიის დასახელება უახლესი ქართული ტრადიციის მიზეზად თუმცა კი სწორია, მაგრამ ერთობ აბსტრაქტულია. გამომძიებელ იურისტს არავინ დაუჯერებდა, კაცის დახრწობის მიზეზად წყალი რომ დაესახელებინა; თუმცადა ადამიანის სასუნთქი სისტემა ისეა მოწყობილი, რომ წყალი, საზოგადოდ, ახრწობს ადამიანს.

ვინ არ იცის, რომ იმპერია ყველა ბოროტების სათავე; მაგრამ ისიც საცოდნელია, რომ ყველაფრის სხვაზე გადაბრალება პასუხისმგებლობის გრძნობის დაქვეითებიდან ან სულაც არქონიდან წარმოსდგება და ერის თუ ინდივიდის სულიერი დაკნინების მაჩვენებელია.

ვისაც თავისუფლება სურს, მან პასუხისმგებლობა უნდა იკისროს, რადგან სწორედ ეს უკანასკნელია თავისუფლების

საფუძველი. თავისუფლება უდიდესი ტვირთია და მას ყველა ვერ უძლებს. ამიტომაც, რომ არაიშვიათად ინდივიდი და ერები უარს ამბობენ თავისუფლებაზე და ისევ მონობას ირჩევენ, რაკი ეს უკანასკნელი ათავისუფლებს მათ პასუხისმგებლობის და თავისუფლების მიძიმე ტვირთისაგან. ამის გამო, როგორც ფსიქოლოგები ამბობენ, ადამიანი ქვეცნობიერად გაურბის თავისუფლებას, რათა თავი დააღწიოს პასუხისმგებლობას. ასეც ჰქვია ერის ფრომის წიგნს: „გაქცევა თავისუფლებისაგან“.

თუ თავისუფლებაში ყოფნა განგიზრახავს, კეთილი უნდა ინებო და ეკლის გვირგვინით და მიძიმე ჯვრით გოლგოთის გზაზე სიარული უნდა შეძლო. ეროვნული დამოუკიდებლობა და თავილება პასუხისმგებლობაში ყოფნის მუდმივი რისკია. რისკი კი დიდ სულიერ ძალისხმევას და ძნეობრივ სიმამაცეს მოითხოვს.

ზურაბ ხასაია - თავისუფლებისაგან გადაჩვევის და მონობის ყველაზე კარგი მაჩვენებელი თავისუფლების არცოდნაა. მონას არასწორი წარმოდგენა აქვს თავისუფლებაზე და ხშირად იმიტომაც მიისწრაფვის მისკენ; ხოლო როცა ნამდვილ თავისუფლებას მოჰკრავს თვალს, შიშით უკუიქცევა.

ასე მოუვიდათ ებრაელებს ეგვიპტიდან გამოსვლის მერე. მათ დაინახეს, რომ მონობა ისეა ცუდი, თორემ წესი და კიბრი თურმე ბლომად ასხია ზედ. თავისუფლებაც ისეა კარგი, თორემ, ვარდისა არ იყოს, სულ ეკლებს ისხამს; თან სულ ციური მანანა ჩემმა მტერმა ჭამა.

აგერ ჩვენმა ბუბამაც მსგავსი რამ არა თქვა? ამერიკაში თავისუფლება კია, მაგრამ იქ ვერ გავძლებ - სულ ჰამბურგერი ჩემმა მტერმა ჭამაო. ნამდვილი ბუბური ლოგიკაა! არიქა, საქართველოც არ შეიძლოს - რაღაც ეშმაკად მომრავლდა ჰამბურგერები ამ ბოლო დროს.

ბიბლიურმა ებრაელებმა ღვთის ქვეა - ქუხილიან გამოცხადებასაც ვერ გაუძლეს და ღმერთთან პირისპირ თავისუფლად დგომას მოსეს შუამდგომლობა არჩიეს. აქაც თავისუფლების მტანჯველი სიმძიმე უნდა ვიგულისხმოთ.

ამ თემაზე კარგი მოთხრობა აქვს კამიუს. ალჟირელმა არაბმა სულ არაფრის გულისთვის ნამგლით გამოჭრა ყელი ბიძაშვილს. თანასოფლელები მის დასაჯვას ითხოვენ. ფრანგულმა პოლიციამ, მღელვარების თავიდან ასაცილებლად, დაიჭრა მკვლელი და შებორკილი წამოიყვანა უახლოესი ქალაქისაკენ, რათა მართლმსაჯულებას გადასცეს. დანიშნულების ადგილას მისი მიყვანა სთხოვეს მთის სოფელში გამწესებულ ფრანგ მასწავლებელს. მასწავლებელმა არ იკადრა ურთიერთობა ბორკილგაყრილ მკვლელთან და ახსნა ბორკილები. რამდენჯერმე მისცა გაქცევის შესაძლებლობაც, მაგრამ გაკვირებულმა დამნაშავემ არ გამოიყენა. ბოლოს გალიზიანებულმა მასწავლებელმა გზაჯვარედინზე დააყენა და აუხსნა, რომ აღმოსავლეთის გზა ციხისა და მთავრობისკენ მიდიოდა, სამხრეთისა კი - თავისუფლებისაკენ. თან საგზალი მისცა, ფულიც აჩუქა და თავად უკან გამობრუნდა. ტყვე საგონებელში ჩავარდა, იყოყმანა, ტვინი იჭყლიტა და ბოლოს აღმოსავლეთისაკენ გაუდგა გზას.

აქ ნათლად ჩანს, რომ კაცი გაექცა თავისუფლებას. მას პასუხისმგებლობისა და რისკის თავი არ ჰქონდა და ამიტომ ჰქნა ეს.

ჩვენს დროში ამ თემის წინ წამოწევა საერთო დაკნინების

და დაძაბუნების ნიშანია. სიამოვნებისათვის ცხოვრებამ არ იცის პასუხისმგებლობა. მანქანურ-კომპიუტერული ხანა თავისუფალი ნების ნამუსრევთაგან იგება. თანამედროვე ადამიანი „ძია კომპიუტერის“ უპასუხისმგებლო ვაჟია.

ლიბეროფობია - თავისუფლების შიში ქართველისთვისაა განსაკუთრებით დამლუპველი, რადგან ჩვენ სამშობლო გვაქვს დასახსნელი. ვინ არ იცის, რომ მოამერიკელო ქართველი აფხაზეთისა და სამაჩაბლოს დამბრუნებელი არაა.

მე და თქვენ, ბატონო ნაპო, სააფხაზოს მკვიდრი ვართ და რა გასაკვირია, რომ თუ საქართველოს პრობლემას აფხაზეთის პრობლემიდან ვუყურებთ. ცნობილია, რომ საკითხის სწორად ჩამოყალიბება და მისი დასმა მის სანახევროდ გადანივტას უდრის. მაგრამ თუ საკითხი არაა ჩამოყალიბებული და დასმული, მისი გადანივტვა არანაირ სულიერს არ ძალუძს. სააფხაზოს პრობლემა განგებ არასწორადაა ჩამოყალიბებული და დასმული, ალბათ იმისათვის, რომ არასოდეს გადანივტეს.

ნაპო კვარაცხელია - აფხაზეთის ომი კანინიერი ეროვნული ხელისუფლების დამხობის ვერაგული გეგმის შემადგენელი ნაწილია. ამ გეგმის შედგენაში თანაბრად მონაწილეობდა დისიდენტი აკადემიკოსი სახაროვი და საიდუმლო სამსახურის მავანი მოხელე. გახსოვთ ალბათ, სახაროვმა საქართველო მცირე იმპერიად მონათლა და ამით იდეურად შეამზადა აფხაზური დენტის აფეთქება; თუმცა იმპერიას უკვე დეკაბრისტების დროიდან ეჭირა თვალი აფხაზეთზე.

ბოროტების სათავე ისევ და ისევ ეროვნული ხელისუფლების დამხობის ფაქტში უნდა ვეძიოთ. აკი პრეზიდენტი წინასწარმეტყველურად გვაფრთხილებდა, ჩემი გადადგომის შემთხვევაში დაიკარგებო სამაჩაბლო და აფხაზეთი, მაგრამ გამძვინვარებულმა „დემოკრატებმა“ ყურიც არ ათხოვეს...

ზურაბ ხასაია - ბატონო ჩემო, იმ შემოდგომაზე სამაჩაბლოსა და აფხაზეთზე ზრუნვისათვის, აბა, ვის ეცალა, როცა „სინდისის პატიმარი“ გვყავდა გამოსაფხიზებელიდან დასახსნელი. „თავისუფლება გოგა ხაინდრავას!“ - ყელს ილადრავდა ედუკე. ბედის ირონიით, სულ ქრისტიანულ სიყვარულზე იბურდებოდა ეს სიძულვილის გორგალი. „თავისუფლება სინდისის პატიმარს!“ - მხარს უბამდა ჭანტურიას რამკიანი ბულა „ზონიდან“. თან ასე ფიქრობდა ალბათ: „პატიმარი კი ვიცი რაა, მაგრამ ეს სინდისის პატიმარი. ნეტა, რა პონტიაო?“

ასე იყო თუ ისე, ვათავისუფლებდით გოგა ხაინდრავას, - ჩვენი დემოკრატიის სინდისს და შენი სააფხაზო და სამაჩაბლო ვილას ადარდებდა.

ნაპო კვარაცხელია - ასე იყო. გამძვინვარებულმა დემოკრატებმა ყურიც არ ათხოვეს პრეზიდენტის წინასწარმეტყველურ გაფრთხილებას და მოხდა ის, რაც უნდა მომხდარიყო. ამ ომში, რომელსაც რატომღაც კინობით „ქართულ-აფხაზურ კონფლიქტად“ იხსენებენ.

ზურაბ ხასაია - ეს ტერმინი რუსეთის გენშტაბში იშვა, რადგან დიდი რუსეთისათვის ჩვენი სამშობლოს ნახევარი ტერიტორიის გადანვა ერთი პატარა კონფლიქტია და სხვა არაფერი. ჩვენი ხელისუფლება კი ამ ტერმინს იმეორებს იმიტომ, რომ ისიც რუსეთის გენშტაბიდან აზროვნებს. ამ გენშტაბიდან გამოგვეცხადა და, თუ არ ვცდები, ამ გენშტაბით უდგია სული დღესაც. კაცი ქართველი არ უნდა იყო და საქართველოს კრემლის ვარსკვლავიდან უნდა დაჰყურებდე,

რომ აფხაზეთის ჯოჯოხეთურ ომს კონფლიქტი უწოდო!

ნაპო კვარაცხელია - იმ ომში ყველაფერი ისე აირ-დაირ-ია და გადაეხლართა ერთმანეთს, რომ გორდიასის კვანძის ახსნა უფრო იოლია, ვიდრე მასში გარკვევა. სიბნელე და გაურკვეველობა კი, მოგეხსენებათ, ხალხის ცნობიერების მართვის ნაცადი ბოლშევიკური ხერხია. ამიტომაც, რომ მეზრძოლებმა დღემდე არ იციან, ვის ეზრძოდნენ; ხოლო საცოდავ ლტოლვილებს ჯერაც ვერ გაურკვევიათ, თუ ვინ გამოდევნა ისინი აფხაზეთიდან - რუსეთმა, არძინბამ თუ სხვა ვინმემ. მასმედიის ძლიერი ნარკოზის ქვეშ მყოფი ლტოლვილები ჰიპნოზიდან ვერ გამოსულან და იმას იჯერებენ, რასაც ჩასძახიან.

მთელ ამ გაურკვეველობაში ერთი რამ უდაოა და ცხადი: ეს იყო რუსეთ-აფხაზეთის ანონომური ომი, რომელშიც უკანონო ხელისუფლების და იმპერიის ინტერესები უნაშთოდ დაემთხვა ერთმანეთს. აბა, ვინ არ იცის, რომ გუდაუთის ლურსმნის საამქროში არც ტანკები მზადდებოდა და არც ბომბდამშენები. აფხაზეთში გვარდიის შეყვანის მიზანი სწორედ ეროვნული ძალების განადგურება იყო და არა რკინიგზის დაცვა. უკანონო ხელისუფლებამ აფხაზეთი წააგო, მაგრამ ხელისუფლება შეინარჩუნა.

ეს იყო ომი, რომელიც წინასწარ დამარცხებისათვის იყო განწინებული, რაკი დამარცხებას ისახავდა მიზნად. დამარცხების ორგანიზება კი უფრო ადვილი როდია, ვიდრე გამარჯვებისა.

ზურაბ ხასაია - დამარცხების ორგანიზების ეს აფხაზური ტრადიცია მუდამ მახსენებს ერთ ჩვენს კინოკომედიას. ბავშვთა მწვრთნელმა, მეტსახელად ფეოლა (იპოლიტე ხეჩია) შეთანხმებით, უნდა წააგებინოს თავის გუნდს უფრო სუსტ გუნდთან. ცმუკავს, ვერ ისვენებს. სარბენ ბილიკზე გამორბის, ყვირილით აძლევს თავის ფეხბურთელებს არასწორ მითითებებს. განსაკუთრებით კი თავისმა საუკეთესო თავდამსხმელმა ხვედელიძემ გაუშრო სისხლი - პანტა-პუნტით ატყუებს მონინაალმდევე მცველებს და სადაცაა, ბურთს გაიტანს. „დაცვას მიხედე, ხვედელიძე, დაცვას!“ - იჭაჭება ფეოლა-იპოლიტე და გამარჯვების შიშით ცივი ოფლი ასხამს.

„დაცვას მიხედეთ, დაცვას!“ - უკიჟინებდა ჩვენს მეზრძოლებსაც მთავარსარდალი და გაგრიდან სოსუმში აბრუნებდა, ტყვარჩელიდან ოჩამჩირიეში, ოჩამჩირიდან გალში, გალიდან ცხენისწყალზე, რათა აქ შეზრძოლებოდა ნამდვილ მტერს, საქართველოს სახალხო ლაშქარს, ეროვნული მოძრაობის „ფურუნკულს“. მე თქვენმა ნათქვამმა გამახსენა ეს: გამარჯვების ორგანიზებაზე იოლი როდია დამარცხების ორგანიზება. მართლაც ფეოლა-იპოლიტემ ვერ მოახერხა ეს. ჩვენმა მთავარსარდალმა კი მოახერხა. მან შეუძლებელი შეძლო. ბოლშევიკები ხომ გაჩენის დღიდან ასე არიან - შესაძლებელს თავს ვერ აბამენ, შეუძლებელზე არინ დაგეშობენ.

ერთია, თუ როგორ დავკარგეთ. მეორეა, თუ როგორ დავიბრუნოთ დაკარგული.

ნაპო კვარაცხელია - თუ როგორ და რანაირად უნდა მოხდეს ჩვენი იურისდიქციის აღდგენა და ლტოლვილების დაბრუნება, ეს პოლიტიკოსების და სტრატეგოსების საქმეა. მე კი დანამდვილებით ერთი რამ ვიცი; უაფხაზეთოდ საქართველო რუკაზეც და რეალობაშიც, ისევე მახინჯია, როგორც ელცინის ხელის მტევანი.

რაკი ელცინი ვახსენე, აქვე უნდა გითხრა: რუსე-

თის არც ერთ ხელმწიფეს - არც პიოტრს, არც პირველ და მეორე ნიკოლაის და არც თვით წითურ სატანასაც კი არ გაუკეთებია იმდენი ბოროტება, რამდენიც რუსეთის დემოკრატ პრეზიდენტად ნოდებულმა ამ ლოთმა მუჟიკმა და ვოლგისპირელმა დერჟიმორდამ გაუკეთა საქართველოს და სრულიად კავკასიას. მხედველობაში მაქვს სამასი ათასი მკვიდრი მოსახლეობის გამოდევნა სააფხაზოდან, ჩეჩნეთის იავარყოფა და სხვა.

ჩემი წარმოდგენით, ზვიადი, ეს წმინდა კაცი, არასდროს არ უნდა შეხვედროდა ამ შავრაზმელს და პირსისხლიან ბოლშევიკს.

ზურაბ ხასაია - ისტორიამ იცის იდეა-ფიქსები, აკვირებული გამოთქმები. ასეთი გამოთქმა, მაგალითად, პომპეუს დიდი. პომპეუსმა, მართალია ჩვენი არტაგი დაამარცხა, მაგრამ სულაც არ ყოფილა დიდი. მას სამხედრო ხელოვნებაში აშკარად აღემატებოდნენ მისივე თანამედროვენი: სერტორიუსი, სპარტაკი, მითრიდატი, ევპატორი და, რალა თქმა უნდა, მართლა დიდი იულიუს ცეზარი. მიუხედავად ამისა, მაინც პომპეუსს შერჩა მეტსახელად „დიდი“.

რალაც ამგვარი ხდება ბორის ნიკოლაევიჩის თავზეც. ერთმა სრულიად პატიოსანმა ქალბატონმა მთხოვა გადამეხედა მისი ვაჟიშვილის შემოქმედებითი თხზულებებისათვის. ჩემი ყურადღება მიიპყრო გაუგებარი ინიციალის და დელციანის ხშირად გამოყენებამ. გამოიკვია, რომ დემოკრატი მას ელციანის სახელი ჰგონებია. ეს სასაცილო ამბავია, მაგრამ საფუძველი აქვს: დემოკრატს მაინდამაინც ელციანს ეძახიან; არადა, ათასია მაგისტანა დემოკრატი.

სტალინი თავის კუდრაჭა გოგოს მოსაფერებლად თურმე გენერალს ეძახდა. ამერიკამ ელციანს, მოფერებით, დემოკრატი დაარქვა. ელციანიც ისეთივე დემოკრატია, როგორი გენერალიც პატარა სვეტა ალილუევა იყო. ერთიცაა: დღევანდელი პროფანირებული დემოკრატია ელციანზე უკეთეს ფავორიტს არ იმსახურებს.

გასული ზაფხულის ერთ მშვენიერ დღეს სასტუმრო „ივერიამი“ ისეთი ტაშის გრიალი ატყდა, რომ შემეშინდა. ტარიელ ჭანტურიას ლექსი გამახსენდა: „ერთადერთი რამეა ჭერისთვის საშიში: ტაში შინ და ტაში გარეთ, ტაში გარეთ, ტაში შინ“. მერე გავიგე, რაც მომხდარიყო: აფხაზეთის ლტოლვილებს მოუსმენიათ ცნობა რუსეთის საპრეზიდენტო არჩევნებში დემოკრატ ელციანის გამარჯვების შესახებ. ზეიმობდნენ საცოდავები იმ კაცის გამარჯვებას, ვინც ისინი სამშობლოდან გამოჰყარა.

გვარს არ დავასახელებ და ერთმა ჩვენმა დიდმა კაცმა ბრძანა: მართალია არსებობს კატკოვის, ლენინის და შავრაზმელ როდიონოვის რუსეთი (მაშინ როდიონოვი თავდაცვის მინისტრი არ იყო), მაგრამ, მაღლობა ღმერთს, არსებობს პუშკინის, ტოლსტოის, დემოკრატ ელციანის რუსეთი.

ნაპო კვარაცხელია - ჰმ, ორი რუსეთი! ერთი - კეთილი, მეორე - ბოროტი. ნეტავ, ვის სჯერა ეს? ალბათ, ბრიყვებს და გულუბრყვილოებს. მართლაც, ნეტარ არიან მორწმუნენი! მაგრამ სწორედ მორწმუნენი და არა ბრიყვები და გულუბრყვილონი.

რეიგანმა რუსეთს ბოროტების იმპერია უწოდა, მაგრამ ეს არა არის ზუსტი გამოთქმა, რადგან მასში იგულისხმება, თითქოს, ბოროტების იმპერიის საპირისპიროდ, შესაძლებელია იყოს სიკეთის იმპერია, თუნდაც აშშ-ს სახით. არ არსებობს კეთილი იმპერია. იმპერია თავად არის ბოროტება.

და მაინც, არ შეიძლება არ ითქვას, რომ ორი რუსეთის თეორიის ავტორს, როგორც იტყვიან, ენამ უყვილა. მესამე ათასწლეულის დამდეგს იმპერიის არსებობა დრომოჭმული ანაქრონიზმია. ისტორიის ბედისწერით, იმპერიის არსებობა განწირულია. სულ მალე იგი მრავალ ნაწილად დაიშლება და ორი კი არა, ბევრი გახდება. ღმერთმა ქნას!

ბობს კეთილი იმპერია. იმპერია თავად არის ბოროტება. ცხადია, არსებობს კეთილი და ბოროტი რუსი, ისევე როგორც კეთილი და ბოროტი ამერიკელი; მაგრამ არ არსებობს და არც შეიძლება არსებობდეს კეთილი და ბოროტი რუსეთი. რუსეთი, როგორც იმპერია, ერთია და იგი თავად არის ბოროტება.

გავურბი წერას — არც ფიქრი მინდა ...

გავურბი წერას — არც ფიქრი მინდა,
 მძულს სამყარო და აღარ ვგრძნობ ტკივილს,
 ირგვლივ კი ბინდი და მხოლოდ ბინდი
 ჩემი მბორგავი სხეულის ჩრდილი.
 გავურბი წერას — აღარ ვგრძნობ ფერებს,
 ჩამოშრა ძარღვი ნედლი სტრიქონის,
 მე შეშლილი ვარ, დიდი ხნის მერე
 რომ გემო მტანჯავს შენი სიშორის.
 გავურბი წერას — ჩემს მტვრიან თვალებს
 ვწუხვარ, რომ მაინც შეაშრათ ცრემლი,
 ჩემს ხერხემალზე დალენეს მთვარე
 და კვნესა მტანჯავს ხნიერ ხერხემლის.
 ვგრძნობ — ველარ შევძლებ ვგრძნობ, დავეცემი,
 არავის ვუხმობ, არ მინდა შეველა,
 ცარიელია მზის სარეცელი —
 ვხურავ სივრცეს და ვასრულებ წერას
 და იყო ღია ყოველი კარი —
 მხოლოდ გალობის ხმები ისმოდა...
 ამ ბებერ მიწას მე შევერჩი მგზავრი,
 ზურგით რომ იჭერს მარადისობას.

ტარიელ ხარხელაური

გენერალი ქალაქიდან დამპირდა გასახლებას

გენერალი ქალაქიდან დამპირდა გასახლებას,
 გენერალი მილიციის.
 ვინ იცის, ცხოვრებაში ვის რა გადახდება,
 ვის გაასახლებენ, ვინ იცის?
 მე ერთი კაცი ვარ უდანაშაულო,
 ჯიბეში არ მიდევს ჯაყვაც კი,
 მაგრამ ორშაურსაც მუდამ ვერ ვშოულობ,
 თუმც მნიშვნელოვანი ვარ მოღვაწე.
 სხვის ხარჯზე მოვილხენ ყოველდღე,
 საკუთარი არა მაქვს რადგანაც,
 თმცა მთელ ქალაქს მოვედე
 და კიდევ გავწვდები ათ ქალაქს.
 ნეტავი მეყიდა ლატარეა,
 რაიმე მომეგო ლატარეაში,
 ნატავი ვყოფილიყავი პატარაია,
 დიდი ხეირია პატარაიაში.
 გენერალი ქალაქიდან დამპირდა გასახლებას.

1963

შოთა ჩანტლაძე

ჯემალ მესრიშვილი

შეიხი

ნოველა
ქედენება სექსუალური ძალადობის მსხვერპლ სუსტი
სქესის წარმომადგენლებს!

თბილისის ამ განაპირა კუთხის მაცხოვრებლები მოულოდნელად გავრცელებულმა ცნობამ ააფორიაქა — მასივის ირგვლივ მდებარე ცარიელ-ცარიელი ადგილები ვიღაც მილიარდერ შეიხს თურმე ისე მოსწონებია, სულ მთლიანად ყიდულობს, ჩვენ კი კუდის მოსაქნევიც აღარ დაგვრჩებაო!

ეჰ, ბოლო წლებში გადათივლებზე საქართველოს მინაწყის გასხვისების მაგალითების მეტი რა ისმოდა! ჰოდა, მასივლებსაც ყური უკვე იმზომ ჰქონდათ გახედნილი, აღარც ამჯერად ამოიღებენ ხმას. მაგრამ ყველას გულს უღრენდა სიტყვა „**შეიხი**“, რომლის ზუსტი მნიშვნელობა აქ ჯერ არავინ იცოდა! ამიტომ ამ ჩხვლეტია ნოდებას რაღაც განსაკუთრებულ უბედურებას გაზვიადებული ვარაუდით უკავშირებდნენ!.. თან ცეცხლზე ნავთს ასხამდა სამოცდაშვიდიოდე წლის ომა დოროყაშვილი.

ეს ომა, როგორც ისტორიის მეცნიერებათა დოცენტი, წლის ყველა დროსა და ამინდში უბნის მსმელებით გამოჭედ-ილ ფაცხაში სწავლულ მდივანივით უჯდათ! ჰოდა, შემთხვევას ხელიდან რას გაუშვებდა!

— როგორ, გრიგოლ ხანძთელის დროს არ გვეყო არაბების ოთხასწლიანი ბატონობა, კიდევ ვიღაც არაბი შეიხი დავისვათ თავზე?! — ორატორობდა ყანწანული ომა, — შთამომავლობა არ გვაპატიებს არაბობის განმეორებას!.. მაგათი ჯილაგის ამბავი მე მკითხეთ — ერთი თუ გაიდგეს ბორჯი და იბარტყეს, მერე უყარეთ კაკალი: ჩვენ სარეველა ბალახივით გაგვმარგლავენ, თვითონ კი ნიკოფსიიდან დარუბანდამდე გაფუფუნდებიან!.. სამასი არაგველივით დავიხოცებთ, მასივში ვიღაც შეიხ-მეიხებს კი არ შემოვანანანებთ!

ცოცხით მოგივლმა ლოთიფოთებმა, „ჯიგარო“ დოცენტს ნასიბრძნი თავანყვეტილი სტვენითა და ღრინაცვლით დაუკვერეს!.. მალე საქმე იქამდეც მივიდა, ადგილობრივმა ძველებიჭებმა მასივის დასაცავად „**მამაცთა ბატალიონი**“ ჩამოაყალიბეს!

ღმერთმანი, არ გეხუმრებით! შემოდგომის ერთ ბურუსიან დილას ზოგიერთი კორპუსის დიასახლისებმა სამზარეულოს შეორთქლილი სარკმლებიდან გამაშვებელ სურათს შეასწრეს თვალთ: შეძლებისდაგვარად გამოწყობილი და შეთოფიარაღებული ბატალიონი გორაკებგადაღმივ საბრძოლო წვრთნის შემდეგ შინ რაღაც მედგარი იერით ბრუნდებოდა!.. თან ნამდვილი საკაცით მკლავდაბინტული „დაჭრილიც“ მოჰყავდათ!

ჰოდა, გულაჩუყებულ ქალებსაც მეტი კი არ უნდოდათ! — უი, უი, ერთი დასჭრიათ კიდევ! — ბევრს ცრემლი მოეგუბა, — ნეტა, ვინ იქნება?!. შეხე, შეხე, შვილო, როგორ მოდიან — იქნებ გვემელოს რამე!..

ერთი სიტყვით, როცა მოიგუნებებდნენ, ბატალიონი გორაკებგადაღმა ხე-ბურქნარიან შეყოლებაზე მონადინებით გაემართებოდა ხოლმე! თუმც მალე ხმა გამოვიდა — გაძეკილი ზურგჩანთებით სანიავოზე პურ-მარილი დააქვთ და იქ ქეიფის მეტს არაფერს აკეთებენო!

* * *

ასე იყო თუ ისე, „მამაცთა ბატალიონი“ ვითომ სრულ მზადყოფნაშიაო, შეიხი და მისი ხალხი კი რაღაც არ ჩანდა! მასივში მოულოდნელად ახლა სულ სხვანაირი ხმები დაირხა! ჩვენს მთავრობას მაინც ღვთის ანაბარას ვყავართ მიგდებულნი და იქნებ სხვამ მაინც გვიპატრონოსო!.. ამ (იმ) მილიარდერ შეიხს თურმე გაგონილი ჰქონია ქართველების პურ-მარილისა და ვაჭკაცობის ამბები და თავისი სიამოვნებისთვის მტკიცედ გადაუნყვეტია, ამ ჩვენი მასივის უდაბურ ადგილებში იმნაირი ინფრასტრუქტურა განავითაროს, ვინც კი დასაქმებული ეყოლება, სუ დოლარებში აყურყუმელაგებსო!.. პირველ რიგში კი ამ „ხრუშჩოვკების“ პირწმინდად დანგრევა სურვებია და გრძელვადიანი კრედიტებით ისეთ კორპუსებში შეგვასახლებს, ათავი შევიცარიასა და ჩიკაგოში გეგონებო!.. ბევრი ჩვენი ლამაზმანი უეჭველად „მის-ნავთობის“ სილამაზის კონკურსზეც მოხვდებაო!.. გამორჩეულ ნიჭიერებს ნავთობის ბიზნესში ჩასაბმელად შეიხი დუბაიში თავისი ხარჯით წაიყვანს და მერე ვინც ფხას გამოიტანს, „ზაპრასტა“ გახდება მილიონერიო!.. ის კი არა, ვინცეც ძალიან შეუვარდება გული, შეიძლება იშვილოს კიდევცო!..

აბა, დაბეჩავებულ-გაუბედურებულ მასიველებს ამისთანა სისულელეების გაგონებალა უნდოდათ?! დიდსა და პატარას პირზე სულ „**შეიხი**“ ეკრა და პირდაპირ ავადმყოფური მოუთმენლობით ელოდნენ მის გამოჩენას!.. მოქიფებმაც სასწრაფოდ გააუქმეს ისედაც დაშლავ მისული თუ მიყვანილი თავიანთი ბატალიონი და ახლა იმის თადარიგს შეუდგნენ, მასივის მომავალ ამყვავებელს საკადრისი პურ-მარილით შეგებებოდნენ! საამისო რჩევა-დარიგების მისაღებად დავით აღმაშენებლის პროსპექტზე მდებარე ერთ-ერთ არაბულ რესტორანში თავიანთი კაცებიც გააგზავნეს!.. ზოგიერთები კი ცდილობდნენ, სადმე გაეგოთ და უბის წიგნაკში ჩაენერათ, არაბულად როგორ იქნებოდა, მაგალითად: გამარჯობათ!.. კეთილი იყოს თქვენი ფეხი ქართულ მიწაზე! რას ინებებთ?.. როგორ იმგზავრეთ?.. თქვენი ხმალი და ჩემი კისერი და სხვა ამგვარი საყველპურო გამოთქმები!..

როგორ თუ მე აღარაფერს მეკითხებიანო, ომა დოროყაშვილი განყრა და მოქიფეთა ფაცხას სათოფეზე აღარ ეკარებოდა!

-- ვნახავ ერთი, რას მოუტანთ ის შეიხი! — წარამარა რიხიანად იმუქრებოდა.

მოკლედ, უცხო ქველმოქმედის ქებისაგან ადგილობრივებს ყბები გადააცვდათ, ნანატრი მილიარდერი შეიხი კი არა და არ ჩანდა! გამომფიტავი მოლოდინით გადაქნცული მასიველები ახლა ქუჩურმა გაპირქუშებამ მოიცვა — სად არის ის ჩემალალა შეიხია თუ რაღაცა, თუ მოსასვლელია, ბარემ მოვიდესო!!!

* * *

მასივში კაციშვილმა არ იცოდა, საიდან ან როგორ ვრცელდებოდა შეიხთან დაკავშირებული ხმები. ისე კი, ყველანი ჯანიკოს აბრალდებდნენ, რაკი ერთ-ერთი სამშენებლო ფირმის გენერალური დირექტორის პირადი მძღოლი იყო და სულ ამგვარი ამბების შუაგულში უწევდა ტრიალი.

თვითონ ჯანო ამ ბრალდებას არც ადასტურებდა, არც უარყოფდა. ოღონდ ეგ იყო, ყველას წყალწყალა პასუხებით იშორებდა ხოლმე.

უბნის ლამაზმანებისგან რაკი „მის-ნავთობის“ სილამა-

ზის კონკურსი ყურში ჩაინვეთა, შეიხით განსაკუთრებით ჯანიკოს ქერზედა, მეცხრე სართულელი მეზობლების ქალიშვილი, თათული იყო თავდავინყებული! ყველაფერში გამოცდილი უფროსები როგორც კი პირველად თვალს შეავლებდნენ, მაშინვე ჩერდებოდნენ.

-- დედაა!.. ვისია, რა ლამაზი ბავშვია — ნეტავი ეს რა გაიზრდება!..

თუმცა თათულის სხეების ქებათა ქება რაში სჭირდება — სარკეს საათობით თვალშიმტერებულს ეჩვენებოდა, ამქვეყნად მასზე ლამაზი არავინ იყო და აღარც მომავალში შეიძლებოდა ვინმე ყოფილიყო! ამიტომ თავისთავად ჩაეგონა: მართალია, თორმეტი წლისა ახლახან გახდა, მაგრამ შეიხი როგორც კი შეხედავდა, სილამაზის კონკურსზე, გამონაკლისის სახით, პირველში სწორედ მას წაიყვანდა!!! ამიტომ ჯანიკოს როგორც კი შეეჩვენებოდა, გზას გადაუღობავდა, ზედ შტერულად აეტმასნებოდა ხოლმე და უნდოდა, სულ შეიხზე ელაპარაკებინა!

-- არა, არა, მაინც როგორია ის შეიხი?

-- ვაა!.. რამდენჯერ უნდა გამამეორებინო?! ხო გითხარი: სულ ახალგაზრდაა... მალალი, ლამაზი... დაყენებული წვერ-უღვაშითა და ისა... რა ჰქვია, მოქარგული ჩალმა... ბაჯალლოს ბეჭდებით გაჭედული თითები...

-- დედაა!.. მერე, მერე?

-- რაღა მერე?!.. და რაც მთავარია, ზოლებიანი გრძელი ხალათი... თავისი რამერუმეებით, რაღა!.. ახლა მაინც გაიგე?

-- ბრილიანტის კრიალოსანი?!

-- ნუ, ეგ თავისთავად!.. ბრილიანტის უკრიალოსნი შეიხი, აბა, რაღა შეიხი იქნება!

-- მაშ, როდის მიჩვენებ შეიხს, როდის?!.. ხვალვე წამოგყვები და მაჩვენე!

-- რანაირად?! — განაბერებ ჯანიკოს მოთმინების ფილა თანდათან ევსებოდა ხოლმე, ყოველი წუთი დათვლილი რომ ჰქონდა და მუდამ გასაქცევად იყო შეწყობილი! ფირმის ხელმძღვანელები ნარიჟრაჟევიდან გვიანობამდე, „TOYOTA“-ს მოტორს არ აციებინებდნენ და სულ გზას იყო გაკრული — თათულის გასართობად ეცალა!

-- ჰოდა, გუშინ უკანვე გაფრინდა... როცა კიდე ჩამოფრ... ცოტა გაინიე!..

-- უიმე, რანაირი ხარ, იცი!.. — გონებაგაბრუებული თათული მაინც თავისას გაიძახოდა, ტანნაკეთიან მეზობელს უფრო ეხახუნებოდა და მარწყვივით ტუჩებს მართლა ასაკრული ქალივით უბურცავდა, - შენ მარტო მპირდები და მპირდები, მაგრამ მერე ყველაფერი გავინ... -- არაფერიც არ მავინყდება!.. გაინი-მეთქი!.. ყველაფერიც მახსოვს!.. გეუბნები, როცა... ან თუ კიდევ ჩამოფრინდება, უეჭველად წაგიყვან და გაჩვენებ! მეტი რა გიყო?!.. ახლა გამათარე — ბანკში დირექტორი მელოდება! — გზაგადაღობილი ჯანიკო სიტყვას ყოველთვის ბანზე უდებდა, რათა რაც შეიძლება მალე გაშვებინებოდა ამ თავტანდაკარგულ გოგუცუნას!

არც გამეტყუებოდა! ჯანიკოს სულ არ ანალვლებდა თათული, შეიხი და მით უმეტეს, „მამაცთა ბატალიონი“, გუნებაში, „ლოთების ბატალიონს“ რომ ეძახდა — მას თავისი უბედურება სჭირდა!!! აგერ, უკვე მეხუთე წელი ინურებოდა, რაც დაოჯახდა, სამი წლის ბიჭუნაც ჰყავდათ, მაგრამ მეუღლეთა შორის

მაინც ვერა და ვერ აენყო ვერანაირი ურთიერთობა! ამაში ერთმანეთს გაავებით ადანაშაულებდნენ და უფრო და უფრო ძალუკატურად ცხოვრობდნენ. ეს კი ტვინაფორიაქებულ ჯანიკოს ეჭვიანობისკენ უბიძგებდა!

ჯანიკოს გულგამოჭმული მშობლებიც ვერ გარკვეულიყვნენ, ვინ უფრო ტყუოდა — რძალი თუ შვილი. ერთ რამეს კი კარგა ხანია გრძნობდნენ — ოჯახში დღითი დღე უცხონი ხდებოდნენ! ამიტომ სულ ამას ცდილობდნენ, ახალგაზრდები მარტონი ემყოფებინათ — ეგება თავისით ჩაცვივდნენ ჭკუაში!

ახლაც, როგორც კი ივლისმა თავისებურად ჩამოაცხუნა, ვასო და ივლიტა გაემზადნენ, დედ-მამის გაუთავებელი აყალმაყალისაგან დაბეჩავებულ პატარა რიჩარდს მოავლეს ხელი და სოფელში გაემგზავრნენ...

* * *

ჯანიკო ამხელადაც გვიანლამისას დაბრუნდა. ავტომობილი გარაჟში დააყენა და დღეიდან მთელი ზაფხული მეუღლესთან მარტომყოფობის ცდუნებით აღზნებული, ზევით ლიფტით ასრიალდა.

ტატკა უკვე იწვა, მაგრამ ჯერ არ ეძინა. ბალიში აემალლებინა და ბრის მომქრქალო შუქზე რაღაც ბომონდურ ჟურნალს ჩამტერებოდა. მან ისე წაილაპარაკა, თითქოს ქმარს კი არა, ჟურნალის მთელ გვერდზე გამოსახულ ქერაქორიან მამაკაცს მიმართავს.

-- ვახშამი დაბალი კარადის...

-- არა მშია!.. რესტორანში ვიყავით!..

-- რა თქმა უნდა!

-- რა, რა თქმა უნდა?! — ჯანიკო კუმეტად ჩაეკითხა ჟურნალში თვალჩაიკებულ მეუღლეს. სანოლს ბოლოდან გაჩქარებით წამოუარა და ცოლს სულ მთლად გაუტიტვლდა. მერე ჟურნალში გამოხატული მამაკაცის ჯიბრითა თუ რა იყო, ხელი მუქარით მოიკიდა და მეუღლეს კეტივით დაუქნია.

-- იშ! — ტატკამ მელანქოლიური გამომეტყველებით წაიკრუსუნა და ჟურნალი მასში გამოხატულ მამაკაცთან წასწრებულოვით გადადო, - ამ კაცებს ისე მოგაქვთ თავი, თითქოს...

ჯანიკოსაც მეტი არ უნდოდა — სულ კბილების კრაჭუნით ჩაეკითხა.

-- შენ საიდან იცი, კაცებს რითა და როგორ მოაქვთ თავი?

-- მაგას რა ცოდნა უნდა — აქ არა მყავხარ!.. ყველა კაცი ერთნაირია!

ჯანიკო უფრო გაშმაგდა.

-- შენ ან როდის შეამონმე ყველა კაცის ერთნაირობა, ჰა?

-- ოჰ, დამანებე თავი, მეძინება! — ტატკა განზრახ ხმანევით გამოეკაპასა. მერე ბალიში ისევ დაიდაბლა, ბრა გამორთო და ფუმფულა საბანში წაეხვია.

დამანეველ სიბნელეში გაშეშებული ჯანიკო ორ ცეცხლშუა იწვოდა. ერთი გული ეუბნებოდა, უკმეხი ცოლი წამოეხტუნებინა და ჭკუის მასწავლებელი აყალმაყალი აეტება, თუმცა თან ცხოველური შიში ბლუნძავდა: დარწმუნებული იყო, მათ მეზობელ, „პრამმანდოვკას“ ყური ახლაც შუა კედელზე ექნებოდა მონებებული!.. ბოლოს ისევ ვნებამ გადასძლია — მონდომებით ამოგებული საბანი წელ-წელა გა-

მოშალა და ჩამთბარ მეუღლეს შეუნვა.

ტატკა მაშინვე კედლისკენ გადაუბრუნდა და მალე კვინ-სა-კრუსუნით აუჭუჭყუნდა, თან უშედეგოდ ცდილობდა, მეუღლესთვის ხელი უკანვე წაეღებინებინა.

-- მომასვენე... დამასვენე... გააჩერე ხელი!.. უიმე, ეს ვინ არი — არ გესმის, კაცო, შენ გეუბნებიან! — გააჩერე-მეთქი, ეგ ხელი!.. ხო იცი, ვერ ვიტან მანდ თითების ცაცუნს!

-- ჰმ, ჩემსას ვერ იტან, თორემ!..

-- აბა, ვისას ვიტან, შე კრეტინო! — ტატკა კელანაჭამივით გადმოუბრუნდა, - ერთი ამას უყურე! მომწყდი თავი...

-- მოძალე პირი! — კბილდაჭერით ჩაულრინა ჯანიკომ, - ხო იცი, ამაღამ თვალს არ ჩაგახუჭინებ, სანამ... სულ ასე რატო მიშლი და მანვალებ?!

-- უიმე, ეს ვინ არი!.. — ამოიკენესა ტატკამ, - ვინ განვალებს... თუ რამე გინდა, დროზე მორჩი და მომასვენე-მეთქი!.. დღეს მთელი დღე ლეიბებს ვშლიდი... ხვალ ახლა საბნები მაქვს დასალაინდაგებელი...

მეუღლის ნართაულმა ნებართვამ ჯანიკო ცოტა შეაღბო. საცვალის და ლამის პერანგი ისე გააძრო, ტატკა არც შეწინააღმდეგებია. ეს რომ გაინაღდა, გადასწვდა და ახლა კედლის ბრა აანთო.

ტატკას პირისახე მოემანჭა. შეეცადა, ბრა ისევ გამოერ-თო, მაგრამ ქმარმა არ დაანება.

-- ეგ რაღად გინდა?

-- უნდა ვუყურო!

-- რას უნდა უყურო?! აქ რა არის საყურებელი?!

-- ეგ მე ვიცი, რასაც უნდა ვუყურო!.. - ჯანიკომ საბანო სულ გადაიხნა და მეუღლის შეხუჭუჭებულ სამკუთხედს ხამივით ჩააშტერდა.

-- თავშიც ქვა გიხლია!.. იჯექი და უყურე!

ზურგზე განოლილმა ტატკამ თვალები დანაბა, ტუჩები ვნებინანდა გაიპო და მუხლებში მოხრილი ფეხები მაცდური მინიშნებით ოდნავ დაამორიშორა. მაგრამ მეუღლის ფაქიზი მისახვედრი ჟინაქაფებული ჯანიკოსთვის ამოუსხნელი დარჩა — ის თავისი შმაგი სურვილების უღრანებს ველური კერატივით მიამტვრევდა!

მეუღლის მოუაზრებლობამ ქალს ყოველგვარი სურვილი დაუკარგა. ჯანიკო უეცრად ცოლს მოჭიდავესავით წელში შეუვარდა და მსუბუქად აიტაცა, კუთხეში თავმიბჯენით რომ წამოეჩოქებინა.

ტატკა ხაფანგში მოხვედრილივით აფართხალდა.

-- ნელა, ფეხი არ მომტეხო!.. რას მანვალებ... რა გინდა?

-- გეხვეწები, მუხლებზე დამიდექი!

-- ოჰ, მუხლებზე არა, ახლა იმაზე დაგიდგები!

-- გეხვეწები... გემუდარები... - ჯანიკოს ციბცხელებიანივით აბოდებდა, - დღეს იპოდრომზე ვუყურე, ცხენი ცხენს ჭიხვინ-ხვიხვინით რო შეახტა და იმისიქე...

-- ჩაიწყვიტე სული!

-- ო, როგო მომინდა, მეც ცხენი ვყოფილიყავი და შენც იმ თავლაში მყოლოდი!

-- ჰო?!

-- არა, არა, ცხენი რო...

-- ცხენი და აქ რაღა მოგარბენინებდა — წასულიყავი იპოდრომის ცხენებთან!.. მე ცხენი კი არა, ქალი ვარ!.. გამიშვი ხელი!.. ხელი გამიშვი!..

უცებ შეზიზღებულ ქმარს ძალდატანებით წამოჩოქებუ-

ლი ტატკა მკლავებიდან კალმახივით გამოუსხლტა და სულ-მოსაბრუნებლად ისევ ზურგზე განვა.

ჩამოხლებულმა ჯანიკომ ცოლს კოჭში ახლა ისე წამოუპოტინა, თითქოს პლაჟზე საერთო მოხმარების რეზინის გასაბერი ქალთევზა ყოფილიყოს!

-- რას შვრები, - ამოიკნავლა ხალისდაკარგულმა ტატკამ, - სად მიმართე? ფეხი არ...

ქმარი არც უსმენდა. მეუღლე საწოლის შუაში ჩაათრია და ერთმანეთზე შედებული ორი ბალიში საჯდომქვეშ წვალე-ბა-წვალეებით ამოუდო. მერე ფეხებზე მოექცა და ჩამოქნილ წვივებს ორთვალას უბეებივით ამოილიაგებდა დაუპირა.

-- ნელა!.. ნუ მამტვრევ!.. იმდღანდელივით არ ჩამალურ-ჯო!.. უიმე!.. ახლა რაღა გინდა?

აქოშინებული ჯანიკოს შემლას აღარაფერი უკლდა: იქ, სადაც ორივეს ურთიერთგაგებით უნდა ეფიქრა და ემოქმედა, ჯანს ყოველთვის მხოლოდ თვითონ იგდებინებდა, ხასიათშეუნყობელი ცოლი კი მხარს არასოდეს უბამდა, არაფერში ეხმარებოდა! პირიქით, ყველაფერში ხელს უშლიდა და სულ მუდამ ისე აწვალებდა და ამადლიდა, თითქოს...

-- ვერა ხვდები, ქალო, რაც მინდა, - ჩაუხრალა ოფლმოდენილმა ჯანიკომ, - ფეხები მხრებზე შემანყობინე!

-- უჰ, ახლა აქ პოზები მომინდომა!

-- რატო ვითომ?! მე რა — კაცი არა ვარ?!

-- დამანებე თავი! — შეფხუკიანდა წვალეული ტატკა და მარჯვენა ფეხი ქმარს თავზე ტანმოვარჯიშესავით გადაატარა. მერე წელან გვერდზე მოსროლილი ბიკინი ხელგანვდით აიტაცა, განაფულად ამოიცვა და სუნთქვაარეული გვერდზე გადაბრუნდა.

-- არადა, მაშინ!.. — ამოიგმინა მოთმინებადშრეტილმა ჯანიკომ და მეუღლეს ჩოქით მიეტანა.

ტატკამ პირი გველნაკებნივით არიდა და შლეგურად წამოუჯდა.

-- ოხ, შე გაოხრებულო!.. ოხ, შე გათახსირებულო!.. ოხ შე... რამდენჯერ გაგაფრთხილე და შენ შენსას მაინც არ იშლი, არა?! მაგიტომ გიხაროდა ბავშვის სოფლად გაგდება და მარტო დარჩენა, ხომ?! მე შენ გი...

-- მოიცა, რა მოგდის ხოლმე... მომისმინე!.. მე შენთვის სიკეთე მინდა... ქარვის მძივი უნდა გიყიდო... -- ხმას ითაფლავდა ჯანიკო, - ნუ გეშინია... აბა, სხვა ქალები როგო...

-- დახე, ეს საზიზღარი, მაინც თავისას გაიძახის!.. -- ტატკას ხელახლა აენთო პირი, - მაგნარები აგერ, ცირკთან დგანანო — იმათთან იარე და მძივებიც იმათ უყიდე!.. ან ეგ რაში მაინტერესებს, სხვა ქალები რასა და როგო... აქ თავზე ტყუილად ნუ დამდუღუნებ — გაიწი იქით!.. გაიწიე-მეთქი!..

-- ნელა, ქალო, არ მომტეხო!.. შენ ხო არ გინდა, ცხვირ-პირი...

-- ჯანო, მომწყდი ახლა თავიდან, თორემ იამზეს სულსა ვფიცავ, არ ვიცი, რას ჩავიდენ!.. გესმის თუ არა?! — აქ ტატკამ ხმას ისე აუნია, ქმარს მაშინვე ენა მოაკენტიანა!

მსგავსი ვითარებისას ტატკა ყოველთვის ჯაბნიდა — სულ არ ანაღვლებდა, ამ საგათენებო შეკვივლებას მეზობლები როგორ შეუფასებდნენ! ის კი არა, ეს ხერხი უკვე ქმარის მოსადრეკად ჰქონდა მომარჯვებული! ჯანიკოს კი ამ დროს შიშნარევი სირცხვილისგან სული კოჭებში ეპარებოდა ხოლმე, ვინაიდან ასე სწამდა — კედელზე ფხიზლად ყურ-მოდებული იმ, „პრამმანდოვკას“ ვირთავისებური სმენა ყო-

ელ ბგერას იაპონური მაგნიტოფონით ინერდა!

ტატკამ, „სხვისი“ ბალოში ხელუკულმა მოისროლა, თავისი კი ისევ კუთვნილ ადგილას მიდო და გააბუა. მერე ბრა გამორთო და საბანში ტოლმასავით გაეხვია, ქმარი რომ ველ-არანაირად შესვლოდა.

მამრული თავმოყვარეობის გადასარჩენად ჟინმოუკლავმა ჯვანიკომ ყასიდად ახლაც დაიმუქრა.

-- შენ თუ ამას შეგარჩენ და მაშ, მე კაცი არა ვყოფილვარ!

სავარძელზე დაზინული თავისი ტანისამოსი ალაფივით აბოჭა, ლოჯიაში გაიტანა და გულაბაგუნებულმა ძლივს ჩაიცვა. სადაცაა, ირიჟრაჟებდა. სამზარეულოში ერთი ჭიქა წყლის დასაღვევად გავიდა, მაგრამ წყალი რომ წყალია, მაღლიანად ისიც აღარ ჩასდიოდა — გემოგამოცვლილი ბოყინ-სლოკინით უკანვე უბრუნდებოდა! მოსმული ჭიქა ისევ დადგა და ქურდული ნაბიჯებით ძირს ჩავიდა. გარაჟიდან ავტომობილი კი გამოიყვანა, მაგრამ არ ესმოდა, საით ან რისთვის მიდიოდა...

გონი თანდათან გადაეწმინდა. თავისი უფროსის ბინის ახლოს, სკვერის ჩასაბრუნთან გაჩერდა და ღამე მანქანაში გაითენა...

* * *

ღლით ჯერ გენერალური დირექტორი მიიყვანა ოფისში. იქიდან კი მთავარი ინჟინერი და ღამის ნათების დიზაინერი ელიავას ბაზრობაზე წაიყვანა. მერე გარე რეკლამის სპეციალისტი...

მართალია, დაუქმყოფილებელ-შეურაცხყოფილი ჟინი შურსადიებლად სისხლს ავად უღულულებდა, მაგრამ შინისკენ გული ჯერ მაინც არ მიუწევდა. რაკი შაბათი იდგა და ტატკა სამსახურში არ იყო წასასვლელი, იცოდა, ცოტა მოგვიანებით ამდგარი მეუღლე თავიდან წვრილმან საქმეებს მოითავებდა, ლოჯიის დივანზე წყობისად დალაგებულ საბნებს კი მოგვიანებით ჩაუჯდებოდა! ამიტომ მოუთმენელი მოთმინებისაგან გული ეწურებოდა — საქმით გატაცებულ ცოლს თავზე სწორედ მაშინ წამოსდგომოდა და წუხანდლიდან გამოყოლილი ჯვარი პირდაპირ დასალიანდაგებლად გაშლილ საბანზე ამოეყარა!!!

უფროსს თორმეტ საათზე ძლივს გაეშვა. ოღონდ ოთხი საათისთვის ახლა მის სიმამრთან უნდა გამოცხადებულიყო და კიკეთში რაღაც ბარგი-ბარხანა აეტანინებინა! ხოლო იქიდან... ევეჰ, უსულგულო ხელმძღვანელობას სააბეზრო დავალებებს რა გამოუღვეს!..

უფროსებისგან თავდაღწეულ ჯვანიკოს გულმა ჩიტივით შეუფართხალა და შინისკენ გაქროლდა.

ავტომობილი თავისი კორპუსის შორიხლოს, ჭადრების ჩრდილნარს შეაფარა და სადარბაზოსკენ გაფრენილი ნაბიჯებით გაეშვა. ფიჭვნარში მოწყობილ ბავშვთა ატრაქციონთან თათული შეეჩება, მაშინვე ზედ რომ აეკრა.

-- შეიხი ჩამოფრინდა?

-- ჰო, ჰო!.. არა, არა!.. კი, კი, ჩამოფრინდა!.. გამიშვი!.. ტატ...

-- მაშ, როდის მაჩვენებ, როდის?

-- მალე!.. მერე!.. როცა იტყვი!.. ტატა ხომ არ დაგინახავს?

-- არა, არ დამინახავს!.. ჯვანი, ლიფტი კიდევ გაიჭედა!

ჯვანიკომ კიბე სულმოუთქმელად აირბინა.

ლოჯიაში დასალიანდაგებლად გაფენილ საბანს ხელიც არ ჰქონდა ნახლები. საბნის შუაში ნართის დიდ-პატარა გორგალი ეგდო. პატარა გორგალში ნართყარილი მახათი იყო გამობნეული. მონდომებით გაუთოებელი ჩარსავი და მითელი სკამებზე ეკიდა. საუთოებლის თუნუქის სადგარზე წამოსკუპებულ უთოს ჯერ კიდევ შერჩენოდა სითბო, თვითონ ტატკა კი არსად ჩანდა!..

სამზარეულოს მაგიდაზე რაღაც ნაბარათევი ახლაც ჭიქით იყო დამაგრებული, კარის შემოსხნისას სადმე რომ არ გადაფრიალებულიყო.

„თაკომ დამირეკა ბავშვი მომწამლა, საავადმყოფოში დავანვინე და მომეშველეო. იქ წავედი

არ ვიცი როდის დავბრუნდები“.

ტ.”

ჟინგაცრუებულ ჯვანიკოს უცებ მოეჩვენა, ჭკუიდან იშლებოდა: გაშლილი საბანი ცოლმა თვალის ასაბმელად დაუტოვა და საყვარელთან გაეარდა, დაქალის ბავშვის მონამვლას კი იგონებდა!!! თუმც უკანასკნელ წამს მაინც საღმა აზრმა გადაძალა: ამას რომელი ჭკუათამყოფელი მოიტყუებოდა — მერე ყველაფერი ხომ გამჟღავნდებოდა და!..

არა, თაკოს ბავშვის მონამვლა სრული სიმართლე იქნებოდა!!!

ამის მიხედვრამ სამზარეულოს მაგიდასთან გაშეშებული ჯვანიკო ცოტათი დაამშვიდა, მაგრამ უეცრად ახალი აზრის გაელევაბამ ტვინი უარესად აურია: ეს სიმართლე ნებისმიერ ტყუილზე უფრო საზარელი და მოურვეელი იყო, ვინაიდან ამას ტატკა თითზე აბრეშუმის ძაფივით დაიხვევდა და ვინ იცის, რა დრომდე ყველაფერზე დამაჯერებელი კითხვა-პასუხები ექნებოდა!!!, რას მეკითხები, შენით ვერ ხვდები, სად ვიქნებოდი?! სადა და საავადმყოფოში თაკოსთან ვიყავი!.. საიდან და საავადმყოფოდან მოვიდვარ!.. ვაჰ, რა არის ერთი და იგივე, ერთი და იგივე! ქვაბს მაინც ვერა ხედავ — ბავშვთან ბულიონი მიმაქვს!.. კუჭამორეცხილი სანდრო ცოცხალმკვდარივით ეგდო და გაგიჟებულ თაკოს მარტოს ხომ ვერ მივატოვებდი - ამიტომ შემომალამდა!.. აქამდე სადა ვარ კი არა, ბედად თაკოს ნათესავმა კაცმა წამომიყვანა, თორემ ვინ იცის, ავტობუსით როდის მოვჯაყვავდებოდი!..”

არა, მსგავსი საბუთებიც თავისთავად მართალი იქნებოდა, მაგრამ აქ საკითხავი სულ სხვა რამ იყო — რა ხდებოდა საავადმყოფოში ამდენი მიმოსვლის შუალედებში!!! ტატკა მთელ იმ დროს მართლა თაკოს ანდომებდა თუ სადღაც ვილაცხას ხვდებოდა, საავადმყოფოში ოსტატურად დაგემილ მიმოსვლას კი მზაკერულად იყენებდა!.. ან თაკოს იმ ნათესავმა კაცმა პირდაპირ შინ წამომიყვანა თუ ჯერ თავისთან აიყვანა ან სადმე გადაუხვიეს და!..

ო, ეს ამტუტებული ცხოვრება ყოველ ნაბიჯზე ინკუბატორის წინილებივით ღალატის რა მაცდურ-მიმზიდველ შემთხვევებს ჩეკდა!..

ლოჯიაში ისე გავარდა, თითქოს ტატკა იქ მიელოდებო! გაშლილ საბანს თვალს ველარ უსწორებდა, რაკი იმედი მოუცდა და წელან ტატამის მაგიგრობა ვერ გაანვივინა!.. ეს რა უბედურება იყო: ჟინმორევას ღამის შეეშალა, კანონიერი ცოლი კი ხელქვეშ არ ჰყავდა! გარე-გარე ტლაკუნის მოტრფიალე ტატკას სულ ეს დღე ჰქონდა: ვარა მამიდას ფეხი მოსტეხია!.. ნაწულიმ — შპალერი შემარჩენინო!.. თეონას

საქორწილო ბეჭდები უნდა ვაყიდინოო... პეპელას ... გვანცას... მანცოს...

უცებ გიჟურმა გადანყვეტილებამ წამოჰკრა — ყველასგან ფარულად ერთი ათდღიანი შვებულება აელო, სულ ცოლისთვის ეთვალთვალეზინა, ვინმესთან წაესწრო და ზედვე დაეკლა! მაგრამ უმალ მიხვდა, აქაც სრული იმედგაცრუება ელოდა! ამგვარ სიფლიდებში გამობრძმედილი, თანაც ამ მობილური ტელეფონებით შეიარაღებულნი, თავიანთ სანადვლს ისე მოქნილად აისრულებდნენ, ის აზრზეც ვერ მოვიდოდა და მუდამ პირში ჩალაგამოვლებულს დატოვებდნენ!.. არადა, რა ექნა — გიჟივით უნდოდა, ცოლი შინ ჰყოლოდა! შინ ყოფნასაც აღარ დაეძებდა — მისი ხმა გაეგონა ან საავადმყოფოს მისამართი მაინც შეეტყო!

ჯინსის უკანა ჯიბიდან მობილური ტელეფონი ამოაცურა და თითის ცახცახით აკრიფა ნომერი. მაგრამ ნეტავი არ აეკრიფა! ოპერატორი ქალის ცივმა, მოსხეპილმა კილომ ისე აუნყა ნახევარსიმაართლე - „**აბონენტი გასულია მომსახურების სფეროდან!**“ — თითქოს ამით ქვენარმაველურად ახვედრებდა: კრეტინი თუ არა ხარ, დანარჩენს შენით მიხვდიო!

მორჩა, კრეტინ ჯანიკოსაც ახლა ყველაფერზე თვალი აეხილა: ქალი შინიდან არ გაიშვება!.. ყველა ქალს სულ სალატოდ უჭირავს თვალი!.. არავის არ უნდა ენდო!.. არავინ არ უნდა დაინდო!.. ყველაფერი ო, რა ტუტუცურად შემოუტრიალდება ხოლმე: ახლაც ბავშვი და დედ-მამა სოფლად დიდი ამბით გაიცილა, ცოლთან თავის გემოზე რომ ებაირამა! ჰმ, იბაირამოს კი არა, ამით მხოლოდ ტატკას გაუხსნა ხელფეხი, თვითონ კი ემბაკივით მარტოკა დარჩა!.. სად უგდია, რატომ ემალება?!.. თვითონ დღედაღამ ფირმის თავკაცებისა და მათი განებივრებული საახლობლოს მიყვან-მოყვანას ვერ ასვლია, ტატკა კი ვინ იცის, ვის სადა ჰყავს მიმწყვდეული და როგორც მოეხოშება, ისე იმსახურებს!.. ოოო! ქმარს კი თავისი „სტიკებით“ სიცოცხლეს უმწარებს და თავს წმინდანად აჩვენებს!.. არ ვიცი, როდის მოვალო!!! ჰმ, არ იცის, არა?! მაგრამ როცა იქნება, ხომ მოეთრევა! კრინტსაც არ დააძვრევიანებს, მაშინვე საძინებელში შეათრევეს და ჟინს ისე მოიკლავს, როგორც უნდა! ისევ წუხანდელივით გაუწინმატდება და კნუტივით მიახრობს ანდა დასტაცებს ხელსა და თავის ჭკუანაღრძობ ცოლიანად მერვე სართულის სარკმლიდან ტროტუარს კამიკაძესავით დაენარცხება!!!

ბინას უცებ უცნაური გაუცხოება გადაეჩრდილა. კარი შურმაძიებელივით გამოკეტა და ძირს ჩაქანდა.

თათული უჟანგავი ჯაჭვებით ჩამობმულ პლასტმასის ერთ-ერთ საქანელაში მოკალათებულიყო და მარტოკა თავისთვის უდარდელად ქანაობდა. ცალი ფეხით სასურველ სიჩქარეს აიღებდა თუ არა, მერე ორივე ფეხს თოფის ლულებივით ატყუებდა და ჭიმავდა. კაბის კალთა მოთვინიერებული მტრედით უფარფატებდა.

-- ჯანი, ჯანი, მართლა და მართლა, როდის წამიყვან შეიხთან?

-- შენ და შენი შეიხი!.. დედაშენი სად არი?

-- მუხიანში ნუცა პაპიდასთან წავიდა!

-- იქ რა უნდა?

-- სიზმარი უნდა ავახსნევიროო!.. როდის მაჩვენებ იმ შენს შეიხს, როდის?

-- მართლა გინდა შეიხის ნახვა?

-- მინდა!!!

-- გაიქე, დაჯექი — წინა კარი ღიაა!

-- რა კარგია!

თათული სიხარულით ჩამოსტა საქანლიდან, მანქანისაკენ გაკურცხლა და კაბინაში სეტერივით შევარდა!

* * *

ჯანიკომ „TOYOTA“ სულ დრიგინ-დრიგინით ატარა და სადღაც ქალაქგარეთ, ერთ უდაბურ ადგილას უწესრიგოდ დახვავებულ სამშენებლო მასალებში ჩაკარგულ ვაგონს ფრთხილი მიხვევ-მოხვევით მიადგა.

ვეებერთელა კლიტით დაკეტილი კარი გაალო, ჯერ თათული შეატარა და თვითონაც რომ შევიდა, ზურგს უკან ურდული ხელგანაფულად გაუგდო.

მინებჩამტვრეულ ვაგონში შიშველი ხის ტახტის მეტი არაფერი ჩანდა.

ჯანიკომ თათული ტახტზე ჩამოსვა და თავზე საფლავის ქვასავით წამოადგა.

ცარიელ ვაგონს თათულიმ მზერა გაკვირვებით მიმოავლო.

-- აბა, შეიხი?

ჯანიკომ შარვალი ჩაიხსნა და მედგრად ამოუგდო.

-- აი, შეიხი!

გულგადატრიალებულ თათულის მიმქრალი ხმა სლოკი-ნივით ამოსცდა.

-- ჰიიი!..

გოგონა ელდაზე არანაკლებ განცვიფრებამ დაამუნჯა! ახალგადადმობარგებული კარის მეზობლების, რვა თვის არიკოს ჩანვენა-აყენებისას რამდენჯერმე თვალი გააპარა და რას წარმოიდგენდა, მის პანანკინტელა ყავისფერ კაკლებზე დასკუბებული მოხარული ვერმიშელის ნამცეცი კაცებს მერე თუ ამხელა ეზრდებოდა!!!

თან ელევისებურმა თვალახელამაც გააშტერა: შეიხის დაკომბლილი თავი რა საოცრად ჰგავდა ვარდის ვებერთელა მკვრივ კოკორს, წყლიან ლარნაკში თაიგულის მოთავსებისას დედიკო რატომღაც ფარული სინაზით რომ ეხებოდა ხოლმე, მერე კი თითოეულ მათგანს ტუჩებგანვდილი ვნებიანად ყნოსავდა!..

აქამდე განუცდელმა შიშმა უეცრად ისიც გაახსენა, რაღაცაზე ეჭვალეულმა დედამ ამას წინათ რომ დაიმარტოხელა და საიდანღა არ შემოუარა, რაღაც წამოეცდენინებინა! ბოლოს კი ჭოჭმანით გააფრთხილა — კაცებს მარტოკა არსად შეჰყვეო! ხოლო მის გამომწვევ წამონაცდენზე — ნეტავი რა უნდა მიყონო, დედა სულ აიმრიზა და კილოკავურად გადაუარაკა, რაც შეიძლება ექნათ!!!

ჰოდა, უცებ ტანმა თავისთავად უგრძნო: ახლა რაღაც მდებრული ხიფათი თუ სახადი არ ასცდებოდა და ძარღვებში სულ ჟრუანტელი უვლიდა — ამხელა პალო იქ რანაირად უნდა შესტეოდა?! ხოლო როცა ჯანიკო მაჯაში სწვდა, ხელი წაავლებინა და აღარც გააშვებინა, შეიხის სიმზურვალემ და სიფოლადემ სისხლი ტვინში აუგდო!..

**მწერალი და ცხოვრება
ნაიკულები განმარტებები**

ოპონენტის დასახელება

არავის არ დაედები
ტყლაპად და ქალმის ძირადა,
მოზღვავებული ნალველი
მოგეჩვენება ლხინადა.
ვაჟა-ფშაველა

გაზეთ „საქართველოს რესპუბლიკის“ (2019, 20 ივნისი) ორ გაშლილ გვერდზე გამოვაქვეყნე „ფიქრები ლიტერატურაზე“. მასთან დაკავშირებით გაზეთის იმავე ნომრის პირველ გვერდზე მთავარი რედაქტორის, ბ-ნ სპარტაკ ქობულაძისადმი მიმართულ მოკლე ლია წერილში გულახდილად ვწერდი: „ფიქრები ლიტერატურაზე“ ერთ-ერთ რედაქციაში 13 თვე უქმად ედოთ, ვინაიდან რედაქტორის მოადგილე ხელალებით იწუნებდა, მიზეზს კი არ მისახელებდა-მეთქი!

შემოქმედის ეთიკიდან გამომდინარე, ოპონენტის ვინაობას შეგნებულად არ ვასახელებდი, მხოლოდ სახალხოდ ვეხვეწებოდი: ლიტერატურული ქვეყნარტების გასარკვევად კრიტიკის ქარცეცხლში გაეტარებინა ეს ჩემი მასალა და გამოემზეურებინა - ერთი რას უწუნებდა!

P.S. ხსენებული წერილის გამოქვეყნებიდან ზუსტად ორი დღის შემდეგ, 22 ივნისს, საქართველოს მწერალთა კავშირის XXV ყრილობის დაწყებისას მისმა ახალარჩეულმა თავმჯდომარემ, კრიტიკოსმა ბ-მა მურმან თავდიშვილმა - მერე იქნებ საამისოდ დროს და ადგილი აღარ იყოსო - „ფიქრები ლიტერატურაზე“ ყრილობის მონაწილეებს საგანგებოდ დაუსახელა, როგორც ლიტერატურული იდეალებისათვის პრინციპული ბრძოლის მაგალითი.

მას აქეთ ნახევარ წელზე მეტი დრო გავიდა, ოპონენტს კი, როგორცა ჩანს, ჩირადაც არ უღირს, როგორც მკითხველი საზოგადოების, ისე ჩემი მოთმინება და მოლოდინი!

ყოველივე ამან ჩემთვის სავალალო შედეგი გამოიღო: ზოგიერთი მწერალი თუ ნაცნობ-უცნობი მკითხველები შეხვედრისას ან ტელეფონით მოურიდებლად მანამუსებენ: რა საკადრისი იყო მაგვარი მომატყუებელი ხრიკით მკითხველების დაინტერესებაო!!!

ამრიგად, თვით მკაცრი გარემოება მაიძულებს, დაგასახელო ჩემი მაშინდელი ოპონენტი - ეს არის „**ლიტერატურული საქართველოს**“ რედაქტორის მოადგილე, ქ-ნი ელზა (ელისაბედ) მეტრეველი.

მოლაღატე?!

„ვეფხისტყაოსანი“ ქართველი ერის სუნიქვაა“.

თამაზ ჭილაძის გამოუქვეყნებელი ჩანაწერებიდან,
01.03.12

„**ლიტერატურული საქართველო**“, 09.10.19

ჩასაფრებული ბედისწერა თითქოს ფეხდაფეხ დამდევს!..

2019 წლის 11 ნოემბერს გაზეთ „საქართველოს რესპუბლიკის“ რედაქციაში მივიტანე გვერდნახევრიანი (!) წერილის „ე“ თუ „ო“? ელექტროვერსია, რომელშიც მოკრძალებულ

მოსაზრებას გამოეთქვამ „ვეფხისტყაოსნის“ ერთი სიტყვის გამო.

უზადო ლიტერატურული გემოვნებისა და რაც დღეს ყველაზე უმთავრესი ხდება, შურგაუკარებელმა მთავარმა რედაქტორმა, ბ-მა სპარტაკ ქობულაძემ მთელი გულისყურით დაიწყო ჩემი პანია წერილის კითხვა და მოულოდნელად ვიგრძენ, თანდათან სასწაულის მომწვევად ვხდებოდი: მთავარი რედაქტორი მე თითქოს ველარც მამჩნევდა! ანდა, ჩემი თავი რაღად უნდოდა - თუკი ივარგებდა, გაზეთში ჩემი წერილი უნდა ჩაესვა და არა ჩემი თავი!.. რედაქციის თავკაცის მზერა, გამომეტყველება, ყოველი უმნიშვნელო მოძრაობა და სასწრაფო განკარგულებების გაცემა აშკარად მეტყველებდა, ხატად რომ ჰყავდა მიჩნეული თავისი გაზეთის ღირსება და მისი მკითხველები!.. მან ჩემი წერილი კორპუსით გადაანყო-ბინა, სათაურის შრიფტი კი თითქმის გოჯის ზომამდე გაადიდებინა და მომდევნო, 13 ნოემბრის ნომერშივე დაბეჭდა!!!

ხოლო გაზეთ „**ლიტერატურულ მესხეთს**“ (რედაქტორი ავთანდილ ბერიძე), თვეში ერთხელ (!) რომ გამოდის, რაკი ეს **რუსთაველს** ეხებოდა, სასწრაფოდ გადაბეჭდა დეკემბრის ნომერში!..

მოულოდნელი მადლიერებით გულაჩუყებულს, ის იყო, შვევით უნდა ამომესუნთქა, მაგრამ ვინ ამომასუნთქა: ვინც არა მგონია, ხუმრობით, ნახევარხუმრობით, ყვედრებით თუ აღშფოთებით მკიცხავენ - არ იცი, ამგვარი წერილი სად უნდა მიგეტანა?! რატომ უღალატე „**ლიტერატურულ საქართველოს**“?! ნეტავ ისეთი რით დაგაინტერესა „**საქართველოს რესპუბლიკამ**“, მწერალთა უპირველეს გაზეთს რომ გაღალატებინა?! ამის შემდეგ რაღა პირით უნდა მიადგე „**ლიტერატურული საქართველოს**“ რედაქციას?! რას ნარმოვიდგენდით, თუ ასეთი მოლაღატური ბუნებისა იქნებოდით და სხვ. და სხვ.

ამასთან დაკავშირებით ვაცხადებ: ხსენებული წერილის „ე“ თუ „ო“? ელექტროვერსია სულ თავდაპირველად, 17 (ჩვიდმეტ) სექტემბერს, სწორედ „**ლიტერატურული საქართველოს**“ რედაქციაში წარვადგინე!.. მაგრამ როცა ცხადი გახდა, ჩემთვის ამოუხსნელი მიზეზ(ებ)ის გამო თვით რუსთაველსაც კი აბუჩად იგდებდნენ, სასწრაფო ვითომ მაშინ-ლა მივიტანე „**საქართველოს რესპუბლიკაში**“!

ასე რომ, მე არანაირი ღალატი არ ჩამიდენია და კვლავ განუხრელად ვიცავ ლიტერატურის რიგითი ჯარისკაცის დაუნერვლ კოდექსს.

20.01.20

გერმანე საზანოელი

მღელვარე გალაკტიონს

იმ ღრმა ნიჭის სარითმეტში ფოთოლცვენა.
ვით ბორკილით გადაცურვა ლამანშის,
სიცოცხლეში უიღბლობით, ბოლთის სცემა,
კვლავ რითმებთან რითმობანას თამაშში.
წინ სვლისათვის უსასრულო მონდომება,
მსუბუქი რომ გვეჩვენება დიადი,
დილის ნამის ამ ბრწყინვალე მოგონებას,
ეფერება მოქეიფე წყვილიადი.
მისი ბგერით შაშვმაც ყელი მოიღერა,
დო- რე- მი-ფაც მოაქცია ალყაში,
თვით დრომაც კი ვერ შეცვალა ეს სიმღერა,
საოცარი მიგნებაა გალაში.
ბნელ ოთახში მოფანტული ნაწერები,
მაგიდაზე ასი გრამი არაყი,
იქვე სხედან ფშაველაც და წერეთლებიც,
კვლავ თამადაობს პოეზია ამაყი.
ახალ მორიგ სადღეგრძელოს აწვდის ხევეს,
შაშვის სატრფო მნიფედ-მნიფე კუნელი,
ზედ ზომიერ დიდ პოეტურ სითაფხედეს,
სარკმლის მიღმა იასამნის სურნელით!

ღრუბლის ქულასავით დავიცალე,
გულიც მარტობამ გაიგულა,
შენთვის დავიმონე ტრფობის ცა, მე,
გჩუქნი საყვარელო თაიგულად

ო, სიყვარული

ჩემში შემოიჭერ, დილის ნიავივით,
გული ვერც კი იტევს დარდთა მოდინებას,
თუკი დუნიზე სიყვარულით ვივლით,
ავყვეთ საყვარელო, მოდი, მოდი ნებას.
ფანტელიანთია, დაკოდილი გული,
ხსოვნასჩანაცრული ყინვად კერკეტდება,
ღრმაზე უფრო ღრმაა ჩვენი სიყვარული,
მანც ვეჭვიანობ, ჭკუა მეკეტება.
თითქოს შემომადნა წლებში მე მხნეობა,
ჩემო გულის იავ, მე სიკვდილი მინდა,
მოგწერ, არა უშავს მორჩა მერყეობა,
ცრუც, თავს გავიმართლებ, რომ ეს ამად ღირდა.
დილით არც კი მჯერა წუხელ რომ გიყვარდი,
გრძნობის ტივზე ვტვირთავ, აზრთა მოდინებას,
დიდხანს გამახარე, ერთად სიარულით,
ავყვეთ საყვარელო, მოდი, მოდი ნებას!

ნებიერა ქალბატონო,
ესე როგორ დაუშვი,
ტრფობა ცაში აიტაცე,
მერე ხელი გაუშვი.

თითქოს მოჰკალ, თითქოს კვდება,
თითქოს, თითქოს, გადარჩა,
მტკივა მაგრამ, რომ ვიტყვო,
ცრემლებიც კი არ დამრჩა!

ვერო ვერულაშვილი

თმებზე განვიმს,ოცნებები დაგიძველდა ქალბატონო!
სიყვარულის შენ რა იცი! ტრფობა შენთვის ზღაპარია,
ეს ცხოვრება გამოცდაა მშვენიერო ქალბატონო!
შენი სევდა მაგ ღიმილის და თვალების მაგვარია.
მეოცნებე ბავშვივით ხარ! ბედს არასდროს ეურჩები,
ძირს დაეშვი! ნახე ირგვლივ რამოდენა ნაგავია!
თბილი გული, გაგიტყუეს მშვენიერო ქალბატონო!
მაგრამ მაინც იმის გჯერა, რომ სამყარო ამგვარია...
ნადი ნადი უნდა ვნახო როგორ ივლი,
შენს ნაბიჯებს უკვე ვითვლი რა ხანია,
გულუბრყვილო მეჩვენები ქალბატონო,
მგონი ფიქრობ, რომ ცხოვრება ზღაპრია?!
გაიღვიძე, გაიღვიძე, ქალბატონო,
უკვე თავზე დაგათენდა რა ხანია!

აღამიანი

ა რა, დრო მალე გაირბენს,
და აილღებიან ფიქრებიც.
ა ხლიდან ვინყებ სიარულს,
მ აგრამ რატომღაც ვიღლები,
ი მედი ვნახე დამფრთხალი,
ა რ მინდა გავხდე უთვალო,
ნ ამდვილი გზები მიჩვენე,
ი იზრუნე ჩვენზე უფალო!

ვახტანგ ბახტაძე

ჟურნალისტი, პუბლიცისტი

საკუთრად შურნალი „ისინდისათვის“

გაგრძელება. დასაწყისი ისინდით „ისინდი“ № 8

რაც ყველაზე საგულისხმოა, რომ საქართველოს რესპუბლიკა და მისი ლეგიტიმური ხელისუფლება დევნილობაში სადღესოდ ფლობს, საერთაშორისო სამართლის სუბიექტის ყველა თვისებას, წარმოადგენს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის იდენტურ და ორგანულად გამგრძელებელ სახელმწიფოს, სრულად პასუხობს საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის უკლებლივ ყველა საერთაშორისო სტანდარტს და არ საჭიროებს დამატებით ლეგიტიმაციას. თანაც, რაც არსებითია, ამ ორ რესპუბლიკას შორის არსებობს უწყვეტი სამართლებრივი მემკვიდრეობითობა, რაც საქართველოს სახელმწიფოებრივი უწყვეტობის მყარი საფუძველია (მას საბჭოთა კავშირის სამართალმემკვიდრეობასთან არაფერი საერთო არ აქვს). მხოლოდ ამ გზით წარმოადგენს იგი საერთაშორისო სამართლის სრულყოფილებიან სუბიექტს და შესწევს უნარი საკუთარი ხალხის სახელმწიფოებრივი სუვერენიტეტის და სახელმწიფოს ტერიტორიული მთლიანობის დაცვისა.

ვინც ნამდვილ ისტორიას აყალბებს (ნებსით თუ უნებლიეთ), ერის თავისუფლებას, დამოუკიდებლობას და სუვერენობას კი არ იცავს, არამედ ძლიერ საფრთხეს უქმნის მას... საზოგადოების თავისუფლება ყოველთვის არასრული იქნება, თუ მთლიანად არ გათავისუფლდა თავად ის სიმაართლე.

გვჯერა, შენ ამას დაგვიდასტურებდი, მერაბ!

აი, რას წერდა მერაბ კოსტავა გულის დაწყევლით 1988 წელს, პარიზში გამოძვალ ჟურნალ „გუმბის“ რედაქტორს, ჟურნალისტს და პუბლიცისტს ბ-ნ გიორგი (გოგი) წერეთელს (წერილი, რომელსაც პირველად ნავაწყდი პარიზში, მის ბინაში ჩემი ყოფნის დროს. გათავაზობთ, პატარა ნაწყვეტს ამ წერილიდან): „...გულის სიღრმემდე აღწევს სამშობლოს მონატრებული, ბედობლობისადმი მზერამოგვებული თანამემამულის ხმა. ბუნებრივია, რომ განვიცდი იმ, გაყოფისა და უთანხმოების, ლანძღვისა თუ „ურთიერთშემკობის“ ამბებს... ვისი ბრალია ეს ყოველივე? ვინ არის დამნაშავე?

ჩემი აზრით, ჩვენ ყველანი... ეს შეიძლება მოლაპარაკებითაც, ურთიერთის ლანძღვის გარეშე, მაღალი შედეგების მიღწევითა და დიდი ეფექტით. ამგვარი დაყოფა არ იქნებოდა დანაშაული. განხეთქილების ვაშლი მაშინ ჩამოვარდა, ცოდვას მაშინ ქონდა ადგილი, როცა ერთმა მხარემ... თავისთავს ჯანსაღი უწოდა. რაც გინდათ უწოდოთ ამას: ტრაბახი, შეურაცხყოფა, გინდათ ცილისწამება, ცხადია, ეს არაფრად არ ვარგა, ეს უკვე დანაშაულია, რადგან ცამდე მართალი რომ იყვე (ეს კი მხოლოდ ღმერთმა იცის), ამგვარი განცხადების მერე თავად ხდები მტყუანი და არაჯანსაღი, მთესველი შუღლისა, რომლის ნაყოფსაც დღეს უკვე უხვად ვიძიებთ. რადგან ჭეშმარიტად ქარიშხლის აღმძვრელი ხდება ქარის დამთესველი...რა არის ეს, თუ არა კომკავშირელობა, ბოლშევიკობა, პლუს არასერიოზულობა, უმნიფარობა

გონისა (ამას მე პირში ვეუბნები ჩემს მეგობრებს)... ყოველივე ეს გახურებული ტვინის მოქმედებაა და სხვა არაფერი; ...არ ვიცი, მომავალში რა გზით განვითარდება ეს ურთიერთობები. მე ვცდილობ და ყოველთვის შევეცდები მშვიდობისა და ჰარმონიის დამყარებას“.

ისმის კითხვა?- მაინც ვისი ბრალი გახლდათ ეს ყოველივე? ვინ იყო დამნაშავე?... რაც ყველაზე უძვირფასესია ამ საქმეში მერაბ კოსტავა საკუთარ თავსაც არ გამოაცალკეებდა, თუმცა ბრალი არა მიუძღოდა რა: მაინც ამას უბნობდა-„ჩვენ ყველანი!“

გაყოფა ხომ შეიძლება მომხდარიყო მოლაპარაკებითაც: „ურთიერთის ლანძღვის გარეშე“ და ამიტომაც - დაყოფა ერთი საზოგადოებისა ორ ფრთად, ორ ფრაქციად. და მომხდარიყო „მოლაპარაკებითაც ურთიერთის ლანძღვის გარეშე“, და ამიტომაც - მაღალი შედეგების მიღწევითა და დიდი ეფექტით.

მაშინ ამგვარი დაყოფა იკითხვით რატომღა იქნებოდა დანაშაული?!

მერაბ კოსტავას თვალთახედვით:

განხეთქილების ვაშლი მაშინ ჩამოვარდებოდა, ცოდვა მაშინ მოხდებოდა, როდესაც ერთი მხარე - ანუ 1V დასი - საკუთარ ჟურნალში თავის თავს ჯანსაღს უწოდებდა, საკუთარ თავს „ჯანსაღ ეროვნულ ძალად“ მიიჩნევდა, რომელიც თითქოსდა არაჯანსაღ ძალას გამოჰყოფდა.

და რაც უნდა დარქმეოდა ამ საქციელს: „ტრაბახი, შეურაცხყოფა, გინდ ცილისწამება.“

- ძალიანაც არ უნდოდა მერაბ კოსტავას და... დანაშაულსაც კი გაუთანაბრებდა:

„ცამდე მართალიც რომ იყვე (ეს კი მხოლოდ ღმერთმა იცის), ამგვარი განცხადების მერე თავად ხდები მტყუანი და არაჯანსაღი, მთესველი შუღლისა, რომლის ნაყოფსაც დღეს უკვე უხვად ვიძიებთ, რადგან ჭეშმარიტად ქარიშხლის აღმძვრელი ხდება ქარის დამთესველი.“

კიდევ უარესიც შეიძლება თქმულიყო გარიცხვაზე.

უკვე სხვა ჯგუფში შენ რიცხავდი მეორე ჯგუფის გამგეობას!.. ეს კი მერაბ კოსტავას თვალში გამოიყურებოდა კომკავშირელობანად, პლუს არასერიოზულობად, უმნიფრობად გონისა, მითუმეტეს, თუ მეორე მხარე თავის უფლებებში რჩებოდა და ოდნავადაც არ ანელებდა საქმიანობას.

თვითონ მერაბი ამგვარი უგუნურობის სასტიკი წინააღმდეგი იყო.

მაგრამ ხმათა უმრავლესობით საკოორდინაციო ცენტრი მაინც ჩაიდენდა ამ „ბოლშევიკურ“, სხვას ვერაფერს დაარქმევდა, ქმედებას, მოახდენდა „წმენდას“, როგორც ამ „ქართული ქრონიკის“ (საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის გაზეთი) ერთ-ერთი ნომერი აღნიშნავდა.

და იგი ყურადღებას მიაქცევინებდა ადრესატს: დაუკვირდი ტერმინებსო.

და რაკილა მერაბ კოსტავა ამ საქციელს მიიჩნევდა გახურებული ტვინის მოქმედებად, ემიგრანტებს სთხოვდა, მას ნუ იგულვებდნენ ლანძღვა-გარიცხვის ამ საქმეში, მათ ყურს რომ მიწვდნოდა დასავლეთში, ილია ჭავჭავაძის საზოგადოების (IV დასი) საკოორდინაციო ცენტრი აწერდა ხელს.

მერაბი, თუმცა ყოველივე ამას შიშობდა, მაგრამ მაინც ამას ამბობდა. ძნელი სათქმელი იყო, მომავალში რა გეზით განვითარდებოდა ეს ურთიერთობები.

არც ისე ძნელი... თუმცა მერაბ კოსტავა მაინც ეჭიდებოდა იმედს სასიკეთო ცვლილებებისა. ის კი ნამდვილად იცოდა, რომ მშვიდობისა და ჰარმონიის დასამყარებლად ძალასა და ენერჯიას და არ დაზოგავდა.

უდავოდ, „სიძულვილის ანატომიის“ ამგვარი გამოვლინებები, რომელიც სხვადასხვაგვარად და თანაც მალალი პოლიტიკური დუღილის „ტემპერატურით“ არსებობდა⁷ და დღესაც არსებობს (ფორმის გამოხატვისა თუ ეთიკური ნორმის უარყოფის თვალთახედვით). ის გამოიხატება შეუწყნარებლობით განსხვავებული აზრის მიმართ, რაც ხელს უწყობს ადამიანური ზადის – აგრესიულობის მკვეთრ გამოვლენას. თავის მხრივ კი, აგრესიულობა ბადებს ძალადობას – რაოდენ ტრივიალურიც არ უნდა იყოს, ვფიქრობთ, რომ ეს ასეა. ძალადობა ადამიანური აგრესიულობის მწარე ნაყოფია. ამას თან ერთვის ყოველივე, რაც სიმბდალითაა განპირობებული. მრავალი უნდელი და უმნიფარი სულისათვის სიმბდალე სისასტიკის, ძალადობის, ფანატიური სიძულვილის გამომწვევი მიზეზი გამხდარა⁸ „სისასტიკე ყოველთვის შედეგია შიშის, სისუსტის და სიმბდალის“ – ადრიან კლოდ ჰელვეციუსი). სანამ შევძლებდეთ მის თავიდან აცილებას, უნინარესად უნდა ვიცოდეთ, აგრესიული ქცევის ფესვები. ეს არის ტოტალიტარული კომუნისტური რეჟიმის მიერ ჩვენთვის დატოვებული სავალალო მემკვიდრეობა. რეჟიმი, რომელიც ახშობდა პიროვნების მოქალაქეობრივ თავისუფლებას და დამოუკიდებლობას... და ძნელი წარმოსადგენი არაა, თუ რა დიდი დრო და შესაშური ძალისხმევა დაგვჭირდება მის აღმოსაფხვრელად. უკმარისობა სამოქალაქო კულტურისა დღესაც არ გამქრალა და დღევანდელივით ჟღერს მერაბის გუმინდელი ნათქვამი.

უმწეო მრისხანება ყოველთვის ეძებს მეხამრიდს. შეგონებასავით გაისმა მაშინ, მერაბ, შენს მიერ თქმული სიტყვები: „თუ ჩვენ არ გავერთიანდებით და ერთად არ ვიმოქმედებთ, განგება ისეთ გამოცდას მოგვინყობს, რომ შეიძლება ერთმანეთს ვეძებდეთ ხელის ცეცებით.“

რაც მეტად დამაფიქრებელია და მეტადაც საგულისხმო. ვერც მერაბს ვუსმინეთ, ვერც გრიგოლ რობაქიძეს, რომელიც უფრო ადრე გვაფრთხილებდა: „თუ ჩვენ ერთი-მეორეს დაუწყებთ ხოცვა, მაშინ რაღად გვინდა ან ეროვნული თავისუფლება და ან რომელიმე სოციალური იდეალების განხორციელება: ერთი-მეორის შინაგანს ბრძოლაში გაუფლეთლ ვრს აღარც პირველი ეჭირვება და აღარც მეორე.“⁹ ოლონდ „ქართლის ცხოვრების“ - ყოველთა ქართველთა ერთობისათვის მოსურნე და მებრძოლი საზოგადოება უნდა დარწმუნდეს, რომ დამნაშავენი ქრისტიანული მორალის შესაბამისად აუცილებლად დაისჯებიან, ადრე თუ გვიან ყველანი დავისჯებით.

რამეთუ, უფლის ყოვლისმხედველმა თვალმა ყოველივე უწყის. — „არა არს დაფარული, რომელი არა გამოჩნდეს, არცა საიდუმლო, რომელი არა განცხადდეს“.

დღეს, საქართველოსათვის ესოდენ უმძიმეს დღეებში, ძალიან მინდა, ასერიგად საჭირო სამართლებრივი სახელმწიფოს აუცილებლობაზე, მისი პოლიტიკური არსის გააზრების ხედვაზე (რაც არსებითად არა მხოლოდ ჩემეულ ხედვას წარმოადგენს) ვილაპარაკოთ.

ცნობილია, რომ პიროვნების თავისუფლება სხვა არაფერია, თუ არა ამ პიროვნების საზოგადოებასთან მიმართების

განმსაზღვრელი ერთ-ერთი ფორმა. საზოგადოებასა და პიროვნებას შორის ჰარმონია მყარდება მაშინ, როდესაც მიღწეულია შეთანხმება ურთიერთდათმობისა და ურთიერთანგარიშგანევის თაობაზე. ასეთი შეთანხმება არ შეიძლება იყოს ძალისმიერი რომელიმე მხრიდან, რადგანაც იგი აღარ იქნება შეთანხმება, იგი იქცევა გარკვეულწილად იძულებად, რომელიც როგორც წესი ურთიერთმტრობისა და უნდობლობის უშრეტი წყაროა.

აქვე რიტორიკულად ისმის კითხვა? რა არის სიტყვის თავისუფლების საფუძველი: იურიდიული კანონი, რომელიც ადამიანს აძლევს სიტყვის თქმის უფლებას, თუ ზნეობრივი ნორმა, რომელიც ადამიანს არა მარტო უფლებას აძლევს, არამედ, რაღაც ფორმებში ზღუდავს კიდევ. ცნობილია, რომ ზნეობა (ანუ მორალი) ცნობიერების ერთ-ერთი ფორმაა. ისევე როგორც პოლიტიკური და სამართლებრივი კონცეფცია. ზნეობა გამოხატულია სათანადო ნორმებში, ქცევის წესებში, რომლებიც არეგულირებენ ურთიერთობას საზოგადოებაში. ზნეობის ნორმებში მოცემულია ადამიანთა წარმოდგენები წესიერებასა და უწყობაზე, სიკეთესა და ბოროტებაზე. ხოლო ზნეობრივი ნორმების პარალელურად საზოგადოებაში მოქმედებს სამართლებრივ-იურიდიული ნორმები (რომლის განმარტოვებული არის სამართლებრივი სახელმწიფო), რომლებიც არეგულირებენ ადამიანთა ურთიერთობას როგორც პიროვნებათა, ასევე საზოგადოებას შორის.

როგორც ცნობილია, სამართლის ისტორიაში - სამართლებრივი ნორმები გაჩნდა ზნეობრივი ნორმების უკმარისობის საფუძველზე. იურიდიული კანონების შექმნამ აიძულა მორალური კანონების დამრღვევნი დამორჩილებოდნენ კანონმორჩილი და ღვთისმოშიში საზოგადოების მოთხოვნებს. განვითარებულ დემოკრატიულ, სახელმწიფოებში ცივილიზებული საზოგადოება მივიდა იქამდე, რომ მას (საზოგადოებას), დღეს მართავენ სამართლებრივი კანონები, ხოლო ზნეობრივი კანონები ფიგურირებენ როგორც მათი ერთგვარი დამხმარე ძალა.

ცნობილი ინგლისელი ფილოსოფოსი ბერტრან რასელი, თავის წიგნში „ენა“, მეტად საინტერესო და ორიგინალურ მოსაზრებას ავითარებს, რომ სიტყვა არის აზრის მოსახმარი ფორმა. ესკი იმას ნიშნავს, რომ აზრი თავისთავად არაფერია, თუ ის არ გაცხადდა სიტყვებში და მერე თავად არ იქცა საქმედ. სიტყვის თავისუფლება არის თავისუფალი მოქმედების სანყისი ეტაპი. იმასაც დიდი მნიშვნელობა აქვს, თუ ვინ დაუფლება სიტყვის თავისუფლებას, ვინ რისთვის გამოიყენებს მას – საკუთარი, პირადი ანგარებით მიზნების მისაღწევად, თუ ერისთვის, ხალხისთვის საზოგადოებრივი სასარგებლო და სასიკეთო საქმის გასაკეთებლად.

უფრო მარტივად რომ ვთქვათ, სიტყვის თავისუფლება ხელისუფლების დემოკრატიულობის საზომია: თუ ხელისუფლება მართლაც დემოკრატიულია, სიტყვის თავისუფლებაც რეალურია, მაგრამ თუ რეჟიმი ტოტალიტარულია, სიტყვის თავისუფლება მისი კოსმეტიკური შელამაზების ერთ-ერთი კომპონენტია და მონოდებულია ამტიკოს იმის არსებობა, რაც არსებითად არ არსებობს.

ქართველი ერის უღმობელი ბედისწერის საკითხი მერაბს ერთ-ერთ თავის ნააზრევში ამგვრად წარმოედგინა: „ასე იყო, ასე არის და ასე იქნება, სანამ ბედისწერას ჩვენთვის ძნელად გასაძღისი გამოცდები არ მოგვზრდება. ღმერთმა სიკეთე

ნუ მოგვაკლოს, მაგრამ თუ მომავალში თავს გარდასახდენი ფათერაჟი გარდუვალა, თუკი ისედაც ბინდისფერი სოფელი უფრო და უფრო დაგვიბინდდება, ნუმც მომხდარიყოს ის, რაც აროდეს მომხდარა. დაე, განსაცდელთან მეტრძოლვებად დავრჩეთ მარად, რომ შეუპოვრად კვლავ ჰუნე ჩვენი შავის ბედის წინ გამოგვიქროლდეს. უარესისთვის მზადყოფნა ხომ უკეთესის სანინდარია. ამიტომ მხიარულის გულით ამასაც ვიტყვი: უფალს ვინც უყვარს, განსაცდელსაც მას უმზადებს, ვინაიდან განსაცდელთა ემბაზში განბანილთა ჭყრეტაა მისი განცვიფრებისა და აღფრთოვანების უშრეტი წყარო.“

სიტყვას უზარმაზარი ძალა აქვს, არა იმას მარტო, რომელი იყო „პირველთაგან და რომლისა მიერ ყოველი შეიქმნა“, არამედ ჩვენს კაცობრივ სიტყვასაც. ეს ძალა აღმშენებელიც შეიძლება იყოს და დამანგრეველიც.

სიტყვა გაუკუღმართდა, და გვახსენდება ვაჟას სასოვნარკვეთით ნათქვამი სიტყვები:
 მე კაცთა შორის მეტი ვარ
 უნდა გავიჭრე ველადა,
 რაკი გადიქცა ეშმაკი
 ტკბილმოსაუბრ ეგველადა
 და თანამომე ეს ჩემი
 მის ყურისმგდებელ ვეადა,
 როს გახდა საქვეყნო საქმე
 უსუსურთ საღეჭ კევადა.
 („სიყრმე სიბერედ ვაქციე“)

ვინაიდან განუშარტავ-გაუშინარსებელი სიტყვა ხომ მხოლოდ „ბგერათა კომპლექსია“ და სხვა არაფერი. სწორედ ასეთ დროს უნევს ხოლმე საქართველოს ნამდვილი ტრაგიკული პარადოქსები.

განა კი ტრაგიკული პარადოქსი არ არის, რაც ჩვენს გარშემო ხდება?

ახლა ასე მოგმართავდი, მერაბ!

საქართველოს რესპუბლიკის ანტიკომუნისტი და ანტისაბჭოელ ლიდერს არაერთხელ დაბეჯითებით უთქვამს: „იმპერიული ძალების მიერ საქართველოს წინააღმდეგ ომია გაჩაღებული, ნამდვილი ომი ყველა თვალსაზრისით, ომი ამ სიტყვის პირდაპირი მნიშვნელობით.“

ყოველივე ზემოთთქმულიდან გამომდინარე ინფორმაციული ომი, რომელიც დამოუკიდებლობისა და თავისუფლების გზაზე დამდგარ პატარა საქართველოს და მის ლეგიტიმურ ეროვნულ ხელისუფლებას გამოუცხადეს სამართლიანობის, ჰუმანურობის და კანონმორჩილი კაცობრიობის მოძულე შავბნელმა ძალებმა (კრემლის, სუკ-ის, გრუ-ს და სხვა ჯურის სპეცსამსახურებმა), ასევე შავ ლაქად გაჰყვება მეოცე საუკუნის და მეორე ათასწლეულის დასასრულის თანამედროვე მსოფლიო ისტორიას. ცრუ პროპაგანდით გაბანგული, კომუნისტური პარტიულ-სამეურნეო და პოლიტიკური ნომენკლატურისმიერ ნაქეზებული რევანშისტური დაჯგუფებები და მოტყუებული ხალხის ეს მცირერიცხოვანი ნაწილი გაუგონარი შურისგებად და უმადურობამ მოიცვა. მათ, ამ უდიდესი საერო საქმის მრავალი წლის ღვაწლდამდების და ეროვნული მოძრაობის სულისჩამდგმელი (მერაბ კოსტავასთან ერთად) თავკაცის მიმართ ნამდვილად ბოროტისეული ზრახვანი ამოდრავებდათ და ვაგლახ, რომ მიაღწიეს კიდევ სანადელს.

ის კი (ზვიად გამსახურდია), იმ „სისხლიანი ზამთრის“

უმიძიმეს დღეებში ქართველ ხალხზე განაწყენებულთა მიმართ, მაინც ვჯიუტად ამას უბნობდა: „ყველამ იცოდეს, უფალს, იმაზე უკეთესი არაფერი არ შეუქმნია ამ ქვეყანაზე, ვიდრე ეს ქართველი კაციაო!“¹⁰

რაც ყველაზე არსებითია, საქართველოსთვის ესოდენ დრამატულ ვითარებაში შენი „ქრისტესმიერი ძმის“ მიერ ესოდენ საჩინო სიტყვების გაგონებით, შენ ხომ ძალიან გაიხარებდი მერაბ!

შენ ყოველთვის გაურბოდი ნახევრად სიმართლეს! ეუბნებოდი თანამომეებს, არ ეცათ ფუჭი თავყვანი კერპებისადმი. გვთხოვდი— „მე კი ნუ მისმენთ, ლოგოსს მოუსმინეთო“, და ვითარცა ძველი ათენის ფილოსოფოსი, ნოსტალგიას – მამულთან აიგივებდი; სევდას – სწრაფვასთან; რათა სამყაროში, როგორც მშობლიურ საცხოვრისში, ადამიანს გაეშალა თავისი ერთ-ერთი არსებითი უნარი – შინ ყოფნის უნარი. სწორედ „ლოგოსის მოსმენის“ უნარი უდევს საფუძვლად ადამიანის დამოკიდებულებას სამშობლოს ფენომენტან.

ახალგაზრდობიდან დანყებულნი მათ არ დაკლებიათ მძლავრობა მტარვალთაგან.

როგორც ჭეშმარიტად გაუტეხელმა ქართველმა რაინდმა, მერაბ კოსტავამ ყველა სიძნელეს გაუძლო – ხელისუფალთაგან არნახულ დევნა-შევიწროებას, თბილისის ფსიქიატრულ საავადმყოფოში პოლიტიკური ნიშნით სპეციალურ შესწავლას, სუკ-ის „სანაქებო“ ჯურღმულებში ყოფნას, დამცირებასა და ფიზიკურ ძალდატანებას საბჭოთა საკონცენტრაციო „სიკვდილის ბანაკებში“, ხანგრძლივ შიმშილობის აქციებს და სხვა.

მერაბ კოსტავას სამშობლოზე უკეთ არასოდეს არ უცხოვრია.

მან ყველაფერი შესწირა სამშობლოს ახალგაზრდობა, პირადი ცხოვრება, ოჯახი, თვით შვილიც კი, და, ბოლოს, საკუთარი სიცოცხლე.

მან თავის ქრისტესმიერ ძმასთან ზვიადთან ერთად საქართველოს ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობა განაახლა, გამოაღვიძა და მკვდრეთით ალაგინა. მათი ღვაწლი მართლაც განუსაზღვრელია, მათ შეუძლებელი შეძლეს!

მერაბის ერთი ყოფილ საბჭოთა სივრცეში მოღვაწე პოლიტპატიმარი-კოლეგა იხსენებს.: პერმის საკონცენტრაციო ბანაკში ყოფნისას მერაბ კოსტავა ძალიან ვიწრო კარცერში ჩაადგეს, ტრუსების ამარა, 40-გრადუსიანი ყინვაში. მთელი ღამე მერაბმა ხტუნვაში გაატარა. როცა დილით ციხის ზედამხედველები მოვიდნენ პატიმრის „გამოსატანად“, გაოგნებულნი დარჩნენ, მერაბი მათ მაინც მედგრად დახვდა და ამყად უთხრა: „პრივეტ, ბრატცი!“

თავად მერაბი კი ამ ამბავს, ნახევრად ხუმრობით და ნახევრად სერიოზულობით ასე ხსნიდა: - „ჩემმა ხტუნვამ და ლოცვებმა მიშველესო“.

მერაბმა ისე მოიარა და გაუძლო ყველა განსაცდელს, როგორც წამებულმა გმირმა!

საქართველოში დაბრუნების შემდეგ ქართველ ხალხს მიტინგებიდან უკვე კარგად დაამახსოვრდა ის, როგორც წარმოსადგეი, სულიერად მტკიცე, შეუდრეკელი „ძე ქარიშხლისა“ (ზვიად გამსახურდია). მერაბს გულანთებული ხალხი ასეც მოიხსენიებდა: - „ბასტიონების კუშტი მხედარი“ თავისი ხავერდოვანი, ღამაზი ხმით, დაუვინყარად შესრულებული „შავლეგოთი“, რომელიც მაშინ ერთგვარ ეროვნულ

- პატრიოტულ ჰიმნად აღიქმებოდა და მისი უფაქიხისი სულიდან მოდიოდა.

მეცესეულად მახსენდება აშშ-ის მეორმოცე პრეზიდენტის, რონალდ რეიგანის შთამაგონებელი შეფასება (1987წ. რადიო „თავისუფლება“, მიუნხენი), ყოფილი საბჭოთა კავშირის სივრცეში მოღვაწე პოლიტიკატიმრების, ადამიანის უფლებების დაცვის და სინდისის ტუსალი აქტივისტების დახასიათებისას - ქართველ მერაბ კოსტავას უწოდა „რკინის ადამიანი“, რომელმაც სამშობლოს იდეალებისა და უფლება-თა დაცვის გამო, „კომუნისტურ გულაგებში“ დიდ ტანჯვას გაუძლო. მე აღფრთოვანებული ვარ ამ კაცის სიმტკიცით (დაახლოებით ამგვარი შეფასება იმდროინდელი აშშ-ს სახელმწიფო დეპარტამენტის მასალებშიც არის ასახული, 1986 წ.).12

ალსანიშნავია, რომ 1978 წლის ზაფხულში მერაბ კოსტავა და ზვიად გამსახურდია აშშ-ის კონგრესის მიერ წარდგენილი იყვნენ მშვიდობის დარგში ნობელის პრემიაზე. ხოლო, მერაბი, ამის შემდეგ კიდევ ერთხელ (1985წ.) იყო აშშ-ს კონგრესის მიერ წარდგენილი ამავე პრემიაზე.

დისიდენტების და თავისუფლებისმოყვარე ხალხების დამცველი, დიდი სასიკეთო იმპულსების მომცემი პრეზიდენტ რეიგანის თეთრ სახლში ყოფნის შემდეგ (1980-1988 წწ) აშშ-ს შემდგომმა პრეზიდენტმა, მეორე რესპუბლიკელმა, ნეკონსერვატორმა პრეზიდენტ ჯორჯ ბუშმა (უფროსი), ჩვენ თავისუფლებისმოყვარე ქართველებს, რეიგანისაგან განსხვავებით, მკვეთრად უარყოფითი დაგვაგმოსაგვრებინა თავი. ამის გამო, ჩვენი ქვეყნის ანტიკომუნისტი ლიდერი ზვიად გამსახურდია აშშ-ის კონგრესმენებთან და სენატორებთან შეხვედრისას გულდანწყვეტით თქვა: ჩვენთვის, ამერიკის თავისუფლების მისწრაფებების სიმბოლოა, - ნიუ-ორკში აღმართული თავისუფლების ქანდაკება ჩირაღდნით ხელში, მაგრამ სამწუხაროდ, დღეს საზეიმოდ არ გაქვთ საქმე. ის ჩირაღდანი ჩვენთვის ქართველებისათვის არ ანათებს.

განგებამ მერაბს და ზვიადს ეკლიან გზაზე სიარული არგუნა, მაგრამ, მითხარით გეთაყვათ, ეკლიანი გზა განა რჩეულთა ხვედრი არაა?

მერაბ კოსტავა.

რით დაიხსახურა მან „ყოველთა ქართველთა“ ერთობის ესოდენ საჩინო პატივისცემა?

განა რა ასეთი განსაკუთრებული კვალი გაავლო ქართულ მინაზე?

ამ და სხვა კითხვებზე, მომავალში უფრო უკეთ, უთუოდ გვმართებს მკაფიო პასუხის გაცემა.

...და მაინც ვინ იყო მერაბ კოსტავა?

მარადღეამს ფხიზელი სინდისი ჩვენი.

ქართველი ერის გაუტყხელი სინდისი.

შენ დაიფერფლე, მერაბ, შენივე ლექსში:

მთანმინდის თეთრი ბილიკების ამონაყარზე
ვინ დაიფერფლა და თბილისის იქცა მფარველად,
ჰოი, თბილისო, შენს დიდებად მთანმინდა კმარა,
იმისი მადლით ხამს სატანა შენგან განვიდეს,
მთანმინდის ზეცა თავადაა ლოცვა ანკარა,
ლოცვა წართქმული წმიდა ბაგით - მამა-დავითის.
(„ღირს მამა დავითს“)

მერაბ კოსტავას, როგორც ქართველი კაცის კაცობრიული უმაღლესი მისია, ზვიად გამსახურდიამ თავისი, წამებული ძმისადმი“ (1986 წ.) მიძღვნილი ლექსის სტრიქონებში გამოხატა: „ვაშენოთ ჩვენი ტაძარი ქვაზე, ბნელში მსხდომთ კვლავაც აღვუნთოთ კვარი, და მიგვიძლოდეს ეკლიან გზაზე წმინდა გიორგი და ნინოს ჯვარი.“

ზვიად გამსახურდია საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარის პოსტზე ყოფნისას შემდგომში იტყვის (1991 წ.): „...ცენტრს (კრემლს) აქვს მიზანი. მისი მიზანია ჩვენი დასჯა. ჩვენი დასჯა იმისთვის, რომ ჩვენ დამოუკიდებლობისათვის ვიბრძვით...“

მერაბ კოსტავამ თავის სასამართლო პროცესზე (ხელმეორედ პატიმრობაგაგრძელებულს ვითომდაც „ხულიგნობაზე“ დაპატიმრებისას, 1981 წ.)11 საბოლოო სიტყვაში დასასრულ ასე თქვა:

„თქვენ ისე მექცევით მე, როგორც რუსეთი ექცევა ჩემს სამშობლოს, საქართველოს!“

დამეთანხმებით, კომენტარი ზედმეტია.

თქვენ, ორივეს (მერაბს და ზვიადს) ღრმად განამდათ იმ სიტყვების უტყუარობა, რომლითაც საქართველოს ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის თავკაცმა, ზვიად გამსახურდიამ, ცხრა წლის შემდეგ (1990 წლის 31 დეკემბერს, საქართველოს ცენტრალური ტელევიზიის პირველი არხით), თავის თანამემამულეებს დამდეგი ახალი წელი მიულოცა და დასასრულ ასე თქვა: „...მოგეხსენებათ, მსოფლიო ისტორიის უმთავრესი კანონზომიერებაა - იმპერიების დროებითი არსებობა და მათი საბოლოო აღსასრული ყოველთვის გარდაუვალია!..“

ცხადია, ყველა გულმხურვალე ანტიიმპერიალისტი და ანტიკომუნისტი ქართველი პატრიოტი ამას ვეთანხმებით.

იგი ამით როგორც საბჭოთა, ისე რუსეთის იმპერიებზე მიუთითებდა, რომლის შესახებ უფრო ადრე ცნობილი ამერიკელი სოვეტოლოგი, ჰარვარდის უნივერსიტეტის პროფესორი, რიჩარდ პაიპსი თავის წიგნში, რუსეთის იმპერიის შესახებ წერდა: „რუსეთის იმპერია არის დიდი ფეტიში, რომელსაც ეტრფის, ცარიზმი იქნება ეს თუ ბოლშევიზმი.“

მერაბმა და ზვიადმა გასული საუკუნის 50-იანი წლებიდან საბჭოურ წყვდიადში, ტირანიის სრული აღზევების შემდეგ, სიბნელესა და უმეცრების, ათეიზმის ღრმა ჭაობში ააგვიზგივის მამულის სიყვარულის ჭეშმარიტი ლამპარი.

ზვიად გამსახურდია შემდგომში ერთგან ორიგინალური სტილით დანერს: „დიდი ახსნა-განმარტებითი სამუშაოა საქმე ირო, რათა ფართო მასებს შევავნებინოთ თუ რაში მდგომარეობს დღეს სიკეთის წინააღმდეგ მიმართული ტაქტიკა. ეს არის უაღრესად დახვეწილი დემაგოგია, ახალი „დემოკრატიული“ და „ქრისტიანული“ ნიღბების მორგება. ცხვრის ტყავში გახვეულ მგლებს სამწუხაროდ ყოველთვის ვერ ცნობდა ხალხი. იყვნენ აშკარა აგენტები, კრემლისა და სუკის ღია ემისრები, მაგრამ უფრო საშიშნი იყვნენ და არიან „წყალქვეშა ნაგები“ და „ტროას ცხენები“, რომელთაც გადაწყვეტი როლი ითამაშეს ხალხის და საზოგადოების დარბევაში, მოტყუებაში. საბჭოთა პერიოდში მათ „დისიდენტების“ სახელებიც კი ჰქონდათ, ან ნეიტრალური ინტელიგენტების, „რეალისტების“ და ასე შემდეგ, ყოველ შემთხვევაში, არავინ იცოდა მათი ნამდვილი მისია.“

(მართლაც რომ სუკის მცოდნეობის უბის წიგნაკუმი ჩა-

სანერი სიტყვებია).

ძმაო, მერაბ! არაერთი ძე შეცდომილი ადამიანი და სხვადასხვა ჯურის პოლიტიკური სექსოტი, სუკ-ის ინსპირირებით ყოველთვის ცდილობდა და დღესაც ცდილობს თქვენი (მერაბის და ზვიადის) ერთგული და შეურყენელი ძმობის მოშლას, თქვენს შორის, თუნდაც ოდნავი ხინჯის შეტანას.

ამით, არამარტო მათი სახელები შეურაცხეს, არამედ სუკ-ის ძველი ოცნება აისრულოს და მათი თავკაცობით წარმართული საქართველოს ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობაც ლაფით შესვაროს.

...მაგრამ, სულ ამოდ!

შენი წასვლა ამა სოფლიდან, იქნებ იმ საზიზლარი „ოცნების“ აღსრულების ბოროტისეული გაგრძელება იყო?

მე ეს, სრულებითაც არ გამიკვირდებოდა?!

ახლა ასე მოგმართავდი, მერაბ!

დღევანდელი მძიმე განწყობილებიდან გამომდინარე, მინდა სრულიად გულწრფელი პათეტიკით მივმართო ჩვენს მარადდაუფინყარ საქართველოს ეროვნულ გმირს.

ვალმოხდელი მიუხვალ, ძმაო, ჩვენს დიდ წინაპართა წმინდა აჩრდილებს.

შენ ყოველთვის და ახლაც სრულიად საქართველოს ხარ!

მეციხოვნე იყავ მამულის და ასეც დარჩი, ბორკილებდადებული დარდო ჩვენო და დიდო სიამაყე!

შენი ცხოვრების დევიზი იყო ხალხური „ხმით ნატირალი“: „სიკვილო, ნურც შენ მოგნონ თავი, სირცხვილზე მეტი არც შენა ხარ...“

შემდგომში პრესის ფურცლებზე, ინტერვიუში მერაბის დედა ქ-ნი ოლა დემურია -კოსტავასი იტყვის: „მე, როგორც მერაბის დედა, მთელი პასუხისმგებლობით ვაცხადებ, რომ ზვიადის და მერაბის მეგობრობა იყო ყოველთვის ქრისტესმიერად ჭეშმარიტი და შეუბღალავი. მე ყოველთვის ძალიან განვიცდი, როდესაც ჩირქს სცხებენ მათ მეგობრობას“.

„უფალო ღირს მყავ ჩემი ერისთვის არ შევეპუო ხვედრის სიმძიმეს, აქ გამოვლილი სატანჯველისთვის იქაურ ტანჯვას ნუ შემიმცირებ“ – ეს სიტყვები ჭეშმარიტ ქრისტიანს, მერაბ კოსტავას ეკუთვნის.

მინდა დავასრულო ის, რაც უკვე ზემოთ ვთქვი, ასეთი ნაღდი კაცები ამას ჭეშმარიტად იმსახურებენ:

„დიდხანს და დიდხანს ქართველს საბუთი ექნება სთქვას, რაც მარტო დიდბუნებოვან კაცზეა თქმული: „მოკვდა და თვისის ანდერძით ან ისევ საქმობს მკვდარიო“.

თბილისი - ზუგდიდი.
ქრისტეშობისთვე, 1992 წ.

შენიშვნები

1 გაზ. „აღდგომა“, № 4 მაისი, 1992წ.

2მენანდრე – დიდი ძველბერძენი დრამატურგი და კომედიანტი, მოღვაწეობდა ძვ.წ/აღ. 342 –251 წ.წ-ში.

3ამგვარი ქმედება (მთელი ამ სამარცხვინო პროცესების დასასრულ, ისევე როგორც ლეგიტიმური პრეზიდენტის, ზვიად გამსახურდიას და ეროვნული ხელისუფლების საქართველოდან

განდევნის აღსანიშნავად გამართული „ტრაპეზის“ თუ ღრეობის მოწყობა) ყოვლად აღმაშფოთებელი და დასაგმობი ფაქტია ყოველი ქართველის, ყველა ჭეშმარიტად მართლმადიდებელი ქრისტიანი ადამიანისგან, რომელიც დიდი ეროვნული ტრაგედიის მიზეზი შეიქმნა.

4 სამწუხაროდ, ქართველი ხალხის ერთ ნაწილს (ეგრეთ ნოდებული პასიურები, ნეიტრალური, როგორც ყოველთვის სხვების მომლოდინე ობივატელი, არსებითად არაპოლიტიკურად მოტივირებული, ასეთები მათში შედარებით ყველაზე დიდ ნაწილს წარმოადგენდნენ) კრიტიკულ მომენტში, არ აღმოაჩნდა სუვერენული და დამოუკიდებელი სახელმწიფოსათვის შესაბამისი წვდომა და პოლიტიკური ალლო. ცენტრმა (კრემლმა) საქართველოსთვის მეტად დრამატულ მომენტში, საკუთარ დამქაშ შავბნელ ძალებთან ფარული ალიანსით, პროფესიონალ პროოკატორთა მიერ ბინძური ჭორების გავრცელებით და ცრუ პროპაგანდით, შეიძლება ითქვას დახვეწილი დემაგოგიით, ე.წ. „წყალქვემა ნაგების“ და ე.წ. „ტროას ცხენების“ გამოყენებით ასევე ადგილობრივი პოლიტ-სექსოტთა დახმარებით, ათასგვარი ინსინუაცით, ე.წ. „ეროვნული პარტიების“ ხელშეწყობით შეძლეს „დაბნეული“ ხალხის შედარებით მცირე ნაწილის დარწმუნება, იმ ერთი ცრუმთავიციარი „დიდპოლიტიკოსი“ შევას (შეგარდნადისათვის დასავლეთში ჟურნალისტების მიერ ასე შემოკლებულად შერქმეული სახელი) უძლეველობაში. მათაც დაიჯერეს! მსოფლიოს „დიდ პოლიტიკოსებთან“ ნაცნობობა-ჩაძმაცაცების გამო. მანაც, მისთვის ჩვეული სიცრუით დააჯერა ისინი, რომ: სულ რაღაც რამოდენიმე (ორ-სამ) წელში, ქართველებს ევროპა-ამერიკულად კარგად „დავარცხნილ“ ქვეყანას „ჩააბარებდა“. მხოლოდ ამის შემდეგ საქართველოს ალორძინებისათვის დამაშვრალ და ღვანლმობილ მოხუც შევას თითქოსდა მორალური უფლება ექნებოდა გასულიყო ღირსეულ პერსონალურ პენსიაზე.

სამწუხაროდ, ვერ დავიცავით „ოფიციალური თბილისის“ პოლიტიკური ეპიცენტრი - რუსთაველის გამზირი! ვერ ვიხილეთ ქართველი ხალხით გადაჭედული გამზირები, მოედნები, ქუჩები. ვერა და ვერ ველირსეთ სამშობლოს გასაჭირის ჟამს ერისა და ბერის ერთობას! სანმესოს მწყემსმთავარი და წმინდა სინოდის მაღალი იერარქები, ბერ-მონაზვნები - წინა ხაზზე ანთებული კელაპტრებით, სანთლებით და ჯვრებით ხელში! ვერა და ვერ მოვისმინეთ და წავიკითხეთ ეკლესიებსა და ღია ცის ქვეშ, ისე როგორც 80-იან წლებში პოლონეთში თავისუფალი პროფკავშირული მოძრაობა „სოლიდარობის“ საყოველთაო აღზევების ჟამს საჯარო ლოცვა-კურთხევა, საყოველთაო ეროვნული თანხმობის და ხანგძლივი სამოქალაქო მშვიდობისთვის განეული მუდმივი ზრუნვა-გარჯა (თუნდაც ისე, როგორც ეს ლიტვანში ვილნიუსის ცნობილი მოვლენებისას, რვა თვის განმავლობაში დღისით და ღამით იცავდა პარლამენტის შენობას, რის გამოც საბჭოთა არმიის ტანკებმა და „ომონმა“ იქ თავიანთ მიზანს ვერ მიაღწია, თავისუფლებისათვის და დამოუკიდებლობისათვის მებრძოლმა ლიტველმა ხალხმა გმირული თავგანწირვის ფასად შეძლო).

სამწუხაროდ, ზემოთქმული (ე.წ. პასიურების) „დაბნეული“ ხალხის ეს ნაწილი დაიღალა და იოლად გატყდა (თითქოს ამისთვის მზად იყვნენ კიდევ). კრემლის დეზინფორმაციულმა მანქანამ თავის უგვან მიზანს მიაღწია - თავი იჩინა კრიმინალისადმი გულგრილმა დამოკიდებულებამ, თანდათან იმძლავრა თანამედროვე ქართველებისათვის დამახასიათებელმა ჩვეულებამ სენმა - უდარდლობამ და უმნიშვნელოვანესი საკითხების მიმართ ზერელე დამოკიდებულებამ, სამართლის და კანონიერებისადმი დიდმა უპატივცემულობამ. საპირისპიროდ იქცეოდა ხალხის მეორე, დიდი ნაწილი, რომელიც არნახული სიმტკიცით და გასაოცარი სიმამაცით გამოირჩეოდა. მაგრამ, როგორც იტყვიან „ძალა აღმართს ხნავსო“ - (რაც თავის მხრივ, ცალკე ობიექტუ-

რი ნაშრომის დაწერას გვაგაღდეგებულეს).

ასევე საგულისხმოა, საქართველოს რესპუბლიკის პრეზიდენტის 1991 წლის 25 დეკემბრის განცხადების („მიმართვა ქართველ ერს“, გაზ. „საქართველოს რესპუბლიკა“, N252, 25.12.1991 წ.), მიუტეველმა წაყრუებამ და ე.წ. „პასიურების“ შესაბამისმა უპასუხისმგებლობამ (მისი სიტყვით რომ ვთქვათ „...შავი დღე დაუდგა საქართველოს“ - ზვიად გამსახურდია) სავალალო შედეგები გამოიღო, რაც თავგანწირვის, გმირობის ფასად უცილობლად უნდა დაგვეცვა, ვაგლახ, რომ ჯეროვნად ვერა და ვერ გადავარჩინეთ!

5 აღსანიშნავია, რომ მას შემდეგ, რაც საბჭოთა კავშირის, როგორც საერთაშორისო სამართლის სუბიექტის ხელისუფლების ორგანოებმა 1991 წლის 25 დეკემბერს არსებობა შეწყვიტეს (ეგზისტენციულად რომ ვთქვათ, როგორი ძალადობრივი, დანაშაულებრივი, არასამართლებრივი გზითაც იგი შეიქმნა, ისეთივე ძალადობრივი, დანაშაულებრივი, არასამართლებრივი გზითაც იგი დაიშალა). საქართველოს რესპუბლიკის ეროვნულ ხელისუფლებას საბჭოთა კავშირის დაშლის გაფორმების პროცესსა და ისევე „დსთ“-ს (კრემლის მხრიდან იგივე მეთოდოლოგიის გამოყენების გამო). ეს კი ნიშნავდა, რომ საქართველოს რესპუბლიკა გაემიჯნა საბჭოთა კავშირის დემონტაჟის პროცესს (რაც აღნიშნული საკითხის ცრუ ინტერპრეტაციას წარმოადგენდა, ჩვენი მიზანი ყოველთვის ყველგან გაცხადებული იყო: დამოუკიდებელი საქართველოს სრული სახელმწიფოებრიობის აღდგენა, ესეიგი სრული დამოუკიდებლობა, ჭეშმარიტი სუვერენული სამართლებრივი სახელმწიფოს შექმნა. სწორედ ამის მიუღებლობის გამო გადაწყვიტეს ჩვენი დასჯა!) ყოველივე ზემოთ თქმული, პირდაპირ უკავშირდება 1991 წლის 22 დეკემბერს თბილისში განხორციელებულ სამხედრო სახელმწიფო გადატრიალებას (კრიმინალურ პუტჩს), იგი აგრეთვე უშუალო კავშირშია „დსთ“-ს (მანამდე სხვა მსგავსი სავარაუდო გაერთიანებებზე უარის თქმა) შექმნასთან (1991წ. 21. XII), რომლის შემადგენლობაშიც შესვლაზე საქართველოს რესპუბლიკის პრეზიდენტმა და ეროვნულმა ხელისუფლებამ, რუსეთის ფედერაციული რესპუბლიკის პრეზიდენტ ბ. ელცინის თხოვნის მიუხედავად, კატეგორიული უარი განაცხადა (პრეზიდენტ გამსახურდიას პასუხი მოკლედ ასე გამოიყურებოდა: ჯერ სცანით ჩვენი დამოუკიდებლობა და სუვერენიტეტი, მერე მივუსხდეთ მოლაპარაკების მაგიდასო.

სახელმწიფო საქართველოს რესპუბლიკის ეროვნული ხელისუფლების და მისი ლიდერის ზ. გამსახურდიას (1990წ.) პოლიტიკური და სამართლებრივი პოზიცია, როგორც მანამდე ისე მისი ხელისუფლებაში მოსვლის შემდეგ შეუცვალად მტკიცე და თანმიმდევრული იყო. ჯერ კიდევ საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენის გამოცხადებამდე ზ. გამსახურდია აღნიშნავდა: „ვინაიდან საქართველომ დამოუკიდებლობის აღდგენის დეკლარაცია უკვე გააკეთა 1918 წელს. იურიდიულად ეს დეკლარაცია დღესაც ძალაშია და განმეორებითი დეკლარაცია ჩვენ აღარ გვჭირდება. საქართველო იურიდიულად ყოველთვის დამოუკიდებელი იყო და დღესაც დამოუკიდებელია. ოღონდ სხვა საქმეა დე-ფაქტო ე.ი. ფაქტობრივი დამოუკიდებლობა. ეს არის ჩვენი მიზანი ფაქტობრივი აღდგენა სახელმწიფოებრიობის, რომელიც ჩვენ ანექსიის შედეგად დაკარგეთ“ (გაზ. „საქართველოს რესპუბლიკა“, 1(21) 1991 წ.).

საქართველოს „ურჩი“ რესპუბლიკის ლიდერი ზ. გამსახურდია სსრკ კავშირის პრეზიდენტ მ. გორბაჩოვს 1991 წლის 12 იანვარს წერს: „ჩვენ 1922 წლის სამოკავშირეო ხელშეკრულება მიგვაჩნია უკანონოდ საქართველოს მიმართ, რადგან იგი დაიღო საქართველოს ოკუპაციის პირობებში. ქართველი ხალხის ნების გაუთვალისწინებლად... საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესმა საბჭომ გამოაცხადა და დააკანონა გარდამავალი პერიოდი

სრული დამოუკიდებლობის მოპოვების გზაზე. ამ პერიოდის განმავლობაში ჩვენ თავს ვცნობთ სსრკ-ს შემადგენლობაში იმ პირობით, რომ სსრკ აღიარებს ქართველი ხალხის სუვერენულ უფლებას მთლიანად აღიდგინოს ძალით წართმეული სახელმწიფოებრიობა... სამართლებრივი, პოლიტიკური და ეკონომიკური რეალების გათვალისწინებით...

დარწმუნებული ვართ, რომ სამართლიანობა გაიმარჯვებს“ (გაზ. „საქართველოს რესპუბლიკა“ 10, 1991.).

1991 წლის 25 დეკემბერს მოსკოვში, კრემლში უკანასკნელად შეიკრიბა სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს ერთ-ერთი პალატა რესპუბლიკების საბჭო. ამ სხდომაზე (სხვა დოკუმენტებთან ერთად) მიღებული იქნა „დეკლარაცია საბჭოთა კავშირის, როგორც სახელმწიფოს და საერთაშორისო სამართლის სუბიექტის გაუქმების შესახებ“(142-ვ)... 1991 წლის 12 დეკემბერს რსფსრ პარლამენტმა მოახდინა სსრკ შექმნის შესახებ, 1922 წლის 30 დეკემბრის ხელშეკრულების დენონსაცია რსფსრ გამოვიდა სსრკ შემადგენლობიდან. ხოლო 1991 წლის 25 დეკემბერს სსრკ-ს პირველმა და უკანასკნელმა პრეზიდენტმა მ. გორბაჩოვმა ხელი მოაწერა თავისი უფლებამოსილების შესახებ განკარგულებას და გადადგა (VII-3162). ამით სსრკ-მ ოფიციალურად შეწყვიტა არსებობა.

სსრკ დაშლის შემდეგ საქართველოს რესპუბლიკა იქნა ცნობილი, როგორც დამოუკიდებელი და მათ შორის აშშ-მა ცნო საქართველოს დამოუკიდებლობა ჯერ კიდევ სამხედრო სახელმწიფო გადატრიალებამდე ე.ი. კანონიერი ხელისუფლების არსებობის დროს. 1991 წლის 22 დეკემბერს უკანონო შეიარაღებულმა ბანდფორმირებებმა დაიწყეს საქართველოს რესპუბლიკის პარლამენტსა და პრეზიდენტზე შტურმი.დაიწყო სამხედრო სახელმწიფო გადატრიალება (პუტჩი). (შენიშვნა მომზადებულია გელა ჩორგოლაშვილის წიგნის - „სინანულის გადასახედის“ (თბ., 2011 წ.) წერილის „სადაც არ არის კანონი, არ არის სახელმწიფო“-ს მიხედვით).

6 წერილი მოგვიანებით გამოქვეყნდა ჟურნალში „გუშაგი“ N20 (ქართული ეროვნული პოლიტიკის და ლიტერატურის ორგანო. პარიზი, საფრანგეთი).

7თუმც, თავის მხრივ მსურს აღვნიშნო, რომ „სიძულვილის ანატომიის“ ამგვარი პოლიტიკური გამოვლინებები თავისი დაპირისპირებებით როგორც საქართველოში, ისე ყოფილი საბჭოთა კავშირის რესპუბლიკებში და აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში, ერთნაირად მოუწესრიგებელი იყო. იგი ჩვენთან ხორციელდებოდა სუკ-ისა და გრუ-ს მიერ ლუპით დაკვირვების ქვეშ და მისი კონტროლით. დაახლოებით ისეთივე მტკივნეული პროცესები პოლიტიკური დუღილის „მაღალი ტემპერატურით“ მიმდინარეობდა სხვა ქვეყნებშიც. მაგალითად: ბალტიის ქვეყნებში (ლიტვა, ლატვია, ესტონეთი), პოლონეთში, უნგრეთში, ჩეხეთში, აღმოსავლეთ გერმანიაში (გდრ-ი). ქართველები ამ მხრივ არ ვიყავით განსაკუთრებულად „გამორჩეულნი“. თითქმის ყველგან, ყველანი ერთმანეთს ლანძღავდნენ და ჩხუბობდნენ, კამათობდნენ ყოველგვარი ეთიკური ნორმების დარღვევით... შემდგომში პარტიები მრავალგზის „იხლიჩებოდნენ“ პატარ-პატარა ნაწილებად. ყველგან დაახლოებით ამგვარად ხდებოდა. ცხადია, პოლიტიკოსებს ქცევის კოდექსის დაცვა ესაჭიროებოდათ, ამას გარდა, მათ ერთგვარი პოლიტიკური თამაშის წესების დაცვა მოეთხოვებოდათ. ეს თემა პოლიტიკურ კულტურას განეკუთვნება და ცალკე გასარჩევი საკითხია. ამას კი არ გვების არც ძალზე გამძაფრება და არც მისი იგნორირება.

სამწუხაროდ, პოლიტიკურ თემაზე დისკუსიას ექსპერტები და პოლიტოლოგები იშვიათად, ან საერთოდ არ საუბრობენ, პოლიტიკური კამათის მთავარ საკითხებზე ვფიქრობ,და არსებით, მის აზრობრივ მხარეზე, მათი მნიშვნელობის აუცილებლობაზე:

რომელიც ძალზე დელიკატური და უფრო სიღრმისეული, ვიდრე ეს ერთი შეხედვით ჩანს და ჩვენ წარმოგვიდგენია. რამეთუ, იგი უკავშირდება ორი ურთიერთგანსხვავებული პოლიტიკურ – მსოფლმხედველობითი (პირობითად) სკოლის – ხედვის და პრინციპების კონცეპტს. ეს ეხება თანამედროვე „მსოფლიო წესრიგის“ „რეალი – პოლიტიკის“ უმნიშვნელოვანეს გამოწვევებს: გეოპოლიტიკის, გეოსტრატეგიის, გეოეკონომიკის ცოდნას და წარმოდგენებს. ის მოითხოვს პოლიტიკისა და სამართლის ურთიერთმიმართების დადგენას, ასევე სხვადასხვა მეცნიერებათა და დისციპლინათა სიღრმისეულ ცოდნას (რელიგია, ლეთისმეტყველება, კულტუროლოგია და სხვ.) ის აუცილებლად მოითხოვს სახელმწიფოებრივი აზროვნებისათვის დამახასიათებელ სიზუსტეს, დამოუკიდებელი ქართული სუვერენული სახელმწიფოს შექმნა-დამკვიდრების მისაღწევად.

როგორც ცნობილია, ერის მიერ სრული სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის მიღწევა (საქართველოს შემთხვევაში ესაა სრული სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენა – და არა სხვა რამ! ვთქვათ საბჭოთა კავშირის დაშლის შედეგად შექმნილი „ახალი სახელმწიფო“ „რომელთანაც ჩვენ (საქართველოს რესპუბლიკას), იურიდიულად არაფერი საერთო არ გვქონდა) ეს კი, სამწუხაროდ, ხანგრძლივი საერთაშორისო პროცესია. პროცესის დაწყების აუცილებელი პირობა იყო ხელისუფლების უმაღლესი ორგანოს მიერ სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის განცხადება – ისეთი დეკლარაციის მიღება, რომელიც არ დაარღვევდა საერთაშორისო სამართლებრივ ნორმებს და არ გამოიწვევდა ტერიტორიული მთლიანობის დარღვევას, იგი მოითხოვდა სრული დამოუკიდებლობის ფაქტის დადგენას, რაც ჩვენს შემთხვევაში მოხდა კიდევ! (საქართველოს რესპუბლიკის ხელისუფლების მიერ პოლიტიკური და სამართლებრივი სტანდარტის მოთხოვნათა შესრულების გამო), 1991 წლის 25 დეკემბერს, საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ, კანონიერი ხელისუფლების და სუვერენული სახელმწიფოს, ან უკვე, იურიდიულად ახლადშემდგარი დე-ფაქტო და დე-იურე სრულიად ლეგიტიმური მდგომარეობით. (ამის გამო მეტროპოლიამ და მასთან ფარულ ალიანსში მყოფმა შავხელმა ძალებმა გადაწყვიტეს ჩვენი სასტიკი დასჯა)... აშკარაა, რომ ასეთი ზომები საქართველოს წინააღმდეგ განპირობებულია იყო იმით, რომ რუსეთმა ვერ მიიღო ჩვენგან დაუყოვნებლივ თანხმობა „სნგ“-ში საქართველოს შესვლის წინადადებაზე (და არც უნდა მიეღო). საქართველოს რესპუბლიკის პრეზიდენტის გამოცხადებლობამ სახელმწიფოთა მეთაურების შეხვედრაზე ალმა-ათაში, 21 დეკემბერს გამოიწვია ის, რომ თბილისში დაიწყო პარლამენტის შენობის შტურმი.

პრეზიდენტი გ.გამსახურდია გულისტკივილით ამბობდა: „ეს შეთქმულება ჩემს წინააღმდეგ, რომელშიც, სამწუხაროდ დასავლეთიც მონაწილეობდა...დასავლეთი თვალს ხუჭავს, რომ ამდენი სისხლი დაიღვარა, რომ საქართველოს კანონიერად არჩეული ხელისუფლების გარეშე დარჩა, რომ განდევნილია პარლამენტი! კარგი ვთქვათ, პრეზიდენტი დიქტატორი იყო, მაგრამ ხომ არ შეიძლება დიქტატორი იყოს მთელი პარლამენტი!“

დევენილობაში მყოფი პრეზიდენტი შემდგომ იტყვის: „საქართველოში პუტჩი და სამხედრო გადატრიალება, ეს იყო რევანში პარტოკრატისა და მათი სტრუქტურებისა, რევანში მოსკოვის იმპერიალისტური ძალების საქართველოს კვლავ ხელში ჩასაგდებად. ამ პუტჩის და სამხედრო ხუნტის უკან მდგარი ყოფილი კომუნისტური პარტოკრატია ცდილობს დაიბრუნოს ხელისუფლება და პრივილეგიები, ხოლო მეორეს მხრივ მოსკოვის შოვინისტურ - იმპერიალისტური ძალები ცდილობენ საქართველოს შენარჩუნებას, როგორც გეოპოლიტიკურად უმნიშვნელოვანესი რეგიონისა“. შევარდნაძე განასხიერებს, როგორც ყოფილ პარტოკრატისა, ასევე რუსეთის დიდმპყრობელურ შოვინიზმს და ემსახურება ორივეს ინტერესებს საქართველოსათან

მიმართებაში. ამიტომ არის იგი დროშა ფსევდოპოპოზიციის და კომუნისტური მათვისა“ (გაზ. „ქართული აზრი“, 6, 26 თებერვალი).

დასასრულ უნდა ითქვას, რომ რჩებოდა მხოლოდ დასკვნითი ეტაპი – საქართველოს დამოუკიდებელი სახელმწიფოებრივობის აღიარების – იმპლიმენტაციის პროცესის დაგვირგვინება.

1991 წლის 23 ნოემბერს, პრეზიდენტი ზ. გამსახურდია აშშ-ს სახელმწიფო მდივნის, ჯიმი ბეიკერის სახელზე გაგზავნილ წერილში წერდა: „ჩვენ მტკიცედ გვნამს, რომ არცერთ ხელისუფლებას ან პოლიტიკურ ლიდერს არ ძალუძს ამ პოლიტიკური პროცესის უკან შემოტრიალება“.

ამ პირობებში დამლუპველი იყო დესტრუქციული ძალების მოქმედებანი, რომლებიც ძალადობის გამოყენებით იბრძოდნენ სხვადასხვა ფიქტიური იდელების განსახორციელებლად.

ვიმედოვნებ, რომ „ მომავალში ამ საკითხს უსათუოდ დაუბრუნდება ჭეშმარიტად ქართული გონი.

8 ასეთ პიროვნებათა ფსიქოლოგიური და ფსიქონალიტიკური კვლევა-დაკვირვებანი დასავლეთის ქვეყნებში დიდი ხანია, რაც ღრმად შესწავლილი და ამ საკითხზე არაერთი ლირსეული ნაშრომი დაწერილი, როგორც საფრანგეთის რევოლუციების სასტიკ და სისხლიან რევოლუციონერებზე, ისე რუსეთის იმპერიის ბოლშევიკ მამამთავრებზე და ფიგურანტებზე ფსიქოლოგიური პორტრეტებია შექმნილი. ამ თვალსაზრისით, სწავლულებს არც შემდგომი თაობის, კომუნისტური ელიტის გენსეკების და „პოლიტიბუროკრატების“ ფსიქოლოგიური პორტრეტის შექმნა დაინტერესობს. ამ სახელების და გვარების ჩამოთვლას ჩვენ აქ აღარ შევუდგებით...

9 გაზ. „საქართველო“, 1918წ. 15-28 თებერვალი.

10 საუბარი შედგა 1991 წლის დეკემბრის ბოლოს, (ცეცხლში გახვეული პარლამენტის და მთავრობის სახლის შენობების დაბომბვის შემდეგ, რომლის დროს გამოყენებული იყო ქვემეხები, სარაკეტო დანადგარები და ჯავშან-სატანკო ტექნიკა) პრეზიდენტის მეგობრის და დიდი მხარდამჭერის, საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს დეპუტატის ნათელა ქუთელიას, მეტადრე აღელვებული და ფრიად გაცხარებული საუბარი ზვიად გამსახურდიასთან (პუტჩისტი ინტელიგენციის სამარცხვინო ქმედებების გამო), რომელიც საუბრის დროს, ქართველი ერის შეფასებისას ხშირად მეორებდა აკაკის ცნობილ სიტყვებს <...>. (საუბარი შედგა 2007 წელს თბილისში – ჩემი ჩანანერეზიდან – ვ.ბ.)

11 ყოფილი საბჭოთა კავშირის ყოფილი გენსეკი, იური ანდროპოვი ხელისუფლების სათავეში მოსვლის შემდეგ, (ისევე როგორც, სსრ კავშირის სუკის შეფის პოსტზე მისი მრავალწლიანი „სანიმუშო“ მოღვაწეობის პერიოდში) გამოირჩეოდა პოლიტპატიმრებისადმი განსაკუთრებით „სათუთის“ მოპყრობით, ახალი ფაბრიკაციული „ნოვაციური“ მეთოდოლოგიის დანერგვით. მაგალითად პოლიტპატიმრის ვადის ამონურვამდე, რამდენიმე ხნით ადრე, მათ ისევ განმეორებით ამნესტებდნენ ციხეში.

ვანო გელაშვილი (თორელი)

პურიერი ლოვა

ნოველა აღწერის რუსთაველის თეატრის სახელობის სახელმწიფო თეატრალური ინსტიტუტის ცხოვრების ერთ-ერთ ეპიზოდს

რა ხდება?- რატომ არ ვინყებთ? - ყველანი სცენაზე! ჩქარა, ჩქარა! სად არის სცენის გამნათებელი ტიგრანა- აქა ვარ! ყველაფერი რიგზეა. თავი გამოყო ჯიხურიდან “და-ღია” ტიგრანამ, რომელიც ათეული წლებია ემსახურებოდა თეატრალური ინსტიტუტის სააქტო დარბაზსა და პატარა სცენას. ძალიან კარგი! მოდი აქ, რა ხდება! თავი ვერ მოუყარე სტუდენტ მსახიობებს? გამწყვდილი სახით ეუბნება სადიპლომო სპექტაკლის დამდგმელი რეჟისორი-პედაგოგი, შოთა მესხი, ინსტიტუტის სარეჟისორო ფაკულტეტის პირველი კურსის სტუდენტს, რომელიც დღეს მისი ასისტენტი. მსახიობი გრიმს იკეთებენ პედაგოგ გიორგი სარჩიმელიძესთან, ამთავრებენ. ზოგიც კიდევ დაბლა არიან გარდობაში ბეტასთან კოსტიუმებს ირგებენ, ჩქარა!

- დარბაზში შემოდიან სამსახიობო, სარეჟისორო და მუსიკალური ფაკულტეტის კათედრის წევრები: დიმიტრი ალექსიძე, აკაკი ხორავა, აკაკი ვასაძე, მიხეილ თუმანიშვილი, კუკური პატარიძე, ალექსანდრე მიქელაძე, აკაკი ფალავა, რემი შაფთიშვილი, ანტონ თავზარაშვილი, შალვა განერელია, რევაზ მირცხულავა, გივი სარჩიმელიძე, გიზო ჟორდანიანი, მალიკო მრეველიშვილი, ბაბუღია ნიკოლაიშვილი, რექტორი ილია თავაძე, პრორექტორი ეთერ გუგუშვილი, მუსიკალური კომედიის ფაკულტეტის კათედრის წევრები კომპოზიტორი მელვინეთუხუცესის ხელმძღვანელობით. საპატიო სტუმრები: კულტურის მინისტრი თენგიზ ბუაჩიძე, ბესარიონ ჟღენტი, რევაზ ნათაზე. პედაგოგები, სტუდენტები, ინსტიტუტის თანამშრომლები, დარბაზში ტევა არ არის. დღეს ხომ მუსიკალური ფაკულტეტის კურსდამთავრებულ სადიპლომო სპექტაკლია. სტუდენტები ხუთი წლის ნაშრომ-ნაღვანს ავლენენ. უნდა გამოავლინონ თავიანთი ცოდნა და წარსდგნენ საზოგადოების წინაშე. სპექტაკლის დაწყება იგვიანებს, ერთერთი სტუდენტის მოუსვლელობის გამო. მართალია მას მთავარი როლი არა აქვს, მაგრამ ერთი სცენა სპექტაკლისა შემკვერელი კვანძია დრამატურგიისა. დიდი არაფერი: - მე-კუბოვე უნდა შემოვიდეს და საზოგადოებაში არშინით ხელში ტახტზე განოლილი “მიცვალებულს” ზომა უნდა აულოს, რალაც უნდა ნაიმღეროს უფრო ლულულულით “ცოდოა, ცოდოა” - ეს უბედური მერე უნდა ნაიბორძიკოს ვინაიდან მთვრალია, - თავგაბურძნული ბოგანო, და ასე უნდა გავიდეს სცენიდან, ეს არის და ეს. ამ სცენისათვის რეჟისორს დაკავებული ჰყავდა მეორე თუ მესამე კურსის სტუდენტი გოვენი კინწურაშვილი, მაგრამ არ სჩანს. რა ვქნათ! - ინსტიტუტის ფოიეში წრიალებენ სპექტაკლის ნამყვანი და მისი თანაკურსელები. ვის ჩავაცვათ! - უცბად ლიფტის ხმაური ისმის, კარები

2

იღება, და ლიფტიდან გამოდის ინსტიტუტის კურიერი, მდივან გოგუცა აბაშიძეს მარჯვენა ხელი, ლოვა ნიკოლოზუნი, ოპერის დიდი მოყვარული. ერტ დროს ოპერაშიც უშუშავ-

ია, მასიურ სცენებშიც კი მოუღია მონანილოება. ტანდაბალი მუდამ გაუპარსავი, მაგრამ მომდიმარი და მხიარული კაცი. ტიპაჟი ,რომელიც შეეფერებოდა მოცემულ სცენას. ბიჭებო! არის იდეა!- ყვირის გოგი ქავტარაძე. ვანოს, გურამის,და და-თოს დახმარებით ,ლოვა ხელში ატაცებული, თავისი დიდი ჩანთით თეატრალური გარდობისკენ ჩაჰყავთ. არიქა ქალ-ბატონო ბეტა -გოვენის კოსტიუმი, სწრაფად ლოვას აცმევენ თეატრალულ კოსტიუმს, სირბილით მიყავთ საგრძიმოროში - გრიმის პედაგოგ ბატონ გიორგი სარჩიმელიძესთან. ბატონი გიორგი გაცემული უყურებს , - ეს ხომ კურიერი ლოვა,- შემდეგ ბატონო,შემდეგ, მერე აგისხნით, ოლონდ ახლა დაგვეხმარეთ . ჰო, ჰო, კარგი.! ასე ჩაცმული, გრიმგაკეთ-აბული დაბნული ლოვა ისევ ხელში ატაცებული მიაქანებენ სცენის კულისებისაკენ. ლოვა უსიტყვოდ ემორჩილებოდა ბიჭებს, პარიკს ისწორებს და ლულულულებს- არიქა ვანო შენ ხომ სადადგმო ნანილის გამგე იყავი, სადმე გადანახუ-ლი ლვინო გექნება, მოიტანე ჩავათხლიშოთ, თორემ საქმეს გაგვიფუჭებს, ვანომ საიდანაც ნახევარლიტრიანი არაყის ბოთლი გამოაძვრინა . ამ დროს სპექტაკლი დაწყებულია, ლოვას ანუ გოვენის სცენა ახლოვდება . არის !-ამბობს ვანო და ლოვას არყის ბოთლს აყუდებენ, თან სცენის პირობას უხ-სნიან : შეხვალ “მკვდრის”- ზომას აულებ- რის მკვდარის რა მკვდარის გიჟდება ლოვა, არა კაცო თავი დამანებეთ აქეთ იქაჩება ლოვა , -არა ლოვა ეს სპექტაკლია, ვითომ მკვდარი,ა-ჰა ჰო გავიგე აზზრზე მოდის ლოვა თან ერთთავად გულ-შიც უხარია :- მეც ვითამაშებ, გაახსენდა ახალგაზრდობა-ში ოცნებასავით ,რომ ჰქონდა მსახიობი მომღერლობა რომ სურდა . ხმა კი ჰქონდა . ეს ბედს რა უთხარი! ლოვა ახლა მიხვდა ყველაფერს ,ჰო ყაბულსა ვარ, ოლონდ კიდევ ერთი ყლოუბი არაყი “ დღია ხრაბროსტი” ბოთლს სტაცა ხელი ვა-ნომ ძლივს გამოსტაცა ხელიდან არაყი, მიდი შედი და რომ გამოხვალ შენია .ხომ გესმის შენ, რა უნდა გააკეთო მკე-დარს ზომა უნდა აულო ,მერე უნდა წაუმიღერო, ტირილით დაემხო. არ ასვენებენ, კიდევ და კიდევ რეპეტიციებით რი-გრიგობით ბიჭები. ესენი არიან თეატრალური ინსტიტუტის სარეჟისორო ფაკულტეტის პირველი კურსის სტუდენტები: გოგი ქავტარაძე, ვანო გელაშვილი, დათო კობახიძე, გურამ ჩერქეზიშვილი, ნუგზარ ლორთქიფანიძე,ოთარ ჯანგიშვილი, მანან იმედაძე, ნანა კლდიაშვილი, მიხეილ თუმანიშ-ვილის კლასის სტუდენტები, მომავალი რეჟისორები, რომ-ლებიც რიგრიგობით ეხმარებოდნენ რეჟისორ - პედაგოგებს

3

საკურსო თუ სადიპლომო სპექტაკლების მომზადებაში, როგორც ასისტენტები. სცენაზე ყველა სპექტაკლის მონან-ილე გაფრთხილებულია, ხელი შეუწყონ ლოვას, რომ რამე არ აურდაურიოს. სპექტაკლის მსვლელობა კულმინაციას აღწევს, კარგად მიდის და აი, დადგა ლოვას სცენაზე შეს-ვლის დრო. ვანო ხელში აჩეჩებს ლოვას არშინს, ციმციმით მიყავთ კულისებში, ლოვა ჯიუტობს, თვალი არყის ბოთლი-საკენ გაურბის რომელიც ვანოს უჭირავს, გამოხვალ შენია მიდი! - შევიდა ლოვა - სამგლოვიარო მუსიკა, მუხლებზე დაეცა ლოვა მიცვალებულის წინაშე და ისეთი კივილი მორ-თო თანაც სიმღერით, რომ დარბაზი შეიმშუშნა ბიჭები გა-ოცებულნი შესცქერიდნენ ერთმანეთს - ვაი, თუ... ვაი, ვაი რა მოგესვლია კივივს ლოვა, მე უბედური, თავში ხელისცე-მით ისე რომ კინაღამ პარიკი მოძვრა, - ბიჭებო გვიშველეთ!

ხელით ანიშნებენ კულისებიდან მონანილეებს- ლოვა არშინით იღებს ხომას, მერე უცნაურად ცრემლებმორეული ბლავილით ემზობა “მიცვალეზულს”, სტუდენტი “მიცვალეზული” თავს ძვლივს იკავებს სიცილისგან. კულისებში ხორხოცია, სცენაზე მონანილეები გონს მოდიან; იური ვასაძე, ნოდარი პიპინაშვილი, აპალონ დაშნიანი, ოთარ ბაზლაძე, ნოდარ პეტრიაშვილი, ლილი ჩიბახაშვილი, უტა რატიანი, ჟანა თოიძე, ნელი მინდიაშვილი. ყველა მონანილე სპექტაკლისა, ვაი ვაი ძახილით ცდილობდნენ ლოვას ანიშვნას მიცვალეზულისაგან, ის კიდევ გაშლილი არშინით მომხდურთ და” თაოჩემოს” სიმღერით განაგრძობდა სცენას; კულისებში ბიჭებმა მოიფიქრეს; არიქა ფარდა - ვანო ქაჩავს ფარდის თოქს, მაგრამ ფარდა ადგილიდან არ იძვრის, ვანო ადის მაღლა “კალასნიკებში” და ძალით ხურავს ფარდას. მუსიკის ბოლო აკორდები პიპინაშვილი და მკვრელი ქალი გაცეცხული თვალებით - მხრების აჩეჩვით ღმერთო ჩემო რა ხდება! დაინგრა დარბაზი - ასეთი ტაში კარგახანია არ ახსოვთ ინსტიტუტის ამ პატარა დარბაზს, სადაც სტუდენტობის დროს ეთამაშებოდათ; ეროსი მანჯვალაძეს, რამაზ ჩხიკვაძეს, ბადრი კობახიძეს, კოტე მახარაძეს, გურამ სალარაძეს, კახი კავსაძეს, ოთარ მეღვინეთუხუცესს, კარლო საკანდელიძეს, მედეა ჩახავას, თათია ხაინდრავას, სალომე ყანჩელს. ლოვა სასწრაფოდ გაჰყავთ სცენიდან, ჩაჰყავთ გარდირობში, ხდინან პარიკს, ტანსაცმელს, გრიმს, სვავენ ლიფტში აძლიევენ არყის ბოთლს და უშვებენ ქვევით. ყველაფერი ეს ხდება სიცილით, ხარხარით. ამ დროს კიბეებზე ამოდის გოვენი, - არიქა გოვენ, სწრაფად ბეტასთან გარდირობში, ბეტა გაოგნებული უყურებს და აწვდის ახლახან ლოვას მიერ გახდილ კოსტიუმს, პარიკს, არშინს - გოვენი მზად არის, ჰგონია, რომ სპექტაკლი ჯერ არ დაწყებულა, მშვიდად ზის და ელოდება თავის შესვლას სცენაზე. ისმის სპექტაკლის ფინალის

4

მუსიკა, იხურება ახლა უკვე წესრიგში მოყვანილი ფარდა, და მსახიობებს ოვაციებით ეხმობიან “პაკლონზე” შეძახილებით, გოვენ, გოვენ... ბიჭები ხელს სტაცებენ გოვენს და სცენაზე გაჰყავთ, გოვენი გაკვირვებული, გაცეცხული ხელებს იქნევს, ბიჭები მას არ აცდიან, რიგში იყენებენ და წინ სცენისაკენ ფარდის მიღმა მიდიან, გოვენი უხერხულობისაგან ლამის პარტერში გადავარდა რომ არა იური ვასაძე დროზე წაატანა ხელი. ამან ხომ სულ გადარია დარბაზი.....

რატომ არ მოვიდა გოვენი ინსტიტუტში სპექტაკლში მონანილეობის მისაღებად? მისმა მეგობრებმა წყნეთში დაპატიჟეს დაბადების დღეზე, თვითონაც კარგი ლოტბაზანა იყო, კარგად იქვიფა, გამოთვრა და გამთენისას სტუდენტულაქში ძვლივს მილასლასდა. შუადღეზე გაეღვიძა და გაახსენდა, რომ სტუდენტობის დღე იყო, და თავგასიებული ბახუსისაგან, ინსტიტუტში წამოვიდა, სულაც არ უფიქრია, დღეს სამ საათზე სადილობო სპექტაკლში რომ იყო დაკავებული. ეს ამბავი რაც მოხდა სპექტაკლში გოვენის მაგივრად ლოვას შეყვანა, გოგუცა აბაშიძეს გარდა გიორგი სარჩიშვილიძემ და ბეტამ იცოდა, მაგრამ არ თქვეს. მოეთრევა ხვალ ჩემთან ეს სასიკვდილო შავ დღეს დაეყრი, ჩუმდ ბუტბუტებდა გოგუცა, თვით საშა კიკნაძესაც არ უმხელდა იქვე მჯდომარეს. ლოვა კი იმ დღეს საერთოდ არ გამოჩენილა გოგუცასთან, თავის წერილებითა და გაზეთებით გამოტენილი ჩანთა გარდირობში ეგდო ბეტასთან. სპექტაკლის შემდეგ კათედრის

წევრები შეიკრიფნენ - სადილობო სპექტაკლში მონანილეობა გასარჩევად. ყველა ულოცავდა რეჟისორ შოტა მესხს - არა ის “მეკუბოვე” - მგონი მესამე კურსელია, რა გვარია? - ჰო, გოვენ კინეურაშვილი არ ვიცი მისი ვოკალური მონაცემები, რადგან დიდი პარტია მას არჰქონია, ისე სამსახიობო მონაცემები მას კარგი აქვს, ვერ დაინუნებ, ამბობს კათედრის გამგე დიმიტრი(დოდო) ალექსიძე. არა ცოტა პრიმიტიულად გამოიყურებოდა, დასკვნის მიხედვით თუმანიშვილი, თუმცა წინ კიდევ ორი წელი აქვს, გამოასწორობს. გოვენი კი საერთოდ აზრზე არ იყო თუ რა მოხდა მის ირგვლივ. ცოტა დაეჭვებული დამდგმელი რეჟისორი შოტა მესხი კი ფიქრობდა; ასეთი გარდასახვა? - წარმოუდგენელია. სიცილით გაბრუებული ბიჭები მერე უყვებოდნენ გოვენს და ისიც დაბნეული მადლობას უხდიდა მათ. თუმანიშვილის ნათქვამს ყველა ერთხმად უჭერდა მხარს გოვენი აღიარეს ერთერთ ნიჭიერ სტუდენტად იმ სპექტაკლში. ერთი ჭირი მარგებელი - აო ნათქვამია, - ეს ამბავი მიშა თუმანიშვილის ლექციაზე ბიჭებმა უმბეს, გაუშხილეს მიშამ ბევრი იცინა მათ მოხერხებულობაზე, წააქო... იმ დღიდან ლოვა აღარ იყო

5

უბრალო კურიერი სტუდენტთა თვალში. სტუდენტები ორად ითვლებოდა. სხვათაშორის არსებობს ინსტიტუტის არქივში იმ სპექტაკლის ფოტოები, სადაც ლოვაცა გამოქიშული. რომელსაც ეთერ დავითაია აგროვებდა. ლოვა კი, ამყად დააბიჯებდა ინსტიტუტის გრძელ კარიდორში და იღიმებოდა თავისი უკბილო პირით. ასეთია შენი ლოვა. როგორია ლევიო ხშირად იმეორებდნენ შესვენებაზე შეკრებილი ბიჭები ლოვას დანახვაზე, ისიც ხელის აწევით ესალმებოდა მათ. მათგან განსხვავებით მხოლოდ მას ჰქონდა ლიფტის სარგებლობის უფლება, რადგან ის კურიერი იყო. ლოვას უცნაური თვისება ჰქონდა შეეძლო ისეთი რამ ეთქვა არ შემდგარი ტყუილი, რომელსაც თვითონაც შეეძლო დაეჯერებინა. მოიტანდა რალაც მონაგონებ ჭორებს და აქ, ინსტიტუტში ავრცელებდა, რისთვისაც გოგუცას ხშირად გაუთათხია. ერთხელ ხმაც გაეცერლდა მისი გარდაცვალების გამო, თავის ლოტბაზარა ამხანავს დაარეკინა გოგუცასთან; - სანყალი ლოვა გარდაიცვალა, თვითონ კი იქ ალექსანდროვის ბაღში ქეიფობდა, იქ სადაც მხოლოდ ლუდი იყიდებოდა, ამ სალობიეს ტუალეტი არ ჰქონდა და გარშემო ბუჩქები შარდის სუნად იყო აქოთებული. ჰოდა ამ სალობიეში მსხდომთ ლუდი მობეზრდათ, ყარეს კენჭი და ლოვას შეხვდა ლვინის მოტანა, ლვინის მაღაზია კი, ოპერის პირდაპირ გალმა გასტრონომში იყო. წავიდა ლოვა, იყიდა ხუთი ბოთლი, რა თქმა უნდა “ნემეკი სროტზე” - აიღვლიავა და ოპერის პირდაპირ გადასასვლელში, კულტურის სამინისტროსთან ქვევით ინსტიტუტის გვერდით გავლით წამოვიდა, სულ დაავინყდა, რომ ინსტიტუტში მასზე გლოვა იყო გამოცხადებული. კულტურის სამინისტროსთან არ მისულმა დანახა, რომ იქიდან რექტორი ილია თავაძე და საშა მიქელაძე გამოვიდნენ ლოვას მაშინ-ლა გაახსენდა თავისი ამბავი, ვაი რა ვქნა, იქვე კულტურის სამინისტროში შესასვლელში კარებთან ზურგი დადგა და დაელოდა როდის გაივლიდნენ ილია და მისი თანამოაზრენი, მაგრამ ასე არ მოხდა: სამინისტროდან კულტურის მინისტრი თენგიზ ბუაჩიძე გამოვიდა და მატშორის დიალოგი გაიმართა. გაუჭირდა ლოვას ასე დგომა თან ლუდდალუულს მოაწვა

აცქმუთუნდა, ხან ერთ ფეხზე დადგებოდა, ხან მეორეზე ეშინოდა ბოთლები არ გავარდნოდა ხელიდან ბოლოს ველარ შეიკავა, ველარ მოითმინა გამოვიდა სამალავიდან და რაც არი არისო, ჩაუარა მათ და თან იძახდა არ მომკვდარა ლოვა არა!- მოსაუბრეებმა ერთი კი გადახედეს ერთმანეთს და გაკვირვებულებმა მხრები აიჩეჩეს.-მერე ლოვას შეხედეს. ასე ჩაუარა ინსტიტუტის წინ მდგარ სტუდენტებს - იქაც შესძახა არ მომკვდარა ლოვა არა ! სტუდენტებმა ტაშის გრიალში გააცილეს, ბრავოს

6

დახლით - სალოლ ლოვა, სალოლ! რუსთაველის სახელობის თეატრისაკენ ღიღინით მიმავალ - გულში კი ერთი დარდი ჰქონდა ლოვას ; ხვალ როგორ დაენახვება გაცხარებულ გოგუცას.

ჯ.შ. ძვირფასო მკითხველო, ზემოთ მოყვანილი ამბავი სინამდვილეს შეეფერება, ოღონდ ცოტა შელამაზებული.

მარსიანი

მიმდინარეობა თუ ღარბი?

ეროვნული ბიბლიოთეკის ლიტერატურული ფორუმ «ებლიტფოს» კრებულში «ლიტერატურული...» გამოქვეყნებულია შოთა დიღმელაშვილის (შოთა გაგარინის) სტატია «კონცეპტუალური – პოეზია?» ავტორი პირდაპირ ასე იწყებს: «მოდით, თავიდანვე გავხსნი კარტებს. არ არსებობს არანაირი «კონცეპტუალური პოეზია», ეს სრული აბსურდია». რა თქმა უნდა, შემდეგ ავტორი შეძლებისდაგვარად განმარტავს თავის ამ განაცხადს, მაგრამ საკითხავი ისაა, რატომ ლაპარაკობს იგი არარსებულზე. თურმე «არსებობენ კონცეპტუალისტი პოეტები და არ არსებობს კონცეპტუალური პოეზია. იგი სვამს შეკითხვას: «ბოლოსდაბოლოს რა დაფუძახით ამ ხალხის შექმნილ პროდუქციას ამ კონსუმერული სამყაროს ზენიტში? რას ყიდიან ისინი?»

»კონსუმერული სამყაროს ზენიტი« რას ნიშნავს, არ ვიცი, მაგრამ ამ კითხვას კითხვითვე ვუპასუხებდი: თუ ამ პოეტების მიერ შექმნილი პროდუქცია კონცეპტუალური პოეზია არ არის, მაშინ რატომღა ვეძახით მათ კონცეპტუალისტ პოეტებს? კონკრეტულად ვის გულისხმობს შ. დიღმელაშვილი ამ ხალხში? კარგი იყო, ბარემ დაესახელებინა ისინი, განეხილა მათი ლექსები და ეჩვენებინა, რატომ არ მიეკუთვნება ისინი კონცეპტუალურ პოეზიას (რომელიც განუხორციელებელი ყოფილა).

თუმცა სტატიის ავტორი ზოგადად კი მსჯელობს იმაზე, რომ თანამედროვე პოეზიის (მისი გამოთქმით «ავანტ-გარდ-ისტულის») ჟანრობრივი დეფინიცია ძნელია, რადგან ხელოვნების სხვადასხვა დარგებს შორის ზღვარი თითქმის წაშლილია: მისი თქმით, დღეს ლექსი მხატვრობასთან უფრო ახლოა, ვიდრე პროზასთან, «მხატვრობამაც ისწავლა პერფორმანსების ენა და პოეზიამაც...»

კი მაგრამ, რა ძალა გვადგას, მაინცდამაინც პოეზია ვუნოდოთ იმას, რაც უკვე აღარ არის პოეზია? მხოლოდ იმიტომ, რომ ამ გაურკვეველი სახის მარგინალურ პროდუქციას ავტორები პოეზიად გვთავაზობენ? ერთ მაგალითს გავიხსენებ ავანგარდისტული (თუ რაც ჰქვია) მხატვრობის ისტორიიდან: ერთი ე. წ. «მხატვარი» თურმე კი არ ხატავდა, არამედ მაყურებელთა თვალწინ სხვადასხვა პოზებში დგებოდა და ამას უწოდებდა თავის «მხატვრობას». კი მაგრამ, რატომ იყო ეს მხატვრობა და არა ვთქვათ, პანტომიმა? შეიძლება არც პანტომიმა იყო, მაგრამ მხატვრობა ხომ ასჯერ უფრო არ იყო!

პერფორმანსი პერფორმანსია, მხატვრობა მხატვრობაა, პოეზია კი – პოეზია; შეიძლება თითოეული ამათგანი ზოგჯერ სხვა დანარჩენთა თვისებებსაც მოიცავდეს თავისთავში (განსაკუთრებით ეს პერფორმანსზე ითქმის), ოღონდ აუცილებლად დაქვემდებარებული სახით, საკუთარ სპეციფიკაზე მორგება-მისადაგებით. სხვაგვარად, თუ ხელოვნების რომელიმე დარგი (თუ ჟანრი) ზედმეტად თავს მოიხვევს ხელოვნების სხვა დარგის (ჟანრის) ნიშან-თვისებებს, იგი დაკარგავს საკუთარ სპეციფიკას, დატოვებს საკუთარ დარგობრივ (ჟანრობრივ) ჩარჩოებს და ალბათ იმ მეორე, მასზე მიმდლავრებული ხელოვნების დარგის (ჟანრის) ერზაცად იქცევა, ფაქტობრივად ხელთ შეგვრჩება ბლეფი, ტყუილი, სნობური აუდიტორიის მერყევ გემოვნებაზე მის-

ადაგებული ფსევდომხატვრული რეალობა (ესეც საუკეთესო შემთხვევაში, რადგან ის სნობური გემოვნება ყველანაირ ბლეფს როდი იხუტებს გულში).

ზოგჯერ ხელოვნების ესა თუ ის დარგი არათუ სხვა ხელოვნების, არამედ სულაც «არახელოვნების» არეალში იჭრება, ვთქვათ, მხატვრობა იქცევა გეომეტრიად, ან, სხვაგვარად რომ ვთქვათ, გეომეტრია გვევლინება მხატვრობის პრეტენზიით: გავიხსენოთ ცნობილი მხატვრის კაზიმირ მალევიჩის სახელგანთქმული ნაწარმოები «შავი კვადრატი». ამ ქმნილების ორიგინალი გასაგებ მიზეზთა გამო არ მინახავს და საგანგებოდ გამოვიკითხე, კვადრატის სიშავეს რაიმე ფერწერული ღირებულება თუ აქვს, სხვადასხვა ფერების მხატვრული შეზავებით მიღებული სიშავე თუ არის-მეთქი(რეპროდუქციაში საამისო არაფერი ეტყობოდა). არაო, მიპასუხეს, უბრალოდ შავად შეღებილი კვადრატიაო. თუ ასეა, ეს ბლეფი ყოფილა, ოღონდ გარემოებათა გამო წარმატებული ბლეფი-მეთქი, დავასკენი. მაშინ ასეთი ისტორია მიაბებს: თურმე ჩაუტარებიათ ექსპერიმენტი – გაუკეთებიათ «შავი კვადრატის» ზუსტი ასლები და ორიგინალთან ერთად ჩაუმწკრივებიათ საგამოფენო დარბაზში. დამთვალეირებლებს, რომელთაც არ იცოდნენ, ამ კვადრატებიდან ორიგინალი რომელი იყო, სთხოვეს, სურვილისამებრ ერთ-ერთი აერჩიათ. და, ჰოი საოცრება, უმეტესობამ თურმე სწორედ ორიგინალი, მალევიჩის მიერ დახატული შავი კვადრატი აირჩია!

მაინც რა უნდა დავასკვნათ აქედან? რა და, თურმე მხატვრის მიერ დახატულ ორიგინალს მისი ასლებისაგან განსხვავებული, ბევრად უფრო ძლიერი ენერგეტიკა ჰქონია, დამთვალეირებლებს ამით იზიდავდა და ამიტომაც ირჩევდნენ სწორედ მას და არა მის ასლებს.

კი მაგრამ, ჩვენ მხატვრობა გვანტერესებს ამ შემთხვევაში თუ რაღაც მაგია? ენერგეტიკა ენერგეტიკაა, მხატვრული ღირებულება კი – მხატვრული ღირებულება, რომლის გარკვევაც ზემოხსენებულის მსგავსი ექსპერიმენტებით არ ხდება. მხატვრულ ღირებულებას გემოვნება ადგენს. გემოვნება კი მოცემულ შემთხვევაში ვერაფერს დაადგენდა, რაკი ორიგინალსაც და ასლებსაც ზუსტად ერთნაირი მხატვრული ღირებულება ჰქონდა (ანუ საერთოდ არ ჰქონდა).

ერთმა «მწერალმა» გამოსცა ვებპორტალი წიგნი, სათაურით «არაფერი». წიგნში მართლაც არაფერი ეწერა, მისი ასეულობით ფურცელი სრულიად ცარიელი იყო. ამ «მწერალმა» ერთ ინტერვიუში განაცხადა: «ეს წიგნი იმიტომ შევქმენი, რომ ნათლად გამომეხატა ჩემი იდეა – მე თქვენთვის სათქმელი არაფერი მაქვს». წიგნი უზარმაზარი ტირაჟებით გამოიცა და გაიყიდა. მართლაც მახვილგონივრული ტრიუკია, თანაც კომერციულად მომგებიანი – «მწერალმა» სნობური საზოგადოების მოთხოვნაც დააკმაყოფილა და ფულიც იშოვა.. ოღონდ ერთია – როცა დიდ ნოვატორ მწერლებზე ჩამოვარდება ლაპარაკი, ჩვენ, ვთქვათ სიტყვაზე, «ულისეს» ავტორი ჯეიმზ ჯოისი

გვასხენდება და არა იმ «არაფრის» ავტორი, რადგან «ულისეს» ცხრაასი გვერდი იმ «არაფრისგან» განსხვავებით, სიტყვებითაა სავსე და ის სიტყვები მთელ სამყაროს გვიხატავს.

მარსელ დიუშანის მიერ სამხატვრო გამოფენაზე წარმოდგენილი პისუარი «კონცეპტუალური ნამუშევარი» თუ ამგვარ ნამუშევართა «პროტოტიპი» კი არ არის (როგორც

შ. დილმელაშვილი უნოდებს), არამედ მხატვრის მიერ საზოგადოების ეპატორებისათვის გამოყენებული საგანი. თუ ამ აქციას მაინცდამაინც ხელოვნების აქტი გვინდა დავარქვათ, მაშინ შეეფერჩიოთ შესაფერი სახელი – ეპატაჟის ხელოვნების აქტი, ან, თუ გნებავთ, პერფორმანსი, მაგრამ რა შუაშია აქ მხატვრობა? ის ფაქტი, რომ ამ პისუარს ლუვრში ინახავენ დიუშანის სახსოვრად, სულაც არ ნიშნავს, რომ იგი «ნამუშევარია», ხელოვნების ნიმუშია.

საერთოდ, ამგვარ შემთხვევებში კარგი იქნება, ანდერსენის «შიშველი მეფის» ზღაპარს თუ გავისხენებთ...

შ. დილმელაშვილს მოჰყავს კონცეპტუალისტი არტისტის, სოლ ლევიტის ციტატა: «კონცეპტუალურ ხელოვნებაში მუშაობის უმნიშვნელოვანესი ასპექტია იდეა და ცნება. როცა არტისტი იყენებს კონცეპტუალურ ფორმას, ეს ნიშნავს, რომ ყველანაირი გადანყვებილება გეგმიურია და მიიღება წინასწარ, ხოლო თავად შესრულება უკვე ზედაპირული, არცთუ ისე მნიშვნელოვანი საქმეა. თვით იდეა იქცევა მანქანად, რომელიც აკეთებს ხელოვნებას».

რა შეიძლება ითქვას ამ ფორმულირებაზე? ჩემი აზრით, იქ, სადაც შესრულება, მხატვრული ხორცშესხმა უმნიშვნელო საქმედაა ქცეული, დიდი ხელოვნება ვერ შეიქმნება. იდეა შეიძლება მოიფიქრო (თუ გაიხსენო) გონებით, ცნობიერის დონეზე, მაგრამ განხორციელება იდეისა, მისი მხატვრულ რეალობად ქცევა არაცნობიერის ჩართვის გარეშე სასურველ შედეგს ვერ მოგვცემს. ცნობიერი ხომ მხოლოდ პატარა კუნძულია არაცნობიერის უკიდურეს ოკეანეზე. ცნობიერს მხოლოდ ის შეუძლია, გარკვეული მაორგანიზებელი როლი შეასრულოს ნაწარმოების საბოლოო ფორმირების საქმეში, ერთ იდეურ ძაფზე აასხას ხელოვანის წარმოსახვაში არაცნობიერიდან აღმოცენებული ხილვები.

შეცდომაში არ უნდა შეგვიყვანოს ზოგიერთი დიდი ხელოვანის მტკიცებამ, რომ თავიანთ შედეგებს სრულიად გაცნობიერებულად, მათემატიკური გაანგარიშებით ქმნიდნენ. ედგარ პომ თავისი «ყორანის» შექმნის ისტორია დაწვრილებით მოგვითხრო და აქ მართლაც შესანიშნავადაა ნაჩვენები ცნობიერის როლი ქმნადობის პროცესში (ყველა ხელოვანთან როდია ამგვარად აქტივიზირებული გონების «მათემატიკური შესაძლებლობანი», ზოგნი მართლაც «ერთი ამოსუნთქვით», მთლიანად ინტუიციას მინდობილნი ქმნიან შედეგებს): მაგრამ ეს ყოველივე, საბოლოო ჯამში, მაინც მეორადი გახლავთ და ქმნადობის ზედაპირულ შრეებს ვერ სცდება. მსგავსი მუშაობით შეიძლება სხვა, რიგითმა ხელოვანმაც გააკეთოს ლექსი, მაგრამ რიგითი ხელოვანის ნამუშაური რიგითი ნაწარმოები იქნება და არა შედეგური. ედგარ პომ, ძალიანაც რომ მოენდომებინა, ვერაფრით აგვისხნიდა, რა ძალამ აქცია, «ყორანი» მსოფლიო კლასიკის ერთ-ერთ მწვერვალად, რატომაც აქვს პოეტის მიერ ამ ლექსისათვის შერჩეულ სიტყვებს, სიტყვათა კომბინაციებს მომწესხველი ხიბლი და იდუმალება.

არაცნობიერი ადამიანში ლოკალიზებული კოსმოსია მთელი თავისი უკიდურესობით: იქაა კრეაციულ ძალთა საუფლო და მისი სადინარების გადაკეტვა ხელოვნების კასტრაციას იწვევს. კონცეპტუალისტთა შორის თუ ვინმეა ჭეშმარიტად დიდი ხელოვანი, მას თავის საუკეთესო ნაწარმოებებში უთუოდ დარღვეული ექნება კონცეპტუალიზმის დოგმა იდეის პირველადობისა და შესრულების მეორადობის

შესახებ, თუნდაც თვითონ არ აღიარებდეს ამას. კონცეპტუალიზმი წმინდა სახით განუხორციელებელია ხელოვნებაში, რადგან ესთეტიკური მომენტი ნიველირდება ამ შემთხვევაში, ხელოვნება კი ესთეტიკურის საუფლო პირველყოფისა. მხატვრული ნაწარმოების შეფასების უმთავრესი კრიტერიუმი მისი მხატვრული ხარისხია, სხვა დანარჩენს – გინდ შემეცნებით, გინდ რელიგიურ, გინდ ზნეობრივ მომენტებს სწორედ ესთეტიკური ფენომენი ანიჭებს აქ ღირებულებას. ეს, უბრალოდ, ხელოვნების ბუნებაა და მისი წინააღმდეგ ყოველგვარი ამბოხი მარცხისთვისაა განწირული.

შოთა დილმელაშვილს მოჰყავს აგრეთვე ტონი გოდფრეის გამონათქვამი, რომ «კონცეპტუალური ხელოვნება არის ხელოვნება, რომელიც კითხვის ნიშნის ქვეშ აყენებს თავად ბუნებას იმისა, რაც მიჩნეულია ხელოვნებად».

ამგვარი დაეჭვება ცნობიერების კრიზისის შედეგია.

მაგრამ ცნობიერების კრიზისი ქმნადობის პროცესში დაიძლევა თვით კრიზისულობის მომენტის ქცევით ხელოვნების ობიექტად. ამის მაგალითებად შეგვიძლია დავასახელოთ მოდერნისტული ხელოვნების უკვე კლასიკად ქცეული ნიმუშები – აქ უკვე ნახსენები ჯეიმზ ჯოისის რომანი «ულისე», ტომას სტერნზ ელიოტის პოემა «უნაყოფო მიწა», პაბლო პიკასოს ტილო «გერნიკა» და ა. შ. მე ვიტყვოდი, ეს ნაწარმოებები სწორედაც რომ კონცეპტუალურია, მაგრამ აქ კონცეპტის მიერ ესთეტიკურის ნიველირება კი არ ხდება, არამედ სახეზეა იდეალური ბალანსი ამ ორ სანწყის შორის. ამიტომაც გვევლინებიან ეს ნაწარმოებები შედეგებად, ახალი კლასიკის ნიშანსეცებად. ამგვარი ხელოვნების მთავარი ტონალობა პაროდიაა: ცნობიერების კრიზისის დაძლევა და სულიერ ფასეულობათა გადარჩენა ხდება სწორედ ამ ფასეულობათა პარადიული გადათამაშებით, «ფასეულობათა გაუფასურებით», მათთვის ტრადიციული «აურის» წართმევით: ეს რალაც იმდაგვარი პროცედურაა, მორიელის ნაკბენს რომ მორიელისავე შხამით მკურნალობენ: ტოტალური ნიჰილიზმის ეპოქაში ხელოვანიც ნიჰილიზმის ნიღაბს ირგებს და «ნიჰილიზმის შხამით» ახდენს ეპოქის მიერ დასაღუპად განწირულ ფასეულობათა «იმუნიზაციას». ოღონდ აქ აუცილებლად საჭიროა «შხამი» მკაცრად დოზირებული იყოს, ზედმეტი არ მოგვივიდეს და, კვლავ ფიგურალურ გამოთქმას თუ მოვიშველებთ, ნაბან წყალს ბავშვიც არ გადავაცოლოთ. ვფიქრობ, ორთოდოქსული კონცეპტუალიზმის სიბერნის მიზეზი აქაა საძიებელი: ის არ სცნობს ბალანსის საჭიროებას იდეასა და მხატვრულ განსხეულებას შორის და ამით ახშობს შემოქმედებით იმპულსს: რჩება მხოლოდ კოკეტური ფსევდოქმნადობა, რომელსაც ნამდვილ ხელოვნებასთან საერთო არაფერი აქვს.

შ. დილმელაშვილი დიუშანის, ტრისტან ცარას და სხვა დადაისტების დასახელებამდე დადაიზმის ქართულ ვარიანტზე საუბრობს, მთლიანად მოჰყავს გრიგოლ ცეცხლადის ლექსი «დადა», რომელიც საქართველოში ამ მიმდინარეობის პოეტური მანიფესტი გახლავთ და ხაზს უსვამს იმ გარემოებას, რომ მაშინდელ საქართველოში (პირველი მსოფლიო ომის დროს) ევროპული მოდერნის საკმაოდ სწრაფ დამკვიდრებას ჰქონდა ადგილი, მაშინდელ ქართულ ხელოვნებას ადეკვატური მიმართება გააჩნდა მსოფლიო ტენდენციებთან. აქვე იგი იხსენებს საქართველოში (თბილისში) «ზაუმის» დამამკვიდრებელ ილია ზდანევიჩსა და მის ჯგუფს

«41 გრადუსი», აგრეთვე სხვა ჯგუფს «H₂SO₄», რომელშიც, მისი თქმით, «ერთიანდებოდნენ ისეთი კულტურული ფიგურები, როგორცაა ნიკოლოზ ჩაჩავა, ირაკლი გამრეკელი, ბენო გორდეზიანი, პავლო ნოზაძე, ჟანგო გოგობერიძე (თუ ლოლობერიძე? ავტ.), სიმონ ჩიქოვანი, ნიკოლოზ შენგელაია...» ამის შემდეგ შ. დილმელაშვილი პირადად ჩემთვის ერთობ დამაბნეველ რასმე დასძენს: «ეჰ. ეს იყო მანამ, სანამ ეროვნული მესიანიზმით

შეპყრობილი ვიღაც აბსოლუტური პროფანები და წითელსაყელიანი ინტელიგენცია (თქვენ წარმოიდგინეთ ეს ორი ვითომ სრულიად განსხვავებული სემანტი ერთი მიზნის გარშემო) სრულიად სხვა დატვირთვის მისცემდნენ ქართულ ხელოვნებას და გადასროდნენ რამოდენიმე ასწლეულით უკან «ახალი რუსთაველის» მოლოდინში».

თუ ქართველი ფუტურისტების ასე საგულდაგულო ჩამოთვლა არ დაზარებია ავტორს (რამდენადაც ვიცი, H₂SO₄ ფუტურისტული გაერთიანება იყო), ბარემ აქვე

დაესახელებინა ის «ეროვნული მესიანიზმით შეპყრობილი ვიღაც აბსოლუტური პროფანები», რომელთაც «წითელ ინტელიგენციასთან» ერთად ნამდვილი სასწაული მოუხდენიათ – ქართული ლიტერატურა რამდენიმე ასწლეულით უკან გადაუსვრიათ. საინტერესოა, ამ «გადასროლის» ნიმუშებად მაინც რომელ ნაწარმოებებს დაასახელებდა სტატიის ავტორი? არაფრით არ მინდა ვიფიქრო, რომ აქ ჩვენი ზოგიერთი კლასიკოსის შემოქმედება იგულისხმება, არადა, «ეროვნულ მესიანიზმზე» თუ მიდგება საქმე, პირველ რიგში გრიგოლ რობაქიძე გაგახსენდება კაცს თავისი «კარდუთი», «ირუბაქიძით» და მისთანებით... გრ. რობაქიძე კი, მოგეხსენებათ, «აბსოლუტური პროფანი» კი არა, იმდროინდელი საქართველოს ერთ-ერთი უპირველესი ერუდიტი იყო, მოდერნიზმის უპირველესი პრაქტიკოსი და თეორეტიკოსი – პოპულარიზატორი ჩვენში. აქვე გვახსენდება აგრეთვე კონსტანტინე გამსახურდია, ტიცვან ტაბიძე თუ გიორგი ლეონიძე თავიანთი რომანტიზირებული, ისტორიულ-მითოსურინარმოსახევეებით... ხოლო «ახალი რუსთაველის» მოლოდინს რაც შეეხება, პოეტური

სტრიქონი «ჩვენი დრო ისევ რუსთაველს ელის», არც მეტი, არც ნაკლები, თვით გალაკტიონის კუთვნილება!

მოკლედ, გვინდა – არ გვინდა, სულ ისეთი ხალხი გვახსენდება, ვისმა მხრებმაც ზიდა მეოცე საუკუნის ქართული (მოდერნული!) კლასიკის ტვირთი...

არადა, შ. დილმელაშვილის საკმაოდ კატეგორიული განაცხადის მიხედვით, საქართველოში გ. ცეცხლაძის, ი. ზდანევიჩის (რომელიც, სხვათაშორის, რუსულად წერდა და არა ქართულად!) და მისი «41 გრადუსის» და კიდევ «H₂SO₄»-ელების

ავანგარდისტულ ძიებათა დამთავრებასთან ერთად დამთავრებულა ხელოვნების განვითარების პროცესი და «რამდენიმე ასწლეულით უკან გადასროლილები» სადღაც შუა საუკუნეების ახლო-მახლო ჩავრჩენილვართ!

კი მაგრამ მეოცე საუკუნის დიდი ქართული ლიტერატურა როგორღა შეიქმნა? იქნებ იმ ავადსახსენებელ პერიოდში, როცა საბჭოთა დოქტრინა მძვინვარებდა და მართლაც საგრძნობლად აფერხებდა კულტურული პროცესების ბუნებრივ განვითარებას, აღარაფერი შექმნილა ფასეული?

ალბათ საჭირო არ არის იმ პერიოდში შექმნილი შედეგე-

ბის ჩამოთვლა, შედეგებისა, რომელთა გვერდითაც ქართული დადაიზმის, ფუტურისმისა თუ მსგავს მიმდინარეობათა პროდუქციის დაყენება (მცირეოდენი გამონაკლისის გარდა) უხერხულიც კია.

შ. დილმელაშვილის მიერ ჩამოთვლილი ავანგარდისტებიდან ქართული პოეზიის კლასიკას მხოლოდ სიმონ ჩიქოვანი შემორჩა, ოღონდ არამარტო და არა იმდენად თავისი მართლაცდა შესანიშნავი ფუტურისტული ლექსებით, არამედ, პირველ რიგში უფრო ტრადიციულ, კლასიკურ სტილში დანერგილი ნაწარმოებებით. სხვათაშორის, იგივე ჩიქოვანი, იმ პერიოდის სხვა მწერალთა მსგავსად, ნებთ თუ უნებურად ხარკს უზღიდა ხსენებულ საბჭოურ დოქტრინას, ერთხანს მწერალთა კავშირსაც თავვედომარეობდა და, ამდენად, «წითელსაყელიანი ინტელიგენციასაც» ეკუთვნოდა, თუ თავითფხამდე არა, მნიშვნელოვანწილად მაინც.

ისეთი შემოქმედნიც შეგვიძლია დავასახელოთ, რომელთაც მიზეზთა გამო არ მოუხდათ საბჭოური დოქტრინისადმი ხარკის გადახდა: მათ შორის ორი ქვეშაირიტად დიდი პოეტია – ტერენტი გრანელი და ნიკო სამადაშვილი. მაგრამ შოთა დილმელაშვილი მათზე არაფერს ამბობს, რაკი ისინი ავანგარდისტები არ ყოფილან.

ეს ყველაფერი უკვე განვლილი პერიოდის ამბებია. რა ხდება დღეს?

შოთა დილმელაშვილი საინტერესოდ საუბრობს თანამედროვე ხელოვნებაში მიმდინარე პროცესების შესახებ, თუმცა აქა-იქ მის მსჯელობას ცოტათი აკლია სიზუსტე და სიცხადე. სასურველი იქნებოდა, მაგალითად, ავტორს ცალსახად დაეზუსტებინა – «არარსებულობა» მხოლოდ კონცეპტუალური პოეზიის თავისებურად მიაჩნია თუ საერთოდ კონცეპტუალური ხელოვნებისა. ხომ ლოგიკურია, რომ ასეთი კითხვა გაგვიჩნდეს – თუ კონცეპტუალური ხელოვნება საერთოდ არსებობს, და მით უმეტეს, თუ არსებობს კონცეპტუალური მწერლობა (რომელზედაც შ. დილმელაშვილი არაერთგზის ჩერდება თავის სტატიაში), მაშინ რატომღა პოეზია ასეთ განსაკუთრებულ მდგომარეობაში, რატომ არ შეიძლება მასშიც განხორციელდეს კონცეპტუალიზმი? პოეზია რომ მწერლობის ერთ-ერთი ჟანრია!

ახლა კი სხვაგვარად შევატრიალოთ კითხვა: საერთოდ, როგორ ჯობს – არსებობდეს რაღაც და მერე დაერქვას სახელი თუ ჯერ სახელი გაჩნდეს და მერეღა დავინწყოთ ძიება მისთვის შესატყვისი საგნისა თუ მოვლენისა? ადამს ღმერთმა უკვე შექმნილი ცხოველები მოუყვანა და მათთვის სახელები შემდეგლა დაარქმევინა. რატომღა ეს «კონცეპტუალიზმი» ესოდენ მნიშვნელოვანი ცნება, რომ მას აუცილებლად უნდა მოერგოს რომელიმე მიმდინარეობა ხელოვნებაში?

მე არ გამოვიცხავ, რომ შ. დილმელაშვილის მიერ ამ სტატიაში ნახსენებმა «ციფრულმა ეპოქამ» ე. წ. მულტიმედიის შეჭრამ ხელოვნებაში და კომპიუტერულმა ტექნოლოგიებმა ხელოვნების რაღაც ახალი დარგიც კი წარმოშვას, როგორც ეს მოხდა კინემატოგრაფის გამოგონების შემთხვევაში. მაგრამ კინო კინოდ ჩამოყალიბდა, თავისი სპეციფიკა შეიძინა და სახელოვნებო სივრციდან არ გაუძევებია თეატრი თუ ლიტერატურა. ასევე მხატვრული ფოტოს არნახულ განვითარებას მხატვრობის ტრადიციული ჟანრები – გრაფიკა და ფერწერა არ გაუუქმებია. რაში სჭირდება ლექსის დაწ-

ერას ე. ნ. «ვებტექნოლოგიები», როცა მისი უმარტივესი ტექნოლოგია – ქალაქი და კალამი – უკვე არსებობს? ასევე რა საჭიროა მეტისმეტი თეორეტიზირება იმისა, თუ როგორი უნდა იყოს თანამედროვე ლექსი? მთავარია, ლექსი ახდენდეს მხატვრულ ზემოქმედებას – სულერთია, «ობიექტი» იქნება ის თუ «ენერგიის ცენტრი», «რალაცეების დამაკავშირებელი» (კომუნიკაბელური) იქნება თუ «რალაცეების შემქმნელი» (ამ ტერმინებს შ. დილმელაშვილი მიმართავს თავის სტატიაში); თუმცა, ალბათ თეორიები ზოგ შემთხვევაში მაინც ასრულებენ გზამკვლევის ფუნქციას ახალი ტიპის ხელოვნებასთან მიმართებაში: ხომ არსებობს, მაგალითად ტ. ს. ელიოტის თეორია იმპერსონალისტური პოეზიის შესახებ; ოლონდ, როცა ელიოტი ამ ტიპის პოეზიას თანამედროვეობის ყველაზე შესატყვის ფორმად ასახელებდა, უკვე მისი ნიმუშიც შექმნილი წარმოედგინა მკითხველისათვის – თავისი ლექსები და პოემები. ფაქტობრივად, ის რალაც მომავალში განსახორციელებელზე კი არ რეფლექსირებდა, არამედ თავისი ნოვაციების კანონიზირებას ახდენდა და ლიტერატურულ საზოგადოებას საკუთარი შემოქმედების გასაღებს აწვდიდა.

ნებისმიერი ტიპის ხელოვნება შედეგებით უნდა აფიქსირებდეს თავის თავს სამყაროში, სხვაგვარად ის რალაც ეფემერული წარმონაქმნი იქნება და დრო თან წაიღებს, დავინყებაში დანთქავს. თუ კონცეპტუალურ ხელოვნებას შედეგები მოეპოვება, მაშინ ჯობს ამ შედეგებზე დაყრდნობით განვსაზღვროთ ამგვარი

ხელოვნების არსი; ხოლო თუ იგი მხოლოდ რალაც ექსტრავაგანტული ფოკუსებით ოპერირებს, თუ მხოლოდ ჩანასახობრივ მდგომარეობაშია და რაიმე ჭეშმარიტი ფასეულობა ჯერაც არ შეუქმნია, მაშინ იქნებ ის გვეთქვა, რომ რალაც ახლის დაბადებას ვინანსწარმეტყველებთ ხელოვნებაში; ოლონდ მართებული არ იქნება, ამ «რალაც ახალს» თანამედროვე ხელოვნება ვუნდოთ, რაკი იგი ჯერაც არ განხორციელებულა სათანადოდ და თავისი მკაფიო კონტურები არ შეუქმნია.

«არარსებული კონცეპტუალური პოეზიის» ადებტებსაც ალბათ უნდა ჩამოვაცილოთ «კონცეპტუალისტი პოეტების» იარლიყი და რალაც სხვა სახელწოდება შევურჩიოთ, მათი შემოქმედების შესაფერი: «იზმ»-ების მეტი რაა!

ოლონდ აქ მე მომიწევს მთელი ამ თეორიული ვნებათაღელვების მიმართ ამ ბოლოხანებში და ამავე სადისკუსიო სივრცეში უკვე არაერთგზის გამოხატული ჩემი დამოკიდებულება კიდევ ერთხელ დავაფიქსირო: «იზმ»-ების, ანუ მოდერნიზაციის ეპოქა უკვე დამთავრდა: იგი მეოცე საუკუნეს გაჰყვა თან და მთელი ეს დღევანდელი განსჯანი არსებითად მეოცე საუკუნის ინერციაა. შეთხვევით როდი მიენება არაერთ მიმდინარეობას პრეფიქსი «პოსტ» («შემდეგ») – პოსტიმპრესიონიზმი, პოსტსტრუქტურალიზმი, პოსტმოდერნიზმი: ეს იმას ნიშნავს, რომ «იზმ»-ების მარაგი ამოიწურა და ერთგვარ «ნარჩენ მოვლენებთან» გვაქვს საქმე (რა თქმა უნდა, ეს არანაირად არ ნიშნავს ამ სახელწოდებების მქონე პროდუქციის ნაკლებმნიშვნელოვანებას თუ მეორადობას). ხოლო თუ ახალი ტექნოლოგიები მართლა წარმოშობენ ხელოვნების ახალ დარგს, ეს დარგი თავის სახელსაც გამოიძენის თავის დროზე და სავარაუდოა, ის სახელი «იზმ»-ით არ იქნება დაბოლოებული, რადგან ახალი დარგი უბრალოდ ახალი მიმდინარეობა როდია: ახალი მიმდინარეობები მეცხ-

რამეტე და განსაკუთრებით მეოცე საუკუნეში სოკოებივით მალიმალ ჩნდებოდა, ახალი დარგი კი სულ რამდენიმე წარმოიშვა – კინო, მხატვრული ფოტო, პერფორმანსი....

21. X. 2008

მანტრები

მანტრები ნაწილია ერთ-ერთი უდიადესი საკაცობრიო მნიშვნელობის რელიგიური და ფილოსოფიური მოძღვრებისა, **ვედებისა**, ანუ საღმრთო ცოდნისა, რომლის ასაკიც, სწავლულთა თანახმად, 4500-5000 წლისა უნდა იყოს.

სანსკრიტზე, იმ ენაზე, რომელზეც მოგვიანო ეპოქებში ჩაინერა **ვედები** (მანამდე ზეპირად გადაეცემოდა თაობიდან თაობას), **მანა** ნიშნავს „გონებას“, ხოლო **ტრაია** „განთავისუფლებას“. **მანტრა** არის მედიტაცია, ტრანსტენდენტულ ბგერათა და ფიქრთა შერწყმა, ლოცვისმაგვარი, რაც ათავისუფლებს ადამიანის გონებას შიშისგან, მშფოთვარებისგან. ათასწლეულთა განმავლობაში იმეორებდნენ ინდოეთში ღმრთის სახელს **მანტრების** სახით. უფლის სახელის გამუდმებული განმეორება განმწმენდელ ზემოქმედებას ახდენდა და აძლევდა ადამიანს შესაძლებლობას გადასულიყო მატერიალური განზომილებიდან ზემატერიალურ განზომილებაში. ამგვარ სულიერ მოღვაწეობას ძალუძდა მიეხლებინა ის ღმრთის — **უფალ კრიშნას უზენაეს საუფლოს**, ეზიარებინა საღმრთო ცოდნასა და ნეტარებას.

ამ მოძღვრების მიმდევარნი, დღესაც ამ რწმენით განადიდებენ **უფალ კრიშნას**.

P. S. თარგმანი შესრულებულია წიგნიდან „**შირი იშოპანიშადა**“, რომლის სატიტულო თავფურცელზეც მინანერი გვაუწყებს: „ცოდნა, რომელიც მიგვახლებს **კრიშნას**, უზენაეს საღმრთო სულს“. წიგნის ავტორი და რუსულ ენაზე მთარგმნელი გახლავთ მსოფლიოში ცნობილი მოძღვარი და **კრიშნას** ცნობიერების საერთაშორისო საზოგადოების დამფუძნებელი, მისი ღვთაებრივი მოწყალება ა. ჩ. ბჰაქტივედანტა სვამი პრებჰუპადა. წიგნს ერთვის ავტორის ლექცია, ნაკითხული ლონდონში 1969 წელს და **მანტრების** უაღრესად საგულისხმო კომენტარები.

მთარგმნელი

მაღლით მცნება

სული ღმრთისაჲ ყოვლადსრულია. და უკეთუ ის აბსოლუტურია და სრული, ყოველი, რაც მისგან იშვის, ეს განცხადებული სამყაროც, წილხვდომილია ყველაფერ აუცილებადით, რამეთუ თავად არი სრული მთლიანი. ყოველი, რაც იშვის სრული მთლიანით, ასევე ფლობს სისრულეს. და ის, ვითარცა სრული მთლიანი, ჰგვის სრულს წესრიგშიდ, თუმც მისგან იშვის უთვალავი სრული სახენი.

მანტრა პირველი

უფალია სამყაროში მპყრობელი ყოველივე ცოცხალისა და არაცოცხალისა და ისაა მფლობელი. ამიტომ ყოველმან იპყრას მხოლოდ ის, რაც აუცილებადია, რაც მას ებოძა, ვითარცა მისი წილხვედრი, და ნუ ხელყოფს ნურარა სხვას, გულისხმისყოფელი, ვინაა მფლობელი ყოველივესი.

მანტრა მეორე

ნიადაგ ამგვარად რა იქმს, კაცს ძალუძს ინატროს სი-ცოცხლე ასეულ წლობით, თუმც ამგვარი წადილი ააცდენს მას კარმის კანონებს. ხოლო სხვა გზა კაცს არ უჩანს.

მანტრა მესამე

ვინცა სულის მკვლელია, სულერთია — ვინ, მისთვის განმზადილა პლანეტები, სამყარონი ურწმუნოებისა, დაძირული სინყვდიადესა და უმეცრებაშიდ.

მანტრა მეოთხე

დაუძვრელი თვისის ნიალიდგან, სული ღმრთისაჲ მი-მოდძვრის უმაღეს ფიქრისა და ძალუძს უმაღესი ქროლვა ყოველივე მქროლვარისა. ძალმორჭმული ნახევრადღმერთ-ნიც ვერ შემძლებელ არიან მისდა მიახლებად. დამყარებული ერთსა ალაგს, ის იმავე დროს მეუფებს იმათაც, რომელნი გარდმოგვივლენენ ქარსა და წვიმას. ყოვლადსრულმან, მან არ უწყის თვისი მსგავსი.

მანტრა მეხუთე

უზენაესი უფალი იძვრის, არცა იძვრის. ის შორსაცაა, ახლოსაცაა. ის ჰგვის ყოველსავესა შინა. და მაინც — გარეა ყოველსავესი.

მანტრა მეექვსე

ის, ვინცა უზენაეს უფალში ყოველსავეს ჭვრეტს, ვინცა ჭვრეტს ყოველივე არსს, ვითარცა უფლის განუწილველ ნაწილს და უზენაეს უფალს ყოველსავეშიდ, არაოდეს ძალუძს სიძულვილი არცა არავისადმი, არცა არაფრისადმი.

მანტრა მეშვიდე

ის, ვინცა ნიადაგ ჭვრეტს ყოველ ცოცხალ არსებას, ვითარცა სულიერ ნაპერწკლებს, არსით უფლისა მსგავსს, შეიცნობს ყოველს იმგვარსავედ, როგორიც ის არი. მაშ, რალა შეიძლება იქმნას მიზეზად მისი გზაგაუგნებლობისა ანდა მშფოთვარებისა?

მანტრა მერვე

ამ კაცმან დასტურ უნდა უწყოდეს ყოველთა შორის უდიადესისა, შეუშუსრავისა, ყოვლისაშხილველისა, უნაკლულოსი, ძარღვების უქონელისა, წმიდისა და შეუბილწველისა, თვითკმარი ფილოსოფოსისა, იმისა, ვინცა ყოველს უსსოვარი ჟამითგანვე ალგვისრულებს სურვილებს.

მანტრა მეცხრე

ისინი, რომელნი უმეცრულს ღვანლშიდ ინაფებიან, მოიხვეჭენ უმეცრების უწყვდიადეს ალაგებს. უფრო უარესს ისინი, რომელნი ინაფებიან ცრუ ცოდნაშიდ.

მანტრა მეათე

ბრძენთ განგვიცხადეს, რომ ცოდნის სრულყოფაში ღვნით სხვა ნაყოფს მოვიძიკით, ხოლო უმეცრების განყოფიერებით — სხვა ნაყოფს.

მანტრა მეთერთმეტე

ძლევა მრავალგზისი დაბადებისა და სიკვდილისა და ნეტარება უკვდავების საბოძვრით ძალუძს მხოლოდ მას, ვინცა შემძლებელ არს ერთსა და იმავე დროს შთანვდეს უმეცრებაშიდ დაუწვევების ღვანლსაც და ღვანლს ტრანსცენდენტულ ცოდნაშიდ დაუწვევებისა.

მანტრა მეორემეტე

ის, ვინცა თაყვანს სცემს ნახევრადღმერთებს, მოიხვეჭს უმცირესი უწყვილიადეს ალაგებს. ხოლო კიდევ უფრო უარესს ის, ვინცა თაყვანს სცემს აბსოლუტს.

მანტრა მეცამეტე

თქმულა, ყოველთა მიზეზთა უმაღლესი მიზეზის თაყვანისცემით მოვიმკით სხვა ნაყოფს, ხოლო თაყვანისცემას იმისას, რაც არაა უმაღლესი — სხვა ნაყოფს. ყოველივე ეს გვეუნა აღუშფოთებელ ბრძენთაგან, რომელთაც ცხადად გამოგვიცხადეს ყოველი.

მანტრა მეოთხმეტე

კაცმან სრულად უნდა უწყოდეს სული ღმრთისა და მისი ტრანსცენდენტული სახელი, იმგვარადვე, ვითარცა წარმავალი მატერიული ქმნილება წარმავალივე ნახევრადღმერთებით, ადამიანებითა და ცხოველებით. გულისხმისმყოფელი ამისა, ის გაქელავს სიკვდილს და გარდააღწევს მატერიალურ კოსმიურ განცხადებულსა ზედა, ღმრთის მოუწყვედელ საუფლოშიდ საუკუნოდ რომ ინეტაროს, წილხვდომილმან განცხრომასა და ცოდნას.

მანტრა მეოთხმეტე

ო, უფალო ჩემო, მფარველო ყოველივე არსისა! არა იხილვის შენი ჭეშმარიტი სახე დამაბრმავებელის ბრკილებითა გამო. აიხსენ საბურველი და გამოგვეცხადე შენს წმიდა მონამეთ.

მანტრა მეოქვსმეტე

ო, უფალო ჩემო, ო, დასაბამიერო ფილოსოფოსო, მფარველო სამყაროსა, ო, კანონო წესრიგისა, საბოლოო სადგურო წმიდა მონამეთა, კეთილმყოფელო წინაპარო კაცობრიობისა! გვედრი, აიკრიფე შენი დამაბრმავებელი ბრკილება ტრანსცენდენტულ სხივებისა, რათა ვიხილო მე შენი ჭეშმარიტი ნეტარი სახე. შენ — მოუწყვედელი უზენაესი სული ხარ ღმრთისა, მსგავსი მზისა, ვითარცა მე.

მანტრა მეჩვიდმეტე

დაე, ლპობადი ტანი დამეხრუკოს სრულად, დაე, სასიცოცხლო მშენივით შევეერთო ჰაერს. ო, უფალო ჩემო, გაიხსენე ყოველი ჩემი ღვანლი. და რამეთუ ყოველი შენს სანეტაროდ განჩინებულა, გაიხსენე, გვედრი, ყოველი, რასაც ვიღვწოდი შენთვის.

მანტრა მეოთხმეტე

ო, უფალო ჩემო, ყოვლისამძლეველო, ვითარცა ცეცხლი, ო, ყოვლისაშემძლეო, მოვეახლები შენს ლოტოსის ტერფებს და თაყვანს გცემ. ო, უფალო ჩემო, გვედრი, წარმიძებ მართალი გზით, რათა შევიძლო ამოღწევა შენამდინ. და რამეთუ შენ ყოველი უწყი, რაც ვქმენ გარდასრულშიდ, გვედრი, ამარიდე ჩადენილ ცოდვათა შედეგებს, რომ არაფერმა დამიბრკოლოს გზა, სავალი შენკენ.

შეხვედრები ვლადიმერ ვისოცკისთან და ანდრეი ტარკოვსკისთან

თეიმურაზ ნადარეიშვილი

ცხოვრებაში რამდენიმე ბედნიერი შეხვედრა მქონდა საინტერესო ადამიანებთან, რომლებმაც გარკვეული გავლენა მოახდინეს ჩემზე — ბევრი რამ შემძინა და მასწავლეს მათ. იმისათვის, რომ ასეთმა შეხვედრებმა ადამიანს მართლაც რაიმე შესძინოს, ჩემი აზრით აუცილებელია ორი პირობის შესრულება: პირველი — თვითონ ადამიანში უნდა იყოს გარკვეული “მასალა” — მისი ინტერესები, მისწრაფებები და მეორე — ის ადამიანი, რომელსაც პირველი ადამიანი ხვდება, უნდა წარმოადგენდეს მისი ინტერესების “საგანს”. მოკლედ თუ ვიტყვით, უნდა მოხდეს შემხვედრი “მოძრაობა” ორ ადამიანს შორის. თუმცა არსებობს გამონაკლისებიც (შესაძლოა ეს შემთხვევები უფრო საინტერესოც კი იყოს!) — კერძოდ, როცა ის, ვისაც ხვდები, რაღაც, ახალს, მოულოდნელს გქმნის! ქვემოთ მე გავიხსენებ ორ შეხვედრას, რომელთაგან პირველი — ვლადიმერ ვისოცკისთან სწორედ შემხვედრი “მოძრაობის” მაგალითია, ხოლო მეორე — ანდრეი ტარკოვსკისთან შეხვედრა, გამონაკლისთა კატეგორიას განეკუთვნება.

მამ ასე, დავიწყით ვლადიმერ ვისოცკისთან შეხვედრით. 1979 წლის შემოდგომაზე თბილისში ჩამოვიდა მოსკოვის ტაგანკის თეატრი (მთავარი რეჟისორი იური ლუბიმოვი). ვნახე მათი ორი სპექტაკლი: შექსპირის “ჰამლეტი” და დოსტოევსკის “დანაშაული და სასჯელი”, რომლებშიც ჰამლეტის და სვიდრიგაილოვის როლებს ვისოცკი ასრულებდა.

უნდა ვაღიარო, რომ თავიდან, სანამ სპექტაკლებს ვნახავდი, სექსტიკურად ვიყავი განწყობილი — მიჭირდა იმის წარმოდგენა, თუ როგორ შეძლებდა აღნიშნული როლების თამაშს ვისოცკი. ჩემი ამგვარი განწყობა ალბათ განპირობებული იყო იმ სტერეოტიპური წარმოდგენით ვისოცკიზე, რაც იმ დროისთვის არსებობდა. კერძოდ, იგი ხომ ძირითადად ცნობილი იყო, ჟარგონის ენით თუ ვიტყვით “ბლატნოი” სიმღერების შესრულებით, თუმცა როდესაც ვუსმენდი მას (განსაკუთრებით განმარტობისას!), ყოველთვის მაკვირვებდა სიმღერების არა მარტო შესრულების მანერა და ექსპრესია, არამედ მათი ღრმა შინაარსი (ვლადიმერი ხომ უმეტესწილად თვითონ იყო სიმღერების ტექსტის ავტორი). ამასთან დაკავშირებით მახსენდება ის უცნაური მოვლენა, რომ ვლადიმერი ისეთი ძალით და ისეთ დეტალებში აღწერდა სხვადასხვა ცხოვრებისეულ სიტუაციებს, რომ მაგალითად, ომის ვეტერანები ხშირად ეკითხებოდნენ მას, მონაწილეობდა თუ არა იგი საბრძოლო მოქმედებებში, რომელ ფრონტზე იბრძოდა და ა.შ. (გავიხსენოთ თუნდაც სიმღერა დასალუჰად განწირულ ბომბდამშენზე — მისი მოსმენისას ისეთი შთაბეჭდილებაა, რომ ვლადიმერი მართლაც მართავდა “დაჭრილ” თვითმფრინავს!). რა თქმა უნდა, ვლადიმერი არ იბრძოდა — იგი “მხოლოდ” 1938 წელს დაიბადა, მაგრამ მისი ფანტაზიის უნარი უსაზღვრო იყო!

ყოველივე ამის გამო ჩემთვის მოულოდნელი არ ყოფილა ის “აღმოჩენა”, რომელიც გავაკეთე აღნიშნული სპექტაკლების ნახვის შემდეგ — დავრწმუნდი, რომ სცენაზე ნამდვილად დიდი მსახიობი იდგა, რამაც თავის მხრივ იმაში დამარწმუნა, რომ ნიჭი მართლაც უნივერსალური მოვლენაა,

რის გამოც მას შეიძლება ზოგჯერ სხვადასხვა გამოვლენა ჰქონდეს. ამასთან დაკავშირებით მახსენდება თანამედროვეობის ერთ — ერთი უდიდესი ფიზიკოსის, ნობელის პრემიის ლაურიატის, რიჩარდ ფეინმანის ასეთი შესანიშნავი გამონათქვამი: “ბუნებამ არ იცის დაყოფა ფიზიკად, ქიმიად, ფსიქოლოგიად და ა.შ. უბრალოდ ერთი ადამიანის გონება ვერ სწვდება მთლიანობაში ბუნებას და ამიტომ ხდება ეს დაყოფა!” ამ გამონათქვამის კვალობაზე გასგები ხდება ზოგიერთი ადამიანის უნივერსალობა შემოქმედების სხვადასხვა სფეროში — ნამდვილად დიდ ნიჭს შეუძლია არ მოახდინოს ამგვარი ხელოვნური დაყოფა ბუნებისა, მთლიანობაში აღიქვას ის და სწორედ ეს ბედნიერი შემთხვევა იყო ვლადიმერი.

გარდა ამისა, ვლადიმერში მე დავინახე დაჩაგრული ადამიანი, რომელსაც არ ჰქონდა საშუალება აშკარად, ლიად ემოქმედა (გავიხსენოთ როგორ ავინრობდნენ მას იმდროინდელი “განვითარებული” სოციალიზმის კულტურის ჩინოვნიკები — არ აძლევდნენ კონცერტების ჩატარების საშუალებას, ხშირად არ უშვებდნენ მეულესთან რუსული წარმოშობის, ცნობილ ფრანგ მსახიობთან მარინა ვლადისთან საფრანგეთში და ა.შ.). ეს მე განსაკუთრებით ცხადად დავინახე, მის მიერ შესრულებულ ჰამლეტში. ჰამლეტიც ხომ შენიღბულად მოქმედებს — თავს იგიჟიანებს, რომ ამ ნიღბის ქვეშ უკეთესად გაარკვიოს თუ რა მოხდა დანიის სამეფოში. სწორედ ამ პერიოდში იწყება ჩემი კონცეფციის ჩამოყალიბება ჰამლეტის “უმოქმედობის” შესახებ, რომლის თანახმადაც უმოქმედობა გამოწვეულია არა იმით (როგორც ეს მკვლევართა უმრავლესობას მიაჩნია), რომ გმირს დაკისრებული აქვს ამოცანა, რომლის შესრულება მას არ შეუძლია და ამიტომ აჭიანურებს შურისძიებას (როგორც გოეთე ამბობს “ეს არის ნებისყოფის სისუსტე მოვალეობის წინაშე!”), არამედ იმით, რომ როდესაც საქმე გვაქვს ისეთ პარადოქსალურ, არანორმალურ მოვლენასთან, როგორცაა ჰამლეტის ბიძის კლაუდისის მიერ ძმის მკვლელობა და მისი ცოლის შერთვა, საჭიროა ამ მოვლენაში გარკვევა. ადამიანის წარმოდგენები სამყაროზე სწორი რომ ყოფილიყო, მაშინ მსგავსი რამ არ უნდა მომხდარიყო (როგორც თ.დოსტოევსკი ამბობს: “დარღვეულია მსოფლიო ჰარმონია!”), მაგრამ რადგანაც მოხდა, უნდა აიხსნას თუ რატომ მოხდა ეს, რის გარკვევასაც კი (კვლევას!) გარკვეული დრო სჭირდება და გამოდის, რომ ჰამლეტი გარეგნულად, ფიზიკურად არ მოქმედებს, სინამდვილეში კი იგი მთელი პიესის განმავლობაში ინტელექტუალურად მოქმედებს — იკვლევს თუ რა მოხდა, ხოლო როდესაც ეს კვლევა მთავრდება, იგი უმაღლესი ფიზიკური ქმედების ადამიანი ხდება და აღასრულებს შურისძიებას — კლავს კლაუდიუსს!

იმ პერიოდში ეს ყველაფერი ჩემში ქვეცნობიერად, არაცხადად “იჯდა” (ჩემს ქვეცნობიერში „თვლემდა“) და ვისოცკის ჰამლეტმა გარკვეულწილად დააჩქარა ამ ქვეცნობიერის ცნობიერში გადასვლა. ეს მით უმეტეს დასაფასებელია, რომ უკვე არსებობდა გრიგორი კოზინცევის ფილმი - შედევრი (განუმეორებელი ინოკენტი სმოკტუნოვსკით ჰამლეტის როლში), რომელმაც ჩემში ეს გადასვლა ვერ მოახერხა. ტაგანკის თეატრის სპექტაკლიდან განსაკუთრებით დამამახსოვრდა დედასთან (გერტრუდას შესანიშნავად თამაშობდა ალა დემიდოვა) ჰამლეტის საუბარი, სადაც ჰამლეტი იკვლევს, იცოდა თუ არა დედამ (ახლა კი იმავედ როულად

ბიცოლამ!) ქმრის მკვლელობის ამბავი და მას შემდეგ, რაც დარწმუნდება, რომ ეს ასე არ არის, იგი თანდათანობით ეხსნება დედას და სთხოვს აღარ დაბრუნდეს “გარყვნილების ბუნაგში” — კლაუდიუსთან. ვისოცკი ამ სცენაში განსაკუთრებით “ეკლიანი” იყო — იგი შესანიშნავად გადმოსცემდა ჰამლეტის ცნობილ სარკაზმს.

ასევე ძალიან ძლიერი იყო ვლადიმერი სვიდრიგაილოვის როლი. უნდა აღინიშნოს, რომ რომანში “დანაშული და სასჯელში”, ეს პერსონაჟი უარყოფითი და შეიძლება ითქვას, ამაზრუნევი გმირიც კი არის, ხოლო ვლადიმერის შესრულებით ეს უარყოფითობა, ამაზრუნეობა სადაც “დაიკარგა” და ამ გმირმა სიმპათია და თანაგრძნობა გამოიწვია მაყურებელში. კარგად მასსოვს, თუ რა ოვაციით შეხვდა მაყურებელი (მეორე დღეს ერთ-ერთ რეცენზიაში დაიბეჭდა ინფორმაცია იმის შესახებ, რომ ეს ოვაცია მთელი 17 (!) წუთი გრძელდებოდა!) ვისოცკის ამ გმირს — იმდენად გამაოგნებელი იყო მისი სვიდრიგაილოვი! (მთავარი გმირი რასკოლნიკოვი კი ყველას “გადაავინყდა!”) ამ ფაქტმა — ასეთმა დიამეტრალურად სხვა სახით წარმოჩენამ უარყოფითი გმირისა, რა თქმა უნდა, ჩემი დიდი დაინტერესება გამოიწვია, მით უმეტეს, რომ იმ პერიოდში მაინტერესებდა არანაკლებ უარყოფითი გმირის (ტირანის!) რიჩარდ III — ის სახე, მაგრამ ამის შესახებ - ოდნავ მოგვიანებით.

ყოველივე ზემოთხსენებულის გამო ძალიან დიდი სურვილი მქონდა შეხვედროდი ვლადიმერს, მაგრამ არ ვიცოდი, თუ როგორ მომერხნებებინა ეს. სწორედ ამ დროს განგებამ სასიამოვნო სიუპრიზი “მომიძღვნა” - სპექტაკლის დამთავრების შემდეგ ფოიეში შემთხვევით ჩემ ნათესავ გოგონას შევხდი და მან მითხრა, რომ უნივერსიტეტის სტუდენტებმა გადაწყვიტეს შეხვედრა მოუწყო ვისოცკის (გათვალისწინებული იყო მცირე ბანკეტიც), მთხოვა შევსულიყავი საგრიმეოროში და ეს თხოვნა მისთვის გადამეცა. მართალია, როგორც ზემოთ აღვნიშნე, თავადაც მინდოდა ვისოცკისთან შეხვედრა, მაგრამ საქმე საქმეზე რომ მიდგა, დავიბენი და უარი ვთქვი. მაღლობელი ვარ ჩემი ნათესავის დაჟინებისა, რომელიც არ მომეშვა და ბოლოს და ბოლოს დამიყოლია. ასე რომ არ მომხდარიყო, ალბათ ვერ გაგებდავდი შემელო საგრიმეოროს კარები და არც ეს ბედნიერი შეხვედრა შედგებოდა.

ბევრი რომ აღარ გაავარძელო, მე თვითონ აღარ მასსოვს თუ როგორ აღმოვჩნდი ვისოცკის პირისპირ. აქ მინდა ორიოდ სიტყვა ვთქვა ჩემს პირველ შთაბეჭდილებაზე, მასთან ასე “ახლო მანძილიდან” ურთიერთობის გამო (სამწუხაროდ, სპექტაკლებზე იარუსებზე ვიჯექი და საკმარისად კარგად ვერ ვხედავდი ვლადიმერს — რას იზამ, ცნობილი გამოთქმისა არ იყოს: “ნამდვილი თეატრალური ქანდაკება სხედან!”). და აი, ის ჩემს წინაშე იდგა საკმაოდ დაბალი, შეიძლება ითქვას, ჩია ტანის ადამიანი; ახლაც კი თვალწინ მიდგას მის სხეულზე არანორმალურად გამობერილი ძარღვები (განსაკუთრებით ყელის მიდამოში), სევდით სავსე თვალები და დაღლილი სახე. აქ ლაპარაკი არ არის იმ დაღლაზე, რაც გამოწვეული იყო იმით, რომ მას შეხვდით სპექტაკლის დამთავრების შემდეგ — ჩემს წინ იდგა საერთოდ, ცხოვრებით დაღლილი და დაქანცული ადამიანი! მაშინვე გამახსენდა, რომ გასულ წელს ტაშკენტში ერთ-ერთ კონცერტზე, მას გულის შეტევა მოუვიდა და მაშინ იგი გადაარჩინეს რადიკალური სამედიცინო საშუალების გამოყენებით — გულში

პირდაპირ ნემსის ჩხვლეტით! ყოველივე ამის შემდეგ კიდევ უფრო გამაკვირვა იმან, თუ საიდან პოულობდა ეს ადამიანი ენერჯის ასეთი ძალით ეთამაშა სცენაზე და გადაწყვიტე მხოლოდ მონვევა გადამეცა მისთვის და აღარ შემენუხებინა შეკითხვებით.

ჩვეულებრივი მისალმების შემდეგ ვლადიმერს ვუთხარი, რომ უნივერსიტეტის სტუდენტებს ძალიან უნდათ მასთან შეხვედრა და თან შეხვედრის დასასრულს გათვალისწინებულია ბანკეტიც. ჩემი თავისთვის დღემდე ვერ მიპატიებია, თუ როგორი ტონით ვუთხარი მას, რომ გათვალისწინებულია ბანკეტიც; აქ როგორც ჩანს ჩემზე ქვეცნობიერად იმოქმედა იმ სტერეოტიპმა, რაც იმ პერიოდში მის შესახებ არსებობდა (ვიცოდი მისი დამოკიდებულება ალკოჰოლისადმი!). როგორც კი წარმოვთქვი ეს “საბედისწერო” ფრაზა — მაშინვე მივხდი, რომ ბანკეტი საერთოდ არ უნდა მესხენებინა და როგორც ჩანს გარკვეული სინანული და დაბნევა გამოისახა ჩემს სახეზე და აქ თავი იჩინა ვლადიმერის კიდევ ერთმა დადებითმა მხარემ — შემწყნარებლობამ! მან შენიშნა ჩემი დაბნეულობა, დასამშვიდებლად ხელი მომკიდა და წყნარად, აუღელვებლად, თავისი განუმეორებელი ხმით მითხრა: “Вы же знаете, я от таких вещей не отказываюсь, но к сожалению завтра в 9 утра улетит мой самолёт!” აქ მოხდა ძალიან საინტერესო ფსიქოლოგიური მოვლენა. ჯერ ერთი, მისმა ასეთმა რაინდულმა საქციელმა კიდევ უფრო მეტი სიმპათიით განმანყო მისადმი და მეორეც გავიცნობიერე, რომ ცხოვრებაში, ალბათ აღარ მომეცემოდა საშუალება მასთან შეხვედრისა და ამიტომ მაინც გადაწყვიტე მეთქვა მისთვის ჩემი “სატკივარი”.

აქ მინდა ცოტათი შორიდან დავიწყო და გიამბოთ, თუ რაში მდგომარეობდა ეს ჩემი “სატკივარი”. ახლა დროს გადასახედიდან ვხედავ, რომ მოხდა რამდენიმე ბედნიერი დამთხვევა ჩემს ცხოვრებაში (როგორც ნათქვამია, წარსული “წყნარია” და ამიტომ შედარებით ადვილია მისი გააზრება!), რამაც მიმიყვანა ჩემეულ კონცეფციამდე “ფარული” სიმართლის შესახებ და ამაში, როგორც ახლა ვხედავდი, ვისოცკისთან ამ შეხვედრას ჩემთვის საეტაპო მნიშვნელობა ჰქონდა. მიყვებოდა ყველაფერს თანმიმდევრობით. 1979 წლის თებერვალში (ვისოცკის შეხვდით, როგორც ზევით აღვნიშნე იმავე წლის შემოდგომაზე) რუსთაველის თეატრში დავესწარი რობერტ სტურუას გახმაურებულ სპექტაკლს, შექსპირის “რიჩარდ III”-ს. ივლისში, უნივერსიტეტის ფიზიკის ფაკულტეტის დამთავრების შემდეგ, წაგვიყვანეს თადარიგის ოფიცერთა სამხედრო შეკრებაზე ქ.ერევანში და სწორედ იქ მოხდა ძალიან საგულისმო რამ: ყაზარმაში, მეგობრებთან დავიწყე რიჩარდის ენით “ლაპარაკი” — ვთამაშობდი ცალკეულ მონოლოგებს რიჩარდისა. უშუალო საბაბი ამ უცნაური ქმედებისა ის იყო, რომ ერთხელ ჩემს მეგობარს შევეკითხე თუ რომელი საათი იყო. მან მიპასუხა, რომ ათს წუთები აკლიაო და სწორედ იმ მომენტში ჩემში რიჩარდმა “გაიღვიძა” და მეგობარს “მრისხანედ” მივაძახე: “მამ მიჩუქნია ეგ წუთები, რადგან ათზე სიცოცხლეს გამოესალმები!” — სწორედ ასე მიმართავს სპექტაკლში რიჩარდი ბაკინგამს. ჩემმა ამგვარმა ქმედებამ კინალამ კონლიქტი გამოიწვია, მაგრამ ჩემი სათანადო განმარტებების შემდგომ ყველაფერი მშვიდობიანად დასრულდა. (ვფიქრობ, რომ მეგობარს სხვა დრო რომ ეთქვა, მე საერთოდ არ გამახსენდებოდა რიჩარდი და ესეც

ბედნიერი დამთხვევა იყო!). აუცილებელია აღინიშნოს, რომ ეს ფრაზა ბატონი რობერტის მიერ არის მოგონილი, რადგანაც პიესის ტექსტში, ბაკინგამი გაიქცევა, მიემხრობა რიჩარდის მონინალმდეგებს და მას მხოლოდ მოგვიანებით, რამდენიმე სცენის შემდეგ სიკვდილით დასჯიან. სტურუას ინტერპრეტაციით ბაკინგამის დასჯა დაუყოვნებლივ ხდება მისი გარკვეული ყოყმანის შემდეგ, როცა რიჩარდი მას სთხოვს დახოცოს რიჩარდის ახალგაზრდა ძმისწულები და ამ გაბედულ გადაკეთებას თავისი ღრმა საფუძველი გააჩნია, მაგრამ ეს უკვე სულ სხვა საუბრის თემაა.

ამ შემთხვევის შემდეგ დავინწყე რიჩარდის “თამაში”. ყველაზე საინტერესო ის იყო, რომ მთელი ხუთი თვის განმავლობაში (თებერვლიდან ივლისამდე) ერთი სიტყვა არ მახსოვდა სპექტაკლიდან და ჯვარში უეცრად, სპონტანურად გამახსენდა რიჩარდის სიტყვები. ბუნებრივია ამ ფაქტმა ძალზე გამაკვირვა და გადავწყვიტე გამერკვია, თუ რა ხდებოდა ჩემში. ამიტომ სწორედ ვისოცკისთან შეხვედრამდე 2 თუ 3 კვირით ადრე მეორედ ვნახე “რიჩარდ III” — მინდოდა შემომემონებინა თუ რამდენად სწორად “ვთამაშობდი” რიჩარდს და აღმოჩნდა, რომ ჩემი ჯვარში წარმოთქმული რიჩარდის მონოლოგები, თითქმის ზუსტად ემთხვეოდა სპექტაკლის ტექსტს, რამაც კიდევ უფრო გააცხოველა ჩემი ინტერესი. ამრიგად, ჩემში ქვეცნობიერად “იჯდა” სიმპათია რიჩარდისადმი და არ მესმოდა თუ რა მომწონდა ტირანში! ახლა კი ვისოცკიმ “მოახერხა” უარყოფითი გმირის — სვიდრიგაილოვის სიმპათია გამოენვია მაყურებელში და სწორედ ამ ფაქტის აღნიშვნით დავინწყე მასთან საუბარი. მოკლედ მოუყევი რიჩარდისადმი (საერთოდ უარყოფითი პერსონაჟებისადმი) ჩემი დაინტერესების შესახებ, ვუთხარი, რომ თავად არ მესმოდა, რით მიზიდავდა ეს დაუნდობელი ადამიანი, რატომ დავინწყე ჯვარში მისი ენით “ლაპარაკი” და ვთხოვე განემარტა, თუ როგორ მოახერხა მან არანაკლებ უარყოფითი პერსონაჟის, სვიდრიგაილოვის მიმართ ასეთი თანაგრძნობის გამოწვევა. ეს ყველაფერი, შეიძლება ითქვას, სპონტანურად, უეცრად მოხდა და ალბათ რამდენიმე წუთში ამოვთქვი ჩემი “სატკივარი” (მე მგონი, ექსტრემალურ სიტუაციებს გარკვეული ხიბლი გააჩნიათ, რადგანაც ადამიანი ახერხებს საკუთარი სათქმელის მოკლედ თქმას, თანაც ისე, რომ მთავარი და პრინციპული არ გამოჩნდეს მასში!).

შეკითხვამ დააფიქრა ვლადიმერი, დაჯდომა მთხოვა, თვითონაც ჩამოჯდა და სიგარეტი გააბოლა. ჩამოვარდა უხერხული სიჩუმე, რომლის დარღვევა მე ვერ გავბედე, რადგანაც ვლადიმერს სახეზე აშკარად ეტყობოდა, რომ ინტენსიურად ფიქრობდა — ეტყობა ჩემი საფიქრალი არც მისთვის აღმოჩნდა “უცხო”.

ბოლოს ისევ ვისოცკიმ “იკისრა” ამ უხერხულობის მოხსნა — მან დინჯად დაიწყო (როგორც ჩანს ამგვარი ტონი მისთვის დამახასიათებელი იყო, რადგანაც, მე მგონი, ღრმა აზრს არ სჭირდება მჭექარე ხმა!): “იცით უარყოფითი გმირი საერთოდ უფრო საინტერესოა ვიდრე დადებითი, რადგანაც ყველაზე უკეთ მან იცის, რომ იგი ასეთია — ყველაზე უკეთ ადამიანი ხომ საკუთარ თავს იცნობს! მან იცის, რომ არასწორად იქცევა, მაგრამ მაინც აგრძელებს თავის ქმედებებს და ეს შესაძლებელია მხოლოდ იმ შემთხვევაში თუ მას გააჩნია რალაც შინაგანი სიმართლე. ეს სიმართლე შესაძლოა იყოს ერთგვარი პროტესტი გარე სამყაროში არსებულ უს-

ამართლობისადმი, გარკვეული შინაგანი მოტივები, რამაც ადამიანი ამ ქმედებებამდე მიიყვანა”. აქ მე შევნიშნე, რომ როგორც ფოლკენერი წერდა, ადამიანი არის თავისი წინა ცხოვრების ჯამი, შედეგი და სხვამ, რომ გაიგოს თუ რატომ არის ის მოცემულ მომენტში ასეთი და არა სხვანაირი, მასთან ერთად უნდა “გაიაროს” მთელი მისი ცხოვრება, რაც რასაკვირველია, შეუძლებელია. ვისოცკიმ გაიღიმა და ალბათ თანხმობის ნიშნად მეორე მაგალითი მოიყვანა — გაიხსენა ანდრეი ტარკოვსკის ფილმი “სარკე” და აღნიშნა, რომ ამ ფილმის გაგება თითქმის შეუძლებელია, რადგანაც მასში მოთხრობილია მთავარი გმირის ცხოვრება მისი ასოციაციური „მოგონებების ჯაჭვის“ ფონზე. “მაგრამ ადამიანმა — განაგრძო ვლადიმერმა — მაინც უნდა სცადო სხვა ადამიანის შინაგანი სიმართლის, თუნდაც რალაც ნაწილის გაგება. მაშინ შენთვის მეტნაკლებად გასაგები გახდება მისი ქმედებები. მე სწორედ ეს შევქელი — სვიდრიგაილოვში დავინახე მისი შინაგანი სიმართლე, წინ წამოვნიე იგი, რათა მაყურებლისათვის მეჩვენებინა და რადგანაც ეს მაინც სიმართლეა, ამიტომ მოქმედებს ის სხვა ადამიანებზე! რაც შეეხება რიჩარდს, ამაზე საგანგებოდ არ მიფიქრია, მაგრამ რაც ახლა მომდის აზრად, ეს არის რიჩარდის სამინელი ფიზიკური სიმანინჯე — იგი ხომ ბუნების მიერ სასტიკად დაჩაგრულია, მაგრამ ძლიერი ადამიანია, საკუთარი ქვეყნის პატრიოტია, არ ჰგავს გარყვნილ ძმებს, მაგრამ სიმანინჯის გამო დახშული აქვს გზა ტახტისაკენ და შესაძლოა ამიტომ არის იგი ასე გაბოროტებული; ალბათ ეს გახლავთ მისი შინაგანი სიმართლე და ეს იწვევს თქვენში მისდამი სიმპათიას. რაც შეეხება თქვენს თამაშს, ეს ალბათ სწორედ ამ სიმპათიის შედეგია!”

როგორც ჩანს, მე მაინც დიდხანს ვიყავი ვისოცკისთან და ალბათ სწორედ ამ ფაქტის გამომხატველი იყო ის ფრაზა, რომელიც ერთხმად წარმოთქვეს ოთახში შემოსულმა მსახიობებმა: “Где ты пропадаешь Володя? Тебя давно ищем!” ამის გამო ველარ მოვასწარი მეკითხა მისთვის ჰამლეტის შესახებ. სხვა რა გზა მქონდა — ვლადიმერს დიდი მადლობა გადავუხადე და დავემშვიდობე. როდესაც საგრემოროდან გამოვდიოდი ვლადიმერმა სრულიად მოულოდნელად მომამხანა: “Знайте я всё таки очень устал!” ეს სიტყვები დღემდე ჩამესმის და ვერ ამისხნია რატომ მითხრა ვისოცკიმ სწორედ მე ეს ფრაზა!

ამის შემდეგ ბევრი რამ ჩემთვის ცხადი გახდა, ხშირად ვფიქრობდი რიჩარდის ფარული სიმართლის შესახებ (“ფარულით სიმართლით” შევცვალე ვისოცკისეული “შინაგანი სიმართლე”, რადგანაც ვფიქრობ, რომ ეს უფრო ფართო ცნებაა და „შინაგანსაც“ მოიცავს!). შემდეგ ეს ცნება ჰამლეტზეც განვაფრცე (მოკლედ ეს ზევითაც მოგახსენეთ) და შეიძლება ითქვას, რომ ჩემი კონცეფცია ფარული სიმართლისა, სწორედ ვისოცკისთან ამ შეხვედრის შემდეგ იღებს სათავეს. ასე, რომ ამგვარმა “შემხვედრამ” მოძრაობამ ორი ადამიანისა, ასეთი კარგი შედეგი გამოიღო ჩემთვის. გაკადნიერდები და გამოვთქვამ ვარაუდს, რომ ვისოცკისთვისაც შეიძლება ჰქონოდა ამ შეხვედრას გარკვეული მნიშვნელობა და შესაძლოა ეს მის შემდგომ შემოქმედებაში ასახულიყო, მაგრამ ამ შეხვედრიდან 7 თუ 8 თვის შემდეგ იგი გარდაიცვალა.

ამ ნაწილის დასასრულს აუცილებლად მინდა აღვნიშნო, რომ ვლადიმერის გარდაცვალებიდან რამდენიმე წლის შემ-

დგე, ე.წ. “პერესტოიკის” პერიოდში, გამოვიდა მისი მეუღლის მარინა ვლადის მოგონებების წიგნი ძალზე შთამბეჭდავი და ზუსტად მიგნებული სათაურით (სიმარტივის მიუხედავად, სათაურს შეგნებულად არ ვთარგმნი, რადგანაც მეშინია არ დავეკარგო მისი პათოსი!): “Преванный полёт”. მართლაც არ შეიძლება არ დაეთანხმო მარინა ვლადის, რადგანაც ვისოცკიმ შემოქმედების ზენიტში, ყველასთვის მოულოდნელად შეწყვიტა “ფრენა” და ახალგაზრდა წავიდა ამ ქვეყნიდან! ეს წიგნი ერთი სულის ამოსუნთქვით წავიკითხე და უამრავი რამ გავიგე ამ შესანიშნავი წყვილის სიყვარულის ისტორიის შესახებ. განსაკუთრებით სასიამოვნო აღმოჩნდა იმის გაგება, რომ ვლადიმერმა და მარინამ ქორწილი თბილისში, რესტორან „ქალაქურში“ გადაიხადეს ქართველი მეგობრების წრეში.

ბოლოს კი მინდა აღვნიშნო ის გასაოცარი ფაქტი, რომელიც მოხდა ვისოცკის მიერ ვაჟა ფშაველას ძეგლის მონახულების შემდეგ. კერძოდ, ვლადიმერს ძალიან მოსწონებია ძეგლი, მაგრამ გამოუხატავს გაკვირება იმასთან დაკავშირებით, რომ ვაჟა ჩექმებით დგას ბალახზე ბუნების შვილებს შორის. ვისოცკის მორიდებულად შეუნიშნავს, რომ ვაჟა აუცილებლად ფეხშიშველი უნდა ყოფილიყო მისთვის სათაყვანებელი ბუნებასთან შეხებისას! როგორც იტყვიან ყოველგვარი კომენტარი აქ ზედმეტია — ვისოცკი აბსოლუტურად მართალია! მასხოვს წიგნში ამ ადგილის ნაკითხვის შემდეგ, მეორე დღეს, სპეციალურად წავედი ძეგლის სანახავად (მანამდე არც კი მიმიქცევია ყურადღება ამ “უმნიშვნელო” დეტალისათვის!) და ძალზედ დამწყდა გული, რომ ვაჟას ჩექმები მართლაც ეცვა და ამიტომ ბალახს უშუალოდ ფეხით არ ეხებოდა! იმ დღეს კიდევ ერთხელ დამწყდა გული. კერძოდ, ეს ფაქტი რომ მცოდნოდა ვისოცკისთან შეხვედრის დროს, საუბარს სწორედ მისი აღნიშვნით დავიწყებდი და ვინ იცის რამდენ “მარგალიტს დავსტყუებდი” ვისოცკის ვაჟას შესახებ, რომელიც არა მარტო ჩემთვის იქნებოდა საინტერესო!

ახლა მინდა გავიხსენო შეხვედრა ცნობილ რუს რეჟისორთან ანდრეი ტარკოვსკისთან, თუმცა უშუალოდ ვერ შევხვდი ანდრეის და კიდევ კარგი რომ ვერ შევხვდი! (თუ რატომ, ამას ოდნავ ქვემოთ შეიტყობთ!).

1981 წლის გაზაფხულზე თბილისში გამოვიდა ტარკოვსკის გახმაურებული ფილმი “სტალკერი”, რომელმაც ძალზე დიდი აჟიოტაჟი გამოიწვია, რაც განპირობებული იყო, რა თქმა უნდა, რეჟისორის სახელით, შესანიშნავი მსახიობების მონაწილეობით (კაიდანოვსკი, სოლონიცინი, ფრეიდლიხი, გრინკო) და აგრეთვე იმით, რომ ფილმი გადაღებული იყო ცნობილი ფანტასტი მწერლების — ძმები სტრუგაცკების რომანის მიხედვით.

ძალიან მოკლედ შევეხები ფილმის სიუჟეტს, რადგანაც ამას, გადაწყვეტი მნიშვნელობა აქვს. უპირველეს ყოვლისა აღვნიშნავ, რომ ფილმი ფანტასტიურ ფილმთა ჟანრს განეკუთვნება. დედამინაზე ჩამოვარდება უცნაური, ამოუცნობი სხეული და მის ირგვლივ გარკვეულ ტერიტორიაზე (ეგრეთ-წოდებულ ზონაში) იქმნება განსაკუთრებული პირობები. ასე გრძელდება რამდენიმე წელიწადი. ზონას გულმოდგინედ იცავენ. გავრცელებულია აზრი, რომ ადამიანი, რომელიც ზონაში შეაღწევს, შეძლებს საკუთარი სურვილების აღსრულებას, თუკი იქ გულწრფელი იქნება. გულწრფელობა აუცილებელი პირობაა, რადგანაც წინააღმდეგ შემთხვევაში

ადამიანი შეიძლება დაიღუპოს (გულწრფელობა იზომება სპეციალური ხელსაწყოთი — “Душмер”- მასხოვს ძალიან მომეწონა ეს სახელი!). ადამიანებს ზონაში შეღწევასა და იქ გზის გაკვლევაში ეხმარებიან განსაკუთრებული ნიჭით დაჯილდოებული ადამიანები — სტალკერები. ფილმში ერთ — ერთ მათგანს შესანიშნავად განასახიერებს ცნობილი რუსი მსახიობი ალექსანდრ კაიდანოვსკი, რომელსაც ზონაში შეჰყავს ორი ადამიანი — მეცნიერი და მწერალი. ფილმში ნაჩვენებია მათი იქ ყოფნის პერიპეტეიები. კერძოდ, თუ როგორ ეძებენ და პოულობენ ისინი ეგრეთ წოდებულ სურვილების ოთახს. ფილმში ტარკოვსკისათვის დამახასიათებელი ბევრი სიმბოლური სცენაა და ისინი მისთვის ჩვეული ოსტატობითაა გადაღებული (მაგალითად, ცნობილი სცენა — მიტოვებულ ოთახში დაბინძურებულ წყალს ნელ - ნელა უახლოვდება კამერა ან ასევე მიტოვებულ ოთახში სილის პატარა გორაკების თავზე რამდენიმეჯერ გამოჩნდება და გაქრება ყვავი და ა.შ.). უნდა აღინიშნოს, რომ იმდროინდელი ინტელექტუალური მაცურებელი ცდილობდა ამ სიმბოლური სცენების უკან გარკვეული აზრი დაენახა, რაც თავისთავად კარგი მოვლენაა, მაგრამ ზოგჯერ ეს კეთდებოდა არაბუნებრივად (სხვადასხვა მაღალფარდოვანი სიტყვების გამოყენებით, შესტიკულაციებით და ა.შ.), რაც ჩემში გარკვეულ გაღიზიანებას იწვევდა, მაგრამ სამწუხაროდ მეც ავყევი ამ საერთო ცდუნებას.

უშუალო საბაბი იმისა, თუ რატომ მოვიწოდებ მეც “ავყოლოდი მოდას” გახლდათ ის, რომ როდესაც ფილმი დამთავრდა, შემთხვევით ნაცნობი შემხვდა გამოსასვლელში და მკითხა: “ზონის გარეთ ყველაფერი მუქ, პირქუშ ფერებშია მოცემული, ზონაში კი ბუნებრივ (მწვანე, ლურჯი და ა.შ) ფერებშია გადაწყვეტილი, მაგრამ ზონაშიც გამოჩნდება შავი ძალღი. რას შეიძლება ნიშნავდეს ეს?” არ მოველოდი ამგვარ შეკითხვას და უცბად, შემდეგი პასუხი მოვიფიქრე: “როგორც ფილმიდან ჩანს, ზონაში ხდება არა მარტო სურვილების ასრულება, არამედ ადამიანების სულიერი განწმენდაც — ადამიანი ხომ იქ გულწრფელი უნდა იყოს! ამიტომ ზონაში ყველაფერი ბუნებრივ, მაჟორულ ფერებში გამოიყურება, ხოლო ზონის გარეთ ისევე და ისევე “ცოდვილ” მინასთან გვაქვს საქმე და ამიტომ იქ ყველაფერი მუქ ფერებშია გადმოცემული. მაგრამ როგორც ჩანს, ზონაშიც ვერ არის ყველაფერი წესრიგში და შესაძლოა სწორედ ამ ფაქტის გამოხატველი იყოს შავი ფერის ძალღი. ასე, რომ ფილმში ფერს გადაწყვეტი მნიშვნელობა აქვს!” ეს პასუხი იმ მომენტში სპონტანურად წარმოიშვა, მაგრამ როგორც ჩანს, მაშინ მობილიზირებული ვიყავი (ნაცნობი ხომ სიმპათიური გოგონა გახლდათ!) და გარდა ამისა ხშირად პირველი შთაბეჭდილება ყველაზე ძლიერია (პირველი სიყვარულისა არ იყოს!). ამიტომ მე თვითონ მომეწონა საკუთარი პასუხი და შემდგომ ორი თუ სამი თვე, სხვადასხვა შეხვედრებზე, ვამაყობდი “შავი ძალღის” ჩემი უფიქროსი ინტერპრეტაციით.

იმავე წლის ზაფხულში თბილისში ჩამოვიდა ანდრეი ტარკოვსკი, რომელმაც ორი შეხვედრა გამართა მაცურებელთან: მაშინდელ ოფიცერთა სახლში რუსთაველის გამზირზე და დელისის მეტროსთან პროფკავშირების სასახლეში. როგორც მისი ნიჭის თაყვანისმცემელი, ორივე შეხვედრას დავესწარი. ძალიან დიდი სურვილი მქონდა “სიმტიკიცხე” გამომეცადა ჩემი საიმპაის ობიექტი “შავი ძალღის თეორია!” ანდრეის ბევრ

შეკითხვას უსვამდნენ, რომლებზეც იგი ხალხით და ძალზე ღრმაზროვნად პასუხობდა. მისი პასუხებიდან აშკარად “გამოჟონავდა” უკმაყოფილება იმდრინდელი რეჟიმისადმი. კერძოდ, ანდრეი ამბობდა, რომ მას ბევრი ჩანაფიქრი აქვს, მაგრამ ეჭვი ეპარება, შესძლებს თუ არა მათ განხორციელებას. ანდრეი ლაპარაკობდა აგრეთვე იმაზე, რომ მის ფილმებს ხშირად ტოვებს “აღშფოთებული” მაცურებელი, მაგრამ მას ეს ნაკლებად აღელვებს, რადგანაც იგი უფრო ცნობილი ესთეტიკური პრინციპის “ხელოვნება ხელოვნებისათვის” მიმდევარია (და არა იმდროისათვის პარტიული ყრილობებიდან სანქციონირებული პრინციპისა “ხელოვნება ხალხისათვის”). ამიტომ მისი ფილმები ძირითადად განკუთვნილია მომზადებული და არა მასობრივი მაცურებლისათვის. ამის გამოცაა იგი “მოუხერხებელი” რეჟისორი ხელისუფლებისათვის. ასე, რომ აშკარად იგრძნობდა წინააღმდეგობა დიდ ნიჭსა და იმ სინამდვილეს შორის, რომელიც ხელს უშლიდა “გაფურჩქნულიყო” ეს ნიჭი. ამ გადაულახავმა წინააღმდეგობამ ანდრეი იძულებული გახდა რამდენიმე წლის შემდეგ სამუდამოდ დაეტოვებინა სამშობლო.

ყველაზე გახმაურებულ ფილმ “ანდრეი რუბლიოვთან” დაკავშირებით ტარკოვსკიმ სრულიად მოულოდნელი რამ განაცხადა. კერძოდ, აღნიშნა, რომ რუსი ხალხის ცნობილი ველიკორუსული შოვინიზმი, აგრესიულობა, სურვილი სხვა ხალხების ჭკუის “დამრიგებელი” და “მომრიგებელი” იყოს (გაიხსენა, რომ ავღანელი ხალხის “თხოვნი”, საბჭოთა ჯარების “შეზღუდული კონტიგენტი”, ახლად შეყვანილი იყო ავღანეთში “ინტერნაციონალური დახმარების” მიზნით) შესაძლოა გამოწვეულია მონღოლების თითქმის ორსაუკუნოვანი ბატონობით რუს ხალხზე. ამან გამოიწვია ჯერ ერთი, გარკვეული სისხლის აღრევა მონღოლებსა და რუსებს შორის, რამაც რუსებს მონღოლური აგრესიის “გენი” გადასცა (ჩემის მხრივ დავუმატებ, რომ რუსებს შორის ერთობ პოპულარული მამის სახელით (პეტროვიჩი, პავლოვიჩი და ა.შ.) მიმართვის ფორმა, თურმე ისტორიულად მონღოლების პერიოდიდან იღებს სათავეს. “იჩ” ბოლოსართით იხსენიებდნენ რუსი ქალის ვაჟს, რომელიც მას მონღოლი მეომრისაგან შეეძინა) და მეორეც, ორსაუკუნოვანმა მონღოლურმა უღელმა რუს ხალხს თავისი “დაღი დაასვა” — ამ დიდი “წყენის” გამო, განთავისუფლების შემდეგ რუსეთმა თვითონაც მოინდომა დამპყრობლის “სამოსელის მორგება!” (მე თითქმის ზუსტად ვადმოვცემ ანდრეის მწარე სარკაზმს და ამიტომ ხშირად მიხდება ბრჭყალების გამოყენება!). აღნიშნა, რომ ეს ფაქტი სათანადოდ აისახა რუსული სახელმწიფოს დასახელებაში — “Держава”, ქალაქების სახელწოდებებში — “Владикавказ”, “Владивосток”, “Владимир” ანუ კვლავ ფლობასთან, პყრობასთან გვაქვს საქმე! ტარკოვსკიმ ანალოგი გაავლო კაიზერის გერმანიასთან, როდესაც გერმანელი ხალხიც დათრგუნული იყო პირველ მსოფლიო ომში დამარცხების შემდეგ, რამაც შემდეგში ნოციერი საფუძველი შექმნა ჰიტლერის ხელისუფლების სათავეში მოსვლისათვის და რამაც ამდენი უბედურება მოუტანა კაცობრიობას! კარგად მახსოვს ამ “ჯანსაღი არაპატრიოტიზმის” საჯარო გამოვლენამ ძალზედ დიდი სიმპათია გამოიწვია ანდრეის მიმართ. ახლაც მიკვირს და მითუმეტეს მაშინ წარმოუდგენელი გახლათ რუსი ადამიანის ასეთი გულწრფელი აღსარება, სალი ანალიზი, გულსტკივილი საკუთარი ერის მანკიერებებისადმი,

რამაც ძალაუნებურად გამახსენა ილიასეული “ქვათა ღალადი”! (თუმცა ვერ „მოვიცენე“ და მოგვიანებით, უკვე საბჭოთა იმპერიის დაშლის შემდეგ, მაინც გავარკვიე (გასაგები მიზეზების გამო), რომ ტარკოვსკების გვარის წარმოშობის შესახებ არსებობს ორი ვერსია; პირველი ვერსიის თანახმად ამ გვარს ატარებდნენ პოლონელი დიდგვაროვნები და მეორე, უფრო „რომანტიკული“ ვერსიის თანახმად, 1722 წელს რუსეთის იმპერატორმა პეტრე I -მა დალესტანიდან აღსაზრდელად წამოიყვანა წარჩინებული ნოდების ახალგაზრდა ადილ-გირ ტარკოვსკი, რომელმაც შემდგომ მიიღო მართმადიდებელი რწმენა, დაქორწინდა ქრისტიან ქალზე და მეფის სამსახურში იმყოფებოდა. ამიტომ ფიქრობენ, რომ ტარკოვსკების რუსული შტო, სწორედ აქედან იღებს სათავეს, რომელთა პირდაპირი შთამომავალი იყო ცნობილი პოეტი და მთარგმნელი, ანდრეის მამა, არსენი ტარკოვსკი. ყოველ შემთხვევაში, შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ ანდრეი არ იყო ეთნიკურად „წმინდა“ რუსი და ამითაც შეიძლება აიხსნას მისი “ჯანსაღი არაპატრიოტიზმი”!)

ანდრეის ეტყობოდა, რომ ასეთი შეხვედრები ძალიან ბევრს სძენდა მას და ეს მგონი, არც უნდა იყოს გასაკვირი, რადგანაც ხშირად პროფესიონალი უფრო გაბედულად ლაპარაკობს არაპროფესიონალთან, “უბრალო” ადამიანთან და მისი რეაქციის საფუძველზე გარკვეული აზრით “ამონებს” საკუთარ მოსაზრებებს (ამ შემთხვევაში ნაკლებად გეშინია იმისა, რომ რაღაც ზუსტად ვერ თქვა — არაპროფესიონალი ხომ ამას ვერ შეამჩნევს!). ამასთან დაკავშირებით მახსენდება, რომ პუშკინი ხშირად თავის ლექსებს პირველად გამზრდელ ძიძას უკითხავდა და მე მგონი, ეს შემთხვევით არ ხდებოდა. აქვე მინდა გავიხსენო ჩემი პირადი შთაბეჭდილება — უფრო ზუსტად მამაჩემის მონათხრობი. მამა მათემატიკის მასწავლებელი გახდა და ამზადებდა აკადემიკოს შალვა ნუცუბიძის ვაჟს. ძალიან ხშირად თურმე ბატონი შალვა, მეცადინეობის შემდეგ, მამას საკუთარ კაბინეტში ინვევდა და ესაუბრებოდა “ვეფხისტყაოსნის” შესახებ. მამა მიამბობდა: “დასაწყისში ვერ მივხვდი, თუ რაში ჭირდებოდა ასეთ დიდ მეცნიერს ჩემთან, მათემატიკის მასწავლებელთან ეს საუბრები, მაგრამ მოგვიანებით გავიგე, რომ ბატონი შალვა ჩემთან საუბრებიდან გარკვეული ხნის შემდეგ, იმავე საკითხებზე რადიოთი გამოდიოდა და მე მივხვდი, რომ აკადემიკოსი “ვარჯიშობდა” ჩემთან, უბრალო ადამიანთან და ჩემს რეაქციებზე დაყრდნობით ამონებდა საკუთარ მოსაზრებებს!”

როგორც ვატყობ, სიტყვა ოდნავ გამიგრძელდა. დავუბრუნდეთ ტარკოვსკისთან შეხვედრას. მისთვის დარბაზიდან ვერ მოვახერხე დამესვა კითხვა და წერილი გავუგზავნე შეკითხვით, თუ რას ნიშნავდა ზონაში შავი ძაღლის გამოჩენა და თან ძალიან მოკლედ მივწერე ჩემეული ინტერპრეტაცია. ანდრეიმ წერილის ხმამალა კითხვა დაიწყო, შეკითხვაზე შავი ძაღლის შესახებ, ოდნავ გაიღიმა და შემდგომ ჩემეული “თეორია” რაღაც უხალისოდ წაიკითხა — მივხვდი რომ არ მოეწონა შეკითხვა. კითხვა დაამთავრა, თავი ასწია და “მრისხანედ” დაიძახა: “ Не надо мудрить Господа!” (“Господа” უჩვეულოდ ჟღერდა, იმ დროს გაბატონებული “Товарищ”-ის ფონზე და ალბათ ეს “უმნიშვნელო” დეტალიც გარკვეული პროტესტის გამომხატველი იყო იმდროინდელი “წესრიგის” მიმართ, რადგანაც მთავარი გზას სწორედ დეტალებში “იკვ-

ლევს“; როგორც გოეთე შენიშნავს: “დეტალები ღმერთია!”). აქ რეჟისორმა პაუზა გააკეთა და თვალი მოავლო დარბაზს, თითქოს ეძებდა შეკითხვის ავტორს “ანგარიშის გასასწორებლად” (ეს რაღაც თეატრალური ჟესტი იყო მისი მხრიდან!), შემდეგ კი წყნარად განაგრძო: “ვცდილობ, ჩემს ფილმებში საკუთარი სათქმელი შეძლებისდაგვარად პირდაპირ ვთქვა, ისე რომ აღარ მჭირდებოდეს დამატებითი განმარტებები. თუმცა მართლაც მაქვს სიმბოლური ეპიზოდები, რადგანაც ზოგჯერ კინოს საშუალებითაც კი (მისი უსაზღვრო შესაძლებლობების მიუხედავად!) შეუძლებელია სათქმელის სხვაგვარად გადმოცემა, მაგრამ არ შეიძლება ყველაფერში რაღაც სიმბოლო ვეძებოთ და მის უკან “დამალული” აზრი დავინახოთ. გადაღებებისას კადრში სრულიად შემთხვევით შავი ძაღლი მოხვდა, რომელიც არც კი ვიცი საიდან გაჩნდა იქ. მომეწონა ეს ძაღლი და გადავწყვიტე უკვე გადაღებული კადრი დამეტოვებინა” (თუმცა ანდრეიმ მაინც არ გაუკეთა კომენტარი ჩემეულ მოსაზრებას იმის შესახებ, თუ რატომ არის ზონაში ყველაფერი “მაჟორულ”, ხოლო ზონის გარეთ “პირქუშ” ფერებში გადაწყვეტილი — ეტყობა იმდენად გააღიზიანა ამ “წყეულმა” ძაღლმა იგი!). თავისი პასუხი ტარკოვსკიმ ასე დაასრულა: “Вот и вся философия чёрной собаки!” არ ვიცოდი სირცხვილისაგან სად დავმალულყავი, ფეხებს ქვეშ „მინა მეცლებოდა“ და კიდევ კარგი ზეპირად ვერ შევძელი კითხვის დასმა. ასე კრახით დაასრულა თავისი არსებობა ჩემი სიამაყის ობიექტმა “შავი ძაღლის თეორიამ”!

ამ შემთხვევამ, როგორც დასაწყისში აღვნიშნე, სრულიად ახალი, მოულოდნელი რამ შემძინა. მას შემდეგ ნაკლებად ვემორჩილები სიმბოლური სცენების ახსნის მოდურ ცდუნებას და ვცდილობ ბუნებრივი ვიყო! ჩემი ლოზუნგი გახდა: “უკან ბუნებრიობისაკენ”! (ალბათ გახსოვთ ჟან — ჟაკ რუსოს ცნობილი მონოდება: “უკან ბუნებისაკენ”!), მაგრამ ეს უკვე სხვა საუბრის თემაა!

მთანმინდა. 2019 წელი.

ზღვა როცა გხიბლავს, დედამიწა პირობითია
აფრები გტკივა, ჭრელ მედუზას რომ უსმენ ალბათ
ცხოვრება სადღაც გაირიყა, მიღიმი ყალბად
და მაინც ბნელი სამყოფელი გელის პითია

ზღვა როცა ცეკვავს, დედამიწა ცრემლის მითია
დამსხვრეულ კენჭებს შეატოვებს გვირილის საცერს
როდესაც ახრჩობ მოგონებებს ბრაზით აღმაცერს,
დამცინავ ბეჭებს არ ეტყობათ, დრო რომ ტვირთია

ზღვა როცა გიხმობს, დედამიწა ეჭვის ფილტვია
ქვიშის ჰორიზონტს აალების ეტყობა კიდე
უსასრულობა რომ შეიცნო უნდა ნახვიდე
იქ, სადაც ჩონჩხის ბაგეები მზისკენ ილტვიან

ზღვა როცა ფიქრობს, დედამიწა სხვა სიდიდეა
სიკვდილის მიღმა სხეულს უმზერ, ის ალბათ გზარავს
ზღვა არ გასვენებს, ენარცხება ოცნების კარავს
რათა ჩაძიროს სინათლის და ტალღის იდეა

ზღვა როცა გხიბლავს, ყველაფერი პირობითია
არც დედამიწა გვენატრება, მოგვბეზრდა ალბათ
ცხოვრება სადღაც გაირიყა, მიღიმი ყალბად
ჩვენ რომ გვაშორებს საუკუნოდ სიყრმის რიდია

იკა ქადაგიძე